

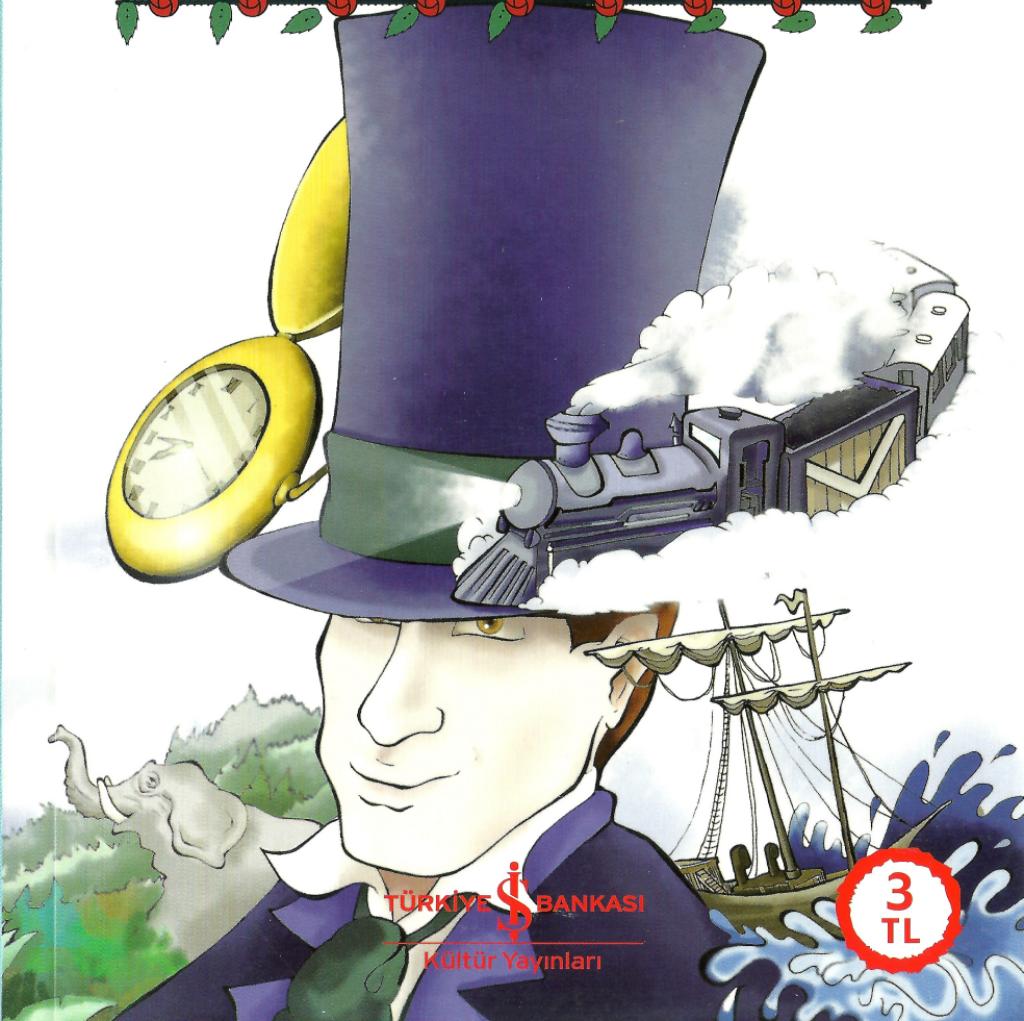
100 TEMEL ESER

Orijinal dilinden, kısaltılmamış çeviri

JULES VERNE

80 GÜNDE DÜNYA GEZİSİ

Çeviren: Bertan Onaran

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

3
TL

80 Günde Dünya Gezisi

Jules Verne

JULES VERNE
80 GÜNDE DÜNYA GEZİSİ

ÖZGÜN ADI
LE TOUR DU MONDE EN QUATRE-VINGTS JOURS

ORİJİNAL FRANSIZCA METİNDEN
KISALTILMADAN ÇEVİRİLMİŞTİR

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2007
Sertifika No: 11213

ÇEVİREN
BERTAN ONARAN

EDİTÖR
NEVİN AVAN ÖZDEMİR

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA

I. BASIM: OCAK 2006, İSTANBUL

I2. BASIM: OCAK 2014, İSTANBUL

Genel Yayın Numarası: 1462

ISBN 978-9944-88-350-4

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin,
gerek görsel malzeme hiçbir yolla yaynevinden izin alınmadan çoğaltılamaz,
yayınlanamaz ve dağıtılamaz.

BASKI
PASİFİK OFSET LTD. ŞTİ.
CİHANGİR MAH. GÜVERCİN CAD. NO: 3/1 BAHİ İŞ MERKEZİ A. BLOK KAT: 2
HARAMİDERE / İSTANBUL
(0212) 412 17 00
Sertifika No: 12027

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

80 Günde Dünya Gezisi

Jules Verne

Çeviren

Bertan Onaran

I

PHILEAS FOGG'LA PASSEPARTOUT TANIŞIYOR

1872 yılında, Burlington Gardens'in Saville-row sokagiındaki 7 numaralı evde –1814'te, Sheridan bu evde ömrünü tamamlamıştı– dikkati çekmek için hiç bir çaba harcamayıp gibi durmasına rağmen, Londra Reform-Kulüp'ün en garip, en gözde üyelerinden Phileas Fogg oturmaktadır.

Böylece, İngiltere'ye onur veren en büyük konuşmacılardan birinin yaşadığı evde şimdi Phileas Fogg kalıyordu. Soylu İngiliz toplumunun en yakışıklı, en celebi kişilerinden biri olusundan başka hiç kimse pek bir şey bilmiyordu bu anlaşılmaz insan konusunda.

Byron'a benzettiği söylenirdi –ama yalnız kafa yapısıyla, çünkü ayakları gerçekten kusursuzdu– ancak, Byron'ın yaşılanmadan bin yıl yaşamış, soğukkanlı, bıyıklı ve favorilisi.

İngiliz olduğuna kuşku bulunmayan Phileas Fogg belki Londralı değildi. Hiç kimse onu Borsa'da, Merkez Bankası'nda, ya da City'deki yabancı ticarethaneerde görmemişti şimdije dek. Londra kızakları ya da iskeleleri Phileas Fogg'un sahip olduğu bir gemiyle karşılaşmıştır. Bu kibar adam hiç bir yönetim kurulunda üye değildi. Adı ne Baro'da, ne Temple'da, ne Lincoln'ün Yeri'nde, ne de Gray'in Yeri'nde duyulmuştur. Ne Başbakanlık'ın, ne Kraliçe'nin, ne Maliye Bakanlığı'nın, ne de Kilise'nin bir davasını savunmuştur. Ne sanayiciydi, ne büyük tüccar, ne küçük tüccar, ne de tarımcı. Ne Büyük Britanya Krallık Kurumu'na üyeydi, ne Londra Kurumu'na,

ne Zanaatçılar Birliği'ne, ne Russell Kurumu'na, ne Batı Bölgesi Edebiyatçılar Birliği'ne, ne Hukuk Kurumu'na, ne de doğrudan doğruya Kraliçe Hazretleri'nin başkanlığı altında bulunan Birleşik Sanat ve Bilim Kurulu'na. Ve son olarak, İngiltere başkentinde kum gibi kaynayan derneklerden hiçbirine, ne Armonika Derneği'ne, ne de özellikle zararlı böcekleri yok etmek üzere kurulmuş olan Böcek Derneği'ne üye değildi.

Phileas Fogg, Reform-Kulüp üyesiydi, o kadar.

Onun kadar giz dolu bir insanın bu onurlu kulübe üye olabilmesine şaşacak kimselere, sonsuz güvenlerine sahip bulunduğu Baring Kardeşler'in salık vermesiyle oraya gitrebildiğini söyleyeceğiz. Tabii bir de yazdığı çeklerin her zaman karşılığının olmasının ve hesaplarının düzenli olarak ödenmesinin verdiği "saygınlığı" vardı.

Peki, varlıklı mıydı bu bizim Phileas Fogg? Hiç kuşkusuz. Ama servetinin nereden geldiğini en kulağı delikler bile bilmezdi ve tabii bu konuda bir şeyler öğrenebilmek üzere başvurulacak en son insan Bay Fogg'un kendisiydi. Sizin anlayacağınız, tutumsuz değildi, ama cimri hiç... soylu, yararlı ya da verimli bir işe katkıda bulunması gerektiğiinde, sessizce, hatta gizlice yapardı bunu.

Sözün kısası, bağdaşılması, dostluk kurulması alabileğine zor bir insandı. Ağını kırk yılda bir açar ve bu suskuluk, giz dolu havasını iyice arttırdı. Oysa bütün yaşamı ortadaydı, ama yaptıkları öylesine matematik bir kesinlikle hep aynı şeylerdi ki, bununla yetinemeyen düşgücü daha başka şeyler arıyordu.

Çok yolculuk yapmış mıydı acaba? Herhalde, çünkü hiç kimse Dünya haritasını onun kadar iyi tanımiyordu. En issız köşeler konusunda bile ayrıntılı bilgisi vardı. Kimi zaman, açık seçik, yerli yerinde edilmiş iki çift sözle, kulüpte yitik ya da yolunu şaşırılmış gezginler hakkında söylenen bir sürü lafi çürütyürdü; asıl olasılıkları gösterir ve olaylar sonunda mutlaka kendisini haklı çıkardığın-

dan, çevresindekiler gizli şeyleri de gören ikinci bir çift gözü olduğu hissine kapılırlardı. Dünya'nın dört bir yanını gezmiş bir adamdı — hiç değilse zihinde.

Ama kesin olan bir şey varsa, Phileas Fogg, yillardır Londra'dan ayrılmamıştı. Kendisini ötekilerden biraz daha çok tanıma onuruna kavuşanlar, her gün geçtiği, evinden doğruca kulübe giden yolun dışında bir yerde görülmediğini ileri sürmekteydiler. Zamanını gazete okumakla, 'whist' denen İngiliz kâğıt oyunuyla geçirirdi. Kişiliğine pek yaraşan bu sessiz oyunda çoğu kez kazanır, ama kazandıkları kesesine girmez, bütçesinin yoksullara yardım hanesine yazılırdı. Ayrıca şurasını da belirtmek gerekir ki, Bay Fogg kazanmak için değil, oynamak için oynardi. Oyun, onun için bir savaş, bir kavgaydı, kişiliğine tipatıp uyan hareketsiz, kırpırtısız, insanı yormayan bir kavga.

Hiç kimse Phileas Fogg'un karısını ya da çocukların — oysa en dürüst kişilerin bile karısı ve çocukları vardır — hisim akrabasını ya da dostunu görmemişti o güne dek — eh, bu sonuncular gerçekten enderdir zaten.

Phileas Fogg, Saville-row'daki evinde tek başına yaşıyor, kendinden başka kimsecikler girmiyordu oraya. Evinin içini tanıyan yoktu. Tek bir uşak yetiyordu hizmetini görmeye. Ögle ve akşam yemeklerini Kulüp'te, saniye şarşırmamacasına aynı saatlerde, aynı salonda, aynı masada yer, öbür üyelerle hoşbeş etmez, hiç kimseyi masasına çagırmaz, Reform-Kulüp'ün üyelerine ayırdığı o rahat odlarda kalmaz, tam gece yarısı, yatmak üzere eve yollanır. Yirmi dört saatin onunu, uyumak ya da temizlenip giymek için evinde geçirirdi. Gezintilerini bile, uygun adımlarla, kulübün girişindeki gömme parkeli salonda, ya da kızıl mermenden yapılmış İon tarzı yirmi sütunun taşıdığı mavi camlı bir kubbeyle örtülü yuvarlak salonda yapardı. Ögle ya da akşam yemeklerinde kulübün mutfağında, tel dolabında, servis odasında, balıkhanesinde, süthanesinde ne var ne yoksa masasına taşınır. Kulüp-

bün siyah giysili, altına keçe çakılmış pabuçlu, ciddi yüzlü uşakları son derece güzel Saksonya örtüsüyle örtülmüş bir masada, özel porselen takımlar içinde verirlerdi yemeğini; sherry'si, porto'su ya da tarçınlı, baldırıkaralı, sin-namomlu claret'si kulübün dededen kalma billur bardaklarında gelir ve yine kulübün –büyük harcamalarla Amerika göllerinden getirilmiş –buzu serinletirdi içkilerini.

Bu koşullarda yaşamak gariplikse, böyle garipliğe can kurban doğrusu!

Saville-row'daki ev, görkemli olmamakla birlikte, son derece rahattı. Ayrıca, kiracının hiç değizmeyen alışkanlıklarından ötürü, bu evde hizmet de pek ağır değildi. Bununla birlikte Phileas Fogg, biricik sağından olağanüstü bir zaman titizliği ve düzenlilik beklerdi. O gün, yani 2 Ekim'de, Phileas Fogg –tıraş suyunu seksen altı Fahrenheit yerine seksen dört Fahrenheit derecesinde getirmiş olan –James Forster'a yol vermiş, saat on birle on bir buçuk arasında gelmesi gereken yeni uşağı bekliyordu.

Phileas Fogg baston yutmuş gibi koltuğuna kurulmuş, ayaklarını hazırladaki erler gibi bitirtmiş, ellerini dizlerine koymuş, gövdesi ve vücudu dimdik, sarkaçlı saatin göstergesine bakıyordu – saatleri, dakikaları, saniyeleri, günleri, ayları ve yılı gösteren karmaşık bir saatti bu. Bay Fogg, alışageldiği üzere, saat tam on bir buçukta evden ayrılp Reform-Kulüp'e yollanmıyordu.

Tam o sırada, Phileas Fogg'un oturduğu salonun kapısı vuruldu.

Yol verilen James Forster gözüktü.

— Yeni uşak geldi, efendim, dedi.

Otuz yaşlarında bir adam belirdi kapıda, Bay Fogg'u selamladı.

— Fransızsınız, adınız da John, öyle değil mi? diye sordu Phileas Fogg.

— Yüksek izninizle, John değil, Jean efendim, diye karşılık verdi yeni uşak, Jean Passepartout (Maymuncuk

Jean); her işten kolayca sıyrıldığım için takılan bu ad ustomerde kalmış durumda. Dürüst bir insan olduğumu sanıyorum efendim, yalnız doğrusunu söylemek gerekirse, bir sürü uğraş değiştirdim şimdkiye dek. Sokak şarkıcılığı, bir sirkte at cambazlığı yaptım, Leotard gibi perendeler attım, ip üstünde Blondin kadar hünerliydim; sonra, yeteneklerimi daha iyi değerlendirebilmek için jimnastik öğretmeni oldum, en son olarak da Paris'te itfaiyeci çavuşluğu yapmaktaydım. Epeyce önemli yangınlar görmüş bulunuyorum. Beş yıl önce Fransa'dan ayrıldım. Derli toplu yaşamak istediğimden, İngiltere'de uşak olarak çalışmaktayım. Son günlerde işsiz kalıp da, Bay Phileas Fogg'un İngiltere'nin en titiz, en az yer değiştiren insanı olduğunu öğrenince, dingin bir ömür sürdürmek, hatta şu Passepartout adını bile unutmak üzere Beyefendi'nin karşısına geldim...

— Her kapıyı açan bir adam çok işime gelir, diye karşılık verdi bizim soylu İngiliz. Salık verdiler sizi bana. Hakkınızda iyi şeyler iştittim. Çalışma koşullarını biliyor musunuz?

— Evet, efendim.

— Peki. Saatiniz kaç?

— On biri yirmi iki geçiyor, diye karşılık verdi Passepartout yeleğinin derinliklerinden kocaman, gümüş bir saat çıkararak.

— Geri kalmış, dedi Bay Fogg.

— Beyefendi beni bağışlasınlar, ama olanaksız.

— Dört dakika geri kalmış saatiniz. Neyse, önemi yok. Önemli olan aradaki farkı saptamaktır. Şu andan, yani 2 Ekim 1872 Çarşamba sabahı on bir yirmi dokuzdan başlayarak hizmetime girmiş bulunuyorsunuz.

Phileas Fogg, bunu dedikten sonra kalktı, sol eliyle şapkasını aldı, robot gibi kafasına geçirdi, başka, bir şey söylemeden çıkıp gitti.

Passepartout, sokak kapısının kapandığını duydu; ye-

ni efendisi evden çıkıyordu. Derken kapı bir daha açılıp kapandı; bu sefer de, kendinden önceki uşak, James Foster çıkmıştı.

Böylece, Passepartout, Saville-row'daki evde yalnız kaldı.

II

PASSEPARTOUT EN SONUNDA
ARADIĞINI BULDUĞUNU ANLIYOR

“Yemin ederim,” dedi ilk ağızda pek şaşırın Passepartout kendi kendine, “Bayan Tussaud’nun evinde de en az yeni efendim kadar canlı insanlar tanıdım!”

Bu arada şunu belirtmemiz gereklidir ki, Bayan Tussaud Mumya Müzesi’ndeki “insanlar”, Londra halkın seyretmeye bayıldığı, balmumundan yapılmış yaratıklardır ve öylesine canlıdırlar ki, az sonra ağızlarını açıp konuşacaklar sanırsınız.

Passepartout, Phileas Fogg’la yaptığı o kısacık görüşme sırasında, yeni efendisini şöyle çabucak, ama alıcı gözle inceleyivermişti. Kırk yaşlarında, güzel ve soylu yüzlü, uzun boylu, azıcık göbekli, ama yine de filinta görünüşlü, kumral saçlı ve favorili, alnı göz kenarlarındaki kırışıklarla şakaklarından ayrılmayan, yanakları solgunca, inci dişli bir adamdı. Karakter analizcilerinin “eylemde serinkanlılık” adını verdikleri, gürültü patırtı etmeden iş görenlere özgü yetije fazlasıyla sahip görünüyordu. Britanya’da sık sık rastlanan ve Angelica Kauffmann’ın o yarı resmi tavırlarını büyük bir ustalıkla tablolarına geçirdiği sakin, ağırkanlı, duru baklı, kirpikleri oynamayan, heyecansız İngiliz tipinin canlı örneğiydi. Yaşamının çeşitli dönemlerinde izleyip incelediğiniz zaman, bu kibar adamın sözcüğün en gerçek anlamıyla dengeli, ölçülü, bir Leroy ya da Earnshaw kronometresi kadar kusursuz olduğunu gördünüz. Gerçekten de, Phileas Fogg, şaşmazlığın ta kendisiy-

di ve bunu “elleriyle ayaklarına bakıp” açıkça görebildirdiniz, çünkü gerek hayvanlarda, gerek insanoğlunda, ellerle ayaklar tutkuları olduğu gibi belli ederler.

Phileas Fogg, hiç bir zaman acele etmeyen, her yere vaktinde yetişen, adımlarını da, hareketlerini de ölçülü kullanan, matematik şaşmazlıktaki insanlardandı. Gideceği yere en kestirmeden gider, gereksiz tek bir adım atmazdı. Sağa sola bakıp oyalanmaz, yararsız hiç bir harekette bulunmazdı. Kimsecikler onu heyecanlı ya da şaşkınlık görmemişti. Dünyanın en ağırkanlı adamıydı, ama her yere vaktinde gelirdi. Bu açıdan bakınca, neden yapayalnız, hatta her türlü toplumsal ilişkinin dışında yaşadığını anlamak kolaylaşıyor. Yaşarken sürtünmelerde de bir yer ayırmak gerektiğini biliyor ve sürtünmeler insanı geçiktirdiğinden, kimseye değimemeye çalışıyordu.

Doğma büyümeye Parisli olan Maymuncuk Jean'a gelince, İngiltere'ye yerleşip Londra'da uşaklık yapmaya başlayalı beri gönlüne göre bir efendi aramaktaydı.

Passepartout omuzlarını kabartıp, burunlarının dikine giden, kendini beğenmiş, donuk bakışlı, gülünç ve saygısız Frontin ya da Mascarille'lerden* değildi. Tam tersine, sevimli yüzlü, hep bir şeyle yemeye ya da birilerini öpmeye hazırlmışçasına hafifçe öne çıkick dudaklı, ancak bir dostun omuzları üzerinde görmekten hoşlandığımız biçimde yuvarlak başlı, tatlı ve yumuşak bir adamdı. Gözleri mavi, teni canlıydı, yüzü öyle tombuldu ki, elmacık kemiklerini kendisi bile görebiliyordu, omuzları geniş, beli inceydi, çelik gibi kasları vardı. Gençliğinde yaptığı beden eğitimlerinden ötürü Herkül gibi güclüydü. Kumral saçları hafifçe havadaydı. Eski Yunan'daki heykelcilerin Minerva'nın saçlarına on sekiz ayrı biçim verebilmelelerine karşılık, bizim Passepartout'un tek bir saç tarama yöntemi vardı: Şöyledi üç kaba tarak attı mı, tamamdı.

* Eski Fransız güldürülerindeki saygısız ve saldırgan uşak tipleri.

Bu oğlanın dışa dönük kişiliğinin Phileas Fogg'unkiyile uyuşup uyuşmayacağını söylemek bizim harcımız değil doğrusu. Passepartout, efendisinin aradığı kadar şaşmaz bir uşak olabilir mi? Bunu ancak olaylar gelişikçe anlayacağız. Bildiğiniz gibi, başıboş gençlik yıllarından sonra, sessiz sakin yaşamak istiyordu Passepartout. İngiliz titizliğini ve soylu kişilerin o buz gibi soğukluğunu işitmiş, talihini bir de İngiltere'de denemeye gelmişti. Ama talih, o güne dek yüzüne gülmemişti. Hiç bir yerde dikiş tutturmamıştı. Tam on ev değiştirmiştir.

Bunların hepsindeki insanlar değişken huylu, tutarsız, çapkin ya da gezegendi – bu da Passepartout'nun hiç işine gelmiyordu tabii. Son efendisi, genç Lord Longsferry milletvekiliydi, geceyi Hay-Market'in "istiridye odaları"nda geçirdikten sonra, eve çoğu kez polislerin omzunda gelirdi. Efendisine her şeyden önce saygı duymak isteyen Passepartout, elinde olmadan saygılı bir iki uyarma-da bulunmuş, bunlar ters karşılaşınca işi bırakmıştı. Ve tam o sırada, soylu Phileas Fogg'un bir uşak aradığını öğrenmişti. Bu soylu kişi hakkında bilgi toplamıştı. Böylesine düzenli yaşayan, evinden başka yerde yatmayan, yolculuğa falan çıkmayan, bir gün bile evden ayrılmayan bu adamdan iyisini bulamazdı. Gelip kendisine başvurdu ve bildiğiniz gibi kabul edildi.

Böylece, Passepartout –saat tam on bir buçukta– Saville-row sokağındaki evde yalnızdı. Hemen evi dolaşmaya başladı. Bodrumdan tavan arasına dek her yeri gezdi. Bu temiz, düzenli, ciddi, sıkı ilkeci, rahat hizmet edilecek biçimde düşünülmüş ev hoşuna gitti. Güzel bir salyangoz kabuğu benzetti onu, ama havagazıyla ısıtılp aydınlatılan bir salyangoz kabuğu; gerçekten de, evin bütün ışık ve ısı ihtiyacını havagazı karşılıyordu. Passepartout ikinci katta kendisine ayrılan odayı kolayca buldu. Beğendi. Elektrikli bir gösterge levhasıyla ses getirip götüren borular bu odayı zemin katla birinci kattaki öbür odalara

bağlamaktaydı. Ocağın üstündeki elektrikli duvar saati, Phileas Fogg'un yatak odasındaki saate göre ayarlanmıştı ve iki saat saniyesi saniyesine ayniydi.

"Güzel, güzel, her şey tam istediğim gibi!" dedi Passepartout kendi kendine.

Odasında, duvar saatinin üstüne asılmış bir kâğıt ilişti gözüne. Günlük hizmet çizelgesiydi bu. Phileas Fogg'un şasız kalkış saati olan sekizden, Reform-Kulüp'e gitmek üzere evden çıktığı on bir buchuğa dek yapacağı işleri gösteriyordu: Sekizi yirmi üç gece kızartmalar ve çay, dokuz otuz yedide tıraş suyu verilecek, ona yirmi kala süslenip giyinme başlayacaktı. Saat on bir buçuktan, düzenli beyzadenin yatağa girme zamanı olan gece yarısına dek de her şey önceden hesaplanmış, düzene konmuş, not edilmişti. Passepartout oturdu, büyük bir zevkle bu program üzerinde düşünüp maddelerini ezberlemeye çalıştı.

Beyefendinin giysi dolabına gelince, çok zengin ve düzenliydi. Her pantolonun, ceketin ve yeleğin bir numarası ve mevsime göre, hangisinin giyileceğini gösteren bir giriş-çıkış defteri vardı. Aynı düzen ayakkabılar için de geçerliydi.

Ünlü, ama haylaz Sheridan'in* çağında düzensizliğin tapınağı sayılacak Saville-row sokağındaki bu evde her şey tatlı bir rahatlığın habercisiydi. Ne kitaplık vardı evde, ne de kitap, çünkü Reform-Kulüp, biri edebi yapıtlara, öbürüyse siyaset ve hukuka ayrılmış iki kitaplık sunuyordu Bay Fogg'a. Dolayısıyla evde kitap bulundurmak gereksizdi. Yatak odasında, yanına da, hırsızlığa da kafa tutacak sağlamlıkta, orta boy bir kasa vardı. Ve evde

* Richard Brinsley Butler Sheridan (1751-1816), bir iki oyunla üne erişip zengin olmuş, sonra yazarlığı bırakıp siyasete atılmış, türlü bakanlıklarda bulunmuş ve kumar yüzünden beş parasız can vermiş ünlü bir yazar ve söylevci.

tek bir silah, tek bir av ya da savaş aleti yoktu. Her şey, barışçı alışkanlıklarını haber vermektedir.

Passepartout, evi inceden inceye gözden geçirdikten sonra ellerini ovuşturdu, geniş yüzü aydınlandı, sevinçle tekrarladı:

“Güzel! Tam bana göre bir yer burası! Bay Fogg’la çok iyi anlaşacağa benzeriz! Düzenli ve evcimen bir adam! Makine gibi mübarek! Ben de bir makineye hizmet etmekten kaçınmam doğrusu!”

III

PHILEAS FOGG'A PAHALIYA PATLAYACAK BİR KONUŞMA

Phileas Fogg, Saville-row'daki evinden saat on bir buçukta ayrılmış, sağ ayağını tam yüz yetmiş beş kez sol ayağının önüne, sol ayağını da yine yüz yetmiş beş kez sağ ayağının önüne attıktan sonra, Pall-Mall'deki, herhalde en az üç milyona mal olmuş kocaman Reform-Kulüp'e gelmişti.

Dokuz penceresi sonbaharın çoktan altın sarısına boyadığı ağaçlarla süslü güzel bir bahçeye bakan yemek odasına çıktı hemen. Hazırlanmış olarak kendisini bekleyen her zamanki masasına oturdu. Öğle yemeğinde birkaç çerez, birinci sınıf “reading soslu” haşlama balık, ünlü “mantar” baharıyla süslü, kan kırmızı bir rozbif, üstüne ravent yapraklarıyla Frenk üzümü serpiştirilmiş bir pasta – hepsinin ardından da, Reform-Kulüp mutfağı için özel olarak devşirilmiş nefis çaydan birkaç fincan.

Soylu beyimiz, on ikiyi kırk yedi gece masadan kalktı, çok değerli çerçevelerin içine oturtulmuş resimlerle süslü, göz alıcı büyük salona yürüdü. Salonda, uşaklardan biri sayfaları açılmamış bir Times gazetesi sundu kendisine. Phileas Fogg, bu güç işe epey alışkin olduğunu gösteren ustaca el hareketleriyle gazeteyi açtı. Phileas Fogg, üç kırk beşe dek bu gazeteyi, ondan sonra, akşam yemeğine

değ de Standard'ı okudu. Akşam yemeği de öğle yemeğinin koşullarında tamamlandı, yalnız bu sefer salça değişmiş, "reading sos"un yerini "royal british sos" almıştı.

Kibar beyimiz, saat altıya yirmi kala büyük salona döndü ve Morning Chronicle'ı okumaya koyuldu.

Yarım saat sonra, Reform-Kulüp'ün çeşitli üyeleri salona giriyor, maden kömürü yakılan ocağın başında toplaşıyorlardı. Bunlar, Bay Phileas Fogg'un oyun arkadaşlarıydılar, tıpkı onun gibi whist'e bayılırlardı: mühendis Andrew Stuart, bankacı John Sullivan'la Samuel Fallentin, bira fabrikası işteken Thomas Flanagan, İngiliz Merkez Bankası yöneticilerinden Gauthier Ralph – hepsi de varlıklı, sanayi ve maliye dünyasının belli başlı kodamlarının üye olduğu Reform-Kulüp'te bile sayılan kişilerdi.

— Ee, Ralph, diye sordu Thomas Flanagan, ne oldu şu hırsızlık sorunu?

— Banka biraz paradan olacak galiba, diye karşılık verdi Andrew Stuart.

— Tam tersine, hırsızı enseleyeceğimizi sanıyorum, dedi Gauthier Ralph. Son derece usta polisler Amerika ve Avrupa'nın belli başlı yükleme ve boşaltma limanlarına gönderildi, hırsızın ellerinden kaçması epey güç olacağı benzer.

— Hırsızın kimliği bilinmiyor demek? diye sordu Andrew Stuart.

— Bir kere adam hırsız değil, diye karşılık verdi Gauthier, ciddi bir tavırla.

— Nasıl olur, bankanın ellı beş bin sterlinini yürüten adam hırsız değil mi yani?

— Hayır, değil, diye karşılık verdi Gauthier Ralph.

— Öyleyse sanayici? dedi John Sullivan.

— Morning Chronicle, onun soylu biri olduğunu ileri sürüyor.

Bunu söyleyen, önündeki kâğıt yığınından yalnız tepeşi gözüken Phileas Fogg'dan başkası değildi. Phileas

Fogg, bunu söyleken, bir yandan da arkadaşlarını selamladı, onlar da buna karşılık verdiler.

Birleşik İngiliz Krallığı'ndaki bütün gazetelerin ateşli ateşli tartışıkları söz konusu olay üç gün önce, yani 29 Eylül'de geçmişti. İngiltere Merkez Bankası'nın baş veznedarının masasından ellî bin sterlinlik bir tomar yürütmüştü.

Böylesine büyük bir hırsızlığın bu denli kolaylıkla başırtılabilmesine şaşan kimselere, bankanın müdür yardımcısı Gauthier Ralph, veznedarın o sırada üç şilin altı pens'lik bir hesabı deftere geçirmekte olduğunu, aynı anda dört bir yana bakamayacağını söyleyerek karşılık veriyordu.

Yalnız şunu da belirtmek yerinde olur ki –ve o zaman olayın anlaşılması da epey kolaylaşacaktır– “İngiltere Merkez Bankası” denen o harika kurum müşterilerinin saygınlığına büyük önem verir. Ne bekçi vardır bu bankada, ne alarm, ne de demir parmaklık! Onca altın, gümüş ve kâğıt para ortalık yerde, hırsızın elinin altında gibidir. Hiç kimsenin saygınlığından kuşkulansız, İngiliz geleneklerini çok iyi bilenlerden biri şöyle bir olay anlatmıştır: Bir gün, bankanın salonlarından birindeyken, veznedarın masasında duran bir altın külçesini yakından görmek ister; aşağı yukarı bir buçuk kilo ağırlığındaki külçeyi eline alır, incelet, yanındaki adama uzatır, o ona, o ona derken, külçe karanlık bir koridorun sonuna dek gider, yarım saat sonra döner yerine gelir ve bu arada veznedar başını bile kaldırılmaz.

Ancak, 29 Eylül günü işler böyle olmamıştır. Para tomarı geri gelmemiş ve “drawing-office”in kapısındaki görkemli duvar saati bankanın kapanış saati olan beşi vurdugunda, İngiltere Merkez Bankası için, bu ellî bin sterlini zarar hanesine geçirmekten başka çare kalmamıştır.

Hırsızlık açık seçik kabul edildikten sonra, başarı hinde kendilerine iki bin sterlinlik bir ödülle ele geçirilecek paranın yüzde beşi vaat edilerek, Dünya'nın belli başlı limanlarına, Liverpool, Glasgow, Havre, Süveyş, Brindisi, New York ve diğerlerine en seckin polisler, "hafİYE"ler gönderildi. Hemen girişilen soruşturma sonucu elde edilecek bilgiler beklenirken, bu müfettişler adı geçen limanlara girip çıkan bütün yolcuları dikkatle gözleyeceklerdi.

Oysa, Morning Chronicle'ın da belirttiği üzere, parayı çalan, İngiltere hırsız derneklerinin hiç birine üye değildi. 29 Eylül günü, düzgün giyimli, kibar tavırlı, soylu bir kişinin hırsızlığın geçtiği ödeme salonunda beş aşağı, beş yukarı dolaştığı saptanmıştı. Soruşturma, bu adamın dış görünüşünü olabildiği kadar kesinlikle açığa çıkarmış ve bu, hemen bütün Büyük Britanya hafiyelerine bildirilmişti. Bazı iyi niyetli kişiler –Gauthier Ralph da bunlar arasındaydı– hırsızın eninde sonunda yakalanacağı umudundaydılar.

Tahmin edileceği gibi, Londra'da ve tüm İngiltere'de günün konusu bu olaydı. Herkes bunun üzerinde tartışıyor, başkent polisinin başarıya ulaşıp ulaşamayacağı konusunda iddialara girişiliyordu. Hele müdür yardımcılarından birinin de üyeler arasında bulunduğu düşünülürse, Reform-Kulüp'te de bu konu üzerinde durulmasına şaşmamak gereklidir.

Sağlıklı Gauthier Ralph, verilecek ödülün polislerin çabalarını arttırip zekâlarını bileyeceğini de umarak, soruşturmanın başarısızlığa uğrayacağını düşünmek bile istemiyordu. Kulüp arkadaşı Andrew Stuart'sa onun bu güvenini paylaşmaktan epey uzaktı. Böylece, tartışma oyun masasında da devam etti; Stuart, Flanagan'ın, Fal-lentin'se Phileas Fogg'un karşısında oturuyordu. Oyun

sırasında hiç konuşmuyorlar, ama her el arasında, konuşma eskisinden daha ateşli bir biçimde yeniden başlıyordu.

— Bence, talih bundan sonra da ustaca davranışmaktan geri kalmayacak hırsıza gülecektir! dedi Andrew Stuart.

— Hadi canım siz de! diye karşılık verdi Ralph, sığınabileceği tek bir ülke yok ki!

— Yok canım!

— Pekiyi ama nereye gidebilir?

— Ne bileyim ben, diye karşılık verdi Andrew Stuart, yalnız yeryüzü oldukça genişir.

— Eskiden öyleydi... diye karşılık verdi Phileas Fogg, alçak sesle. Sonra, kartları Thomas Flanagan'a uzatarak, Kesme sırası sizde, efendim, diye ekledi.

Konuşma, yeni el sırasında kesildi. Ama Andrew Stuart az sonra, bırakılan yerden devam etti:

— Nasıl eskiden öyleydi! Yerküre o günden bu yana küçüldü mü acaba?

— Elbette, diye karşılık verdi Gauthier Ralph. Ben de Bay Fogg'un görüşündeyim. Bugün onu yüz yıl öncesine göre on kez daha çabuk dolaşabildiğimize göre, Dünya küçülmüş demektir. Dolayısıyla, ele aldığı konuda da, hırsızın araştırılması çok daha hızlı olacaktır.

— Hırsızın kaçışı da hızlanacaktır ama!

— Oyun sırası sizde, Bay Stuart! dedi Phileas Fogg.

Ancak, kuşkucu Stuart ikna edilmiş değildi, oyun biter bitmez:

— İtiraf etmek gerekir ki, Bay Ralph, diye devam etti, Dünya'nın küçüldüğünü göstermek için epey eğlendirici bir örnek seçtiniz! Demek ki şimdi, Dünya üç ayda dolasılabiliriyor diye...

— Üç ay değil, seksen günde, dedi Phileas Fogg.

— Gerçekten de öyle, baylar, diye ekledi John Sullivan, 'Büyük Hint Yarımadası Demiryolları' Rothal'la Al-

lahabad'ı bağlayan yolu açılı beri, dünya seksen günde dolaşılabiliyor, Morning Chronicle'ın hesabı şöyle:

<i>Mont-Cenis ve Brindisi üzerinden demir yolu ve gemiyle Londra-Süveyş.....</i>	<i>7 gün</i>
<i>Süveyş'ten Bombay'a, gemiyle.....</i>	<i>13 gün</i>
<i>Bombay'dan Kalküta'ya, trenle.....</i>	<i>3 gün</i>
<i>Kalküta'dan Hong Kong'a, gemiyle.....</i>	<i>13 gün</i>
<i>Hong Kong'dan Yokohama'ya (Japonya) gemiyle.....</i>	<i>6 gün</i>
<i>Yokohama'dan San Francisco'ya gemiyle.....</i>	<i>22 gün</i>
<i>San Francisco'dan New York'a, trenle.....</i>	<i>7 gün</i>
<i>New York'tan Londra'ya, gemi ve trenle.....</i>	<i>9 gün</i>
	<i>Toplam 80 gün</i>

— Evet, evet, seksen günde! diye bağırdı Andrew Stuart ve heyecandan en büyük kartı kesti; yalnız fırtınaları, ters rüzgârları, geminin batmasını, trenin yoldan çıkışmasını falan hesaba katmazsak.

— Hepsini katarak, diye karşılık verdi Phileas Fogg oynamaya devam ederek. Tartışma oyuna ağır basıyordu artık.

— Hintliler ya da Kızılderililer rayları sökse, trenleri durdursa, yük vagonlarını talan etse, yolcuları soysa bile mi? diye bağırdı Andrew Stuart.

— Öyle olsa bile, diye karşılık verdi Phileas Fogg ve sonra kartlarını masaya açıp, iki koz, dedi.

Kâğıtları karıştırma sırası kendisine gelen Andrew Stuart kartları toplarken:

— Kuramsal açıdan haklısınız, Bay Fogg, dedi, ama uygulama açısından...

— Uygulamada da öyle, Bay Stuart.

— Doğrusu ya, iş başında görmek isterdim sizi.

— Nasıl isterseniz. Birlikte yola çıkabiliriz.

— Tanrı beni korusun! diye bağırdı Stuart, ama dört bin sterlin koyarım böyle bir gezinin başarılılamayacağına.

— Tam tersine, kolayca başabilir, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Peki, yapın bakalım!

— Seksen günde Dünya'yı mı dolaşayım yani?

— Evet.

— Kabul.

— Ne zaman?

— Hemen.

— Düpədüz çılgınlık bu! diye haykırdı karşısındaki ısrarından canı sıkılmaya başlayan Andrew Stuart. Alın şu kartları da, oyunumuza bakalım!

— Öyleyse, yeniden karıştırın lütfen, diye karşılık verdi Phileas Fogg, yanlış dağıttınız çünkü.

Andrew Stuart, heyecanla kartları topladı; sonra, ansızın masaya bırakıp:

— Evet, Bay Fogg, evet, dedi, tam dört bin sterlin koyarım bu işe!..

— Sevgili Stuart, dedi Fallentin, sakin olun. Ciddi değil ki bu konuştuklarımız.

— Ben bahse giriyorum dedim mi, son derece ciddiyimdir, diye karşılık verdi Andrew Stuart.

— Kabul! dedi Bay Fogg. Sonra oyun arkadaşlarına dönüp ekledi, Baring Kardeşler'de yirmi bin sterlinim var. Seve seve ortaya koyabilirim bu parayı...

— Yirmi bin sterlin ha! diye bağırdı John Sullivan. Umulmadık bir gecikme elinizden uçurabilir bu yirmi bin!

— Umulmadık şey yoktur, diye karşılık vermekle yetindi Phileas Fogg.

— İyi ama Bay Fogg, bu seksen gün gerekenin en azı!

— İyi kullanılırsa yeter.

— Ama o zaman da, matematik bir kesinlikle trenlerden inip gemilere, gemilerden inip trenlere binmeli ki konan sınır aşılmasın!

— Ben de öyle yaparım!

— Şaka yapıyorsunuz herhalde!

— Ortada bahis gibi ciddi bir iş varken, hiç bir İngiliz şaka etmez, diye karşılık verdi Phileas Fogg. İsteyen herke- se karşı bahse girerim ki, seksen ya da daha az günde, ya- ni bin dokuz yüz yirmi saat ya da yüz on beş bin iki yüz dakikada dünyayı dolaşabilirim. Kabul ediyor musunuz?

— Kabul, diye karşılık verdi Bay Stuart, Bay Fallentin, Bay Sullivan, Bay Flanagan ve Bay Ralph, kendi araların- da anlaştıktan sonra.

— Peki, dedi Bay Fogg, Douvres treni sekiz kırk beşte kalkıyor. Ona yetişirim.

— Hemen bu akşam mı? diye sordu Stuart.

— Hemen bu akşam, diye karşılık verdi Phileas Fogg. Öyleyse, diye ekledi cebinden çıkardığı bir takvimi ince- ledikten sonra, bugün 2 Ekim Çarşamba olduğuna göre, 21 Aralık Cumartesi günü, akşam sekiz kırk beşte Lon- dra'da, Reform-Kulüp'ün bu salonunda bulunmak zo- rundayım; bulunamazsam Baring Kardeşler Bankası'nda- ki yirmi bin sterlinim fiilen ve hukuken sizin olur, baylar, işte yirmi binlik çekiniz!

Altı kişi arasında, tutuşulan bahsi gösteren bir tuta- nak düzenlenip imzalandı hemen. Phileas Fogg, bütün bunlar olup biterken kılını bile oynatmamıştı. Kazanmak için girmemişti bu bahse ve yalnız –varlığının yarısı de- mek olan– yirmi bin sterlini ortaya koyusu, öbür yarıyı hani sırf olanaksız dememek için güç diyeceğimiz bu ta- sarıya ayırmış bulunmasındandı. Öbür yarışmacılara ge- lince, onlar epey heyecanlıydılar, girişikleri bahsin bü- yüklüğünden değil, böyle eşit olmayan koşullarda yarış- maktan azıcık utandıkları için.

O sırada saat yediyi vuruyordu. Yol hazırlığı yapabil- mesi için oyunu bırakmayı önerdiler Bay Fogg'a.

— Hazırım zaten! diye karşılık verdi bizim soğukkan- li bey ve kartları dağıtarak, karoyu atıyorum, dedi. Sıra sizde, Bay Stuart.

IV
 PHILEAS FOGG, UŞAĞI PASSEPARTOUT'YU
 ŞAŞKINA ÇEVİRİYOR

Phileas Fogg, oyunda aşağı yukarı yirmi guinee* kazandıktan sonra, saat yedi yirmi beşte saygıdeğer kulüp arkadaşlarından izin istedi ve Reform-Kulüp'ten ayrıldı. Yedi ellide evinin kapısını açıp içeri giriyyordu.

Günlük çalışma programını incedenince gözden geçirmiş bulunan Passepartout, Bay Fogg'un kendi ilkelerini çiğneyip böyle beklenmedik bir saatte eve döndüğünü görünce epey şaştı. Programa göre, Saville-row'lu kiracının tam gece yarısı eve dönmesi gerekiyordu çünkü.

Phileas Fogg doğruca odasına çıktı, sonra seslendi:

— Passepartout!

Passepartout karşılık vermedi. Kendisi çağrılıyor olamazdı. Saati değiştirdi çünkü.

— Passepartout, diye yineledi Bay Fogg, sesini yükseltmeksızın.

Passepartout gözüktü.

— İkidir sesleniyorum, dedi Bay Fogg.

— Daha gece yarısı olmadı ama, diye karşılık verdi Passepartout, elinde saati.

— Biliyorum, diye devam etti Phileas Fogg, ayrıca sizi de suçlamıyorum. On dakika sonra Douvres ve Calais'ye doğru yola çıkıyoruz.

Fransız'ın toparlacık yüzünde hoşnutsuzluğa benzer bir kıپırtı dolaştı. Yanlış işitmişti herhalde.

— Beyefendi yolculuğa mı çıkıyorlar acaba? diye sordu.

— Evet, diye karşılık verdi Phileas Fogg. Dünya'yı dolasacağız.

* 21 şilin değerindeki bir İngiliz parası.

Gözleri fal taşı gibi açılan, kaşlarıyla kirpikleri alnının tepesine çıkan, kolları iki yanına düşen, omuzları çöken Passepartout'un yüzünde duyduğu büyük şaşkınlığın bütün belirtileri vardı.

— Dünya'yı mı dolaşacağız! diye mırıldandı.

— Seksen günde, diye karşılık verdi Bay Fogg. Onun için, yitirecek bir saniyemiz bile yok.

— İyi ama bavullar?.. dedi, farkında olmadan başını sallayan Passepartout.

— Bavul falan istemez. Bir yol çantası yeter. İçine de iki yün gömlek, üç çift çorap. Kendinize de öyle. Gerisini yoldan alırız. Yağmurluğumla battaniyemi unutmayın. Sağlam ayakkabılar giyin. Ancak, ya pek az yürüyeceğiz, ya da hiç yürümeyeceğiz. Haydi bakalım.

Passepartout bir şeyler söylemek istedi. Başaramadı. Bay Fogg'un odasından ayrılip kendi odasına çıktı, iskemlelerden birine çöktü, ülkesinin kaba laflarından birini savurdu:

— İyi be! Bu da çok kıyak ha! Ben de şöyle sessiz sakin yaşayıp kafamı dinleyeyim diyordum!..

Ve sonra, robot gibi yol hazırlığına koyuldu.

Seksen günde Dünya gezisi ha! Çılgının birine mi düşmüştü ne? Ama hayır, hayır... Sakın bir şaka olmasındı? Douvres'a gitmeye bir diyeceği yoktu. Calais'ye de öyle. Zavallıcık tam beş yıldır ayak basmamıştı ana yurduna, böyle bir gezi hiç de kötü olmazdı doğrusu. Belki Paris'e de uzanırlardı, eh, başkenti de seve seve görebilirdi. Ama işte o kadar, bunun kadar evcimen bir adam oradan öteye öldürsen gitmezdi... İyi ama, o güne dek evinden dışarı adımla atmamış bu kibar adam, yuvasından ayrılıyor, yolculuğa çıkyordu işte!

Saat sekizde, Passepartout efendisinin giysileriyle kendinkileri yerleştirdiği çantayı hazırlamıştı; zihni hâlâ al-

lak bullak, odasından çıktı. Kapıyı sıkıca örttü, Bay Fogg'un yanına gitti.

Bay Fogg da hazırda. Yolculuğu sırasında ihtiyaç duyacağı bütün bilgileri gösteren Bradshaw Kara ve Deniz Yolu Kılavuzu da koltuğundaydı.

Passepartout'nun elinden çantayı aldı, dünyanın dört bir yanında geçen o gıcırcı gıcırcı kâğıt paralardan koca bir desteyi içine tıktı.

— Hiç bir şey unutmadınız, değil mi? diye sordu.

— Hayır efendim.

— Yağmurluğumla battaniyem?

— Buradalar...

— Peki, alın şu çantayı.

Bay Fogg, çantayı Passepartout'ya verdi.

— Dikkat edin, yirmi bin sterlin var içinde, diye ekledi.

Yirmi bin sterlin altındanmış ve külçe gibi ağırmışçasına, Passepartout az kalsın çantayı düşürüyordu.

Bunun üzerine, efendiyle uşak aşağı indiler, sokak kapısını anahtarları iki kez çevirerek kilitlediler.

Saville-row sokağının sonunda bir araba durağı vardı. Phileas Fogg'la uşağı bir arabaya bindiler, Güney-Batı Demiryolları'ndan bir hattın bitim noktası olan Charing-Cross garına yollandılar.

Araba, sekiz yirmide garın önündeydi. Passepartout hemen fırladı. Efendisi de inip arabacıyla parasını verdi.

Tam bu sırada, çamurlar içinde yalnız ayak yürüyen, başına kenarından insanın içini burkan bir tüy sarkan yırtık pırtık bir şapka geçirmiş, partal giysileri üstüne bir şal atmış zavallı bir dilenci kadın, yanında elinden tuttuğu bir çocuk, Bay Fogg'a yaklaşıp sadaka istedi.

Bay Fogg, az önce oyunda kazandığı yirmi guinee'yi çıkardı, kadına uzatıp:

— Alın, hanım, dedi, size rastladığımı sevindim.
Ve yürüdü.

Passepartout, gözbebeklerinin nemlendiğini hissetti. Efendisi, gönlünü kazanma yolunda bir adım atmıştı.

Bay Fogg'la ikisi, garin büyük salonuna girdiler hemen. Phileas Fogg, Passepartout'ya, Paris için iki birinci mevki biletini almasını söyledi. Ve geri döndüğü zaman, Reform-Kulüp üyesi beş arkadaşıyla karşılaştı.

— Yola çıkyorum, baylar, dedi, pasaportuma işleteceğim vizeler, dönüşte, geçtiğim yolları denetlemenize izin verecektir.

— Aman, Bay Fogg, gerek yok böyle bir denetlemeye, diye karşılık verdi Gauthier Ralph, celebice. Sizin gibi soylu bir beyin sözüne güveniyoruz bu konuda!

— Büylesi çok daha iyi elbet, dedi Bay Fogg.

— Geri doneceğiniz zamanı unutmuyorsunuzdur sanırım?.. dedi Andrew Stuart.

— Seksen gün sonra, 21 Aralık 1872 Cumartesi günü, akşam saat sekiz kırk beşte burada olacağım, diye karşılık verdi Bay Fogg. Hoşça kalın, baylar.

Sekiz kırktı, Phileas Fogg'la uşağı aynı kompartuma na yerleşmişti. Sekiz kırk beşte keskin bir düdük sesinden sonra tren yola koyuldu.

Gece zifiri karanlıktı. İncecikten bir yağmur çiseliyordu. Kösesine yaslanmış bulunan Phileas Fogg konuşmuyordu. Düşüğü şaşkınlıktan hâlâ uyanamamış Passepartout'ysa, farkında olmaksızın, paraların bulunduğu çantayı sıkı sıkı göğsüne bastırmaktaydı.

Daha tren Sydenham'ı geçmemişi ki, Passepartout düpedüz bir çığlık attı.

— Neyiniz var? diye sordu Bay Fogg.

— Şey... aceleyle... şaşkınlığımdan... unuttum...

— Ne unuttunuz?

— Odamdaki havagazı lambasını söndürmeyi!
 — Üzülmeyin, diye karşılık verdi hiç istifini bozmayan
 Bay Fogg, sizin hesabınıza yanacak demektir!

V

LONDRA'DA YEPYENİ BİR TEORİ ORTAYA ÇIKIYOR

Phileas Fogg, Londra'dan ayrılırken, yola çıkışının yarataceği yankıyı aklının köşesinden bile geçirmiyordu herhalde. Tutuşulan bahis önce Reform-Kulüp'te duyuldu ve bu onurlu kulübün üyeleri arasında büyük bir heyecan yarattı. Sonra, muhabirler kanalıyla bütün büyük gazetelere, gazetelerden Londra'ya, oradan tüm İngiltere'ye yayıldı.

Bu "Dünya turu", yeni bir Alabama* olayı söz konusumuşçasına, tutkuyla, ateşli bir dille ele alınıp işlendi, tartışıldı, enine boyuna incelendi. Kimileri Phileas Fogg'u tuttu, kimileriyse karşı tarafı destekledi –ve bunlar kısa sürede çığ gibi büydü. O günde ulaşım araçlarıyla, kağıt üzerinde ve kuramsal olmadıktan sonra, Dünya turuna çıkmak yalnız olanaksız değil, düpedüz çılginlıktı!

Times, Standard, Evening Star, Morning Chronicle ve benzeri yirmi büyük gazete Bay Fogg'a cephe aldı. Yalnız Daily Telegraph, belli oranda onu tuttu. Phileas Fogg, genel olarak, delinin, çılğının biri diye nitelendi, Reform-Kulüp'teki arkadaşları da, böyle bir bahse tutuşukları için ayıplandılar –bahis, Phileas Fogg'un zihinsel yeteneklerindeki zayıflığı ortaya koymaktan başka bir işe yaramıyordu çünkü.

Sorunla ilgili son derece ateşli, ama aynı zamanda

* İngilizlerin "Alabama" adlı gemisi, Amerikan İç Savaşı'nda Güneyilleri tutmuş, onlar hesabına epey kuzey gemisi batırılmış ya da tutsak almıştır. Washington'un 1871'de Cenevre Uluslararası Mahkemesi'nde açtığı dava sonunda İngiltere 15 milyon dolar ödemek zorunda kalmıştır.

mantıklı yazılar çıktı, İngiltere'de, insanların coğrafi sorunlara düşkünlüğü herkesçe bilinir. Bu yüzden, hangi sırf niftan olursa olsun, Phileas Fogg'la, ilgili yazıları yutarcasına okumayan tek bir okur yoktu.

İlk günler, Illustrated London News gazetesi, Reform-Kulüp'teki fotoğrafına bakılarak çizilmiş resmini yayım-ladıktan sonra, bazı gözü pek kişiler —özellikle kadınlar—ondan yana çıktı. Kimi soylu beyler işi: "Heh, hee! neden olmasın canım? Bundan çok daha garip şeyler görmüşüzdür!" diyecek kadar ileri götürmekteydiler. Bunlar, özellikle Daily Telegraph okurlarıydı. Ama bir süre sonra, bu gazetenin bile gevşediği görüldü.

7 Ekim'de, Krallık Coğrafya Derneği Dergisi'nde uzun bir yazı çıktı. Sorunu her yönüyle inceleyen bu yazı, girişimin çilgıllığını ortaya koymaktaydı. Yazıya göre, her şey ama her şey, insanı engeller de, doğal engeller de bizim gezgine karşıydı. Böyle bir tasarıyı gerçekleştirebil-mek için, bütün vapurlarla trenlerin kalkış ve varış saati-lerinin birbirine uygun düşmesi gerekiydi, oysa bu tür bir uygunluk olmadığı gibi, olamazdı da. Çok çok Avru-pa'da ve gezinin ancak çok küçük bir bölümünde, trenle-rin vaktinde kalkıp vaktinde gelmesi düşünülebilirdi; ama üç günde Hindistan'ı, yedi günde de Amerika Birle-şik Devletleri'ni geçen bir trenin zamanında geleceği umuduyla bu kadar büyük bir işe girişilebilir miydi? Ma-kinelerdeki bozulmalar, yoldan çıkmalar, katarların kar-şılaşması, kötü havalar, kardan kapanan yollar falan hep Phileas Fogg'a karşı değil miydi? Kış bastırdığında, bin-diği gemiler rüzgârin ve sisin keyfine bağlı kalmayacak miydi? Kıtalar arasında çalışan en iyi yolcu gemilerinin bile iki üç gün gecikmesi görülmemiş şeylerden mıydı? Oysa tek bir gecikme, bütün aktarma zincirinin dağılma-sına yeterdi. Phileas Fogg, şöyle birkaç saatlik gecikmey-le tek bir gemiyi kaçırsa, yolculuğu düzelmemecesine teh-likeye girerdi.

Yazı büyük yankılar uyandırdı. Hemen bütün gazete-ler sayfalarında yer verdiler bu yazıya ve bahislerde Phileas Fogg'a oynayanların sayısı hissedilir ölçüde düştü.

Bizim soylu beyin yola çıkışından sonraki birkaç gün süresince, girdiği yolculuğun "başarı ya da başarısızlığı" konusunda büyük bahislere girilmişti. İngiltere'de, kumarcılara oranla çok daha zeki ve üst sınıfın ortak bahışçilerin ne denli yaygın olduğunu hemen herkes bilir. Bahse tutuşmak, bir İngiliz'in ikinci kişiliği gibidir. Bu yüzden, yalnız Reform-Kulüp üyeleri değil, geniş halk kitleleri de oyuna katılıp Phileas Fogg'dan yana ya da ona karşı paralar ortaya koydular. Phileas Fogg bir yarış atı gibi, ortak bahis defterlerine geçti. Hatta bir borsa de-ğeri haline gelip, Londra borsasında yer aldı. Herkes, de-ğişmez değerli ya da primli "Phileas Fogg" senedi alıp satmaktadır, böylece epey büyük işler çevrildi. Ama yola çıkışından beş gün sonra, *Krallık Coğrafya Derneği Dergisi*'nin yazısı üzerine herkes elindeki senetleri satışa çı-kardı. Phileas Fogg senetlerinin değeri düştü. Tomarla sa-tılmaya başlandı. Önceleri üçer beşer alınırken, sonradan yirmişer, ellisher, yüzler alınır oldular!

Phileas Fogg'u tutan tek bir kişi kaldı. Bu da eli ayağı tutmayan, yaşı Lord Albermale'di. Oturduğu koltuktan kırıdayamayan bu soylu adam, öyle seksen günde değil, on yılda Dünya'yı gezebilmek için varını yoğunu verme-ye hazırıldı! Onun için de, Phileas Fogg'dan yana beş bin sterlin koydu. Ve bu tasarıının saçmalığı yanında gerek-sizliğinden de söz açıldı mı, "Böyle bir gezi yapılabilecek-se, bunu herkesten önce bir İngiliz'in yapması hoş olur!" demekle yetiniyordu.

Oysa durum, yukarıda belirttiğimiz gibi idi, Phileas Fogg'u tutanlar gittikçe azalıyordu. Hemen herkes, üste-lik haklı olarak, ona karşı birleşmekteydi. Adını taşıyan hisse senetleri artık yüz ellide, iki yüzde bir değerindeydi.

Yola çıkışından yedi gün sonra, beklenmedik bir olay, bu alımlara da son verdi.

Gerçekten de, gidişinin sekizinci günü, akşam dokuzda, Başkent Polis Müdürü aşağıdaki telgrafı almıştı:

Süveyş'ten Londra'ya.

Rowan, Polis Müdürü, Merkez Bürosu, Scotland Yard. Banka hırsızı Phileas Fogg'un ardındayım. Bombay'a hemen bir tutuklama belgesi gönderin.

Detektif FIX

Bu tel anında etkisini gösterdi. Bizim soylu bey uçup gitti, yerine banka hırsızı çıkageldi. Reform-Kulüp'teki fotoğrafı, bahse tutuştığı arkadaşlarının kilerle birlikte incelendi. Resim, soruşturma sonunda üstünde durulan kişiye tipatıp uymaktaydı. Phileas Fogg'un giz dolu kişiliği, herkesten ayrı yaşayışı, apansız yola çıkışı hatırlatıldı ve bu garip adamın, Dünya'yı dolaşma bahanesiyle, akıl almaz bir bahse tutuşarak, aslında, İngiliz polisinin şaşırtmak istediği açıkça ortaya çıktı.

VI

POLİS MEMURU FIX PEK HAKLI BİR SABIRSIZLIK GÖSTERİYOR

Şimdi gelelim, Bay Phileas Fogg'la ilgili şu telgrafın nasıl gönderildiğine.

9 Ekim Çarşamba günü, sabah on birde, *Mongolia* yolcu gemisinin Süveyş'e gelmesi bekleniyordu. *Mongolia* buharla işleyen, pervanesi ve iskelesi demirden, iki bin sekiz yüz ton yük alan, beş yüz beygir gücünde bir gemiydi. İspanya yarımadasıyla doğu ülkeleri arasında yolcu taşıyan bir şirket hesabına çalışmaktadır. Süveyş Kanalı yoluyla, Brindisi-Bombay arasında düzenli seferler yapardı. Şirketin en hızlı gemilerinden biriydi; Brindisi-Sü-

veyş arasında saatte on mil, Süveyş-Bombay arasında da 9,59 mil olarak saptanan hızı hep aşmıştı.

Mongolia'yı bekleyen yerli yabancı kalabaklı arasında, rihtimda beş aşağı beş yukarı dolanan iki adam vardı; De Lesseps'in büyük bir iş başarıp kanalı açmasından önce küçük bir kasaba olan Süveyş'in geleceği epey umutluydu.

Rihtimda dolanan iki adamdan biri Büyük Britanya'nın, Süveyş'te yerleşmiş konsolosluk görevlisiydi ve İngiliz Hükümeti'nin olumsuz yargılarıyla mühendis Stephenson'in karamsar tahminlerine rağmen—Ümit Burnu'ndan dolaşarak Hindistan'a giden eski yolu yarıya indirmek üzere Süveyş Kanalı'ndan geçen İngiliz gemilerinin gün günden artışını izlemekteydi.

Öbürü, ufak tefek, zayıf, oldukça zeki görünüşlü, sırınlı, kaşlarını yöneten kasları büyük bir inatla gergin tutan bir adamdı. Uzun kirpiklerinin arasından canlı gözleri ışıldamaktaydı. Ancak, dileği zaman bunların parıltısını söndürdü. O anda, belli bir sabırsızlık içindeydi, gidiyor, geliyor, durduğu yerde duramıyordu.

Bu adamın adı Fix'ti. İngiliz Merkez Bankası'ndaki hırsızlıktan sonra, Dünya'nın türlü limanlarına gönderilmiş "detektiflerden" yani İngiliz polislerinden biriydi. Fix, Süveyş kanalından geçecek bütün yolcuları dikkatle gözleyecekti, içlerinden biri kendisine kuşku verici gelirse, tutuklama belgesi gönderilene dek "ardına düşecekti".

Fix iki gün önce, Londra polisinden, hırsızlığı yapmış olmasından kuşkulanan kişinin kaşı gözü, boyu posu ve kılığı konusunda birtakım haberler almıştı. Bunlara göre, Banka'nın ödeme salonunda dikkatleri üstüne çeken kişi kılığı kıyafeti düzgün, soylu bir adamdı.

Başarı halinde verilecek yüklü ödülün ateşiyle kanı iyiden iyiye alevlenen detektif, *Mongolia'nın gelişini, anlaşılması kolay bir sabırsızlıkla bekliyordu.*

— Sizce, gemi gecikmez, öyle mi, Konsolos Bey? diye sordu ikinci kez.

— Hayır, Bay Fix, gecikmez, diye karşılık verdi konsolos. Dün Port-Said'de olduğu bildirildi, böyle bir gemi için kanaldaki yüz kilometrelilik yol hiçtir. Bir daha hatırlatayım ki, *Mongolia* tarifeye göre yirmi dört saat erken gelecek gemilere verilmek üzere hükümetin koyduğu yirmi beş sterlinlik ödülü her zaman kazanmıştır.

— Bu gemi doğruca Brindisi'den mi geliyor? diye sordu Fix.

— Evet, Brindisi'den geliyor, Hindistan'a gidecek malları yükleyip cumartesi akşamı saat beşte yola çıktı. Onun için sabırlı olun; gecikmesi düşünülemez. Yalnız, aklimın ermediği şey, verilen o birkaç ipucuyla, *Mongolia*'da olsa bile, aradığınız adamı nasıl tanıyacağınız!

— Konsolos Bey, diye karşılık verdi Fix, biz böylelerini tanıtmaktan çok, kokusunu alırız. Bunun için de sezgi gereklidir; sezgiyse, göz, kulak ve burunla yarışan bir duyudur. Şimdiye dek epey soylu hırsız yakalamışındır, eğer gemideyse, inanın elimden kaçamaz.

— Umarım öyle olur, Bay Fix, çünkü önemli bir hırsızlık bu.

— Harika bir hırsızlık, diye karşılık verdi iyice coşan polis memuru. Elli beş bin sterlin! Her zaman elimize böylesi geçmez! Hırsızlar da soysuzlaşıyor canım! Ünlü Sheppard gibileri yok artık! Adamlar, birkaç şilin için yakanı ele veriyorlar şimdi!

— Öyle heyecanlı konuşuyorsunuz ki, başlarınızı candan istiyorum, Bay Fix; yalnız bir daha tekrarlayayım, içinde bulunduğuuz koşullarda bu işin epey güç olacağını sanıyorum. Size verilen bilgilere göre, hırsızın dürüst bir adama benzediğinin farkındasınız herhalde.

— Konsolos Bey, diye karşılık verdi bizim dediği dedik polis memuru, büyük hırsızlar hep dürüst görünüşlidür. Hırsız görünüşlülerinse dürüst kalması gereklidir, yok-

sa hemen yakayı ele verirler. Asıl üstünde durulacaklar, dürüst görünüslülerdir. Bununsa epey güç bir iş olduğunu kabul ediyorum elbet, polislikten çok, insan sarraflığı diyebiliriz buna.

Görüldüğü gibi, bizim polis hafiyesi Fix epeyce kendini beğenmiş bir adamdı.

O arada, rihtüm gittikçe canlanmaktadır. Türlü ulus-tan denizciler, tüccarlar, simsarlar, hamallar, fellahlar doldurmuştu dört bir yanı. Geminin geliş'i yaklaşmıştı bes-belli.

Hava oldukça güzel, ama doğudan esen rüzgâr dola-yısıyla serindi. Güneşin solgun ışıkları altında, birkaç minare yükseliyordu kentin üstünde. Güneyde, gemilerin demirlediği yerde, iki kilometrelük bir dalgakıran bir kol gibi sarıyordu Süveyş limanını. Kızıldeniz'in üzerinde bir sürü balıkçı sandalı ya da yük motoru dolaşmaktadır; bunların bazıları eski çağlardaki kadırgaların biçimindeydi.

Fix, rihtimi dolduran kalabalığın arasında dolaşırken, mesleğinden gelen bir alışkanlıkla, gelip geçen herkese şöyle bir göz atıyordu.

Saat on buçuktu.

— Bu gemi gelmeyecek galiba! diye bağırdı liman saatinin vuruşunu duyuncu.

— Pek uzaklarda olamaz, diye karşılık verdi konsolos.

— Süveyş'te ne kadar kalacak? diye sordu Fix.

— Dört saat. Yani kömür alana dek. Süveyş'ten, Kızıldeniz'in bitimindeki Aden limanına bin üç yüz on millilik bir yol var, onun için yakıtını tamamlaması gerek.

— Peki, bu gemi Süveyş'ten kalkıp doğruca Bombay'a mı gidiyor? diye sordu Fix.

— Evet, başka bir yere uğramadan, doğruca Bombay'a.

— Hırsız bu yolu ve bu gemiyi seçtiyse, Asya'daki Hollanda ya da Fransız topraklarına geçebilmek üzere,

Süveyş'te gemiden inecektir, dedi Fix. İngiliz yönetiminde bulunan Hindistan'da rahat edemeyeceğini biliyordur.

— Çok güçlü bir adamsa, o başka, diye karşılık verdi konsolos. Bilirsiniz, bir İngiliz suçlusu, Londra'da, yabancı bir ülkeye oranla çok daha iyi gizlenebilir.

Konsolos, bizim polis hafifesi derin düşüncelere salan bu sözünden sonra, hemen yakınlardaki yazılıhanesine yollandı. Polis müfettişi, içinde aradığı hırsızın *Mongolia*'da olduğu sezgisi, sinirli bir sabırsızlıkla rıhtımda yalnız kaldı —bu alçak adam, Yeni Dünya'ya (yani Amerika'ya) gitmek üzere İngiltere'den ayrılmışsa, çok daha az denetlenen ya da denetlenmesi çok daha güç olan Hindistan yolunu seçmiş olabilirdi.

Fix, düşünceleriyle uzun süre baş başa kalamadı. Keskin düdük sesleri geminin yaklaşmakta olduğunu haber verdi. Hamal ve fellah alayı, rıhtımda bekleyen yolcuların kolları bacakları ve giysileri için epey büyük tehlikeler yaratan bir itiş kakış, bağıış çağrısı arasında rıhtıma doğru aktı. Ona yakın sandal iskeleden ayrılp gemiyi karşılamaya gitti.

Az sonra, kanalın ortasında ilerleyen *Mongolia*'nın kocaman gövdesi gözüktü ve gemi, büyük bir gürültüyle buhar çıkışa çıkışa dalgakıranın beri yanına demir attığında saat on bir bucuktu.

Gemide bir hayli yolcu vardı. Kimisi, kentin alışılmamış görünümünü seyretmek üzere güvertede kaldı; ama çoğunluk, *Mongolia*'ya, yanaşan sandallara doldu.

Fix karaya çıkan herkesi dikkatle inceliyordu. Tam bu sırada, hizmet edebilmek için çevresini kuşatan fellahları sertçe kendinden uzaklaştıran bir yolcu geldi yanına ve son derece kibar bir tavırla, İngiliz Konsolosluğu'nun yerni sordu. Bunu sorarken, bir yandan da, herhalde İngiliz vizesini işletmek istediği pasaportunu gösteriyordu.

Fix, içgüdüsel bir hareketle pasaportu aldı, göz açıp kapayincaya dek okudu. Az kalsın istemediği bir harekette

bulunacaktı. Elindeki pasaport titredi. Belgedeki bilgiler, Londra polisinin aktardıklarına tıpatıp uymaktaydı.

- Bu pasaport sizin değil mi? diye sordu yolcuya.
 - Hayır, efendimin, diye karşılık verdi beriki.
 - Efendiniz nerede peki?
 - Gemide kaldı.
 - Kimliğini ispatlamak üzere, konsolosluğa kendisinin gelmesi gerek, diye devam etti polis hafiyesi.
 - Demeyin! Ille de gerekli mi?
 - Zorunlu.
 - Peki, konsolosluk nerede?
 - Şurada, alanın sonunda, diye karşılık verdi müfettiş, iki yüz adım ötedeki bir evi göstererek.
 - Öyleyse, gidip efendime haber vereyim, ama bu işten pek hoşlanacağımı sanmıyorum!
- Yolcu, bunu söyledikten sonra Fix'i selamladı ve gemiceye döndü.

VII

POLİSLER İLGİLİ KONULARDA PASAPORTUN HİÇBİR İŞE YARAMADIĞI BİR KEZ DAHA BELLİ OLUYOR

Polis müfettişi rıhtıma inip konsolosun yazılıhanesine yürüdü. Israrı üzerine, hemen konsolosun yanına alındı.

— Konsolos Bey, dedi doğrudan doğruya konuya girerek, aradığımız adamın *Mongolia*'da, yolculuk ettiği kanınsıdayım ve bunun için epey güçlü ipuçları var elimde.

Sonra, pasaportla ilgili olarak, kendisiyle uşak arasında geçen konuşmaları anlattı.

— Peki, Bay Fix, diye karşılık verdi konsolos, bu alçak adamın suratını görmek benim de hoşuma gider doğrusu. Yalnız, tahmin ettiğiniz kişiyse, yazılıhaneme gelmeyecektir. Hiç bir hırsız geçtiği yerlerde iz bırakmak istemez, ayrıca, pasaport işlemleri de artık zorunlu değil.

— Hayır, Konsolos Bey, diye karşılık verdi polis hafiyesi, sandığımız gibi güçlü bir insansa, gelecektir!

— Pasaportuna vize almaya mı?

— Evet. Pasaportlar ancak dürüst kişilerin canını sıkan, alçakların kaçmasına yardım eden belgelerdir. İnanın bana, adam karşınıza gelecek, yalnız umarım ki istediği vizeyi vermezsiniz...

— Neden vermeyeyim? Pasaportu düzgünse, vize vermemezlik edemem, diye karşılık verdi konsolos.

— İyi ama Konsolos Bey, Londra'dan tutuklama belgesi gönderilene dek bu adamı alıkoymalıyım.

— Haa, orası sizin bileceğiniz iş, Bay Fix, diye karşılık verdi konsolos, ben karışmam...

Konsolos cümlesini tamamlayamadı. Tam o sırada kapı vuruldu ve hademe iki yabancı aldı içeri; bunlardan biri, polis hafiyesinin az önce konuştuğu usaklıtı.

Gelenler, gerçekten de, bizim efendiyle uşağıydı. Efen-di pasaportunu uzattı ve sözü hiç uzatmadan, konso-lostan kendisine vize vermesini rica etti.

Beriki pasaportu aldı, dikkatle okumaya başladı. Bu sırada Fix yazılıhanenin bir kösesine çekilmiş yabancıyı izliyor, daha doğrusu bakışlarıyla yiyordu.

Konsolos okumayı bitirince:

— Şövalye Phileas Fogg siz misiniz? diye sordu.

— Evet, efendim, diye karşılık verdi bizimki.

— Bu da uşağınız galiba?

— Evet. Fransız'dır, adı da Passepartout.

— Londra'dan mı geliyorsunuz?

— Evet.

— Gidiş?

— Bombay'a.

— Peki, beyefendi. Bu vize işleminin gereksiz olduğunu biliyorsunuz sanırım, şimdi artık kimseden pasaportunu getirmesini istemiyoruz.

— Biliyorum, efendim, diye karşılık verdi Phileas

Fogg, ancak ben vuracağınız damgayla Süveyş'ten geçtiğini göstermek istiyorum.

— Peki, beyefendi.

Ve konsolos pasaporta o günün tarihini yazıp imzalandıktan sonra bir de damga bastı. Bay Fogg vize harçını ödedi, soğuk bir selam verdi, uşağıını ardına takip çıktı.

— Ee? dedi polis müfettişi.

— Eesi, son derece dürüst bir adama benzıyor, diye karşılık verdi konsolos.

— Olabilir, dedi Fix, ama bizim üstünde durduğumuz konu bu değil. Şu garip beyin, elimdeki tanımlamaya ti patıp uydugunu siz de kabul ediyorsunuz, değil mi Konsolos Bey?

— Kabul ediyorum, ama siz de bilirsiniz ki, bütün tânimlar...

— Yakında daha açık seçik öğrenirim, diye karşılık verdi Fix. Uşak, efendisine oranla daha kolay yaklaşılabilir bir adama benziyor. Ayrıca Fransız, konuşmadan duramaz. Pek yakında görüşmek üzere, hoşça kalın, Konsolos Bey.

Polis hafiyesi, bunu söylediğinden sonra çıktı, Passeparrout'yu aramaya koyuldu.

Bu arada, konsolosun yazılıhanesinden çıkan Bay Fogg da rıhtıma yollanmıştı. Orada, uşağına birkaç şey buyurdu; bir sandala bindi, *Mongolia*'ya döndü, kamarasına kapandı. Anılarını yazdığı defteri aldı, sunlar yazılıydı defterde :

“2 Ekim, Çarşamba, saat 8.45’tे Londra’dan ayrılış.

3 Ekim, Perşembe, sabah 7.20’de Paris’e varış.

Perşembe günü, saat 8.40’ta Paris’ten ayrılış.

4 Ekim, Cuma günü, sabah 6.35’te Mont-Cenis yoluyla Torino’ya varış.

Cuma günü, sabah 7.20’de Torino’dan ayrılış.

*5 Ekim, Cumartesi, akşamüstü 4'te Brindisi'ye varış.
 Cumartesi, akşam 5'te Mongolia'ya, biniş.
 9 Ekim, Çarşamba, sabah 11'de Süveyş'e varış.
 Toplam, saat olarak: 158,5; gün olarak: 6,5."*

Bay Fogg, yukardan aşağı çekilmiş çizgilerle ayrılmış -2 Ekim'den başlayıp 21 Aralık'a dek- ayı, günü ve Paris, Brindisi, Süveyş, Bombay, Kalküta, Singapur, Hong Kong, Yokohama, San Francisco, New York, Liverpool, Londra gibi belli başlı merkezlere tarifeye göre varılacak zamanla gerçekten varılan zamanı gösteren bir gezi çizelgesine işledi bu tarihleri. Böylece, her konakta kazanılan ya da yitirilen zaman ortaya çıkmış oluyordu.

Bu ayrıntılı çizelge, görüldüğü gibi her şeyi inceden inceye hesaplıyor, Bay Fogg da böylece erken mi geldiğini, geç mi kaldığını anlıyordu.

O gün, yani 9 Ekim Çarşamba günü Süveyş'e varışını da çizelgeye işledi, gemi tam zamanında geldiğinden, ne kaybı ne de kazancı vardı.

Bundan sonra, öğle yemeğini kamarasına getirtti. Kenti gezip görme işine gelince, uğradıkları kentleri uçaklarına gezdirenl İngilizlerden olduğu için, böyle bir şeyi aklının köşesinden bile geçirmiyordu.

VIII

PASSEPARTOUT GEREĞİNDEN BIRAZ FAZLA KONUŞUYOR

Fix koşup gelmiş, efendisi gibi etrafta dolaşmayı anlamsız kabul etmediği için salına salına dolaşan ve çevresini seyreden Passepartout'nun ardına düşmüştü.

— Ee, dostum, diyerek Passepartout'ya yanaştı Fix, pasaportunu vize ettirdiniz mi?

— Oo, siz misiniz efendim! diye karşılık verdi Fransız. Çok naziksiniz. Her şeyimiz tamam.

- Şimdi de kenti geziyorsunuz galiba?
 - Evet, öyle hızlı yolculuk ediyoruz ki, düsteyim sanıyorum. Şimdi biz Süveyş'te miyiz?
 - Süveyş'tesiniz.
 - Yani Mısır'da?
 - Evet, Mısır'da.
 - Afrika'da?
 - Afrika'da.
 - Afrika'da ha! diye tekrarladı Passepartout. Bir türlü inanamıyorum doğrusu. Düşünebiliyor musunuz, Beyfendi, Paris'ten öteye geçmeyeceğimizi sanıyordum ve bu ünlü başkenti, yıllar sonra, şakir şakır yağmur altında, Kuzey garından Lyon garına giderken, bindiğimiz arabanın camından, ancak sabah 7.20'yle 8.40 arası görebildim! Ah nasıl üzüldüm bu işe, nasıl! Oysa Pere-Lachaise mezarlığıyla, Champs Elysees'deki sırkı görmek isterdim!
 - Demek ki epey aceleniz var? diye sordu polis müfettişi.
 - Benim yok, efendimin var. Bu arada, çorap ve gömlek almalıyım! Yanımıza tek bir bavul almadan, yalnız bir çantayla yola çıktık.
 - Gelin bir çarşıya götürreyim sizi, dileğiniz her şeyi bulabilirsiniz orada.
 - Beyefendi, gerçekten çok nazıksiniz, diye karşılık verdi Passepartout.
- Ve birlikte yola koyuldular. Passepartout durmadan anlatıyordu.
- Ayrıca, gemiyi kaçırılmamaya dikkat etmeliyim, dedi.
 - Vaktiniz var, diye karşılık verdi Fix, saat daha on iki!
 - Passepartout kocaman köstekli saatini çıkardı.
 - On iki mi? dedi. Hadi canım siz de! Saat dokuzelli iki!
 - Saatiniz geri kalıyor, diye karşılık verdi Fix.

— Benim saat mi?! Dedemin dedesinden kalma bu saat ha! Yılda beş dakika bile geri kalmaz. Kronometre gibidir!

— Şimdi anladım, diye karşılık verdi Fix. Süveyş'e oranla iki saat geri olan Londra'ya göre ayarlı saatiniz. Onu, geçtiğiniz her ülkenin saatine göre ayarlamalısınız.

— Saatime dokunmak ha, Tanrı yazdıysa bozsun! diye bağırdı Passepartout

— Öyleyse, saatiniz güneşle uyuşmayacak demektir.

— Aman beyefendi, cehenneme kadar yolu var güvensin! Bana uymazsa, kendisi şaşırır!

Ve bizim yiğit delikanlı, görkemli bir tavırla saatini yelek cebine yerleştirdi.

Bir süre sonra Fix başladı konuşmaya:

— Londra'dan apar topar ayrıldınız demek?

— Sanırım öyle! Geçen çarşamba, Bay Fogg, alışkanlığının tersine, akşam sekizde kulüpten döndü, üç çeyrek sonra yola çıkmıştı.

— Peki ama efendiniz nereye gitiyor böyle?

— Burnunun doğrusuna! Dünya'yı dolaşıyor!

— Dünya'yı mı dolaşıyor? diye bağırdı Fix.

— Evet, hem de seksen günde! Dediğine bakılrsa, bahse tutuşmuş, ama ben inanmıyorum. Akıl alacak şey değil çünkü. Başka bir şey vardır mutlaka altında.

— Yaa! Garip bir insan galiba, sizin şu Bay Fogg?

— Sanırım öyle.

— Zengin mi?

— Elbette, yepyeni paracıklardan koca bir deste var yanında! Yolda para falan da esirgemiyor! Örneğin, *Mongolia*'nın makinecisi, *Bombay*'a epeyce erken varalım diye, yüklüce bir ödül vaat etti!

— Uzun süredir mi tanıyorsunuz efendinizi?

— Ben mi? diye karşılık verdi Passepartout, yola çıktığımız gün girmiştüm yanına.

Bu sözlerin, zaten heyecanından kabına siğamayan polis müfettişinin zihninde yaptığı etkiyi kolayca tahmin edebilirsiniz.

Londra'dan, hırsızlıktan hemen sonra, böyle apar topar yola çıkış, götürülen yüklüce para, yabancı ülkelere varmaksi telaş, o garip bahis bahanesi, sözün kısası her şey Fix'in düşüncelerini doğrulamaktaydı. Fransız'ı azıcık daha konuşturdu ve onun efendisini hiç tanımadığı, adamın Londra'da tek başına yaşadığını, varlığının kaynağı bilinmemekle birlikte zengin sayıldığını, yanına yaklaşılmaz, giz dolu bir insan olduğunu öğrendi. O arada, Phileas Fogg'un Süveyş'te inmeyeceğini, gerçekten de Bombay'a gitmekte olduğunu da anladı.

— Bombay uzak mıdır? diye sordu Passepartout.

— Oldukça, diye karşılık verdi polis hafiyesi. Dokuz on gün deniz üstünde kalacaksınız.

— Peki, nerededir bu Bombay?

— Hindistan'da.

— Asya'da yani?

— Elbette.

— Hay Allah! Bir şey diyeyim mi size... asıl kafamı kurcalayan... şu benim lamba!

— Ne lambası?

— Söndürmeyi unuttuğum, benim hesabımı yanmakta olan havagazı lambası. Yaptığım hesaba göre, yirmi dört saatte iki şilinlik gaz yanıyor, yani günlük kazancım dan daha fazlası; anlıyorsunuz ya, yolculuğumuz biraz daha uzarsa...

Fix bu havagazı işini anladı mı dersiniz? Pek sanmıyorum. Zaten artık Passepartout'yu dinlemiyordu bile, akı başka yerdeydi. Fransız'la polis hafiyesi çarşıya gelmişlerdi. Fix, alışveriş etmesi için arkadaşını orada bıraktı, *Mongolia'yı kaçırılmamaya dikkat etmesini* söyledi, sonra koşar adım konsolosun yazılıhanesine döndü.

İnancı kesinleşen Fix eski soğukkanlılığına kavuşmuştu yeniden.

— Beyefendi, dedi konsolosa, hiç kuşkum kalmadı. Aradığım adamı bulmuş durumdayım. Seksen günde Dünya'yı dolaşacak garip bir adam gibi gözükmek istiyor.

— Hinoğluhının biri desenize, diye karşılık verdi konsolos, üstelik iki kıtadaki polisleri atlattıktan sonra, yine Londra'ya dönmemi tasarılıyor ha!

— Dönüp dönemeyeceğini göreceğiz, diye karşılık verdi Fix.

— Yalnız, yanılmadığınıza eminsiniz, değil mi? diye sordu konsolos son bir kez.

— Eminim.

— İyi ama onun gibi bir hırsız, Süveyş'ten geçtiğini neden belgelemeye çalışın?

— Neden mi? Bilmiyorum, Konsolos Bey, diye karşılık verdi polis hafiyesi, ama bildiğim başka şeyler var.

Ve birkaç cümleyle, sözü geçen Fog'un uşağı ile araslarında geçen konuşmanın ilginç yanlarını aktardı ona.

— Gerçekten de, eldeki bütün ipuçları bu adama karıştı, dedi konsolos. Ne yapacaksınız şimdi?

— Londra'ya, Bombay'a bir tutuklama belgesi yollamaları için tel çekip *Mongolia*'ya bineceğim, benim hırsızın ardına düşeceğim, Hindistan'a varınca, İngiliz topraklarında olacağımız için, bir elimde tutuklama belgesi, bizim soylu beyzadenin yanına yaklaşıp kibarca yakasına yapışacağım.

Polis hafiyesi, buz gibi bir sesle bunları söylediğinden sonra konsolostan izin istedi, postaneye yollandı. Ve Londra polis müdürüne, yukarıdaki telgrafı çekti.

Bir çeyrek sonra, Fix elinde küçük bir valiz, cüzdanında bir tomar para, *Mongolia*'ya biniyor ve bu hızlı buharlı gemi, Kızıldeniz'e açılıyordu.

IX
 KIZILDENİZ'LE HİNT OKYANUSU
 PHILEAS FOGG'UN TASARILARINI DESTEKLİYOR

Süveyş'le Aden arası tamı tamına bin üç yüz on mildir ve işletme tarifesinde gemilere bu yolu alabilmek için yüz otuz sekiz saat ayrılmıştır. Kazanları durmadan beslenen *Mongolia*'ya tarifedeki zamandan önce varacak biçimde ilerlemekteydi.

Brindisi'den binen yolcuların çoğu Hindistan'a gitmekteydi. Kimisi Bombay'da, kimisi de Kalküta'ya incekti. Ama bu sonuncular da Bombay üzerinden Kalküta'ya geçeceklerdi, çünkü kıtayı bir başından öbür başına kesen demir yolu yapıyalı beri, koskoca yarımadayı gemiyle dolaşmak gereksizdi.

Mongolia'nın yolcuları arasında birçok sivil memurla çeşitli rütbelerde subay vardı. Subayların bir kısmı İngiliz ordusunda görevliydi, bir kısmıysa yerli birliklere komanda etmekteydi ve İngiliz Hükümeti eski Hindistan İşletmesi'nin bütün hak ve yükümlülüklerini devraldiktan sonra bile epeyce yüksek aylıklarla çalışmaktadır. Teğmenler yılda 7.000 Frank, yüzbaşilar 60.000 Frank, generallerse 100.000 Frank alıyordu.*

Sizin anlayacağınız, *Mongolia*'daki memur toplumu pek rahat ve keyifli yaşamaktaydı; bunlar arasında, ceplerinde milyonlarla uzak illerde ticari işletmeler kurmaya giden genç İngilizler de vardı. İngilizlerin gemi yazmanı dedikleri, İşletme'nin tam güvenine sahip, rütbesi de kapitana denk bir adam bütün işlere göz kulak olmaktadır. Sabah kahvaltısında, saat ikideki öğle yemeğiyle beş bu-

* Sivil memurların maaşları daha da yüksekti. En alt aşamadaki bir yardımçı 12.000 F, yargıçlar 60.000 F, mahkeme başyazmanları 25.000 F, valiler 300.000 F, genel valilerse 600.000 franktan fazla para alıyordu bir yılda.

çuktaki akşam yemeğinde ve saat sekizdeki gece yemeğinde masalar geminin kilerleriyle kasabından gelen eşsiz yemekler, taptaze etlerle dolup taşmaktaydı. Kadın yolları –birkaç da kadın yolcu vardı gemide– günde iki kez kılık değiştirmekteydi. Müzik çalınıyor hatta deniz elverişli olduğu zaman, dans bile ediliyordu.

Ancak, bütün dar ve uzun körfezler gibi, Kızıldeniz de epey değişken, çoğu kez de allak bullaktır. Rüzgâr Asya'dan ya da Afrika'dan doğru esti mi, pervaneli bir iğe andıran *Mongolia* dalgayı yandan yiyp beşik gibi sallıyordu. O zaman hanımlar ortalıktan çekiliyor, piyanolar susuyor, şarkı ve danslar bir anda kesiliyordu. Bütün bu çalkantılara, boralara rağmen, gemi güçlü makinelerinin yardımıyla, gecikmesiz Bab-ül-Mendeb Boğazı'na doğru yol almaktaydı.

Bu arada Phileas Fogg ne yapıyordu acaba? Tahmin edileceği gibi, bin bir kaygı ve tasa içinde, geminin hızını kesebilecek rüzgârları, makinelerde bozukluğa yol açacak çalkalanmaları, sözün kısası *Mongolia*'yı limanlardan birine sıyrınmaya zorlayacak, dolayısıyla yolculuğu tehlikeye düşürecek terslikleri mi hesaplıyordu dersiniz?

Ne gezer! Ya da, bizim soylu İngiliz bu gibi şeylerin olabileceğini düşünse bile, dıştan hiç bir şey belli etmiyordu. Her zamanki gibi, hiç bir olay ya da kazanın şartsız tamamlayacağı, Reform-Kulüp'ün sarsılmaz üyesi, serin-kanlı bir insandı. Gemideki kronometrelerden daha heyecanlı değildi. Güverteye pek ender çıktı, insanlık tarihinin ilk dramatik sahnelerinden birinin geçtiği, anı yüklü Kızıldeniz'i seyretmeye falan da aldırdığı yoktu. Avrupalıyı şaşırtan ince çizgileriyle zaman zaman kıyılarda boy gösteren ilginç kentleri tanıayıp hakkında yorumlar yapmaya da kalkmıyordu. Strabon, Arrien, Arthemidore, Edrisi gibi ünlü tarihçilerin korkuya sözünü ettikleri, gemicilerinse türlü adaklar adamadan yanına yaklaş-

maya cesaret edemedikleri Arabistan körfezindeki tehlikeleri bile düşündüğü yoktu.

İyi ama, *Mongolia*'da hapis kalan bu garip adam ne yapıyordu acaba? Bir kere geminin öne arkaya ya da sağa sola sallanmasına aldırmadan, her gün dört öğün yemek yiyordu. Sonra, whist oynuyordu.

Evet, evet! Kendisi kadar hırslı oyuncular bulmuştu: Goa'daki görevine gitmekte olan bir vergi toplayıcısı, Bombay'a dönmeekte olan Sayın Büyükelçi Decimus Smith ve Benares'teki birliğine dönen İngiliz ordusu sübaylarından bir tuğgeneral. Bu üç yolcu whist'e Bay Fogg kadar tutkundu ve saatlerce, tipki onun gibi, çit çıkarmadan oynayabiliyorlardı.

Passepartout'ya gelince, deniz tutması diye bir derdi yoktu. Geminin burnunda bir kamarası vardı ve efendisi gibi, hiç sektörmeden dört öğün yemeğini yemekteydi. Doğrusunu isterseniz, böyle bir yolculuğa, pek bir diyeceği yoktu. Gününü gün etmeye bakıyordu. Krallar gibi yiyp içip yatıyor, bir sürü yer göründü, ayrıca, bu peri masalının Bombay'da sona ereceğine inanıyordu.

Süveyş'ten yola çıktıklarının ertesi günü, yani 10 Ekim'de, Mısır'da karaya çıktığı zaman rastladığı kibar adamı güverteerde görüp sevindi doğrusu.

— Yanılmıyorum, Süveyş'te bendenize yardım etme lütfunda bulunan siziniz, beyefendi? diye sordu en tatlı gülüşüyle adama yaklaşarak.

— Evet, evet, ben de sizi tanımışım, diye karşılık verdi polis hafifesi. Şu garip İngiliz'in uşağıınız...

— Tam üstüne bastınız, Bay?..

— Fix.

— Evet, Bay Fix, dedi Passepartout. Sizi gemide bulduğuma sevindim. Nereye gidiyordunuz acaba?

— Sizin gibi, Bombay'a.

— Güzel! Daha önce geçtiniz mi bu yoldan?

— Birkaç kez, diye karşılık verdi Fix. İspanya Deniz-yolları İşletmesi'nin adamıyorum.

— Öyleyse Hindistan'ı tanırsınız?

— Evet... ama... diye karşılık verdi Fix, fazla açılmak istemiyordu.

— Peki, ilginç bir yer mi bu Hindistan?

— Çok ilginç! Camiler, minareler, tapınaklar, Hint fakirleri, Buda tapınakları, kaplanlar, yılanlar, çengiler! Ancak, umalım ki gezip görecek vakti bulasınız, öyle değil mi?

— Öyle, Bay Fix. Seksen günde Dünya'yı dolaşacağum diye, gemiden inip trene, trenden inip gemiye binmenin pek akıllı işi olmadığı kabul edersiniz sanırım? Bütün bu cambazlıkların Bombay'da sona ereceğine kuşkunuz olmasın.

— Bay Fogg iyidir herhalde? diye sordu Fix, son derece doğal bir sesle.

— Çok çok iyi, Bay Fix. Ayrıca, ben de iyiyim. Uzun süre oruç tutmuş bir dev gibi yemek yiyorum. Deniz havasından galiba.

— Efendinizi güvertede görmüyorum pek.

— Hiç çıkmaz. Meraklı değildir.

— Biliyor musunuz, Bay Passepartout, bu seksten günde Dünya'yı dolaşmanın altında gizli bir görev... örneğin, diplomatik bir görev bulunabilir!

— Açıkçası, Bay Fix, hiç bir fikrim yok bu konuda ve inanın bana, öğrenmek için de kılımı bile oynatmam.

Passepartout'yla Fix, ondan sonra sık sık buluşup konuştular. Polis Hafiyesi Fix, Bay Fogg'un uşağıyla içli dışlı olmaya çalışıyordu. Gereğinde işe yarardı. Bu yüzden de, *Mongolia*'nın barında, Passepartout'ya sık sık bir ka-deh viski ya da bira ısmarlıyor, o da bunları hiç nazlanmadan kabul ediyor ve altında kalmamak için –dürüst bir insan saydığı Fix'e– kendisi de zaman zaman bir şeyler ısmarlıyordu.

Bu arada gemi hızla yol alıyordu. 13 Ekim günü, yıkılmış, orasında burasında yeşilimtirak hurma ağaçları bitmiş duvarlarla çevrili Moka ile tanıştılar. Daha ötede, dağların yamaçlarında geniş kahve tarlaları uzanmaktaydı.

Passepartout bu ünlü kenti seyrederken kendinden geçti, çevresini kuşatan surları ve bir kulpu andıran yıkık dökük kalesiyle kocaman bir kahve fincanına benzetti onu.

Ertesi gece *Mongolia*, Bab-ül-Mendeb Boğazı'nı geçti. Bu Arapça sözün anlamı Gözyaşı Kapısı'ydı. Ertesi gün, yani 14 Ekim'de, Aden limanının kuzey-batı kesiminde, Buharlı Gemi Noktası denen yerde demirledi. Yakıtını buradan alacaktı.

Gemilerin, kömür madenlerinden böylesine uzak yerlerde yakıt alması son derece önemli ve ciddi bir iştir. Örneğin İspanya Denizyolları İşletmesi bu iş için yılda sekiz yüz bin sterlin harcamaktadır. Gemilerin uğrayacağı birçok limana, yakıt depoları açmak gerekmıştır ve bu kadar uzak denizlerde kömürün tonu yüz seksen liraya patlamaktadır.

Mongolia'nın Bombay'a kadar, bin altı yüz millik yolu vardi ve kömür ambarlarını doldurabilmek için, Buharlı Gemi Noktası'nda dört saat kalacaktı. Ama bu gecikme Phileas Fogg'un programını bozmuyordu. Böyle şeyler hesaba katılmıştı. Ayrıca *Mongolia*, Aden'e 15 Ekim sabahı gelmesi gerek Kirken, 14 Ekim akşamı varmıştı. Bu da, on beş saatlik kazanç demekti.

Bay Fogg'la uşağı karaya çıktılar. Bizim soylu İngiliz pasaportunu vize ettirmek istiyordu. Fix çaktırmadan arkalarına düştü. Vize işlemi bittikten sonra, Phileas Fogg gemiye dönüp yarım bıraktığı oyununa devam etti.

Passepartout'ysa her zamanki gibi, Aden'deki yirmi beş bin kişilik Osmanlı, Bardan, Parsi, Yahudi, Arap ve Avrupalı kalabalığının içine dalıp dolaşmaya başladı.

Aden'i, Hint Denizi'nin Cebelitarık'ı haline getiren o sağlam surlara, Hazreti Süleyman'ın mühendislerinden iki bin yıl sonra, bu sefer İngiliz mühendislerin üzerinde çalışıtı müthiş sarnıçlara hayran oldu.

— Çok ilginç, çok ilginç doğrusu! deyip duruyordu Passepartout gemiye dönerken. Yeni şeyler görmek isterSEN, yolculuk hiç de yararsız değil.

Akşam saat altıda, *Mongolia*'nın güçlü pervanesi Aden körfezinin sularında dönmekte ve gemi az sonra Hint Denizi'ne açılmaktaydı. Aden'den Bombay'a gidebilmesi için kendisine yüz altmış sekiz saat ayrılmıştı. Hint Denizi de pek bir güçlük çıkarmadı doğrusu. Rüzgâr kuzey-batıdan esiyordu. Böylece yelkenler de yardım gelmiş oluyordu.

İyice yükünü alan gemi ondan sonra daha az sallandı. Giysilerini değiştirip süslenmiş olan hanım yolcular yeniden güvertede boy gösterdiler, şarkı ve dans yeniden başladı.

Ve yolculuk çok tatlı geçti. Passepartout, Fix gibi sevimli bir arkadaş bulduğu için son derece hoşnuttu.

20 Ekim Pazar günü, öğleye doğru Hindistan kıyıları gözüktü. İki saat sonra da, kılavuz kapitan gemiye biniyordu. Ufukta, uyumlu bir dağ dizisi göğün maviliğine uzanmaktaydı. Az sonra, kenti örten palmiye dizileri olanca canlılıklarıyla ortaya çıktı. Gemi Salcette, Colaba, Elephanta, Butcher adalarının çevrelediği koya girdi. Satat dört buçuktaysa Bombay rıhtımına yanaşıyordu.

Phileas Fogg o sırada, günün otuz üçüncü elini tamamlamaktaydı. Ortağıyla birlikte gözü pek manevralar sonunda pek çوغunu kazanmıştı; böylece bu güzel yolculuğu harika bir başarıyla kapamış oluyordu.

Mongolia'nın Bombay'a 22 Ekim'de gelmesi gerekiyordu. Oysa, 20 Ekim'de gelmişti. Böylece, Londra'dan yola çıkan beri iki gün kazanılmıştı. Phileas Fogg vakit geçirmeden kazanç hanesine işledi bu iki günü.

X

 PASSEPARTOUT AYAKKABILARINI YİTİRİP
 BU DERTTEN KURTULDUĞUNA PEK SEVİNİYOR

Herkes bilir ki –tabanı kuzeyde, tepesi güneyde kocaman bir üçgeni andıran– Hindistan’ın yüzölçümü üç milyon iki yüz yirmi sekiz bin metre karedir. Üzerinde, değişik yoğunluklarda dağılmış olarak, yüz seksen milyon kişi yaşamaktadır. İngiliz hükümeti, bu uçsuz bucaksız ülkenin belli bir bölümünde koşulsuz egemendir. Kalkutta’da bir genel valisi; Madras, Bombay ve Bengal’de birer valisi, Agra’daysa bir vali yardımcısı vardır.

İngiliz Hindistanı’nın yüzölçümü bir milyon altı yüz dokuz bin metre kare, nüfusuysa yüz, yüz on milyondur. Sizin anlayacağınız, ülkenin yarısından fazlası Kraliçe’nin etki alanı dışındadır. Nitekim bazı korkunç ve yırıcı racaklılarda bağımsızlık mutlaktır.

Bugünkü Madras kentinin bulunduğu yerde ilk İngiliz işletmesinin kurulduğu tarih olan 1756’dan 1857’deki büyük Sipahi ayaklanması dek, Fransızların ünlü Hindistan İşletmesi ülkenin dediği dedik, astığı astık egemen gücüydü. İşletme, yavaş yavaş birçok eyaleti kendine mal ediyor, bu toprakları racalardan para karşılığı kırıyor, ama sonra kirayı ya ödüyor, ya ödemiyordu. İşbaşına kendi dilediği genel valiyi getiriyor, sivil ya da asker, bütün memurları kendisi görevlendiriyordu. Ama 1872’de durum değişmiş, Hindistan İşletmesi ortadan kalkmış, Hindistan’daki İngiliz mal ve mülkü doğrudan doğruya Kraliçe’ye bağlanmıştır.

Dolayısıyla yarımadanın görünüşü, töreleri, kavimleri, kavimsel bölünmesi gün geçikçe değişmekteydi. Eskiden en ilkel araçlarla, yaya, at sırtında, arabayla, el arabasıyla, tahtirevanla, insan sırtında, posta arabasıyla falan yolculuk edilirdi. Şimdiye buharlı gemiler olanca hızlarıyla İndüs ya da Ganj nehirleri üzerinde gidip gel-

mekte, geçtiği yerlerde birçok kola ayrılan bir demir yolu hattı yarımadanın iki yakasını birbirine bağlamakta, Bombay'la Kalküta arasını üç güne indirmiş bulunmaktadır.

Demir yolu düz bir çizgi halinde uzanmaktadır. Bombay'la Kalküta arası, kuş uçuşu, bin yedi yüzle bin sekiz yüz kilometre kadardır ve orta hızdaki bir tren bu nu üç günden daha az bir sürede alabilir. Ancak, demir yolu hattı yarımadanın kuzeyindeki Allahabad'a dek uzandığından, yol en azından ücçe bir oranında artmaktadır.

Büyük Hint Yarımadası Demiryolları İşletmesi'nin belli başlı uğrak noktaları şunlardır: Tren yolu Bombay'dan ayrıldıktan sonra Salcette adasından geçmekte, Tannah'ın karşısında yarımadaya dönmeye, Batı Gat Sıradağları'ni aşıp Burampour'a dek kuzeye doğru koşmakta, yarı bağımsız Bundelkund topraklarında iz bırakıktan sonra Allahabad'a ulaşmakta, oradan doğuya yönelp Benares'te Ganj'la buluşmakta, daha sonra ondan azıcık ayrılmakta, Burdivan ve Fransız kenti Chandernagor üzerinden güney-batiya yönelmeye, gelip Kalküta'ya ulaşmaktadır.

Mongolia yolcuları akşamüstü dört buçukta Bombay'a inmişlerdi, Kalküta treniye saat tam sekizde kalkıyordu,

Bay Fogg oyun arkadaşlarından izin istedi, gemiden ayrılp sağına alınacak şeylerin listesini verdi, saat sekizden önce garda olmasını söyleyip dev boyutlu bir saat sarkacı kadar düzenli adımlarla pasaport dairesine yöneldi.

Görülüdüğü gibi, Bombay'daki ilginç şeylerin hiç birini, ne Belediye Sarayı'nı, ne o eşsiz kitaplığı, ne kaleleri, ne rihtımları, ne pamuk pazarını, ne antikacıları, ne camileri, ne Ermeni kiliselerini, ne Yahudi havralarını, ne de çok kenarlı iki kuleyle süslü göz kamaştırıcı Malebar-

Hill tapınağını gezmeye niyeti vardı. Ne Elephanta adasındaki başyapıtları, ne limanın güney-doğu kesiminde kalan gizli yeraltı yapılarını, ne de Salcette adasındaki güzeli Buda mimarisi kalıntılarından Kanherie mağaralarını görecekti.

Hayır, hiç bir şey görmeyecekti! Pasaport dairesinden çıktı, doğruca gara gitti, akşam yemeğini getirtti. Başgarson, birçok yemek arasında, öve öve göklere çıkardığı “özel tavşan yahnisi”ni salık verdi kendisine.

Phileas Fogg bu öneriyi kabul edip bir yahni getirtti. Büyük bir dikkatle tadına baktı. Tuzu biberi ve yerinde salçasına rağmen hiç beğenmedi.

Çingiracı kapıp başgarsonu çağrırdı.

— Garson Bey, dedi gözlerinin içine bakarak, tavşan eti mi bu?

— Evet, efendim, diye karşılık verdi küstah adam, vahşi ormanlarda avlanmış bir tavşandır bu.

— Peki, boğazlanırken miyavlamadı mı acaba?

— Miyavlamak mı! Aman efendim! Tavşan miyavlardır mı hiç! Yemin ederim ki...

— Bakın, Garson Bey, diye devam etti Bay Fogg soğuk bir sesle, yemini falan bırakın da şunu hatırlayın: Bir zamanlar, Hindistan'da, kedilere kutsal hayvan gözüyle baktırıldı. Ama çok gerilerde kaldı şimdi o günler.

— Kedilere mi, efendim?

— Evet, biraz da yolculara tabii.

Bay Fogg, bunları söylediğten sonra, sakin sakin yemeğini bitirdi.

Bay Fogg'un karaya çıkışından birkaç saniye sonra, polis hafifesi Fix de *Mongolia*'dan ayrılmış, doğruca Bombay polis müdürenin yanına koşmuştu. Kimliğini, görevini, hırsız sandığı kişi karşısındaki durumunu anlattı. Londra'dan bir tutuklama belgesi gelmiş miydi acaba? Hiç bir şey gelmemiştir. Aslında, Fogg'un yola çıkışından epey sonra postalanan belgenin gelmesi olanaksızdı.

Fix büyük hayal kırıklığına uğradı. Polis müdüรinden, Bay Fogg için bir tutuklama belgesi koparmaya çalıستı. Oysa sorun Londra polisini ilgilendiriyordu, dolayısıyla, belgeyi yalnız orası verebilirdi. İngiliz törelerine tipatıp uyan bu ilke titizliği, yasalara uygun davranışma kaygısı, kişisel özgürlük konusunda keyfi davranışlara yer bırakmaz.

Fix ısrar etmedi, belgeyi beklemek zorunda olduğunu anladı. Ancak, Bombay'da kalacağı süre içinde, yanına varılmaz sanığını gözden kaçırmamaya karar verdi. Phileas Fogg'un bir süre burada kalacağına kuşku yoktu –bilīdiği gibi, Passepartout da bu inançtaydı– böylece tutuklama belgesi de gelmiş olacaktı.

Yalnız, *Mongolia*'dan çıkışken efendisinin verdiği buyruklar Passepartout'ya Bombay'da da tipki Paris ya da Süveyş'teki gibi birkaç saat kalacaklarını, yolculüğün burada bitmeyeceğini, hiç değilse Kalküta'ya, belki de daha ötelere dek uzayacağini göstermişti. Ve işte o zaman, Bay Fogg'un tutuştugu bahsin ciddi olup olmadığı, yazgısının, kendisi gibi sakin sakin yaşamak isteyen bir adamı, seksen günde Dünya'yı dolaşmaya sürükleyip sürüklemediğini düşünmeye başladı!

Birkaç gömlekle birkaç çift çorap almış, tren saatini beklerken Bombay sokaklarında dolanıyordu. Sokaklar tam bir panayır yeriydi, türlü ulustan Avrupalıların yanında, sivri külahlı İranlılar, sarıklı Bunhyalar, dört köşe takkeli Sindeler, uzun entarılı Ermeniler, kara külahlı Parsiler doldurmuştu dört bir yanı.

O gün, Zoroastre mezhebinden gelen bu Parsi ya da Guebre'lerin bayramydı.

Bunlar Hintli kavimlerin en uygarı, sanayide en ileri gitmiş, en zekisi, en sert ilkelisiydiler – Bombay'daki en zengin yerli tüccarlar bu kavimdendi. O gün, türlü dinsel tören ve eğlencelerle karnaval'a benzer bir bayramı kutluyorlardı. Kenarları sırmalı ya da gümüşlü pembe tullere

bürünmüş çengiler, kemana benzer çalgılarla çeşitli darbukaların sesine uyarak, terbiyeli bir tavırla, insanı hayran bırakan oyunlar oynuyorlardı.

Passepartout'un bu törenlere nasıl şaşkınlıkla baktığını, olup biteni görebilmek için gözlerini nasıl dört açtığını, her şeyi iştebilmek için nasıl kulak kabarttığını, suratının bütün o insan kalabalığı içinde nasıl göze çarptığını, nasıl "ahmak" bir havaya büründüğünü belirtmek gereksiz.

Yalnız talihsizlige bakın ki, bizim Passepartout meraklanmaka biraz ileri gitti ve az kalsın efendisinin yolculuğunu tehlikeye düşürüyordu.

Passepartout, bu Parsi bayramını gördükten sonra istasyona yollandı; ancak o harika Malebar-Hill tapınağının önünden geçerken, hangi şeytan aklına getirdiyse, tapınağı gezmeye karar verdi.

Ama iki şeyden habersizdi: Bir kere, bazı Hint tapınakları Hıristiyanlara kapalıdır; ayrıca, o dinden olanlar bile tapınaklarına girerken pabuçlarını kapıda bırakırlar. Ve bu arada şunu da belirtmek gerekir ki, ülkenin dinine saygı gösteren ve aynı saygıyı, en ince ayrıntılara varana dek, kendi uyruklarından da bekleyen İngiliz yönetimi, bu yasaklara uymayanları şiddetle cezalandırmaktadır.

Passepartout basit bir turist gibi, hiç bir kötülük düşünmeksızın tapınağa girdi. Brahman sanatının bütün inceliklerini taşıyan Malebar-Hill'i hayran hayran seyredenken, bir anda kendini döşeme taşlarının üstünde buldu. Bakışlarıyla ateş püsküren üç din adamı üstüne çullanıp pabuçlarını ve çoraplarını çıkardılar. Sonra da korunkıç çigliklar atarak onu pataklamaya başladılar.

Sırım gibi, güçlü kuvvetli bir delikanlı olan Fransız hemen doğruldu. Birine bir yumruk, ötekine bir tekme atarak üstüne çullananlardan, ikisini yere yıktı, yalın ayak başı kabak tapınaktan dışarı fırladı, bacaklarının bütün gücüyle koşmaya başladı. Kısa bir süre sonra, avaz avaz

bağırarak, herkesi telaşa veren üçüncü din adamıyla arasını epey açmıştı.

Passepartout, trenin kalkışına birkaç dakika kala, aşağı yukarı yedi elli beşte, yalın ayak istasyona vardı; kavga sırasında, elindeki çamaşır paketini yitirmiştir.

Fix de orada, perondaydı. Bay Fogg'un ardına düşüp gara gelmiş, bu aşağılık adamın Bombay'dan ayrılmak üzere olduğunu anlamıştı. Hemen o anda, ardına düşüp Kalküta'ya, gerekirse daha ötelere dek gitmeye karar vermişti.

Passepartout karanlık bir köşeye gizlenen Fix'i görmedi, ama Fix birkaç cümleyle efendisine anlatırken, Passepartout'nun başından geçenleri öğrendi.

Phileas Fogg vagonlardan birine yerleşirken:

— Umarım bir daha böyle bir şey gelmez başınıza, demekle yetindi.

Zavallı oğlan, yalın ayak başı kabak, saçları darmadağınık, hiç bir şey demeden efendisinin ardına düştü.

Fix de başka bir vagona yürüdü, tam binmek üzereyken aklına gelen bir düşünce onu bu tasarıdan vazgeçirdi.

— Hayır, kalıyorum, dedi kendi kendine. Hint topraklarında işlenmiş bir suç... Şimdi kıskıvrak yakaladım işte adamımı.

Tam o sırada, lokomotif keskin bir düdük çaldı ve tren gecenin karanlığına dalıp gitti.

XI

PHILEAS FOGG AKILLARA DURGUNLUK VERECEK FİYATA BİR BİNEK HAYVANI SATIN ALIYOR

Tren tam saatinde kalkmıştı. İçinde biraz yolcu, birkaç subay, birkaç sivil memur ve işleri dolayısıyla yarımadanın doğu yakasına geçmekte olan haşhaş ve çivit tüccarları vardı.

Passepartout efendisiyle aynı kompartimanda kalıyordu. Karşı köşede de başka bir yolcu vardı.

Bu, Süveyş’le Bombay arasında Bay Fogg’a oyun arkadaşılığı eden, şimdi de Benares’teki birliğinin başına giden Tuğgeneral Sir Francis Cromarty’ydı.

Sir Francis Cromarty uzun boylu, sarışın, elli yaşlarında bir adamdı, son sipahi ayaklanması sırasında dikkatleri üzerinde toplamıştı, gören rahatça yerli derdi ona. Genç yaşından beri Hindistan’da yaşamaktaydı, doğduğu ülkeye pek ender gitmişti. Bilgili bir insandı, Phileas Fogg’un öğrenmeye niyeti olsa, Hint töreleri, tarihi ve toplumsal düzeni konusunda seve seve birçok şey anlatabilirdi. Ama bizimki hiç bir şey sormuyordu. Yolculuk etmiyor, Dünya çevresinde dönüyordu sanki. Dünya çevresindeki bir yörüngede, zihinsel mekanizmanın yasaları uyarınca dönmekte olan ağır bir cisim gibi. Tam o sırada, zihninde, Londra’dan çıkışlı beri kaç saat harcadığını hesaplamaktaydı ve gereksiz hareketler yapan bir adam olsaydı, sevinçle ellerini ovuştururdu.

Sir Francis Cromarty yol arkadaşını yalnız iki el arasında ve elinde kâğıtlarla incelemiş olmasına rağmen, garipliğini fark etmemiş değildi elbet. Dolayısıyla, şu soğuk görünüşün altında bir insan yüreği çarpıp çarpmadığını, Phileas Fogg’un doğal güzelliklere, insanı olaylara karşı duyarlı olup olmadığını merak etmekteydi. Doğrusu, çözümü güç bir soruydu bu. Tuğgeneral’ın gördüğü garip adamların hiçbir, pozitif bilimlerin ürünü olan şu adamları kıyaslanamazdı.

Phileas Fogg gerek Dünya’yi dolaşma tasarısını, gerekse gezinin koşullarını Sir Francis Cromarty’den gizlememişti. Tuğgeneral, bu bahsi amaçsız bir gariplik, her akıllı insana yol gösteren şu transire benefaciendo’dan (her işe belli bir çıkar gözterek atılma ilkesinden) yoksun bir girişim saymaktaydı. Bu gidişle, bizim garip bey-

zade ömrünü kendine de, başkalarına da yararı dokunacak “herhangi bir şey yapamadan” tüketecekti besbelli.

Bombay'dan ayrılıklarından bir saat sonra, tren su kemerlerini geçmiş, Salcette adasından yarımadaya atlamiş, şimdi kıtada yol almaktaydı. Callyan istasyonunda, Kandallah ve Punah üzerinden güneydoğu Hindistan'a inen hattı sağda bırakıp Pauwell'e geldiler. Oradan sonra, dorukları sık ormanlarla kaplı, iyi birer trapp ve bazalt yatağı olan bin bir kollu Batı Gat Sıradağları'na daldılar.

Sir Francis Cromarty ile Phileas Fogg zaman zaman iki çift laf etmekteydiler; o sırada da Sir Cromarty, hep yanında kesilen konuşmalardan birine daha başlamıştı:

— Bilir misiniz, Bay Fogg, bundan birkaç yıl önce, şu geçtiğimiz yerde, belki de yolculüğünuzu tehlikeye düşürecek bir gecikmeye uğradınız.

— Neden, Sir Francis?

— Demir yolu dağların eteğinde kesiliyor, öbür yamaçtaki Kandallah'a tahtirevanla ya da at sırtında gitmek gerekiyordu da ondan.

— Böyle bir gecikme programımı aksatmazdı, diye karşılık verdi Bay Fogg. Bu türlü engelleri hesaba katmadım ki.

— Ayrıca, diye devam etti Sir Francis, şu oğlanın başından geçenler sizin başınızı da epey derde sokabilirdi, Bay Fogg.

Passepartout, çiplak ayaklarını battaniyesine sarmış, müşil müşil uyuyor, kendisinden söz edildiğini aklının köşesinden geçirmiyordu.

— İngiliz Hükümeti, bu gibi suçlara karşı son derece sert davranışmaktadır, diye devam etti Sir Francis Cromarty. Hint halkın dinsel alışkanlıklarına saygı gösterilmesine büyük önem vermektedir, uşağınız yakalansayıdı...

— Yakalansayıdı, yargılanır, cezasını çeker, sonra paşa paşa Avrupa'ya dönerdi Sir Francis, diye karşılık verdi

Bay Fogg. Bu olayın, efendisini yolundan alikoymasına aklım ermıyor doğrusu!

Ve bu laftan sonra konuşma kesildi. Tren, gece Gatlarrı aşıp Nassik'ten geçti ve ertesi gün, yani 21 Ekim'de, Kandeş ilinin görece düz yaylasına daldı. Son derece iyi işlenmiş yaylada düzensiz yerleşmiş evlerden oluşan kasabalar vardı. Üzerlerinde Avrupa kiliselerinin çan kuleleri yerine cami minareleri yükselmekteydi. Çoğu Godavery'nin ya da ona bağlı ırımkaların kolları olan sayısız derecik suluyordu bu verimli yaylayı.

Passepartout uyanmış, yanına yöresine bakıyor ve bir trenle Hint ülkesinden geçtiğine bir türlü inanamıyordu. Akıl almadır bir şeydi bu. Oysa yüzde yüz gerçekti işte. Bir İngiliz'in yönettiği, İngiliz kömürüyle beslenen lokomotif kara dumanını pamuk, kahve, Hindistan cevizi, karanfil, kırmızı armut bahçelerine saçıyordu. Trenin bacasından çıkmak, duman ve buhar palmiyeler arasında done done uzanıyordu. Sağda solda, tek katlı, verandalı şirin evler, terk edilmiş Budist tapınakları, Hint mimarisinin bin bir süsle donattığı, göz kamaştırıcı tapınaklar görülmüyordu. Bunların arasında, trenin çufçularından ürken kaplanlarla yılanların doldurduğu vahşi ormanlar, uçsuz bucaksız tarlalar; daha gerilerde de demir yolunun kestiği, içlerinde hâlâ o kocaman filler barındıran ormanlar vardı; bu sevimli hayvanlar, düşünceli bakişlarla, ipini koparmışçasına geçip giden katarı seyrederlerdi.

O sabah, Malligaum istasyonundan sonra, Tanrıça Kali'ye tapanların sık sık kana buladığı uğursuz bir bölgeden geçtiler. Hemen yakınlarda, güzelim pagodlarıyla Ellora ve ünlü Aurungabad vardı. Bu sonuncusu eskiden korkunç Aureng-Zeb'in başkentiymiş, bugünse Nizam krallığından kopmuş eyaletlerden birinin belli başlı kentiidir. Thug'ların, yani insan kasabı yerlilerin kralı Fering-hea işte bu bölgede egemendi. Bu katil adamlar, Ölüm Tanrıçası adına, önlerine çıkan herkesi, kadın erkek, genç

yaşlı demeden boğazlamaktaydilar ve bir ara, hangi taşı kaldırsanız altından bir ceset çıkar olmuştu. İngiliz Hükümeti bu kıyıma büyük ölçüde set çekmişti, ama o korunç dernek yine devardı ve etkinlik göstermekteydi.

Saat yarımda, tren Burhampur istasyonunda durdu ve Passepartout ateş pahasına, yalancı incilerle süslü bir çift ucu kalkık ayakkabı alıp epeyce şişinerek ayağına geçirdi.

Yolcular tez elden yemeklerini yediler ve bir süre, Surrat yakınlarından Cambaye körfezine dökülen küçük Tappy Nehri'nin kıyısını izledikten sonra, Assurghur'a doğru yollandılar.

O sırada Passepartout'nun zihninden geçenleri anlatmanın zamanıdır sanıyoruz. Bombay'a gelene dek, bu işin orada biteceğine inanmış, inanabilmisti. Ama şimdi son hızla Hint yarımadasını geçerken, tam bir geriye dönüş olmuştu zihninde. Yaratılışının gizli kapaklı yanları yeniden ortaya çıkmaktaydı. Gençliğindeki hayalci fikirler yeniden uyanıyor, efendisinin tasarısını ciddiye almayı, tutușulan bahse, yani seksen günde Dünya'yı dolaşma işine inanmaya başlıyor, zaman konusunda kaygılanıyordu. İllerde karşılaşabilecekleri gecikmelerin, kazaların tasası şimdiden yüreğini sarmıştı. Şimdi artık o da tutușulan bahisle ilgiliydi ve bir gün önceki bağışlanmaz alıklığının bu işi geciktirebileceğini düşündükçe soğuk terler döküyordu. Bay Fogg'dan çok daha az serinkanlı olduğundan, daha fazla tedirgindi. Geçen günleri bir bir sayıyor, trenin duruşlarına kızıyor, makiniste önceden bir ödül vaat etmediği için de Bay Fogg'u içinden kınıyordu. Garip oğlan, bir gemi için mümkün olan şeyin, kalkış ve varış saatleri önceden saptanmış tren için geçerli olmadığını bilmiyordu.

Akşama doğru, Kandeis iliyle Bundelkund ilini birbirinden ayıran Sutpur Dağları'na vurdular.

Ertesi gün, yani 22 Ekim'de, Sir Francis Cromarty'nin

bir sorusu üzerine, Passepartout köstekli saatini çıkarıp baktı ve saat sabahın üçü diye karşılık verdi. Oysa hâlâ aşağı yukarı yetmiş yedi derece batıda kalmış bulunan Greenwich boylamına göre ayarlı olan bu ünlü saat tam dört saat geriydi.

Sir Francis Cromarty, Passepartout'un saatini düzeltmesi gerektiğini söyledi, ama beriki kendisine Fix'e verdiği karşılığı verdi. Tuğgeneral, saatini her boylama göre yeniden ayarlaması gerektiğini, hep doğuya doğru yol allıklarına göre, saatin her boylam derecesi için dört daka ka ileri alınması gerektiğini anlatmaya çalıştı. Ama boşuna, inatçı oğlan Sir Francis'in dediğini anladı mı anlamadı mı bilmeyiz, ancak saatine el surmeyip Londra ayarında bırakmakta direndi. Ayrıca, bu çocuksu inadın kimseye bir zararı da yoktu doğrusu.

Sabah sekizde, Rothal istasyonuna on beş mil kala, birkaç dağ eviyle işçi kulübesinin çevrelediği genişçe bir açıklıkta tren duruverdi. Katar şefi bütün vagonların, önungden geçip:

— Yolcular aşağı, diye bağırdı.

Phileas Fogg, Sir Francis Cromarty'ye baktı, ama trenin bu ılgın khajur ormanının ortalık yerinde duruşuna o da akıl erdirememiştir.

Bu işe en az efendisi kadar şaşırın Passepartout hemen dışarı fırladı ve az sonra haykırarak geri geldi:

— Demir yolu bitmiş, efendim!

— O da ne demek? diye sordu Sir Francis Cromarty.

— Şu demek ki, tren daha fazla gidemiyor!

Tuğgeneral hemen vagondan indi. Phileas Fogg da, hiç acele etmeden ardına düştü. Birlikte katar şefine gittiler:

— Neredeyiz? diye sordu Sir Francis Cromarty.

— Kholby köyünde, diye karşılık verdi katar şefi.

— Burada mı kalıyoruz?

— Elbette. Demir yolu bitmemiş...

— Nasıl! Bitmemiş mi?

— Hayır, bitmemiş! Allahabad'la bulunduğuuz nokta arasında, döşenmesi gereken elli millik bir parça var.

— İyi ama gazeteler demir yolunun tümünün açıldığıni yazdı!

— Ne diyeyim, generalim, gazeteler yanılmış!

— Pekiyi ama Bombay'dan Kalküta'ya dek bilet kesiyorsunuz! diye devam etti yavaş yavaş kafası kızmakta olan Sir Francis Cromarty.

— Haklısınız, diye karşılık verdi biletçi, ancak yolcuların, Kholby'den Allahabad'a gidebilmenin çaresine bakacaklarını biliyorlar.

Sir Francis Cromarty kızmış köpürmüştü. Passepertout elinden gelse, katar şefini gebertirdi. Efendisinin yüzüne bakmaya cesaret edemiyordu.

— Sir Francis, dedi Bay Fogg sakin bir sesle, isterseniz Allahabad'a gidebilmenin yolunu arayalım.

— Bay Fogg, size epey zararı dokunacak bir gecikme bu, öyle değil mi?

— Hayır, Sir Francis, hesapta bu davardı...

— Nasıl! Demir yolunun...

— Böyle olacağını bilmiyordum tabii, ama yolda er geç bir engelle karşılaşacağımı tahmin ediyordum. Oysa henüz yitirilmiş bir şey yok. Bu işe harcanacak, önceden kazanılmış iki günüm var. Ayın 25'inde, Kalküta'dan Hong Kong'a bir buharlı gemi kalkacak. Bugünse ayın 22'si, rahat rahat yetişiriz Kalküta'ya.

Böylesine güvenle verilen bir karşılıktan sonra diyecek bir şey kalmıyordu. Demir yolu yapımının o noktada kesildiği acı, ama gerecti. Gazeteler, ileri gitmeye bayılan saatlere benzerler, demir yolunun tümünün açıldığını da işte böyle alelacele yazmışlardı. Yolcuların çoğu, hattın burada kesildiğini biliyordu, trenden inmiş, köyde buldukları araçlara, dört tekerlekli palkigari'lere, hörgüçlü öküzlerin çektiği yük arabalarına, tekerlekli pagodalara benzeyen posta arabalarına, tahtirevan ve midillilere sal-

dırmışlardı. Bu yüzden, Bay Fogg'la Sir Francis Cromarty bütün köyü dolaşmış ve elli boş dönmüşlerdi.

— Yaya giderim, dedi Phileas Fogg.

Tam o sırada efendisinin yanına gelmiş olan Passepartout, süslü püslü, ama yürüyüşe uygun olmayan pabuçlarına bakıp dudak büktü. Neyse ki, efendisiyle birlikte o da araç aramaya çıkmıştı. Çekine çekine:

— Efendim, dedi, ben bir araç buldum galiba.

— Ne buldun?

— Fil! Yüz adım ilerde oturan bir Hintli'nin bir fili var.

— Gidip görelim şu fili, diye karşılık verdi Bay Fogg.

Beş dakika sonra, Phileas Fogg, Sir Francis Cromarty, ve Passepartout, kocaman tahta perdelerle çevrili bir avlunun yanılarındaki küçük bir kulübeye gelmişlerdi. Kulübede bir Hintli, avludaysa bir fil vardı. İstek üzerine Hintli, Bay Fogg'la arkadaşlarını alıp avluya soktu.

Avluda, adamın yük taşımak falan için değil de, savaş için yetiştirdiği yarı evcil bir hayvanla karşılaşmışlardır. Adam bu amaçla, hayvanın ıysal yaratılışını değiştirmekle işe başlamıştı; onu halk dilinde "muç" diye bilinen azgınlığa getirebilmek için, üç aydır şeker ve yağıla beslemekteydi. Böyle bir beslenme istenen sonucu vermeyecekmiş gibi gözükür, ama bakıcılar yine de bu yolu izlemekte ve başarıya ulaşmaktadır. Neyse ki, söz konusu fil pek kısa bir süre önce besiye çekilmişti ve "muç" daha başlamamıştı.

Kiuni -filin adı Kiuni'ydi- bütün soydaşları gibi, uzun süre oldukça hızlı yürüyebilirdi, başka da araç bulunmadığından, Phileas Fogg onu kullanmaya karar verdi.

Ancak, soyları azalmaya başladığından, fil Hindistan'da da pahalıdır. Hele sirklerdeki fil dövüşlerinde kullanılan erkek filler ateş pahasıdır. Evcilleştirildikleri zaman pek ender olarak yavrularlar, dolayısıyla ancak ormanda yakalayarak fil sahibi olabilirsiniz. O yüzden de, ele geçiren gözü gibi bakar hayvanına; nitekim Bay Fogg,

Hintli'ye filini kiralamak istediğini söyledişi an adam, "Kesinlikle hayır!" dedi.

Fogg ısrar etti ve hayvan için, saat başına on sterlin gibi müthiş bir ücret önerdi. Cevap, hayır. Yirmi sterlin? Olmaz. Kırk sterlin? Yine olmaz. Fiyat arttırdıkça Passepartout hop oturup hop kalkıyordu Hintli'ye Nuh diyor, peygamber demiyordu.

Oysa verilen ücret hiç de fena değildi. Filin Allahabad'a on beş saatte gittiği kabul edilse, efendisi altı yüz sterlin kazanacaktı.

Phileas Fogg, hiç istifini bozmadan, bu sefer Hintli'nin hayvanını satın almaya karar verdi ve bu iş için ilk elde bin sterlin önerdi.

Hintli satmak istemedi! Hınzır adam, daha büyük bir para koparacağını sezmişti galiba.

Sir Francis Cromarty, Bay Fogg'u bir köşeye çekti ve pazarlığa girişmezden önce iyice düşünmesini istedi. Phileas Fogg düşünmeden hareket etme alışkanlığında olmadığını, işin ucunda yirmi beş bin sterlinlik bir bahis bulduğunu, bu file ihtiyaç duyduğunu, değerinden yirmi misli fazlasına da olsa satın alacağını söyledi.

Bay Fogg, Hintli'nin yanına döndü, adamın çipil gözleri ışıl ışıl yanıyor, paradan başka bir şey düşünmediğini belli ediyordu. Phileas Fogg, art arda, bin iki yüz, bin beş yüz, bin sekiz yüz ve en sonunda da iki bin sterlin verdi. Genellikle pancar gibi kıpkırmızı olan Passepartout sapı sarı kesilmişti.

Hintli, iki bin sterline teslim oldu.

"Pabucum üstüne yemin ederim ki, bu herif altın fiyatına satıyor fil etini!" diye bağırdı Passepartout.

Alım-satım bitmiş, şimdi sıra bir kılavuz bulmaya gelmişti. Bu iş çok daha kolay çözüldü. Zeki bakışlı bir Parisi delikanlısı ben yaparım dedi. Bay Fogg delikanlıyı kabul etti ve zekâsını bilemek üzere, yüklüce bir ücret vaat etti oğlana.

Fil hemen getirilip yolculuk için hazırlandı. Parsi delikanlısı bu işleri çok iyi biliyordu. Filin sırtına kalınca bir örtü atıp iki yanına da oldukça rahat, arkalıklı iki iskemle astı.

Phileas Fogg, o ünlü çantayı açıp Hintli'nin parasını verdi. Fogg paraları çekip alındıkça Passepartout'un ciğerleri sökülüyordu sanki. Bu iş de bittikten sonra, Phileas Fogg, Sir Francis Cromarty'ye kendisini de Allahabad'a götürmeyi önerdi. Tuğgeneral de kabul etti. O kocaman hayvan bir fazla yolcuyla yorulacak değildi ya.

Kholby'den yiyecek içecek aldılar. Sir Francis Cromarty arkalıklı iskemlelerden birine yerleşti, Phileas Fogg da öbürüne. Passepartout'ya, hayvanın sırtına çıkip efendisiyle Tuğgeneral'in arasına kuruldu. Parsi delikanlısı filin boynuna tündeli ve saat tam dokuzda, köyden ayrılip sık latanya ormanı içersindeki kestirme yola daldılar.

XII

PHILEAS FOGG'LA YOL ARKADAŞLARI HİNT ORMANLARINA DALIYOR VE BAKALIM NELER OLUYOR?

Kılavuz, yolu kısaltmak üzere, yapımı devam eden demir yolunu sağda bırakıp ormana daldı. Demir yolu, Vindhia Dağları'nın pek ender rastlanan ağaçsız kesimlerini izlemek zorunda olduğundan kestirmeden gidemişti, Phileas Fogg'unsu kestirmeden gitmesi gerekliydi. Parsi delikanlısı, bölgedeki yolları ve patikaları avucunun içi gibi bildiğinden, ormandan gitmekle en az yirmi kilometre kazanacaklarını söylüyordu, dolayısıyla işi kendisine bıraktılar.

Seyis fili oldukça hızlı yürütüyor, hayvanın iki yanındaki arkalıklı iskemlelere kurulmuş bulunan Phileas Fogg'la Sir Francis Cromarty her adımda hop hop hoplu-

yorlardı. Ancak, tam bir İngiliz serinkanlılığıyla gök demeden bu sıkıntıya katlanıyor, oturdukları yerden birbirlerini de pek göremedikleri için, hemen hemen hiç konuşmuyorlardı.

Passepartout'ysa hayvanın sırtına yerleştiği için sarıntıları dolaysız hissediyor, ama efendisi çenesini tutmasını buyurduğundan, ağını açıp tek laf etmiyordu. Zavallı oğlan, kimi zaman öne, kimi zaman arkaya fırlıyor, tramplene olmuş soytarı gibi taklalar atıyordu. Bununla birlikte, sazan balığının kileri andıran bu sıçramalar arasında bile neşesini yitirmiyor, gülüp eğleniyor, ara sıra çantasından bir kesme şeker çıkarıp file uzatıyor, akıllı Kiuni bunu hortumuyla alıp yürüyüşünü aksatmadan mideye indiriyordu.

İki saat yol aldıktan sonra kılavuz, hayvanı durdurup bir saatlik mola verdi. Fil önce gidip yakınlardaki bir su birikintisinde susuzluğununu giderdi, sonra dal budak ya da fidan ne bulduysa yiyp yuttu. Sir Francis Cromarty bu molaya hiç ses çıkarmadı, yorgunluktan bitmişti čünkü. Bay Fogg'sa, yataktan yeni çıkışasına diriydi.

— Demirden midir nedir! dedi Tuğgeneral hayranlıkla ona bakarak.

— Hem de iyice dövülmüş demirden, diye karşılık verdi şöyleden üstünkörü bir öğle yemeği hazırlamakta olan Passe-partout.

Saat on ikide, kılavuz hareket borusunu çaldı. Çevre az sonra, son derece vahşi bir görünüş aldı. Ulu ağaçlı ormanlardan sonra bodur palmiyelere ve demirhindi ağaçlarına, onların ardındansa yer yer cılız mı cılız fidanlarla kaplı, ötesinde berisinde kocaman siyanit kümeleri göze çarpan, uçsuz bucaksız, kurak açıklıklara geldiler. Yolcuların pek ayak basmadığı Bundelkund ilinin bu yüksek kesimlerinde Hindu dininin en korkunç töreleriyle yoğunmuş, koyu dinci bir kavim yaşamaktadır. Vindhia Dağları'nın en sarp kesimlerinde kalan ve racaların bo-

yunduruğunda yaşayan bu bölgelerde İngiliz egemenliği yüzde yüz kurulamamıştı.

Birkaç kez hızla geçip gitmekte olan koca memeliyi görünce kızgın kızgın ellerini kollarını sallayan, ürkünç yerlilerle karşılaştılar. Ayrıca, yerlilere rastlamanın uğursuzluk getireceğine inanan Parsi delikanlısı da, elinden geldiğince uzaklarından geçmekteydi. Yolda, taklalar atıp kaşlarını gözlerini oynatarak Passepartout'yu eğlendiren birkaç maymunun dışında, pek az hayvan gördüler.

Zavallı oğlanın kafasını kurcalayan başlıca düşünce, Allahabad'a vardiktan sonra Bay Fogg'un fili ne yapacağıydı. Yanına mı alacaktı? Olacak iş değildi. Satın alırken verdiği paraya bir de yol parası eklendi miydi, hayvan son derece tuzluya patlayacaktı. Satacaklar mı, yoksa saloverecekler miydi? Bu saygıdeğer hayvan epey ilgi istiyordu doğrusu. Örneğin, Bay Fogg kalkar da onu kendisinearmağan ederse, Passeportout'nun hali duman olurdu. Aklı fikri bu sorundaydı.

Akşam sekizde, Vindhia'ların en büyük dizisini aşmışlardı, dağların kuzey kesimindeki yamaçlardan birinde buldukları yıkık dökük dağ evine indiler.

O gün, aşağı yukarı yirmi beş millik yol almışlardı, Allahabad istasyonuna dek, bir bu kadar yolları daha vardı.

Gece serindi. Parsi delikanlısı yıkık dökük dağ evinde topladığı çalı çırpayı yaktı ve bu ateş pek hoşlarına gitti. Geç vakitte Kholby'den aldıkları öteberiyi yediler. Yemek sırasında, yorgunluktan hepsi külçe gibiydi. Bölük pörçük cümlelerle konuşmaya çalıştılarsa da, çok geçmeden, hepsi birden horlamaya başladı. Kılavuz, gövdesini kalın ağaçlardan birine yaslayıp ayakta uyuyan Kiuni'yi bekledi.

O gece anlatılmaya değer hiç bir şey olmadı. Yalnız gecenin sessizliğinde, maymunların tiz çığlıklarları arasında, birkaç kez yaban kedileriyle panterlerin kükreyişleri iştildi. Ama bu etobur hayvanlar kükremekle yetinip dağ

evinin beklenmedik konuklarını görmeye gelmediler. Sir Francis Cromarty, yorgunluktan turşusu çıkmış yiğit bir asker gibi deliksiz uyudu. Passepartout epeyce tedirgin geçen uykusunda, gündüzki taklaları tekrarladı. Bay Fogg'sa, Saville-row'daki evindeymiş gibi müşil müşil uyuşup dinlendi.

Sabah altıda yeniden yola koyuldular. Kılavuz, o akşam Allahabad'a varacaklarını umuyordu. Ne olursa olsun, Bay Fogg yolculuğun başından beri kazandığı kırk sekiz saatin ancak bir kısmını yitirecekti.

Vindhia Sıradağları'nın son tepelerini indiler. Kiuni eski hızına kavuşmuştu. Kılavuz öğleye doğru, Ganj Nehri'nin kollarından biri olan Kani Deresi'nin kıyısında kurulmuş bulunan Kallenger kasabasının dışından geçirdi onları.

Köylere, kasabalara girmemeye çalışıyor, büyük Ganj Nehri'nin açtığı ilk çukurların hissedildiği ıssız ovalardan geçmeyi yeğliyor. Allahabad istasyonu kuzeyde on-on iki mil ötedeydi. Bir küme muz ağacının dibinde mola verdiler, yolcuların deyimiyle "krema kadar tatlı, ekmek kadar besleyici" muzlar pek beğenildi.

Saat ikide, kılavuz birkaç mil uzunluğundaki, sık bir ormana daldı. Orman içlerinde yolculuğu yeğliyor. Şimdiye dek de tatsız bir olayla karşılaşmamışlardı. Yolculuğu kazasız belasız atlatacaklarını sandıkları sıradan, fil birkaç tedirginlik belirtisinden sonra zınk diye durdu. Saat dörttü.

— Ne var, ne oluyor? diye sordu oturduğu yerden başını uzatan Sir Francis Cromarty.

— Bilmiyorum, generalim, diye karşılık verdi Parsi delikanlısı, yaprak hisarıtı arasında derinden derine duyulmakta olan bir gürültüye kulak kabartarak.

Gürültü, bir süre sonra daha belirginleşti. Ta ötelerde, insanlarla nefesli çalgılar birlikte bir konser veriyordu sanki.

Passepartout gözünü kulağını açmış dinliyordu. Bay Fogg'sa, tek söz etmeden, sabırla olacakları bekliyordu.

Parsi delikanlısı yere atladı, fili bir ağaca bağladı ve fundalıkların en sık kesimine daldı. Az sonra geri geldi ve,

— Tören yapmakta olan Brahmanlar bu yana doğru geliyorlar. Görünmesek iyi olur, dedi.

Kılavuz fili ağaçtan çıktı, bir çalılığa götürüp gizledi, yolculara da “Sakın, hayvanın sırtından inmeyin,” dedi. Kendisiyse, kaçmak gerektiğinde hemen boynuna fırlamak üzere, hayvanın yanı başında durdu. Ama yapraklar kendilerini bütünüyle gizlediğinden, Brahman alayının onları görmeden geçip gideceği inancındaydı.

O karman çorman insan ve çalgı sesi gittikçe yaklaşmaktadır. Zil ve davul sesleri arasında tekduze ezgiler duyuluyordu. Kısa bir süre sonra, Bay Fogg'la arkadaşlarının gizlendikleri yerden ellî metre kadar ötede, ağaçlar arasında tören alayının başı gözüktü. Bu dinsel törenin garip kişilerini yapraklar arasından kolaylıkla seçebiliyorlardı.

En önde, bin bir renkli giysilere bürünmüş, başlarına da sivri külahlar oturtmuş din adamları yürümekteydi. Çevrelerinde, tamtam ve zil sesleri arasında kederli bir ezgi söylemeye olan kadınlar, erkekler ve çocuklar vardı. Bunların arasında, tekerlek parmaklarıyla çemberleri yılan gibi kıvrımlı, kocaman tekerlekli bir araba üzerinde, korkunç bir heykel gözüktü; arabayı, alabildiğine süslü iki çift hörgülü oküz çekmekteydi. Heykelin dört kolu vardı; gövdesi koyu kırmızıya boyanmış, bakışları bulanık, saçları başı darmadağınık, dili dışında, dudakları kınlıyordu. Boynunda insan kafalarından bir gerdanlık, belindeyse kesik ellerden yapılmış bir kemer vardı. Kafası koparılmış olarak yerde yatan bir devin göğsünde, ayakta durmaktaydı.

Sir Francis Cromarty hemen tanıdı bu heykeli.

— Ölüm ve Aşk Tanrıçası Kali bu, diye mırıldandı.

— Ölüm tanrıçası olmasına bir diyeceğim yok, ama aşk tanrıçası olamaz! dedi Passepartout. Pis, aşağılık kadın!

Parsi delikanlısı, ‘aman susun’ diye işaret etti. Heykelin çevresindeki yaşlı Hint fakirleri çırpmıyor, yerlerde kıvrıyor, aşısı boyasıyla enlemesine boyanmış, yer yer çapraz yaralar açılmış vücutlarından damla damla kan akıyordu; bu akılsız çılgınlar, daha büyük Hindu törenlerinde kendilerini Jagernaut'un arabasının altına bileatarlar.

Onların gerisindeyse, birkaç Brahman rahibi, Doğulu-lara özgü görkemli giysiler içinde, güclükle ayakta durabilen genç bir kadını sürükleyerek getirmekteydi.

Kadın genç, güzel ve Avrupalılar gibi ak tenliydi. Başında, boynunda, omuzlarında, kulaklarında, kollarında, ellerinde, ayak parmaklarında sayısız gerdanlık, bilezik, küpe ve yüzük vardı, ince bir tülün altından gözüken sırmalı giysisi vücudunun bütün çizgilerini belli etmekteydi.

Genç kadının arkasındaysa –insanı şaşkına çeviren bir çelişkiyle– bellerindeki kayışlara birer kılıfsız kılıçla uzun saplı, kakmalı tabancalar asmış muhafizler, bir tahtrevan üstünde bir ölü taşımaktaydılar.

Görkemli raca giysileri içinde yatan yaşlı bir adamdı bu. Yaşarkenki gibi başında incili bir sarık, sırtında altın işlemeli, ipekli bir giysi, belindeyse Keşmir yünlüsünden yapılma, elmasla süslü bir kemер ve Hint prenslerine özgü göz kamaştırıcı silahlar vardı.

Tahtirevanın ardından gelen çalgıcılarla ve çığlıklar zaman zaman çalgıların sesini bile bastıran ikinci ağıtçılar takımıyla alay sona eriyordu.

Sir Francis Cromarty bu alaya belli bir kederle bakıyordu, bir ara kılavuza dönüp:

— Bir sati galiba? dedi.

Parsi delikanlısı başıyla onayladı, sonra parmağını du-

daklarına götürüp ‘aman susun’ diye işaret etti. Uzun tören alayı ağır ağır geçti, ormanın derinliklerinde gözden yitti.

Ezgiler de yavaş yavaş işitilmez oldu. Derinlerden gelen bir - iki çığlığın ardından, bütün o korkunç şamata yerini tam bir sessizliğe bıraktı.

Phileas Fogg, Sir Francis Cromarty'nin dediğini işitti, alay geçip gider gitmez:

— Sati nedir kuzum? diye sordu.

— Sati bir insanı kurban etme törenidir, Bay Fogg, hem de kendi isteğiyle, diye karşılık verdi Tuğgeneral. Gördüğünüz kadın, yarın şafakla birlikte yakılacak.

— Vay alçaklar vay! diye bağırdı kendini tutamayan Passepartout.

— Peki, o ceset ne? diye sordu Bay Fogg.

— Bundelkund ilinin bağımsız racalarından biri olan kocasının cesedi, diye karşılık verdi kılavuz.

— Nasıl? diye devam etti Phileas Fogg, son derece hıecansız bir sesle, bu yamyamca töreler sürüp gidiyor ve İngilizler buna engel olamıyor ha?

— Hindistan'ın büyük kesiminde bu türlü kurban törenleri yok artık, diye karşılık verdi Sir Francis Cromarty, ancak bazı vahşi bölgelere, özellikle Bundelkund iline hiç mi hiç söz geçiremiyoruz. Vindhia Sıradağları'nın kuzey iç kesimi sürekli kıym ve yağmalara sahne olmaktadır.

— Vah zavallı kadıncıız, diri diri yanacak ha! diye söyleniyordu Passepartout.

— Evet, yakılacak, diye devam etti Tuğgeneral, ama yakılmasa, yakınlarının kendisine neler çektiireceklerini aklınızın köşesinden geçiremezsiniz. Saçları kesilir, her gün ancak bir avuç pirinç verilir, itilir kakılır, dünya dışı bir yaratık sayılır, bilmem hangi köşede it gibi can verirdi. Sizin anlayacağınız, sevgi ya da koyu dinsel inançlardan çok, işte bu korkunç yaşam iter zavallıçıları böyle bir özveriye. Ki-

mi zaman özveri gerçekten gönüllüdür, o vakit bile valiliğin araya girip buna engel olması gerekir. Nitekim bundan birkaç yıl önce, Bombay'da çalışırken, genç bir dul gelip validen kocasıyla birlikte yakılması için izin istemişti. Tahmin edeceğiniz gibi, vali bu isteği reddetti. Bunun üzerine dul kadın kentten ayrıldı, bağımsız racalıklardan birine sığındı ve arzusunu orada gerçekleştirdi.

Tuğgeneral anlatırken, kılavuz habire başını sallıyordu, anlatı bitince:

— Yarın şafakta verilecek kurban gönüllü değil, dedi.

— Nereden biliyorsunuz?

— Bundelkund'da bilmeyen var mı bunu? diye karşılık verdi kılavuz.

— İyi ama bu talihsiz kadın hemen hiç karşı koymadan gidiyordu, diyerek kendi görüşünü belirtti Sir Francis Cromarty.

— Kenevir tohumu ve haşhaşla sarhoş etmişler de ondan.

— Peki, nereye götürüyorduları kadını?

— İki mil ötedeki Pillaji tapınağına. Kurban edileceği saati beklerken, geceyi orada geçirecek.

— Ve mutlaka kurban edilecek, değil mi?..

— Yarın, gün işir işimaz.

Kılavuz, bunu söyledikten sonra fili gizlediği yerden çıktı ve boynuna yerleşti. Özel bir ışıkla hayvanı yürüteceği sırada, Bay Fogg buna engel oldu ve Sir Francis Cromarty'ye dönüp:

— Şu kadıncağızı kurtarsak mı? dedi.

— O kadını kurtarmak mı dediniz, Bay Fogg!.. diye bağırdı Tuğgeneral.

— Programa göre on iki saat kazancım var hâlâ. O zamanı bu işe harcayabilirim.

— Bak hele! Siz de bir yürek taşıyorsunuz ha! dedi Sir Francis Cromarty.

— Ara sıra ben de duygularıma göre davranırım, diye karşılık verdi Phileas Fogg. Vaktim varsa tabii.

XIII

PASSEPARTOUT TALİHİN ANCAK
GÖZÜ PEKLERE GÜLDÜĞÜNÜ BİR KEZ DAHA KANITLIYOR

Yapmayı tasarladıkları şey epey atakça, bin bir güçlükle dolu, belki de olanaksızdı. Bay Fogg canını değilse bile özgürlüğünü, dolayısıyla giriştiği işi tehlikeye atıyordu, ama bir an bile duraksamadı. Ayrıca, Sir Francis Cromarty de bu konuda en az kendisi kadar kararlıydı.

Passepartout'ya gelince, o da yardıma hazırıldı, her isteneni yerine getirebilirdi. Efendisinin kadını kurtarma fikri coşturmuştu onu. Şu buz gibi görünüşün altında bir yüreğin, bir ruhun varlığını hissediyordu. Phileas Fogg'u sevmeye başlamıştı.

Geriye bir kılavuz kalıyordu. Kimi tutacaktı acaba? Hindulardan yana çıkmayacak mıydı? Yardım etmese bile, yan tutmaması sağlanmalıdır.

Sir Francis Cromarty sorunu açıkça ortaya koydu.

— Generalım, diye karşılık verdi kılavuz, ben Parsi'yim, bu kadın da bizim mezhepten. Onun için ne derseniz yaparım.

— Aferin, kılavuz, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Yalnız şurasını bilmış olun ki, diye devam etti Parsi delikanlısı, yakalanırsak öldüğümüz bir şey değil, türülü işkenceye uğrarız. Bunu da hesaba katın.

— Hepsi hesaba katıldı, diye karşılık verdi Bay Fogg. Harekete geçmek için geceyi beklesek daha iyi olur kanı sindayı, öyle değil mi?

— Ben de aynı kanıdayım, diye karşılık verdi kılavuz.

Ve sonra, bu yiğit Hint delikanlısı, kadın konusunda biraz bilgi verdi. Bombaylı zengin tüccarlardan birinin, Parsi ırkından gelen, güzelliği dillere destan kızıydı bu.

Bombay'da İngiliz eğitimine göre yetişmişti, davranışlarına, kültürüne bakan Avrupalı sanırdı onu. Adı da Audy'ydı.

Öksüz kalınca, hiç istemediği halde, şu yaşlı Bundelkund Raca'sıyla evlendirilmişti. Üç ay sonra dul kalmıştı. Kendisini bekleyen sonucu bildiğinden kaçmış, hemen yakalanmıştı. Onun ölümünden yararlanmayı düşünen Raca'nın hisim akrabası, kadıncığızı kurtulması olanaksız bir hükme çaptırmış, kurban etmeye karar vermişlerdi.

Kılavuzun anlattıkları, Bay Fogg'la arkadaşlarının kararlarını kesinleştirmekten başka bir işe yaramadı tabii. Kılavuzun fili Pillaji tapınağına doğru sürmesi ve elinden geldiğince yaklaşması kararlaştırıldı.

Yarım saat sonra, tapınaktan beş yüz adım beride, balta girmeden bir ağaçlıkta mola verdiler; tapınak gözükmüyor, ama ağıtçıların ulumaları açık seçik işitiliyordu.

Bunun üzerine oturup zavallı kadıncığiza ulaşabilme yollarını konuştular. Kılavuz, kadının kapatıldığını sandığı Pillaji tapınağını çok iyi biliyordu. Bütün alay körkütük sarhoşlar gibi deliksiz bir uykuya daldığı zaman kapılardan birinden mi girmeliydiler, yoksa duvarda bir delik mi açmaliydiler? Bu, ancak harekete geçikleri anda ve hemen orada verilecek bir karardı. Yalnız, kuşkuya yer bırakmayan bir şey varsa, o da kurbanlık kadının, yarın sabah yakılmaya götürürürken değil, hemen o gece kaçırılması gerekiydi. Kurban töreni başladıkten sonra hiç kimse bir şey yapamazdı çünkü.

Bay Fogg'la arkadaşları karanlığı beklediler. Ve karanlık basar basmaz, yani saat altıya doğru, hemen çevreyi kolaçan etmeye çıktılar. O sırada, en son fakir çığlıklar da kesilmek üzereydi. Gelenekleri uyarınca, bütün bu Hintliler az sonra "hang"ın -içine kenevir suyu karıştırılmış sıvı afyonun- yoğun sarhoşluğununa dalacaklardı ve iş-

te o zaman; aralarından geçip tapınağa ulaşma olanağı doğacaktı belki.

Bay Fogg'u, Sir Francis Cromarty ve Passepartout'yu ardına takan Parsi delikanlısı, ağaçlar arasında, gürültü etmeden yol aldı. Alçacık dalların altında sürünlürcesine on, on beş dakika yürüdükten sonra bir dere kıyısına vardılar ve reçine yakılan madeni meşalelerin aydınlığında, kocaman bir odun yiğiniyla karşılaştılar. O değerli sandal ağacından yapılmış ve daha şimdiden kokulu bir gazla ıslatılmış bir yiğindi bu. Tepesinde, dul karısıyla birlikte yakılacak olan Raca'nın cesedi yattı. Odun yiğininden yüz adım ötedeyse, minareleri, gecenin karanlığında ağaçların bile üstüne çıkan tapınak göze çarpıyordu.

— Gelin! dedi kılavuz alçak sesle.

Ve arkadaşlarını ardına taktı, eskisinden daha büyük bir dikkatle, diz boyu otlar arasına daldı.

Şimdi artık gecenin sessizliğinde yalnızca rüzgârin dallar arasındaki miriltileri duyulmaktaydı.

Kılavuz, az sonra, ağaçsız bir kesimin bitimine gelip durdu. Birkaç reçine meşalesi aydınlatıyordu alanı. Dört bir yan, afyonun esrikliğiyle kendilerinden geçmiş, horul horul uyuyan adamlarla doluydu. Gören, ölülerle dolu bir savaş alanı sanındı. Kadın, erkek ve çocuklar üst üste yedi. Sağdan soldan hâlâ bir-iki sarhoş hırıltısı geliyordu.

Pillaji tapınağı arkada, ağaç kümeleri arasında hayal meyal seçiliyordu. Ancak, kılavuzun tahminlerinin tersine, Raca'nın muhafizleri kapkara meşalelerin aydınlığında nöbet tutuyor, yalın kılıç beş aşağı beş yukarı gidip geliyorlardı. Bu durumda, tapınaktaki rahiplerin de uymadığı söylenebilirdi tabii.

Parsi delikanlısı olduğu yerde çakıldı kaldı. Tapınağın kapısını zorlamanın hiç bir işe yaramayacağını anlamıştı, arkadaşlarını alıp geri çekildi.

Phileas Fogg'la Sir Francis Cromarty de bu yakadan hiç bir şey yapılamayacağını anlamışlardı. Durup alçak sesle konuşmaya başladilar.

— Bekleyelim, dedi Tuğgeneral, saat daha sekiz, bakarsınız nöbetçiler de uykuya dayanamaz.

— Evet, dayanamazlar belki, diye karşılık verdi Parsi delikanlısı.

Bunun üzerine, Phileas Fogg'la arkadaşları bir ağacın dibine uzanıp beklemeye başladilar.

Zaman geçmek bilmiyordu! Kılavuz ara sıra yanlarından ayrılıyor, açılığın, başladığı yere dek gidip tapınağı gözlüyordu. Raca'nın nöbetçileri, meşalelerin ışığında hâlâ kapıyı bekliyor, tapınağın pencelerindense zayıf bir ışık sızıyordu.

Boylece gece yarısını ettiler. Durumda bir değişiklik olmadı. Kapı aynı biçimde denetim altındaydı. Nöbetçilerin uyuyacağı falan yoktu. Onları "hang" esirliğinden yoksun bırakmışlardı besbelli. Demek ki başka türlü hareket etmek, tapınağın duvarında açılacak bir delikten içeri girmek gerekiyordu. O zaman da, kurban edilecek kadının başındaki rahiplerin, kapıdaki nöbetçiler kadar uyanık olup olmadıkları sorunu kalmıyordu.

Son bir görüşmeden sonra kılavuz, "Haydi gidelim," dedi. Bay Fogg, Sir Francis Cromarty ve Passepartout da ardına düştüler. Tapınağın mihrap kısmına çıkabilmek için, oldukça geniş bir yay çizdiler.

Gece yarısı yarıma doğru, kimseciklere gözükmeden, tapınağın duvar dibine geldiler. Bu kesimde nöbetçi yoktu, ama şurasını da belirtmeliyiz ki, kapı pencere falan da yoktu görünürlerde.

Ortalık zifiri karanlıktı. On dördündeki ay, az önce kocaman bulutlarla kaplı ufukta yitip gitmişti. Ulu ağaçlar karanlığı daha da arttıryordu.

Tapınağın duvarının dibine gelmek bir şey değildi aslında, en önemlisi bir delik açıp içeri girmekti. Bu iş için-

se, Phileas Fogg'la arkadaşlarının elinde çakılarından başka bir şey yoktu. Neyse ki, tapınağın duvarları tuğla ve ağaç karışımıydı, dolayısıyla delmek oldukça kolaydı. İlk tuğlayı çıkardılar mı, arkası çorap söküğu gibi gelirdi.

Elden geldiğince az gürültü çıkarmaya çalışarak işe koyuldular. Bir yanda Parsi delikanlısı, öte yanda Passepartout çalışıyor, tuğlaları sökerek iki ayak genişliğinde bir delik açmaya uğraşıyorlardı.

İşin yarısında, tapınaktan bir çığlık yükseldi ve az sonra, dışardan gelen haykırışlar buna karşılık verdi.

Passepartout'yla kılavuz hemen durdular. Yakalanmış mıydılar? Tehlike işaret mi verilmişti? En basit güvenlik tedbiri oradan uzaklaşmalarını gerektiriyordu –onlar da, Phileas Fogg ve Sir Francis Cromarty'yle birlikte, öyle yaptılar. Yine ağaçların arkasına gizlendiler, orada tehlikenin geçmesini bekleyecek, ondan sonra yeniden işe koyulacaklardı.

Ancak –aksiliğe bakın ki– tapınağın mihrabında birkaç nöbetçi belirdi ve adamlar her türlü yaklaşma denemesini boşça çıkaracak biçimde yerleşip beklemeye başladılar.

Giriştikleri iş yarıda kalan bizim dört ahbabın çavuşun uğradığı düş kırıklığını anlatabilmek çok güç. Kurbanlık kadının yanına varamadıklarına göre, nasıl edip de kurtaracaklardı zavalliyı? Sir Francis Cromarty yumruklarını iyiyordu. Passepartout öfkesinden çığına dönmüştü ve kılavuz onu güclükle tutuyordu. Serinkanlı Fogg'sa, kılıni kıpırdatmadan oturuyordu.

— Şimdi artık çekip gitmekten başka çareümüz yok galiba? diye sordu Tuğgeneral alçak sesle.

— Evet, öyle, diye karşılık verdi kılavuz.

— Durun, durun, dedi Fogg. Yarın öğleden önce Allahabad'da olmak yetişir bana.

— İyi ama daha ne umuyorsunuz? diye karşılık verdi

Sir Francis Cromarty. Birkaç saat sonra güneş doğacak, ve...

— Şimdi bize sırtını dönen talih, son anda yüzümüze güler belki.

Tuğgeneral, düşüncelerini okumak üzere dikkatle Phileas Fogg'un gözlerine baktı.

Allah, Allah, neye güveniyordu bu soğukkanlı İngiliz? Tören sırasında bu cellat heriflerin üstüne atılmak ve genç kadını ellerinden almak mı istiyordu acaba?

Tam bir çılgınlık olurdu böyle bir hareket; doğrusu, bu denli kaçık olabileceğine de ihtimal verilemezdi. Bununla birlikte, Sir Francis Cromarty de, o korkunç sahnenin sonuna dek beklemeye karar verdi. Ancak, kılavuz, arkadaşlarını orada bırakmadı, ağaçsız kesimin öte yaka-sına geçirdi. Buradan ağaçların ardına gizlenip, uyuyanları gözetleyebilirlerdi.

Bu sırada, ağaçlardan birinin alçak dallarından birine tüneyen Passepartout, az önce bir şimşek gibi kafasında çakan ve şimdi bütün benliğini sarmış olan bir fikri geliş-tirmektedi.

Ilkin, kendi kendine, "Düpedüz çılgınlık canım!" demişti, şimdiyse, "İyi ama, neden olmasın? Elimizdeki tek yol bu, üstelik de bunlar gibi salak sürüsüyle!.." deyip duruyordu.

Passepartout, düşüncesini başka türlü dile getiremedi, bunla birlikte, bir yılan kıvraklığıyla en üst dalları yere doğru sarkan ağaca tırmanmaktan da geri durmadı.

Saatler geçiyordu, bir süre sonra, iyiden iyiye belirginleşen dallarla yapraklar, günün doğmak üzere olduğunu haber verdi. Bununla birlikte, ortalık hâlâ karanlıktı.

Vakit gelmişti. Pestil gibi uyuyan tören alayı bir anda canlanıverdi. Dört bir yanda kırırtı başladı. Tamamlar çınladı. Ezgiler ve haykırışlar her yanı kapladı. Zavallı kadının son saati çatmıştı.

Nitekim, az sonra tapınağın kapıları açıldı. İçerden,

göz kamaştıran bir aydınlichkeit yayıldı ortalığa. Bay Fogg'la Sir Francis Cromarty bu yoğun aydınlichkeit, iki rahibin sürükleyle dışarı çıkarmakta olduğu genç kadını gördüler. Zavallı kadının, afyonun verdiği uyuşukluğa rağmen, son bir yaşama içgüdüsüyle çırpındığını sandılar. Sir Francis Cromarty'nin yüreği sizladi, içgüdüler bir harketle Phileas Fogg'un eline sarıldı ve orada açık bir bıçak bulunduğunu hissetti.

Tam o sırada, kalabalık dalgalandı. Genç kadın, kenevir tohumlarından çıkan dumanla yeniden kendinden geçmişti. Ulurcasına dinsel dualar okumakta olan Hint fakirlerinin arasından geçirildi.

Phileas Fogg'la arkadaşları, en sondaki adamların arasına karışıp kadını izlediler.

İki dakika sonra dere kıyısına gelmiş, Raca'nın cesedinin yatırıldığı odun yiğininden elli adım kadar uzakta durmuşlardı. Alaca karanlıkta, zavallı kadının, kocasının cesedinin yanına yatırıldığını gördüler.

Derken, yanın bir meşale tutuldu odun yiğinına ve gazlı odunlar bir anda tutuştu.

Sir Francis Cromarty'yle kılavuz, çılgınca bir gözüpeklikle odun yiğinina doğru atılmaya kalkan Phileas Fogg'un kollarına yapıştılar.

Phileas Fogg onları itip öne fırlayacağı sırada, sahne değişti. Dört bir yandan müthiş bir korku çığlığı yükseldi. Kalabalık, büyük bir yığıyla yerlere kapandı.

Yaşlı Raca ölmemişti, ansızın yattığı yerden kalktığını, bir hayalet gibi genç karısını kucağına aldığı ve kendisine hortlak görünüşü veren kapkara dumanlarla alevler arasında odun yiğininden indiğini gördüler.

Hint fakirleri, nöbetçiler, rahipler anlatılmaz bir korkuya kapılmış, yüzlerini yere yapıştırmış, başlarını kaldırıp bu inanılmaz mucizeye bakmaya bile cesaret edemiyorlardı.

Baygın yatan kadıncağızsa, hiç ağırlığı yokmuşçasına, iki güçlü kol üzerinde geçip gitti. Bay Fogg'la Sir Francis

Cromarty, herkes gibi yerlere kapanmamış, ayakta kalmışlardı. Parsi delikanlısı başına önüne eğmiş, Passepartout da epey şaşırmıştı herhalde!..

Dirilen Raca, Bay Fogg'la Sir Francis Cromarty'nin yanına geldi ve alçak sesle:

— Tüyelim!.. dedi.

Hortlak, dumanlar arasında odun yiğininin tepesine turmanıvermiş olan Passepartout'dan başkası değildi! Ortalığın daha alacakaranlık oluşundan yararlanarak genç kadını ölümden kurtaran da Passepartout'yu! Herkesin şaşkınlığından ve korkusundan yararlanarak, büyük bir gözü peklikle rolünü oynayan, onca insanın arasından geçip gelen de oydu!

Birkaç saniye sonra, bizim dört ahbab çavuş ormanın derinliklerine dalıyor, fil de onları alıp uçuruyordu. Ama bağırmalar, çığlıklar ve Phileas Fogg'un şapkasını delip geçen bir kurşun, hilenin çakıldığını gösteriyordu.

Gerçekten de, ateşin çevresindekiler iyiden iyiye tutuşan odun yiğini üstünde Raca'nın cesedini görmüşlerdi. Korkuları geçen rahipler, kadının kaçırdığını anlamışlardı.

Bunun üzerine, hemen ormana koşmuşlar, nöbetçiler de artlarına düşmüştü. Yaylım ateşine başladılar, ama bizezimkiler epey hızlı gitmekteydi, birkaç saniye sonra okların ve kurşunların erişemeyeceği kadar uzaklaşmışlardır.

XIV

PHILEAS FOGG, O GÜZELİM

GANJ VADİSİNİ SAĞINA SOLUNA BAKMADAN GEÇİYOR

Böylece, bu atak kaçırmayı başarmışlardı. Bir saat sonra, Passepartout hâlâ bu işi nasıl başardığını düşünüp gülmekteydi. Sir Francis Cromarty, yiğit delikanlığının elini sıkmış, efendisi de, "Aferin!" demişti, onun gibi soylu bir beyin ağzında, bu laf övgülerin en büyüğüydü. Passe-

partout'ysa, bu işin bütün onurunun efendisinin olduğunu söyleyerek karşılık vermişti. Kendisi yalnız "garip" bir iş düşünmüştü, o kadar ve eski bir cambazın, iftaiyeçi çavuşunun, süslü püslü ve kokulu bir Raca'nın, güzel bir kadının kocasının yerini aldığıni düşündükçe kırık kırıglyuyordu.

Genç Hintli kadına gelince, olup bitenin farkında bile değildi. Battaniyelere sarılıp sarmalanmış, asma iskemlelerden birinde dinlenmekteydi.

Parsi delikanlısının büyük bir ustalıkla sürdüğü filse, karanlık ormanda hızla yol alıyordu. Pillaji tapınağından ayrıldıktan bir saat sonra, uçsuz bucaksız bir ovaya daldılar. Saat yedide mola verildi. Genç kadın hâlâ kendinde değildi. Kılavuz ona birkaç yudum su ve konyak içirdi, ama kolunu kanadını kıran uyuşukluk bir süre daha devam edecekti.

Kenevir tohumu dumanının verdiği sarhoşluğu bilen Sir Francis Cromarty, hiç mi hiç kaygılanmıyordu.

Sir Francis Cromarty genç kadının ayılıp ayılmaması konusunda değil, geleceği konusunda dertliydi. Bayan Auda'nın, Hindistan'da kalırsa, mutlaka cellatlarının eline geçeceğini Bay Fogg'a söylemekten çekinmedi. Bu gözü kararmış heriflerin yarımadanın dört bir yanına yayıldıklarını ve İngiliz polisine rağmen Madras'ta, Bombay'da ya da Kalküta'da da olsa, gelip kurbanlarını bulacaklarını söyledi. Ve sözünün doğruluğunu kanıtlamak üzere, pek yakında geçmiş olan, buna benzer bir olayı örnek verdi. Kendisine kalırsa, genç kadın ancak Hindistan'dan çıktıktan sonra güvenliğe kavuşabilirdi.

Phileas Fogg bu uyarmaları hesaba katacağını, bu işin de çaresine bakacağını söyledi.

Saat ona doğru, kılavuz, Allahabad istasyonuna yaklaştıklarını haber verdi. Kholby'de kesilen demir yolu burada yeniden başlıyor, trenler Allahabad'la Kalküta arasını bir gün bir geceden daha az bir zamanda alıyorlardı.

Bu duruma göre, Phileas Fogg ancak ertesi gün, yani 25 Ekim'de Hong Kong'a hareket edecek gemiye rahat rahat yetişebilecekti.

Genç kadını gardaki odalardan birine yatırdılar. Passepartout hemen gidip onun için entari, atkı ve kürk gibi bazı şeyler aldı. Efendisi, bu konuda kendisine sınırsız kredi açmıştı.

Passepartout alışveriş için, hemen Allahabad sokaklarına daldı. Allahabad, Tanrı Kenti demekti, sularıyla Hint yarımadاسının bütün hacılarını oraya doğru taşıyan iki kutsal nehrin, Ganj'la Jumma'nın birleştiği yerde kurulduğundan, Hindistan'ın önemli kentlerinden biriydi. Bilindiği gibi, Ramayana efsanelerine göre, Ganj Nehri gökten doğmakta, sonra Brahma'nın izniyle yeryüzüne inmektedi.

Passepartout alışveriş yaparken, hemen hemen bütün kenti gezdi; kent bir zamanlar, şimdi devlet hapishanesi olarak kullanılan müthiş bir kale tarafından korunmuş. Eskiden büyük bir sanayi ve ticaret merkezi olan kentte şimdi ne ticaret, ne de sanayi vardı. Passepartout, Regent-street'deki Farmer ve Ortakları mağazasından birkaç adım ötedeymiş gibi, en son yenilikleri bulunduran mağazaları boşuna aradı durdu ve aradıklarını, kılı kırk yaran bir eskici Yahudi'de bulabildi ancak: İskoç kumaşından bir entariyle bir pelerin ve bir susamuru kürküne, gözünü kırpmadan, yetmiş beş sterlin verdi. Sonra, büyük bir iş başarmış insanların katılımıyla istasyona döndü.

Bayan Auda yavaş yavaş kendine geliyordu. Pillaji rahiplerinin yarattığı etki ağır ağır dağılıyor, o güzel gözleri, Hint dilberlerine özgü yumuşaklığa yeniden kavuşuyordu.

Ozan-Kral Uçaf Uddaul, Ahmehnagara'nın güzelliğini bakın nasıl dile getiriyor:

“Tam ortadan ikiye ayrılmış parlak saçları, temizlik ve tazelikten ötürü pırıl pırıl parlayan ince ve ak tenli ya-

naklarının uyumlu çizgilerini çerçeveler. Abanozdan yapılmış kaşları, aşk tanrı Kama'nın yayı gibidir, uzun, ipek gibi yumuşak kirpiklerinin altında ışıldayan iri kara göz bebeklerinde, Himalayalar'ın kutsal göllerindekilere benzer katkısız yansılar dolaşmaktadır. Aynı boydaki, ince, beyaz dişleri, gülümseyen dudakları arasında, bir narçiçeğinin yarı açık sinesine düşmüş kıracı damlları gibi parıldamaktadır. Kırımları birbirinin tipatıp aynı minicik kulakları, lâl rengi elleri, lotus tomurcuğunu andıran yumuk ve yumuşacık ayakları Seylan incileri, Golconde elmasları gibi işildar. Tek bir elle kavrayabileceğiniz beli, yuvarlak göğüsleriyle baharını yaşayan gençliğinin en yetkin hazineğini sergilediği gövdesinin güzelliğini bir kat daha arttırmakta, ipekli giysilerinin altında, vücutu, ölümsüz heykelci Vicvacarma'nın elinden çıkışmış som gümüsten bir heykeli andırmaktadır."

Bizse, bütün bu abartmaları bir yana bırakıp, Bayan Auda'nın, sözün Avrupalı anlamıyla, gerçekten sevimli bir kadın olduğunu belirtmekle yetineceğiz. İngilizce'yi ana dili gibi konuşmaktaydı ve bu genç Parsi güzelinin aldığı eğitimle tepeden tırnağa değiştiğini söyleyen Parsi delikanlısı sadece gerçeği dile getirmiştir.

Bu arada, tren Allahabad'dan ayrılmak üzereydi. Parsi delikanlısı bekliyordu. Bay Fogg, kararlaştırılan fiyat üzerinden ücretini ödedi, hem de santimi santimine. Kılavuzun gösterdiği bağlılığı bilen Passepartout bu işe pek şaştı. Parsi delikanlısı, Pillaji tapınağında canını gerçekten tehlikeye atmıştı ve Hindular sonradan bunu öğrenirlerse hali haraptı.

Şimdi bir de Kiuni sorunu vardı. Onca paraya satın alınan bu fili ne yapacaklardı?

Bay Fogg bu konuda kararını çoktan vermişti.

— Bak oğlum Parsi, dedi kılavuza, bize canla başla hizmet ettin. Hizmetinin karşılığını verdim, ama bağılılığını ödeyemedim. İster misin şu fili? Al senin olsun.

Kılavuzun gözleri parlادی.

— Beyefendi bana bir servet bağışlıyorlar! diye bağırdı.

— Kabul et onu, kılavuz, diye karşılık verdi Bay Fogg, fili alsan bile ben sana borçlu kalırım.

— Hey yavrum hey! diye bağırdı Passepartout. Al dostum, al! Kiuni akıllı ve yiğit bir hayvandır!

Sonra filin yanına gidip birkaç kesme şeker uzattı ve:

— Al, Kiuni, al, ye şunları! dedi.

Fil, keyifli keyifli homurdandı. Sonra Passepartout'yu hortumuyla belinden kavradı, başına dek kaldırdı. Bundan hiç mi hiç korkmayan Passepartout hayvanı bir güzel okşadı. Fil onu yere bırakınca, biri hortumunu, öbürü de elini uzatıp tokalaştılar.

Az sonra, Phileas Fogg, Sir Francis Cromarty ve Passepartout en iyi köşesini Bayan Auda'ya verdikleri kompartimanda, büyük bir hızla Benares'e doğru yol alıylardı.

Bu iki kent arasında çok çok seksen mil vardır ve tren bu yolu iki saatte aldı.

Yolculuk sırasında, genç kadın tümüyle kendine geldi; sıvı afyon buharının yarattığı sarhoşluk dağıldı.

Kendini öyle Avrupalı kılığında, tanımadığı insanların arasında, bir tren kompartimanında bulunca bilseniz ne şaşırdı!

Yol arkadaşları hemen çevresini alıp birkaç yudum içkiyle içini ısıttılar; sonra Tuğgeneral, başlarından geçeni anlattı. Özellikle, kendisini kurtarmak için canını tehlikeye atmaktan çekinmeyen Phileas Fogg'un yiğitliği üstünde durdu ve Passepartout'nun atak düş gücü yardımıyla kurtulduğunu belirtti.

Bay Fogg, generalin anlattıklarını ses çıkarmadan dinledi. Yüzü utançtan al al olan Passepartout'ysa, "Aman efendim, o kadar büyütmeyein!" deyip durdu.

Bayan Auda sözden çok gözyaşıyla teşekkür etti

kurtarıcılarına. Duyduğu gönül borcunu, dudaklarından çok, o güzel gözleri dile getirdi. Derken aklına yine o korunç adak töreni geldi, gözleri bin bir tehlichenin kendisini beklediği Hint toprağını gördü ve tepeden tırnağa ürperdi.

Phileas Fogg, kadının zihinden geçenleri anladı ve kendisini alıp, tehlike geçene dek Hong Kong'a götürmeyi önerdi, tabii son derece soğuk bir tavırla.

Bayan Auda bu öneriyi de seve seve kabul etti. Rastlantiya bakın ki, Çin kıyılarında kurulmuş olmasına rağmen tam bir İngiliz kenti sayılabilcek bu kentte, oranın en büyük tüccarlarından biri ve kendisi gibi Parsi mezhebinden olan bir akrabası vardı.

Tren, saat yarısında Benares istasyonundaydı. Brahman efsanelerine göre, bu kent, eski Kasi'nin yerindeydi; Kasi'ye bir zamanlar, Muhammed'in mezarı gibi, uzaya, gögün en tepesiyle ayakucu arasında bir yerdeymiş. Ancak, eskiye oranla iyiden iyiye gerçekçi olan o çağda, Doğuluların deyimiyle Hindistan'ın Atina'sı sayılan Benares her türlü şırsellikten uzak, tam bir yeryüzü kentiydi ve Passepartout kısa bir süre de olsa, yerel hiç bir özelilik taşımayan, yaşılı görünüslü, tuğla evli, çitle çevrili saz kulubeli bu kenti görebildi.

Sir Francis Cromarty burada inecekti. Komutasındaki birlikler, kentin birkaç mil kuzeyindeydi. Tuğgeneral, Phileas Fogg'a veda etti, gezisinin başarılı geçmesini diledi, "Bir dahaki sefere daha az garip, ama daha yararlı bir yolculuğa çıkarsınız insallah," dedi. Bay Fogg, hafifçe sıkçı yol arkadaşının elini. Bayan Auda'nın övgüleriyse daha duygulu oldu. Sir Francis Cromarty'ye olan borcunu ömrünün sonuna dek unutamayacağını söyledi. Passepartout'ya gelince, büyük bir onur gösterisi olarak eli Tuğgeneral tarafından içtenlikle sıkıldı. Bundan son derece duygulanın Passepartout, ne zaman ve nerede kendisine hizmet edebileceğini sordu. Bu iş de bittikten sonra ayrıldılar.

Demir yolu, Benares'ten sonra, bir süre Ganj vadisini izliyordu. Vagonun pencerelerinden oldukça açık bir havada, Behar ilinin çok değişik görünümü, daha geride yemyeşil dağlar, arpa, buğday ve mısır tarlaları, yeşilim-tırak timsahlarla dolu dere ve gölcükler, bakımlı köyler, hâlâ yeşil duran ormanlar görülmüyordu. Filler, kocaman boynuzlu, çift hörgülü öküzler ve mevsimin epey ilerlemiş, ısının düşmüş olmasına rağmen abdest almaya gelen kadınlı erkekli bir kalabalık kutsal ırmağın sularında yıkanmaktadır. Buda dininin amansız düşmanı olan Brahmanlar, şu üç kutsal varlığın temsil ettiği Brahma dinine inanmaktadır: Güneş Tanrısı Visnu, Doğa Tanrısı Şiva ve rahiplerle yasa koyucuların yüce efendisi Brahma. İyi ama buharlı gemiler acı acı düdük çalarak, Ganj'ın kutsal sularını bulandırarak, üstünde uçusan martıları, kıyılarda kaynaşan kaplumbağaları, yanında yöresinde yatmakta olan dindarları tedirgin ederek geçip giderken, Brahma, Şiva ve Visnu, şimdi artık iyiden iyiye "İngilizleşmiş" şu Hindistan'a hangi gözle bakıborlardı acaba?

Bütün bu panorama şimşek hızıyla geçip gitti gözlerinin önünden ve bembeyaz bir buhar dumanı, sık sık doğanın ayrıntılarını gizledi bizimkilerden. Dolayısıyla yolcularımız Benares'in yirmi mil güney batısındaki, eskiden Behar Racaları'nın yaşadığı Chunar kalesini, gül suyu fabriklarıyla anılan Gazepur'u, Ganj'ın sol kıyısındaki Lord Cornwallis'in mezarını, surlarla çevrili Buxar'ı, Hindistan'ın en büyük afyon pazarının bulunduğu sanayi ve ticaret kenti Patna'yı, Avrupa kentlerinden ayırt edemeyeceğiniz, Manchester ya da Birmingham kadar İngilizleşmiş Mongir'i şöyle böyle görebildiler; dökümhaneleri, bıçak ve silah fabriklarıyla ünlü Mongir'in yüksek fırınları –bu düşler ülkesinde, insanın suratına sert bir yumruk indirircesine– kapkara dumanlar savuruyorlardı Brahma'nın kutsal göğüne!

Derken gece oldu ve tren, lokomotifin önünden kaçan

kaplanların, ayıların, kurtların korkunç sesleri arasında, hızla yoluna devam etti; bizimkiler ne Bengal'in harikalarını, ne Golgonde'yi, ne yıkıntı haline gelmiş Gur'u, ne bir zamanların başkenti Mürşidabad'ı, ne Burdwan ile Hougly'yi, ne de Passepartout'nun üzerinde dalgalanın bayrağını görmeye can atacağı, İngiliz toprakları ortasındaki Fransız kenti Chandemagor'u görebildiler.

Sabah yedide Kalküta'ya varmışlardı. Hong Kong'a gidecek gemi öglein kalkıyordu. Phileas Fogg'un bu duruma göre, beş saat vakti var demekti.

Elindeki çizelgeye göre, bizim soylu beyin Hint başkentine 25 Ekim'de, yani Londra'dan ayrılışını yirmi üçüncü günü varması gerekmekteydi ve işte o gün Kalküta'daydı. Sizin anlayacağınız, ne geç kalmış, ne de erken gelmemiştir. Londra ile Bombay arasında kazandığı iki gün, bilindiği gibi, yarımadayı geçerken harcanmıştı – ama Phileas Fogg buna hiç üzülmüyordu herhalde.

XV

ÇANTADAKİ PARACIKLARIN
BİRKAÇ BİN STERLINİ DAHA GİDİYOR

Tren gara gelip durmuştu. İlk Passepartout indi, yanındaki hanımın inmesine yardım eden Phileas Fogg da ardından. Phileas Fogg, bu tehlikeli ülkeden çıkana dek yanından ayrılmak istemediği Bayan Auda'yı yerleştirmek üzere, doğruca Hong Kong seferini yapacak gemiye gitmeyi tasarlıyordu.

Bay Fogg tam gardan çıkacağı sırada, bir polis memuru yanına gelip:

— Bay Phileas Fogg siz misiniz? dedi.

— Evet, benim.

— Bu adam da uşağıınız mı? diye ekledi polis, Passepartout'yu göstererek.

— Evet...

— İkiniz de benimle gelir misiniz lütfen.

Bay Fogg, şaşkınlığını gösteren herhangi bir harekette bulunmadı. Polis memuru yasayı temsil ediyordu, bir İngiliz içinse, yasa kutsaldı. Passepartout, Fransız geleneği uyarınca, hemen akıl yürütmeye giriştı, ama polis memuru elindeki copla kendisine hafifçe dokunurken, Phileas Fogg da söyleneni yapmasını işaret etti.

— Bu genç hanım da bizimle gelebilir mi? diye sordu Bay Fogg.

— Gelebilir, diye karşılık verdi polis memuru.

Ve sonra Bay Fogg'u, Bayan Auda'yı ve Passepartout'yu alıp, yerlilerin palki-gari dedikleri, dört kişilik, iki atlı arabaya götürdü. Arabaya binip yola çıktılar. Aşağı yukarı yirmi dakika süren yolculuk sırasında kimse ağzını açıp bir şey demedi.

Araba ilkin, kulübelerinde yetmiş iki ulustan yoksul insanın kaynaştığı, daracık sokaklı “kara mahalle”den geçti; sonra, bin bir renkli tuğla evlerle süslü, yolları Hindistan cevizi ağaçlarıyla gölgelenmiş, her yanından direkler yükselen ve sabahın o erken saatinde bile sık binicilerle allı pullu arabalara rastlanan Avrupa mahallesine dalar.

Palki-gari, ev olarak kullanılmadığı belli, süssüz bir yapının önünde durdu. Polis, mahpuslarını indirdi —gerçekten de mahpustular— demir parmaklıklı bir odaya götürüp:

— Sekiz buçukta, Yargıcı Obadiah'ın karşısına çıkarıksınız, dedi.

Sonra kapıyı çekip çıktı.

— Hadi bakalım, kapana düştük işte! diye haykırdı Passepartout, kendini iskemlelerden birine bırakırken.

Bayan Auda, heyecanını gizlemeye çalışarak Bay Fogg'a döndü ve:

— Beni bırakın, beyefendi, dedi. Benim yüzümden kovuşturmayla uğruyorsunuz! Beni kurtardığınız için!

Phileas Fogg, böyle bir şey olamayacağını söylemekle yetindi. Yakılma töreni yüzünden kovuşturulmak ha! Olacak iş değildi bu! Davacılar hangi yüze gelip yargıca başvurabilirlerdi ki? Bir yanlışlıkvardı mutlaka. Bay Fogg sözlerini, genç kadını asla bırakmayacağını, kendisiyle birlikte Hong Kong'a götüreceğini tekrarlayarak bitirdi.

— İyi ama, gemi on ikide kalkıyor! dedi Passepartout.

— On ikiden önce gemide oluruz, diye karşılık verdi bizim soğukkanlı İngiliz.

Ve bunu öyle kesinlikle söyledi ki, Passepartout içinden:

— Öyle vallahi, on ikiden önce gemide oluruz mutlaka! demekten kendini alamadı.

Sekiz buçukta odanın kapısı açıldı. Polis memuru geldi, mahpusları yan odaya aldı. Bir duruşma salonuydu burası ve içerde, Avrupalı Hintli karışımı, oldukça büyük bir kalabalık vardı.

Bay Fogg, Bayan Auda ve Passepartout, yargıçla mahkeme yazmanına ayrılan yerin karşısındaki sıraya oturdular.

Az sonra salona Yargıcı Obadiah, ardında yazman girdi. İriyarı, tostoparlak bir adamdı. Çiviyi asılmış takma saçını alıp çabucak kafasına geçirdi.

— İlk dava, dedi.

Ve daha sözünü bitirmeden elini başına atıp:

— Hey, benim takma saçım değil bu! diye bağırdı.

— Haklısınız, Bay Obadiah, benimki o, diye karşılık verdi yazman.

— İyi ama, pek Sayın Bay Oysterpuf, bir yargıçın, yazman perukasıyla sağlam yargilar vermesi mümkün mü, rica ederim!

Takma saçlar değiştirildi. Bu değişim tokuş yapılmırken, Passepartout yerinde oturamıyordu, çünkü yargı salonundaki kocaman duvar saatinin yelkovanı müthiş bir hızla ilerliyordu sanki.

- İlk dava, diye devam etti Yargıcı Obadiah.
- Phileas Fogg kimdir? diye sordu Yazman Oyster-puf.
- Benim, diye karşılık verdi Bay Fogg.
- Passepartout?
- Buradayım! dedi Passepartout.
- Peki, dedi Yargıcı Obadiah. Bay sanıklar, tam iki gündür, Bombay'dan gelen bütün trenlerde sizleri arıyoruz.
- Suçumuz nedir? diye bağırdı Passepartout.
- Az sonra öğreneceksiniz, diye karşılık verdi yargıç.
- Beyefendi, dedi bu sırada Bay Fogg, ben bir İngiliz yurttaşıyorum ve hakkım...
- Bir saygısızlığa mı uğradınız? diye sordu Bay Obadiah.
- Hayır.
- Peki davacıları getirin.
- Yargıcıın buyruğu üzerine, kapılardan biri açıldı ve mübaşir üç din adamını içeri aldı.
- Tamaam! diye mırıldandı Passepartout, bizim hanımı yakmak isteyen alçaklar bunlar!
- Din adamları yargıcıın kargasına gelip dikildiler, yazman, yüksek sesle, Phileas Fogg'la uşaği hakkında açılan kutsal yerlere saygısızlık davasının dilekçesini okudu.
- İşittiniz mi? diye sordu yargıç Phileas Fogg'a.
- Evet, efendim, diye karşılık verdi Bay Fogg saatine bakarak ve itiraf ederim ki...
- Yaa! İtiraf ediyorsunuz demek?..
- Evet, böyle bir suç işlediğimizi itiraf ediyorum, yalnız, su üç rahibin de Pillaji tapınağında ne yaptıklarını söylemelerini istiyorum.
- Rahipler baktılar. Saniğin sözlerinden hiç bir şey anlamamış gibi bir halleri vardı.
- Evet, evet, kurbanları olan şu kadıncığı yakmaya kalkışıkları Pillaji tapınağı önünde ne yaptıklarını anlat-sınlar! diye bağırdı Passepartout.

Din adamları yine alık alık birbirlerine baktılar, Yarıç Obadiah da büyük bir şaşkınlığa düştü.

— Ne kurbanı? diye sordu. Yakılan kim? Hem de Bombay'ın göbeğinde!

— Bombay mı? diye bağırdı Passepartout.

— Evet, Bombay. Söz konusu tapınak Pillaji değil, Bombay'daki Malebar-Hill tapınağı.

— Ve kanıt olarak, işte dine karşı saygısızlıkta bulunanın pabuçları, diye ekledi yazman, bir çift ayakkabıyı masasının üstüne koyarak.

— Benim pabuçlar bunlar! diye bağırdı duyduğu şaşkınlıkla kendini tutamayan Passepartout.

O anda, efendiyle uşağın zihinlerindeki karışıklığı tahmin ediyorsunuzdur sanırım. Bombay'daki tapınakta geçen olayı tümüyle unutmuşlardı, oysa Kalküta'da, bu yüzden yargıcı önüne çıkıyorlardı.

Polis hafifesi Fix, bu talihsiz olaydan nasıl yararlanaibileceğini incedeninceye hesaplamıştı. Yola çıkışını on iki saat geciktirmiş, gidip Malebar-Hill tapınağı rahiplerine akıl hocası etmiş; İngiliz Hükümeti'nin bu türlü suçlara karşı pek amansız davranışını bildiğinden, yüklüce bir zarar-zıyan ödentisi alırsınız demiş ve bir sonraki trenle, onları da bizimkilerin ardına salmıştı. Ancak, genç dulu kurtarmak için vakit harcadıklarından, telgrafla Kalküta'ya iner inmez tutuklanmaları istenen Phileas Fogg'la uşağı, kente Fix'le rahiplerden sonra gelmişlerdi. Ve Phileas Fogg'un Hindistan'ın başkentine gelmediğini öğrendiği zaman Fix'in düştüğü hayal kırıklığını varın siz hesaplayın! Aradığı hırsızın, Hindistan Yarımadası Demiryolları'nın ara istasyonlarından birinde inip kuzey illerinden birine sığındığını sanmıştı. Fix yirmi dört saat, öldürücü kaygılar içinde, garda onu beklemiştir. Ama Bay Fogg'u o sabah, yanında varlığına akıl erdiremediği bir kadınla trenden inerken görünce bilseniz ne sevinmişti. Polislerden birini hemen üstüne salmış ve böylece Bay

Fogg, Passepartout ve Bundelkund Racasi'nın dul karısı, Yargıcı Obadiah'ın önüne getirilmişti.

Ve Passepartout kendi derdine düşmemiş olsaydı, yargılama salonunun bir köşesinde, anlaşılması kolay bir ilgiyle davayı izleyen polis hafivesini görebilecekti – tahmin edeceğiniz gibi, Bombay'a, Süveyş'e gelemeyen tutuklama belgesi, Kalküta'ya da gelmemiştir daha.

O arada, yargıç Obadiah, Passepartout'un söylemiş olmak için varını yoğunu vereceği lafları açık seçik bir itiraf yapmıştır.

— Olayı kabul ediyor musunuz? dedi.

— Ediyoruz, diye karşılık verdi Bay Fogg, soğuk bir sesle.

— Bu duruma göre, diye devam etti yargıç, İngiliz yasaları Hint halklarının dinlerini korumak istediginden ve Bay Passepartout, 20 Ekim günü, Bombay'daki Malebar-Hill tapınağının kutsal zeminini saygısız ayaklarıyla çiğnediğinden, yargı kurulumuz, adı geçen Passepartout'yu on beş gün hapis ile üç yüz sterlin para cezasına çarptırılmıştır.

— Üç yüz sterlin mi? diye haykırdı hapis cezasını umursamayan Passepartout.

— Susunuz! diye bağırdı yazman, ciyak ciyak bir sesle.

— Ayrıca, diye ekledi Yargıcı Obadiah, efendiyle uşak arasında suç ortaklığını bulunduğu konusunda elde somut kanıtlar olmamakla birlikte, bir efendi parayla yanında çalıştığı usağıının edim ve hareketlerinden sorumlu sayılıcağından, mahkememiz adı geçen Phileas Fogg'u da tutuklamakta, sekiz gün hapis ile yüz elli sterlin para cezasına çarptırmaktadır. Yazman, öbür dava gelsin!

Fix, gizlendiği köşede, karşı konmaz bir sevinç duymaktaydı. Phileas Fogg'un Kalküta'da sekiz gün kalması, beklediği tutuklama belgesinin on kez gelmesi demekti.

Passepartout şaşkına dönmüştü. Bu ceza efendisini

tümden yıkıyordu. Yirmi bin sterlinlik bir bahis, tam bir alık gibi o lanet tapınağa girdiği için yitiriliyordu!

Phileas Fogg'sa, cezaya çarptırılan kendisi değilmiş gibi, kılını bile kıpırdatmamıştı. Yazman başka bir davaya geleceği sırada ayağa kalktı ve:

— Kefalet akçesi yatırmak istiyorum, dedi.

— Hakkınızdır, diye karşılık verdi yargıç.

Fix'in sırtından soğuk terler boşandı, ama hemen kendini toparladı, çünkü yargıcın "Phileas Fogg'la uşağıının yabancı oldukları göz önünde bulundurularak" her biri için bin sterlinlik kefalet akçesi bıraktığını iştirmiştir.

Böylece, cezasını çekmek istemezse, Bay Fogg'un tam iki bin sterlin ödemesi gerekecekti.

— Ödürüorum, dedi bizim soylu İngiliz.

Ve Passepartout'nun elindeki çantadan bir deste gicir gicir para alıp yazmanın masasına bıraktı.

— Paranız, hapisten çıktığınız zaman geri verilecek, dedi yargıç. şimdilik, kefaletle serbestsiniz.

— Yürüyen, gidiyoruz, dedi Phileas Fogg uşağına.

— Bari pabuçlarımı versinler! diye bağırdı öfkesinden deliye过分の Passepartout.

Pabuçlarını verdiler.

— Amma da pahalı pabuçlar ha! diye mırıldandı. Teki bin sterline geliyor mübareklerin! Üstelik de ayağımı sıkıyorlar!

Kolu kanadı kırılan Passepartout, genç hanımı koluna takip yürüyen Bay Fogg'un ardına düştü. Fix hâlâ hırsızının iki bin sterlin gibi korkunç bir parayı gözden çıkarılamayacağını, sekiz gün hapis yatacağını sanıyordu. Bu yüzden, o da arkalarına takıldı.

Bay Fogg hemen bir araba tuttu, Bayan Auda, Passepartout ve kendisi bindiler. Fix başladığında arkalarından koşmaya. Rıhtımlardan birinde durdular.

Seren direğine hareket bayrağını çekmiş olan *Rango-on* yarı mil kadar açıkta demirlemiştir. Saat on birdi.

Bay Fogg'un daha bir saatı vardı. Fix, onun arabadan indiğini, Bayan Auda ve usağıyla birlikte sandallardan birine bindiğini gördü. Bunun üzerine, polis hafiyesi, hırsla ayağını yere vurdu. "Vay alçak herif vay! diye bağırdı, gitdiyor! İki bin sterlini gık demeden gözden çıkardı! Tam bir hırsız gibi eliaçık hinzirin! Yoo, gerekirse dünyanın öbür ucuna dek izleyeceğim onu; ama bu gidişle, çaldığı paralar kısa bir süre sonra suyunu çekteceğe benzer!"

Polis hafiyesi böyle akıl yürütmekte haklıydı elbet. Phileas Fogg, Londra'dan çıkışlı beri, yol parası, ödül, fil parası ve ceza olarak beş bin sterlinden fazla harcamıştı; dolayısıyla, hırsızı yakalayacak polis hafiyesine vaat edilen para da gittikçe azalmaktaydı.

XVI

FIX, ANLATILAN ŞEYLERDEN
HİÇ AMA HİÇBİR ŞEY ANLAYAMIYOR

Hint Yarımadası ve Doğu Ülkeleri Denizyolları İşletmesi'nin Çin ve Japon denizlerinde çalıştığı gemilerden biri olan *Rangoon*, demir gövdeli, pervaneli, yüküyle birlikte bin yedi yüz yetmiş ton çeken, dört yüz beygir gücünde, buharlı bir tekneydi. Hızı *Mongolia*'nın kine eşitti, ama ondan daha az rahattı. Bu yüzden Bayan Auda, Bay Fogg'un dilediği kadar rahat ettip bilemedi. Neyse ki, topu topu üç bin beş yüz millik, yani on bir - on iki günlük, yolları vardı ve genç kadın da kılı kırk yaran bir yolcu değildi.

Yolculuğun ilk günleri, Bayan Auda, Phileas Fogg'la daha yakından tanıtı. Her fırsatla duyduğu büyük gönül borcunu belli ediyordu kendisine. Bizim soğuk beyzadeye, hiç değilse dış görünüşüyle, buz gibi bir tavırla onu dinliyor, ne sesiyle, ne de el kol hareketleriyle en küçük bir heyecan belirtisi göstermiyordu. Genç kadının bir eksığının kalmamasına dikkat ediyor, belli saatlerde, ko-

nuşmaya değilse bile, onu dinlemeye geliyordu. Bayan Auda'ya karşı son derece kibar davranışlıyor, ama bunu, hareketleri buna göre ayarlanmış bir robot şaşmazlığıyla yapıyordu. Bayan Auda'nın kafası gereğinden fazla çalışmaktadır, ama Passepartout ona efendisinin garipliğini anlatmıştır. Efendisini Dünya gezisine çıkaran bahisten söz etmiştir. Bayan Auda bunları duyunca gülümsemiştir; ancak, her şeye rağmen, canını Phileas Fogg'a borçluydu ve ona ancak duyduğu büyük gönül borcu açısından bakabilmekteydi.

Bayan Auda, kılavuzun dokunaklı öyküsünü doğrulamıştı. Kendisi, gerçekten de, Hindistan'daki ırklar arasında birinci sırayı tutan Parsi ırkındandır. Birkaç Parsi tüccarı, pamuk ticaretiyle, Hindistan'ın en büyük varlıklarını elde etmişlerdi. Bunlardan Sir James Jejeebhoy, İngiliz Hükümeti'nce soylu kılınmıştı, Bayan Auda da, Bombay'da oturan bu zengin adamın akrabasıydı. Hong Kong'da da, işte bu adamın yeğenlerinden saygıdeğer Jejeeh'in yanına gitmeyi tasarlıyordu. Orada acaba nasıl karşılaşacak, kendisine kucak açılacak mıydı? Simdiden bir şey söyleyemezdi doğrusu. O bunları söylediğince, Bay Fogg hiç kayıtlanmamasını, her şeyin bir matematik sorusu gibi tıkır tıkır çözüleceğini tekrarlıyordu. Evet, matematik sorusu gibi!

Genç kadın, bu korkunç lafi anlıyor muydu acaba? Bilmiyoruz. Bildiğimiz bir şey varsa, "Himalayalar'daki kutsal göller kadar duru" gözlerini Bay Fogg'dan ayırmıyordu. Ancak, ceketinin düğmeleri her zamanki gibi sıkı sıkıya ilikli Bay Fogg, bu duru göle dalmaya yanaşmıyordu.

Rangoon'daki yolculuğun ilk bölümünü harika geçti. Hava yumuşaktı. Denizcilerin "Bengal körfezinin derin kulaçları" adını taktikleri o koca körfezi rahatça geçtiler. Kısa bir süre sonra, takımadaların bağı olan Büyük-Andaman'la tanıştılar; bu adanın göbeğindeki, ilginç görü-

nümlü, sekiz yüz metre yükseklikteki Saddle-Peak Dağı, denizciler için, ta uzaklardan seçilen bir işaretti.

Adanın epey yakınından geçtiler. Ama adada yaşayan vahşi Papua'ları göremediler. İnsanlık merdiveninin en son basamaklarında yer alan bu insancılara, haksız yere, yamyam denmiştir.

Bu takımadaların genel görünümü harikaydı. Latanyalar, arek denen palmiyeler, bambu ağaçları, küçük Hindistan cevizi ağaçları, Hint meşeleri, dev gibi mimozalar, ağaçlaşmış eğrelti otları ilk planı kaplıyor, onların ardından dağların oya gibi çizgisi göze çarpıyordu. Kıyıdaysa, Çin İmparatorluğu'nda belli başlı besinlerden sayılan salangan kuşları, hem de binlerce. Ancak, Andaman takımadalarının gözler önüne serdiği bu renkli görünümlü cabucak geçip gitti ve *Rangoon*, Çin Denizi'nin giriş kapısı Malaga Boğazı'na doğru yollandı.

Bu arada, hiç istemeden böyle denizasırı bir yolculuğa sürüklenen polis hafiyesi Fix ne yapıyordu acaba? Kalkutta'da, dört gözle beklediği şu tutuklama belgesi gelirse hemen Hong Kong'a yollanmasını istemiş, Passepartout'ya gözükmeden *Rangoon*'a binmiş ve limana varana dek gizlenebileceğini umuyordu. Çünkü kendisini hâlâ Bombay'da sanan Passepartout'yu kuşkulandırmadan orada bulunuşunu açıklayabilmesi olanaksızdı. Ancak, içinde bulundukları durumun zorunlu sonucu olarak, bizim dürüst oğlanla yeniden karşılaştılar. 'Nasıl' mı diyeceksiniz? Az sonra göreceğiz nasıl olduğunu.

Bizim polis hafiyesinin bütün umudu, bütün arzusu bu işi Hong Kong'da bitirebilmekti, çünkü gemi Singapur'da pek az kalacaktı. Dolayısıyla, hırsızı Hong Kong'da yakalarsa yakalayacak, yoksa tümden kaçıracaktı.

Gerçekten de, Hong Kong, izledikleri yol üzerindeki son İngiliz toprağıydı. Ondan sonra, Bay Fogg, Çin'e, Japonya'ya, ya da Amerika'ya sığınabilirdi artık. Ardından geldiğine kuşkusuz bulunmayan tutuklama belgesini

Hong Kong'da ele geçirebilirse, Bay Fogg'u tutuklayıp kent polisine teslim edecekti. Ve peynir ekmek yer gibi yapacaktı bu işi. Hong Kong'dan sonraysa, basit bir tutuklama belgesi yetmezdi. Yabancı bir ülkede olacağrı için, suçlunun resmen istenmesi gerekirdi. Ve alçak adam bütün bu gecikmelerden, ağırkanlılıklardan ve engellerden yararlanıp sıvışırıldı. Onun için, işi Hong Kong'da bitiremezse, bundan böyle başarıya ulaşabilmesi olasılığı büsbütün ortadan kalkmasa bile, iyice azalacaktı.

“Demek ki,” diye düşündüyordu Fix kamarasında geçirdiği bitmez tükenmez saatler boyunca, “ya tutuklama belgesi Hong Kong'a gelir ve ben adamımı tutuklaram; ya da gelmez, o zamansa, ne yapıp eder hareketini geciktirim! Bombay'da elim böğrümde kaldı, Kalküta'da da öyle! Hong Kong'da da tutturamazsam, hapı yuttum demektir! Öyleyse her ne pahasına olursa olsun başarmalıyım, iyi ama bu yola başvurmak zorunda kalırsam, nasıl edip de hareketini geciktirmeli şu lanet Fogg'un?”

Fix, son çare olarak Passepartout'ya durumu açmaya, suç ortağı olmadığı halde, nasıl bir efendiye hizmet ettiğini anlatmaya karar vermişti. Bu açıklamadan sonra, suç ortağı sayılmaktan korkan Passepartout, hiç kuşkusuz, kendisinden yana çıkacaktı. Yalnız, bu da epey tehlikeli, ancak başka çare kalmayınca başvurulacak bir yoldu. Passepar-tout'nun efendisine söyleyeceği tek bir laf bütün işi yatırırırdı.

Sizin anlayacağınız, polis hafiyesinin başı iyice dertteydi; ancak, Bayan Auda'nın da Phileas Fogg'la birlikte Rangoon'da oluþu yeni umut kapıları açtı kendisine.

Bu kadın da neyin nesiydi? Nasıl olmuş da Fogg'la tanışmıştı? Bombay'la Kalküta arasında karşılaşmışlardı herhalde. Ama yarımadanın neresinde olmuþtu bu karşılaşma? Phileas Fogg'la bu genç hanımı biraraya getiren şey acaba salt rastlantı mıydı? Yoksa bizim soylu bey, sîrf bu sevimli insanla buluşmak için mi Hindistan'ın içeri-

rine dalmıştı? Doğrusu ya, kadın da gerçekten sevimliydi! Fix, onu Kalküta'daki yargılama salonunda incedeninceye seyretmişti çünkü.

Polis hafiyesinin kafasının ne denli karıştığını tahmin ediyorsunuzdur sanırım. Kadının zorla kaçırılıp kaçırılmadığını düşünmeye bile başlamıştı. Evet, evet! Mutlaka öyle olmuştu. Bu düşünce iyiden iyiye yer etti bizim hafiyenin zihninde ve bundan yararlanmaya karar verdi. Kadın ister evli ister bekâr olsun, mutlaka kaçırılmıştı ve Hong Kong'da bizim katmerli hırsızın başına öyle paraya falan da söküp atamayacağı bir çorap örülebilirdi.

Ayrıca, Rangoon'un Hong Kong'a varmasını beklemek de gereksizdi. Şu lanet Fogg'un, geminin birinden inip öbürüne binmek gibi kötü bir huyu vardı ve en küçük bir gecikme, kuşun elden uçmasına yol açabilirdi.

Bu duruma göre, İngiliz yetkililerini önceden haberdar etmek ve gemi rihtıma yanaşmadan olayı bildirmek gerekiyordu. Gemi Singapur'da duracağı ve bu kente Çin arasında telgraf bağlantısı bulunduğu için, haberi kolayca ulaştıracaktı.

Bununla birlikte Fix harekete geçmezden önce bir kezre de Passepartout'yla görüşmeyi uygun buldu. Bu oğlannı konuşturmanın hiç de güç olmadığını biliyordu; ayrıca, o güne dek oynadığı saklamaçtan vazgeçmeye de karar vermişti. Yitirilecek zamanı yoktu çünkü. Ekimin 30'uydu ve gemi, ertesi gün Singapur'a yanaşacaktı.

Böylece Fix, o gün kamarasından çıktı, büyük şaşkınlık gösterileriyle üstüne yürümek üzere Passepartout'yu aramaya koyuldu. Passepartout ön güvertede dolaşmak tayıdı. Polis hafiyesi:

— Siz de *Rangoon*'dasınız ha! diyerek ona doğru şırttı.

— Bay Fix, siz de mi gemidesiniz! diye karşılık verdi *Mongolia*'daki yolculuk arkadaşını karşısında görünce büyük bir şaşkınlığa düşen Passepartout. Allah, Allah!

Sizi Bombay'da bırakıp Hong Kong yolunda buluyorum!
Siz de mi Dünya gezisine çıktınız yoksa?

— Hayır, hayır, diye karşılık verdi Fix, Hong Kong'da kalmayı tasarlıyorum – hiç değilse iki gün.

— Yaa! dedi bir an için şaşırın Passepartout. İyi ama nasıl oldu da Kalküta'dan ayrılanlı beri ortalıkta göremedim sizi?

— Vallahi, şey... rahatsızdım da, deniz tuttu azıcık... Kamaramdan ayrılamadım... Bengal Körfezi, Hint Denizi kadar iyi gelmedi bana. Efendiniz, Bay Fogg nasıllar acaba?

— Turp gibi maşallah ve kronometre gibi ayarlı! Bir gün bile gecikmiş değil! Ah Bay Fix, sizin haberiniz yok, ama bir de genç hanım var şimdi yanımızda!

— Genç bir hanım mı? diye karşılık verdi arkadaşının ne demek istedigini anlamamış numarası yapan polis hafiyesi.

Passepartout onu merakta bırakmayıp bütün öyküyü anlattı hemen. Bombay tapınağındaki olayı, iki bin sterline bir fil satın alışlarını, kurban törenini, Auda'nın kaçırılışını, Kalküta mahkemesinde hüküm giyislerini ve kefaletle serbest bırakılışlarını aktardı. Öykünün son bölümünü bilen Fix, görünüşe göre öbür bölümlerden habersizdi ve Passepartout başlarından geçenleri, kendisini böylesine ilgiyle dinleyen bu çelebi insana, ballandıra ballandıra anlatıyordu.

— Sözün kısası, efendiniz bu kadını Avrupa'ya götürmek niyetinde, öyle mi? diye sordu Fis.

— Ne gezer, Bay Fix, ne gezer! Hong Kong'un varlıklı tüccarlarından biri olan bir akrabasına bırakacağız.

— İş yok! diye düşündü hayal kırıklığını gizlemeye çalışan polis hafiyesi. Bir bardak cine ne dersiniz, Bay Passepartout?

— Hay hay, Bay Fix. *Rangoon*'da da buluştuğumuza göre, bu olayı kutlamak için bir bardak cin az gelir!

XVII
SİNGAPUR'LA HONG KONG
ARASINDA BİR SÜRÜ ŞEY OLUYOR

O günden sonra, Passepartout'yla polis hafiyesi sık sık buluştular, ama Fix artık ölçülu davranıştı ve yol arkadaşını konuşturmayaya çalışmıyordu. Bay Fogg'uysa bir-iki kez söyle uzaktan görebildi, bizimki ya Bayan Auda'ya arkadaşılık ediyor, ya da değişmez alışkanlığı uyarınca *Rangoon*'un büyük salonunda whist oynuyordu.

Passepartout'ya gelince, Bay Fix'i ikinci kez efendisinin yoluna çıkarılan rastlantıyı ciddi ciddi düşünmeye başlamıştı. Çünkü gerçekten, hiç değilse şaşırtıcı bir rastlantıydı bu. Süveyş'te rastladığınız, sizinle birlikte *Mongolia*'ya binen, orada kalacağını söyleyerek Bombay'da gemiden inen, ama sonra *Rangoon*'la Hong Kong'a giderken yeniden karşınıza çıkan, kısacası Bay Fogg'u adım adım izleyen bu pek sevimli, pek kibar adam üzerinde durulmaya değerdi doğrusu. Çok garip bir rastlantıydı bu. Kimin arındaydı bu Fix?

Passepartout —gözü gibi sakladığı— süslü çarıklarına bahse girerdi ki, Fix, Hong Kong'dan kendileriyle birlikte, hatta aynı gemiyle ayrılacaktı.

Passepartout böyle yüz yıl düşünse, polis hafiyesinin görevini tahmin edemezdi. Phileas Fogg'un, Dünya çevresinde, típkı bir hırsız gibi "izlendiğini" aklının köşesinden geçiremezdi. Ama her şeye bir açıklama bulmak insanın yaratılışında olduğundan, Passepartout da ansızın zihinde çakan bir şimşekle, Fix'in gemide bulunmuşunu kendine göre yorumlayıverdi ve yorumu aslında gerçekten de epey geçerliydi. Passepartout'ya göre Fix, Bay Fogg'un ardına, gezinin önceden çizilen programa uygun olarak, Dünya çevresinde yapılip yapılmadığını denetlemek isteyen Reform-Kulüp'teki arkadaşları tarafından takılmıştı.

“Tamam, tamam!” diye söyleniyordu bu dürüst oğlan, görüşünün keskinliğiyle de övünerek. “Kulüp üyesi beylerin ardımıza taktığı bir casus bu! Ama çok ayıp doğrusu! Bay Fogg gibi doğru, onurlu bir insana karşı hiç yakışmıyor! Böyle bir adamın ardına hafiye takmak ha! Ah, pek sayın baylar, pahaliya ödeyeceksiniz bu saygısızlığını!”

Buluşunun sevinciyle kendinden geçen Passepartout, bahse tutuştugu insanların gösterdiği güvensizlikten ötürü haklı olarak incinecek efendisi üzülmесin diye ona hiç bir şey söylememeye karar verdi. Bununla birlikte, ilk fırسatta, çaktırmadan Fix'le dalga geçmeyi de kararlaştırdı.

30 Ekim Çarşamba günü, öğleden sonra, *Rangoon*, Malaga yarımadasıyla Sumatra'yı birbirinden ayıran Malaga Boğazı'nı dönüyordu. Alabildigine sarp, ama bir o kadar da güzel adacıklar, Sumatra adasını görmelerine engel oluyordu.

Ertesi gün, sabah dörtte, *Rangoon*, tarifeye göre altı saat erken, kömür almak üzere Singapur'a yanaşıyordu.

Phileas Fogg kazanılan zamanı çizelgesine işledi, sonra Bayan Auda kentte şöyle bir - iki saat dolaşmak istediginden, alışkanlığının tersine, karaya çıktı.

Fogg'un bu davranışını kuşkuyla karşılayan Fix, çaktırmadan artlarına düştü. Fix'in çevirdiği dolaplara kıs kıs gülen Passepartout'ysa, her zamanki gibi alışverişe çıktı.

Singapur adası ne fazla büyük, ne de pek öyle ahım şahımdır. Dağı, yani ufku kaplayan oyası yoktur. Bununla birlikte, ince uzun, sevimli bir adaciktir. İp gibi yollarla bölünmüş kocaman bir parkı andırır. Yeni Zelanda'dan getirilmiş yağız atların çektiği güzel bir araba, Bayan Auda'yla Phileas Fogg'u alıp gür yapraklı, kocaman gövdeli palmiyeler, karanfil ağaçları arasına daldırdı, bildiğimiz karanfil, bu ağacın tohumudur. Burada, Avrupa'daki dikenli çitlerin yerini armut ağaçları almıştı; göslerişli eğrelti otları, sagu ağaçları bu tropikal bölgeye çok

değişik bir görünüm kazandırıyor, cilali yapraklı Hindistan cevizi ağaçları ortalığa insanın genzini yakan bir ko-ku salıyorlardı. Kıyıya yakın ormanlarda şaklaban suratlı, oyuncu maymun sürüleri, daha içerlerdeki vahşi bölgelerdeyse kaplanlar kol geziyordu. Büylesine küçük bir adada bu etobur hayvanların kökünün kazınamamış olmasına şaşacak kimselere, kaplanların boğazı yüzerek geçip Malaga'dan geldiklerini söyleyebiliriz.

Bayan Auda'yla arkadaşı –ki hiç bir şey görmeden, üstünkörü çevresine bakınmakla yetiniyordu– iki saat dolaştıktan sonra kente döndüler; burası, sevimli bahçelerle çevrili, ağır ve basık evli bir kentti, bahçelerde dünyanın en güzel meyveleri, ananaslar, mangustanlar yetişmekteydi.

Saat onda, gemiye döndüler, bir araba tutup artlarına düşmek zorunda kalan polis hafivesince izlendiklerini akıllarına bile getirmemişlerdi.

Passepartout onları *Rangoon*'un güvertesinde bekliyordu. Oğlancık, orta boy elma büyüğünde, birkaç düzine mangustan satın almıştı; dıştan koyu kahve, içiyse kan kırmızı olan bu meyvenin ortasındaki beyaz çekirdek ağızınıza aldiniz mı erir ve midesine düşkün kişilere doyulmaz bir tat verir.

Passepartout getirip onları büyük bir zevkle Bayan Auda'ya sundu, o da gülerek kendisine teşekkür etti.

Saat on birde, kömürünü alan *Rangoon* palamarları çözüyor, birkaç saat sonraya yolcular, dünyanın en güzel kaplanlarını barındıran Malaga ormanlarını ve yüce dağlarını göremez oluyorlardı.

Çin kıyılarından ayrı minicik bir ada olan ve İngiliz egemenliğinde bulunan Hong Kong'la Singapur arası aşağı yukarı bin üç yüz mildir. Phileas Fogg, 6 Kasım'da Japonya'nın belli başlı limanlarından Yokohama'ya hareket edecek gemiye yetişebilmek için, bu yolu en çok altı günde almak istiyordu.

Rangoon iyice yüküydü. Singapur'da, çoğu ikinci mevkiye yerleşen Hintli, Seylanlı, Çinli, Malezyalı, Portekizli bir sürü yeni yolcu binmişti.

O güne dek güzel giden hava, ayın son dördünde bozuverdi. Deniz kabardı. Rüzgâr fırtına biçimini aldı, ama güney-doğudan estiği için geminin hızını kesmiyordu. Rüzgâr uygun olduğu zaman, kaptan yelkenleri de açtıryordu. İyice yükünü almış bulunan *Rangoon*, çoğulukla gabya ve mizana yelkenleriyle yol aldı ve gerek buhar kazanlarının, gerekse yelkenlerin etkisiyle hızı arttı. Böylece, Annam ve Koşinşin kıyılarını epey ter dökerek, adeta bıçak sırtında yürüyor gibi geçtiler.

Ama suç denizden çok *Rangoon*'daydı, çoğu hastalanıp yatağa serilen yolcular yorgunluklarının sorumluluğunu gemiye yüklediler.

Gerçekten de, Çin Denizi'nde çalışan Hint Yarımadası Denizyolları İşletmesi gemilerinde önemli bir yapım kusuru vardır. Su altı kesimleri iyi hesaplanmadığı için, kabaran denize dayanamazlar. Su altında kalan, dalgaların erişmeyeceği kesimleri yetersizdir. Denizci ağızıyla söylesek, fazla "batık" tırlar, dolayısıyla, yandan gelen bir - iki dalga yollarını sapittirmaya yeter. Sizin anlayacağınız, bu gemiler -motor ve suyun pompalanması yönünden değilse bile, yapı bakımından- Fransız Denizyolları İşletmesi'nin İmparatoriçe ya da Kamboç gibi gemilerinden geridir. Mühendislerin yaptıkları hesaplara göre, Fransız gemileri ancak ağız ağıza su dolunca battıkları halde, Hint Yarımadası İşletmesi'nin Golgonda, Kore ya da *Rangoon*'u ağırlıklarının altıda biri suyla dibi boylayabilir.

Bu yüzden, kötü havada son derece tedbirli davranış gerekiyordu. Zaman zaman hızı alabildiğine kesip geminin burnunu dalgalara vermek zorunda kalıyorlardı. Böylece yitirdikleri zaman Phileas Fogg'u hiç mi hiç etkilemiyor, buna karşılık, Passepartout müthiş sınırleniyordu. O vakit hemen kaptanı, makineciyi, işletmeyi suçlu-

yor, beceremeyecekleri işlere girişip yolcu taşımaya kalkışanları cehennemin dibine gönderiyordu. Onun bu sabırsızlığında, evde kendi hesabına yanmakta olan havagazı lambasının da büyük payı vardı herhalde.

— Hong Kong'a bir an önce varmak istiyorsunuz galiba? diye sordu bir gün polis hafiyesi.

— Evet, bir an önce! diye karşılık verdi Passepartout.

— Bay Fogg'un Yokohama postasına yetişmek üzere sabırsızlandığını mı sanıyorsunuz?

— Hem de nasıl.

— Demek ki, şimdi artık bu Dünya gezisine siz de inanıyorsunuz?

— Yüzde yüz. Ya siz, Bay Fix?

— Ben mi? Hayır, inanmıyorum!

— Sizi gidi dalgacı sizi! diye karşılık verdi Passepartout, çapkin çapkin göz kırparak.

Bu laf bizim polis hafiyesini düşüncelere saldı. Nedendir bilinmez, bu sıfat işkillendirdi onu. Fransız, kim olduğunu sezmiş miydi acaba? Çünkü kafası hiç durmadan çalışıyordu hınzırın, iyi ama kendisinden başka kimsenin bilmediği polis hafiyeliğini Passepartout nereden öğrenebilirdi? Yalnız, kendisiyle böyle konuştuğuna göre, Passepartout'nun bir art düşüncesi olmamıştı.

Hatta bizim yiğit delikanlı, başka bir gün, kendini tutamayıp daha da ileri gitti.

— Ee, Bay Fix, diye sordu kurnaz kurnaz sırtarak, Hong Kong'a gelince sizden ayrılma talihsizliğine uğrayacak miyiz acaba?

— Şey, bilmem ki!.. diye karşılık verdi epeyce telaşlanan Fix. Bakarsınız...

— Ah! dedi Passepartout. Bizimle gelseniz, ne çok sevinirdim! Hem, sizin gibi bir işletme memuru yarı yoldan dönmez ki canım! Bombay'a kadar geliyordunuz, bakın şimdi Çin'desiniz! Amerika nah şuracıkta, Amerika'yla Avrupa arasısa iki adım!

Fix, dikkatle karşısındaki suratına bakıyordu; dün-yanın en sevimli yüzüyle karşı karşıya olduğundan, Pas-separtout'nun şakasına onunla birlikte gülmekten başka çare bulamadı. Ama bizimki o gün kıvamındaydı, işi bu kadarla da bırakmayıp, "Nasıl, iyi para getiriyor mu sizin uğraş?" diye sordu.

— Fena sayılmaz, diye karşılık verdi Fix hiç istifini bozmadan, işin de iyisi var, kötüsü var elbet. Ancak, tahmin edeceğiniz gibi, kendi kesemden yolculuk etmiyorum!

— Ooo! Buna hiç kuşkum yok işte! diye bağırdı kocaman bir kahkaha savuran Passepartout.

Konuşma bilince Fix odasına çekildi ve düşünmeye başladı. Kimliğinin ortaya çıkarıldığına kuşku yoktu. Fransız, söyle ya da böyle, kendisinin bir hafiye olduğunu çakmıştı. Yalnız, kimin hesabına çalıştığını da bulmuş muydu acaba? Oynadığı rol neydi? Efendisinin suç ortağı mıydı, değil mıydı? Çevirdiği dolap sezilmiş, dolayısıyla iş tümden yatmış mıydı? Bizim polis hafiyesi, böylece, kimi zaman her şeye bitmiş gözüyle bakarak, kimi zaman Fogg'un durumdan haberi olmadığını umarak, kısacası tam bir kararsızlık içinde birkaç saat geçirdi.

Derken zihindeki kargaşa yataştı, Passepartout'ya karşı açık oynamaya karar verdi. Hong Kong'da uygun koşulları bulamazsa, Fogg'u tutuklayamaz da adam İngiliz topraklarından uzaklaşmaya kalkarsa, gidip Passepartout'yla konuşacaktı. Uşak ya efendisinin suç ortağıydı –ki o zaman Fogg her şeyi biliyor demekti ve bu iş tümden yatardı– ya da hırsızlıkla hiç ilişiği yoktu, dolayısıyla hırsızı kendisine teslim ederdi.

Bizim iki ahbab çavuşun durumu buydu işte; Phileas Fogg'sa, bütün bunların üstünde, kendi dünyasında yaşamaktaydı. Çevresinde dönenen uydulara aldırmadan, Dünya çevresindeki gezisine tam bir akılçılık gibi devam ediyordu.

Oysa –yine gök bilimcilerin terimleriyle söylesek– ya-

nında yöresinde, bizim soylu beyin yüreğinde sarsıntılarla yol açabilecek bazı ters uydular dolaşmaktadır. Ama hayır, hayır! Bayan Auda'nın çekiciliği, Passepartout'yu hayretler içinde bırakarak, en küçük bir etki yaratmadı ve birtakım düzen bozulmaları varsa bile, bunlar, Uranüs'ün yörüngesinde saptanan ve Neptün'ün keşfine yol açan sapmalardan çok daha zor yakalanabilirdi.

Evet! Genç kadının gözlerinde efendisine duyulan büyük gönül borcunu okuyan Passepartout için bu durum sürekli bir şaşkınlık konusuydu! Kuşkuya yer yoktu canım! Phileas Fogg'un bir aşık değil, bir celebi yüreği vardı! Bu Dünya gezisinin kendisine açacağı kapılırla hiç mi hiç düşündüğü yoktu.

Passepartout'ya heyecanından durduğu yerde duramıyordu. Bir gün, "makine dairesi"nin korkuluğuna dayanmış, geminin öne arkaya sallanması sırasında uskurların su dışında kalmasıyla zangır zangır titremeye başlayan güçlü makineleri seyrediyordu. Buhar, o vakit supaplardan fışkıriyordu; bunu gören Passepartout'cuk öfkesinden deliye döndü.

— Yeterince ağır değil bu supaplar be! diye bağırdı. Kaplumbağa gibi yol alıyoruz! Ah bu İngilizler, ah! Altımızdaki Amerikan gemisi olsaydı, supapları atma pahasına, bunun iki katı hızla giderdik!

XVIII

PHILEAS FOGG, PASSEPARTOUT VE FIX AYRI AYRI KENDİ İŞLERİNİN ARDINDA KOŞUYORLAR

Yolculuğun son günleri hava kötü gitti. Rüzgâr azlığı azdı. Kuzey-batiya çöreklenip geminin hızını kesti. Oturaksız bir gemi olan *Rangoon* sallandı da sallandı ve yolcular rüzgârin açık denizden koparıp getirdiği, insanı canından bezdiren bu dalgalara haklı olarak kızdılar.

Hele 3-4 Kasım günleri rüzgâr tam bir fırtına biçimini aldı. Bora, denizin altını üzerine getirdi. *Rangoon* yarımda, dalgalarla baş edebilmek için hızını kesip burnunu rüzgâra vermek zorunda kaldı. Bütün yelkenler indirilip sımsıkı bağlandığı halde, geminin güvertesindeki nesneler fırtınada acı acı ışlık çalmaktaydı.

Tahmin edileceği üzere, gemi iyiden iyiye yavaşladı, bu gidişle Hong Kong'a en az yirmi dört saat gecikmeyle varabilecek, fırtına düzelmeyece, bu daha da artacaktı.

Phileas Fogg düpedüz kendisiyle inatlaşmışa benzeyen bu azgin denizi her zamanki soğukkanlılığıyla izlemekteydi. Kaşları bir an bile çatılmadı. Oysa yirmi dört saatlik gecikme, Yokohama'dan kalkan gemiyi kaçırıp yolculuğunu tehlikeye düşürebilirdi. Ama bu sınırsız adam ne sabırsızlanıyor, ne de üzülüyordu. Bu fırtına bile programında vardı, önceden tahmin edilmişti sanki. Yol arkadaşıyla kötü hava hakkında hoşbeş eden Bayan Auda, onu eskisi kadar sakin buldu.

Fix ise işleri öyle görmüyordu. Tam tersine. Fırtına hoşuna gidiyordu. Hatta *Rangoon* fırtınadan yılıp geri dönse, bayram ederdi. Gecikmelerine bayılıyordu, çünkü böylece Bay Fogg, Hong Kong'da birkaç gün beklemek zorunda kalacaktı. Gökyüzü en sonunda bora ve fırtınalarıyla kendisinden yana çıkıyordu. Azıcık hastalanmıştı, ama ne önemi vardı! Bulanan midesiyle uğraşmıyor, deniz tutmasıyla kıvranırken sevinçten içi içine sigmıyordu.

Passepartout'ya gelince, bu kötü havaya nasıl yalansız dolansız kızdığını tahmin edersiniz sanırım. O ana dek her şey yolunda gitmişti! Yer gök efendisinin buyruğundaydı sanki. Deniz yolları da, demir yolları da ona ayak uyduruyordu. Rüzgârla buhar el ele verip yolculuğunu kolaylaştırmıştı. Yoksa bütün o güzel rastlantıların futurasını ödeme saati mi gelip çatmıştı? Tutuşulan bahsin yirmi bin sterlini kendi cebinden çıkacakmış gibi, Passepartout yaşamaz olmuştu. Fırtına onu çileden çıkarıyor,

sağanak cinlerini tepesine topluyordu, elinden gelse, bu söz dinlemez denizi bir temiz pataklardı! Zavallıcık!

Bu arada Fix, duyduğu sevinci ondan gizledi, iyi de etti, çünkü Passepartout onun bu gizli sevincini sezse, Fix'in hali duman olurdu herhalde.

Passepartout fırtına süresince *Rangoon*'un güvertesinden ayrılmadı. Aşağıda kalamazdı çünkü; seren direğine tırmanıyor, bir maymun çevikliğiyle her işe koşup tayfları şaşırtıyordu. Onun bu telaşını görüp gülmekten kendilerini alamayan kaptanı, gemi subaylarını ya da tayfları belki yüz kere soruya çekti. Passepartout, fırtınanın ne kadar sürecekini öğrenmek istiyordu ille. O vakit kendisini, yükselmek bilmeyen barometreye yolluyorlardı. Passepartout aygıtı alıp sallıyor, ama ne bu, ne de sorumsuz aygıta savurduğu küfürler bir işe yaramıyordu.

Sonunda fırtına dindi. 4 Kasım günü deniz yatişti. Rüzgâr iki çeyrek güne kayıp sakinleşti.

Passepartout havayla bariştı. Gabya yelkeniyle alt yelkenler açıldı ve *Rangoon* tam hızla yola koyuldu.

Ama yitirilen zamanı kazanmak olanaksızdı. Gecikmeyi sineye çekmek gerekiyordu, kara ancak 6 Kasım günü saat beşte gözüktü. Phileas Fogg yol çizelgesinde geminin varışını 5 Kasım diye işaretlemiştir. Oysa ayın 6'sında varıyorlardı limana. Demek ki yirmi dört saat gecikmişlerdi dolayısıyla Yokohama'ya giden gemiyi mutlaka kaçıracaklardı.

Saat altında kılavuz kaptan gelip *Rangoon*'un kaptan köşküne kuruldu, gemiyi alıp dar boğazlardan geçirecek, Hong Kong limanına yanaştıracaktı.

Passepartout bu adamı soruya çekmek, ona Yokohama postasının hareket edip etmediğini sormak için yanıp tutuşuyordu. Ama son ana dek bir umut kırıntısı saklayabilmek için bunu yapmaya cesaret edemiyordu. Kaygısını Fix'e açmış, beriki de -tilki gibi kurnaz bakışlarla onu avutmaya çalışmış, Bay Fogg'un bir sonraki gemiye

binmekle bir şey yitirmeyeceğini söylemişti. Buysa, Passepartout'yu çılgına çeviriyordu.

Passepartout kılavuz kaptanı sorguya çekemediyse de, Bay Fogg cebindeki Bradshaw tarifesine bir göz attıktan sonra, adama gidip her zamanki sakinliğiyle Hong Kong-Yokohama seferini yapan geminin hareket edip etmediğini sormuştur.

— Yarın, şafakta hareket edecek, diye karşılık verdi kılavuz kaptan.

— Yaa! dedi Bay Fogg, en küçük bir şaşkınlık belirtisi göstermeden.

O sırada yanlarında bulunan Passepartout kendini tutmaya, kılavuz kaptanın boynuna sarılacak, Fix'se, elinden gelse, bu boynu koparacaktı.

— Geminin adı ne acaba? diye sordu Bay Fogg.

— *Carnatic*, diye karşılık verdi kılavuz kaptan.

— Dün yola çıkması gerekmiyor muydu?

— Evet, efendim, kazanlarından birinin onarılması gerektiği, dolayısıyla hareket yarına kaldı.

— Teşekkür ederim, diye karşılık verdi Bay Fogg, sonra her zamanki sakin yürüyüşüyle *Rangoon*'un salonuna indi.

O gider gitmez, Passepartout kılavuz kaptanın eline sarılıp sertçe sıktı, "Yaşayın, Kılavuz Kaptan, siz bir aslansınız!" dedi.

Kılavuz kaptan, sorulanlara verdiği karşılıkların neden böyle dostça karşılandığını hiç bir zaman öğrenemedi elbet. Bir düdük sesi üzerine kaptan köşküne çıktı ve Hong Kong limanını dolduran balıkçı kayıkları, yelkenliler, tankalar arasından gemiyi rihtıma yöneltti.

Saat birde *Rangoon* rihtımdaydı. Yolcular karaya çıktıı.

Doğrusunu söylemek gerekirse, talih bu sefer de Phileas Fogg'a gülmüştü. Kazan onarımı olmasa, *Carnatic* 5 Kasım'da yola çıkacak, Japonya yolcuları ikinci sefer için

tam sekiz gün beklemek zorunda kalacaktı. Gerçi Bay Fogg şimdi de yirmi dört saat gecikmiş durumdaydı, ama bu gecikme yolculuğun geri kalan yanını pek etkilemeyecekti.

Gerçekten de, Yokohama'dan San Francisco'ya hareket edecek buharlı gemi, Hong Kong'dan geleni bekler, bu gelmeden öbürü hareket etmezdi. Şimdilik yirmi dört saatlik bir gecikme vardı, ama daha sonraki yirmi iki günlük yolculuk sırasında bunu kolayca kapatabilirlerdi. Böylece, Phileas Fogg, Londra'dan hareketinden otuz beş gün sonra, şu yirmi dört saatlik gecikmenin dışında, tam programına uygun durumdaydı.

Carnatic ertesi gün saat beşte hareket edeceğini, Bay Fogg'un önünde, işleriyle, daha doğrusu 'Bayan Auda'nın işleriyle ilgilenebilmek için tam on altı saat vakit vardi. Gemi rihtıma yanaşınca kolunu genç kadına uzattı, bir tahtirevana götürdü.

Tahtirevanı taşıyan adamlara iyi bir otel sordu, onlar da Kulüp Oteli'ni salık verdiler. Önde tahtirevan, arkada Passepartout yola koyuldular, yirmi dakika sonra oteldeydiler.

Genç kadına bir daire tutuldu, Phileas Fogg hiç bir ekşisinin kalmamasına dikkat etti. Sonra, Bayan Auda'ya, kendisini teslim edeceği Hong Kong'lu akrabasını aramaya çıkacağını söyledi. Bu arada, hanının yalnız kalmaması için, Passepartout'ya otelden ayrılmamasını buyurdu.

Bizim soylu bey tahtirevanla borsaya gitti. Orada, kentin en zengin tüccarlarından olan saygıdeğer Jejeeh'i tanırlardı mutlaka.

Nitekim, Bay Fogg'un sorguya çektiği simsar Parsi tüccarı tanıyordu. Ama adam iki yıldır Çin'de değildi. Yükünü tuttuktan sonra, Avrupa'ya -galiba Hollanda'ya- yerleşmişti, çünkü başlangıçta ticaretinin büyük bölümünü bu ülkeyle yapmıştı.

Phileas Fogg, Kulüp Oteli'ne döndü. Bayan Auda'dan

izin isteyip odasına gitti ve sözü uzatmadan, saygıdeğer Jejeeh'in Hong Kong'da bulunmadığını, galiba Hollanda'ya yerleştiğini anlattı.

Bayan Auda ilkin hiç bir şey demedi. Elini alnında gezdirip biraz düşündü. Sonra, o tatlı sesiyle :

— Ne yapayım şimdi ben, Bay Fogg? dedi.

— Çok basit, diye karşılık verdi bizim beyzade. Avrupa'ya dönün.

— İyi ama iyi niyetinizi kötüye...

— Hiç bir şeyi kötüye kullanmıyorsunuz, varlığınız programımı aksatmaz... Passepartout?

— Buyrun efendim? diye karşılık verdi Passepartout.

— *Carnatic*'e gidip üç kamara tutun.

Yolculuğa pek çok beğendiği genç kadınla birlikte devam edeceğine sevinen Passepartout hemen Kulüp Otel'i'nden ayrıldı.

XIX

PASSEPARTOUT'NUN EFENDİSİYLE İYİDEN İYİYE İLGİLENİŞİ VE BUNUN DOĞURDUĞU SONUÇLAR

Hong Kong, 1842 Nanking anlaşmasıyla İngiltere'ye verilen bir adactır. Büyük Britanya'nın üstün sömürgecilik yeteneği burada, birkaç yılda, önemli bir kentle Victoria limanını kurmuştur. Bu adacık, Kanton Irmağı'nın ağzında, nehrin öbür kıyısına kurulmuş bulunan Portekiz kenti Makao'nun altmış mil uzağındadır. Hong Kong ticari savaşta Makao'yu yenecekti elbet, nitekim Çin akarsu ulaşımının büyük kesimi şimdi İngiliz kentinden yapılmaktadır.

Yükleme-boşaltma iskeleleri, hastaneler, rıhtımlar, ambarlar. Gotik tarzı katedral, "Vali Konağı", asfalt kaplı yollar, insanda, Kent ya da Surrey kontluklarından bir ticaret kentinin yerküreyi delip tam karşı tarafa rastlayan Çin'de su yüzüne çıktıığı izlenimini uyandırmaktadır.

Passepartout elli cebinde, Güneş İmparatorluğu'nda hâlâ kullanılmakta olan tahtirevanlara, tenteli el arabalarına, yollarda koşuştan Çinli, Japon ve Avrupalı insan kalabalığına bakarak Victoria limanına indi. Bizim ağırbaşlı oğlan kendini Bombay'da, Kalküta'da ya da Singapur'da sanıyordu. Böyledir işte, dünyanın dört bir yanında İngiliz kentlerine rastlar insan.

Passepartout, Victoria limanına vardı. Kanton Irmağı'nın ağzına kurulmuş limanda karinca gibi gemi kaynamaktaydı, İngiliz'i, Fransız'i, Amerikalısı, Hollandalısı, savaş ya da ticaret gemisi, Çin ya da Japon gemileri, yelkenliler, sempanlar, tankalar ve suyun yüzünü kaplayan eğlence kayıkları...

Passepartout dolaşırken, sarı giysili, yaşılı mı yaşılı bir takım yerlilere rastladı. "Çinli gibi" tıraş olmak için girdiği berber dükkânında, yerli Figaro, eli ayağı düzgün İngilizcesiyle bu adamların en az seksen yaşında olduklarıını ve imparatorluk rengi sayılan sarı kumaştan giysilere hak kazandıklarını öğretti kendisine. Nedendir bilinmez, Passepartout bayıldı bu işe.

Tıraş olduktan sonra, *Carnatic*'in yanaştığı rihtıma gitti, orada beş aşağı beş yukarı dolaşan Fix'le karşılaştı ve hiç şaşmadı. Polis hafiyesinin suratından düşen bin parçayıdı.

"Güzeel!" dedi Passepartout kendi kendine, "Reform-Kulüp üyesi beylerin işi iyi gitmiyor besbelli!"

Ve suratının asılığını görmezlikten gelerek, neşeli bir tavırla Fix'in yanına gitti.

Bizim hafiyeyse, yakasını bırakmayan terslige lanetler yağdırırmakta haklıydı doğrusu. Tutuklama belgesi ortalarda yoktu! Ardından geldiğine ve ancak burada birkaç gün oyalanırsa eline gececeğine kuşku yoktu. Beri yan dan, Hong Kong yol üzerindeki son İngiliz kenti olduğundan, onu burada tutamazsa, Bay Fogg'u kesinlikle elinden kaçıracaktı.

— Ee, Bay Fix, bizimle Amerika'ya geliyor musunuz bakalım? diye sordu Passepartout.

— Evet, geliyorum, diye karşılık verdi Fix dişlerinin arasından.

— Yok canım! diye haykırdı Passepartout bir kahkahaya patlattıktan sonra. Bizden ayrılamayacağınızı biliyordum, zaten! Hadi gelin de yer ayırtalım!

Birlikte deniz yolları yazihanesine girip dört kişilik yer ayırttılar. Bilet satan memur, *Carnatic*'in onarımının sona erdiğini, önceden kararlaştırıldığı üzere ertesi sabah değil, hemen o akşam sekizde yola çıkacağını haber verdi.

“Çok iyi!” diye karşılık verdi Passepartout, “efendimin işine yarayacak bu. Hemen gidip haber vereyim.”

İşte o anda, Fix beklenmedik bir karar aldı. Passepartout'ya her şeyi olduğu gibi anlatabaktı. Phileas Fogg'u birkaç gün Hong Kong'da alikoymayanın biricik yolu belki de buydu.

Yazihaneden çıkışınca Fix, yol arkadaşına meyhanelerden birinde boğazlarını islatmayı önerdi. Passepartout'un vakti vardı. Fix'in çağrısını kabul etti.

Hemen rihtıma bakan bir meyhane vardı. Görünüşü de çok çekiciydi. Girdiler. Burası güzel süslenmiş geniş bir salondu, dipte bol yastıklı bir kamp yatağı göze çarpıyordu. Üstünde de uyuyan birtakım adamlar.

Otuza yakın müşteri, salondaki hasır masaların başında çökmüştü. Kimisi İngiliz birası, ale ya da parter içiyor, kimisi de cin, brandy gibi alkollü içkiler. Ayrıca çoğu, içlerine tıka basa gül sulu afyon doldurulmuş uzun, kırmızı toprak pipoları tüttürmekteydi. Ara sıra, afyon içenlerden biri kendini tutamayıp masanın altına kayıyor, meyhanede çalışan oglanlar adamı bacaklarından ve kafasından yakalayıp kocaman yatağa, afyonkeşlerden birinin yanına uzatıyorlardı. Böyle kendinden geçmiş yirmiye yakın afyonkeş vardı yatağın üstünde.

Fix'le Passepartout, İngiliz tüccarlarının yılda yüz altmış milyon franklık afyon sattığı o bir deri bir kemik kalmış, alık, yoksul, mankafa insanların devam ettiği afyonnevlerinden birine girdiklerini anladılar! İnsan yaratılışının en öldürücü kusurlarından birine yaslanarak kazanılan milyonlar!

Çin hükümeti sert yasalarla bunun önünü almak istemiş, ama başa çıkamamıştı. Afyonu ilkin yalnız varlıklı sınıf kullanırken, sonradan bu iş alt tabakalara da bulaşmış ve bundan böyle kiyimin önü alınamamıştı. Ülkenin dört bir yanında, özellikle Orta İmparatorluk'ta afyon içilmektedir. Kadın erkek herkes bu kötü tutkuya kapılmakta ve korkunç mide sancıları çekmedikçe, bu öldürücü dumandan vazgeçmemektedirler. Büyük tiryakiler günde böyle yedi sekiz pipo içer, beş yılda göçer giderler.

Fix'le Passepartout da işte, serinlemek üzere, Hong Kong'un dört bir yanına kaplayan bu afyon evlerinden birine dalmışlardı. Passepartout'nun parası yoktu, ama zamanı ve yeri gelince karşılığını vermek üzere, yol arkadaşının "nazik çığlığını" seve seve kabul etmişti.

İki şişe porto ismarladılar, Fransız hemen şişelere sarıldı, Fix'se yavaş gidiyor, dikkatle arkadaşını gözlüyordu. Şundan bundan, özellikle Fix'in *Carnatic*'e binme konusundaki eşsiz fikrinden söz ettiler. Söz gemiye gelince, şişeler de hızla boşaldığından, Passepartout, efendisine harket saatini öne alındığını haber vermek üzere ayağa kalktı.

Fix koluna yapıştı.

— Bir saniye, dedi.

— Ne istiyorsunuz, Bay Fix?

— Ciddi şeyler konuşmak istiyorum sizinle.

— Ciddi şeyler mi! diye bağırdı bardağındaki birkaç damla şarabı da yuvarlayan Passepartout. Yarın konuşuruz canım. Bugün vaktim yok.

— Oturun, diye karşılık verdi Fix. Efendiniz söz konusu!

Bu sözü duyan Passepartout dikkatle karşısındakine baktı.

Fix'in yüzünde garip bir anlatım vardı. Oturdu.

— Nedir bana söylemek istediğiniz? diye sordu.

Fix elini arkadaşının koluna koydu, sesini alçaltıp:

— Kim olduğumu keşfettiniz mi? diye sordu.

— Elbette! dedi Passepartout sırtarak.

— Öyleyse, her şeyi itiraf edeyim size...

— Bütün bildiklerimden sonra mı, dostum! Eh, pek iç açıcı bir iş sayılmaz bu! Neyse, anlatın bakalım. Yalnız, şu kadarını söylememeye izin verin, sizin o beyler boşu boşuna masrafa giriyorlar!

— Boşu boşuna mı! dedi Fix. Düşünmeden laf ediyorsunuz! Söz konusu miktarı bilmiyorsunuz besbelli!

— Yoo, biliyorum, diye karşılık verdi Passepartout. Yirmi bin sterlin!

— Elli beş bin! diye düzeltti Fix, Fransız'ın elini sıkarak.

— Nee? diye bağırdı Passepartout, Bay Fogg böyle bir seye cesaret etti ha!.. Elli beş bin sterlin!.. Öyleyse, bir sahiye bile yitirmeye gelmez, diye ekledi ayağa fırlarken.

— Elli beş bin sterlin! diye devam etti Fix ve yeni bir şişe brandy getirttikten sonra, Passepartout'yu oturmaya zorladı. Başarıya ulaşırsam, iki bin sterlin ödül alıyorum. Bana yardım ederek bunun beş yüzünü almak istemez miydiniz?

— Size yardım etmek mi? diye haykırdı gözleri fal taşı gibi açılan Passepartout.

— Evet, Bay Fogg'u Hong Kong'da birkaç gün alıkoyma konusunda!

— Hey, ne diyorsunuz siz kuzum? diye karşılık verdi Passepartout. Nasıl? Efendilerinizin efendimi izlettikleri, yasalara bağlılığını gölge düşürdükleri yetmiyormuş gibi, bir de ayağına köstek mi olmak istiyorlar! Onlar adına utandım doğrusu!

— Allah Allah! Ne demek istiyorsunuz siz? diye sordu Fix.

— Diyeceğim o ki, düpedüz nezaketsizlik bu. Gelip Bay Fogg'u soysunlar, varını yoğunu alsinlar bari!

— Evet, biz de bunu tasarlıyoruz zaten!

— İyi ama, tuzak bu! diye bağırdı Passepartout —Fix'in habire bardağına koyduğu ve farkında olmadan yuvarladığı brandy'nin etkisiyle gittikçe coşarak— düpedüz tuzak! Düşünün bir, soylu beyler, kulüp arkadaşları!

Fix'in kafası karışmaya başlamıştı.

— Evet, Reform-Kulüp üyeleri! diye bağırdı Passepartout. Bana bakın, Bay Fix, efendim dürüst bir adamdır ve bir bahse tutuştum, bunu kuralına uygun biçimde kazanmak ister.

— İyi ama kim sanıyorsunuz siz beni? diye sordu Fix, gözlerini Passepartout'un gözlerine dikerek.

— Ne sanıcam! Efendimin izleyeceği yolu denetlemekle görevlendirilmiş, Reform-Kulüp üyelerinin tuttuğu bir hafiye tabii! Yaptığınız işse, düpedüz küçük düşürücü! O yüzden kimliğiniz nice dir keşfettiğim halde, gidip bunu Bay Fogg'a açıklamaktan kaçındım!

— Kendisi bu konuda hiç bir şey bilmiyor mu?.. diye sordu Fix, heyecanla.

— Hayır, bilmiyor, diye karşılık verdi Passepartout öndeeki kadehi kafasına dikerek.

Polis hafiyesi alnında biriken terleri eliyle sildi. Sözे başlayıp başlamamak konusunda kararsızdı. Ne yapmalıydı? Passepartout'un yanılıgısı içten gözükyordu, ama o zaman işi iyiden iyiye güçleşiyordu. Bu oğlanın tam bir iyi niyetle konuştuğu —Fix'in korktuğu gibi— efendisinin suç ortağı olmadığı açıktı.

“Eh,” dedi kendi kendine, “suç ortağı değilse, mutlaka yardım eder bana.”

Polis hafiyesi, ikinci kez kararını vermişti. Ayrıca, bek-

leyecek zamanı da yoktu. Fogg'u Hong-Kong'da tutuklamak gerekiyordu.

— Dinleyin beni, dedi Fix kesin bir tavırla, hem de iyi dinleyin. Sandığınız adam, yani Reform-Kulüp üyelerinin tuttuğu bir hafiye değilim ben...

— Pöh! dedi Passepartout alaylı alaylı suratına bakanarak.

— Londra güvenlik örgütünde özel bir görev verilmiş bir polis hafiyesiyim...

— Siz... polis hafiyesi ha!..

— Evet ve istediğiniz an kanıtlayabilirim bunu, diye devam etti Fix. İşte görev belgem.

Sonra cebinden bir tomar kâğıt çıkardı, içlerinden, Londra Polis Müdürü'nce imzalanmış görev belgesini alıp arkadaşına gösterdi. Passepartout, şaşkınlıktan dili tutulmuş, tek söz etmeden Fix'e bakıyordu.

— Bay Fogg'un tutuştugu bahis, gerek sizi, gerek Reform-Kulüp'teki arkadaşınızı kandırmak için bulunmuş bir bahaneden başka bir şey değil, diye devam etti Fix, çünkü sizin bilinçsiz suç ortaklığınıza gereksinimi var.

— İyi ama neden?.. diye bağırdı Passepartout.

— Dinleyin. Eylülün 28'inde, sonradan tanıkların verdikleri bilgilere göre kılığı kıyafeti saptanan, ancak adı sanı bilinmeyen biri İngiltere Bankası'ndan ellî beş bin sterlin çaldı. Adamın tanımı burada ve tipa tip Bay Fogg.

— Hadi canım siz de! diye bağırdı Passepartout tobul yumruğunu masaya indirerek. Efendim dünyanın en dürüst insanıdır.

— Nereden biliyorsunuz? diye karşılık verdi Fix. Da-ha tanımiyorsunuz bile onu! Hareket edeceği gün girdiniz hizmetine ve akıl almaz bir bahaneyle, bavul mavul almadan, içi kâğıt para dolu tek bir çantayla yola çıktı, hem de apar topar! Siz de kalkmış, dürüst bir adam olduğunu ileri sürüyorsunuz.

— Evet, evet! diye tekrarlıyordu zavallı oğlan.
 — Suç ortağı olarak tutuklanmak mı istiyorsunuz?

Passepartout başını ellerinin arasına almıştı. Tanınmaz haldeydi. Polis hafiyesinin yüzüne bakamıyordu. Bayan Auda'yı kurtaran o eli açık ve yiğit adam, yani efen-disi hırsızdı ha! İnanılacak şey değildi doğrusu. Oysa görünüse göre öyleydi işte. Passepartout beynine üzünen kuşkuları kovmaya çalışıyordu. Efendisinin suçluluğuna inanmak istemiyordu bir türlü.

— Peki, nedir benden istediğiniz? dedi polis hafiyese, büyük çabaya kendini tutarak.

— İstediğim şu, diye karşılık verdi Fix. Bay Fogg'u buraya dek izledim, ama Londra'dan istediğim tutuklama belgesi henüz elime geçmedi. Onun için, kendisini Hong Kong'da alikoymama yardım etmelisiniz...

— Nee! Ben ha...

— Bunu yaparsanız, İngiltere Bankası'nın vaat ettiği ödülü sizinle paylaşırıım!

— Asla! diye karşılık verdi Passepartout, sonra ayağa fırlamak istedi, ama ne beyni, ne bedeni buna uydı.

— Bakın, Bay Fix, dedi dili dolaşarak, dedikleriniz doğru olsa... efendim aradığınız hırsız olsa bile... ki ben bunu bütün gücümle yadsıyorum... yanında çalıştım çünkü... iyi ve eli açık bir insan... olduğunu gördüm... Ona ihanet etmek ha... asla... hayır... asla... dünyanın altınıni verseniz olmaz bu iş... Benim doğduğum köyde böyle hıltalar yenmez!..

— Ret mi ediyorsunuz?

— Reddediyorum.

— Bu sözlerinizi işitmemiş olayım ve içelim.

— Evet, evet, içelim!

Passepartout gittikçe sarhoş olduğunu hissediyordu. Onu her ne pahasına olursa olsun efendisinden ayırmak gerektiğini anlayan Fix, bu işi burada bitirmek istiyordu. Masada birkaç tane afyon çubuğu vardı. Fix bunlardan

birini Passepartout'nun eline tutuşturdu, oğlan pipoyu aldı, yaktı, birkaç soluk çekti, uyuşturucu maddenin et-kisiyle ağırlaşan başı küt diye masaya düştü.

“Böylece, Bay Fogg, *Carnatic*'in hareket saatini öğrenmeyecek, öğrense bile, hiç değilse şu sefil Fransız'ı alamadan yola çıkacak!” dedi Passepartout'nun kendinden geçtiğini gören Fix.

Sonra hesabı ödeyip çıktı.

XX

FIX DOĞRUDAN DOĞRUYA PHILEAS FOGGLA BAĞLANTI KURUYOR

Phileas Fogg, belki de geleceğini tehlikeye düşürecek bu işler olup biterken, Bayan Auda'yla birlikte İngiliz kentinin sokaklarında dolaşmaktaydı. Bayan Auda, Avrupa'ya götürülmeyi kabul edeli beri, Bay Fogg bu uzun yolculuğun bütün ayrıntılarını düşünmüştü. Onun gibi soylu bir İngiliz'in elinde tek bir çantayla Dünya gezisine çıkışsı bile akıl alacak şey değildi aslında; ama genç bir kadın böyle bir yolculuğa bu koşullar altında katlanamazdı. Dolayısıyla, yolda kullanılacak giysi ve öteberinin tamamlanması gerekiyordu. Bay Fogg, bu işi de her zamanki soğukkanlılığıyla yerine getirdi ve bunca iyilik karşısında utanıp kızaran, özürler dileyen, karşı çıkan genç dula:

— Bütün bunlar yolculuğuma uygun, programımda var, diye karşılık verdi hep.

Alışverişten sonra, Bay Fogg'la genç kadın otele dön-düler, epey zengin olan tek tip listeye göre akşam yemeğini yediler. Biraz yorgun olan Bayan Auda, istifi bozulmayan kurtarıcısının elini “İngiliz usulü” sıktıktan sonra odasına çıktı.

Bizim soylu beyse, bütün akşam Times ve Illustrated London News okudu.

Yeryüzünde olup bitenlere şaşacak adam olsa, uşağı-

nın yatma vakti geldiği halde ortalarda görünmeyeşine şaşması gerekirdi. Ancak, Yokohama postasının ertesi sabah kalkacağını bildiğinden, hiç üstünde durmadı bu işin. Ama Passepartout, ertesi gün, zile asıldığı zaman da gelmedi.

Uşağının otele dönmediğini öğrenince bizim soylu beyin ne düşündüğünü kimsecikler bilemez doğrusu. Bay Fogg çantasını alıp Bayan Auda'ya haber göndermek ve bir tahtirevan çağırıtmakla yetindi.

O sırada saat sekizdi ve *Carnatic*'in limandan çıkışına izin verecek deniz yükselmesi saat dokuz buçukta olacaktı.

Tahtirevan otelin kapısına gelince, Bay Fogg'la Bayan Auda bu rahat taşıta kuruldular, bavullarsa arkadaki çek-çeke yerleştirildi.

Yarım saat sonra, bizim yolcular rihtımdaydı ve Bay Fogg, *Carnatic*'in dün gece yola çıktığını öğrendi.

Rihtımda hem gemiyi, hem de uşağıni bulacağını uman Bay Fogg, şimdi ikisinden de yoksun kalmıştı. Ama en küçük bir umutsuzluk belirmedi yüzünde ve kaygıyla kendisine bakan Bayan Auda'ya:

— Üzülecek bir şey yok hanımfendi, olur böyle şeyle, demekle yetindi.

Tam bu sırada, bir köşeden dikkatle kendisini gözleyen biri yaklaştı yanına. Polis hafiyesi Fix'ti bu. Fogg'u selamladıktan sonra:

— Benim gibi, dün limana gelen Rangoon yolcularından değil misiniz, beyefendi? dedi.

— Evet, beyefendi, diye karşılık verdi Bay Fogg soğuk bir sesle, kiminle tanışmak onuruna erişiyorum acaba?..

— Özür dilerim, uşağınıza buluşacaktım burada.

— Nerede olduğunu biliyor musunuz, beyefendi? diye sordu genç kadın heyecanla.

— Nasıl? diye karşılık verdi Fix düzmece bir şaşkınlıkla. Yanınızda değil mi?

— Hayır, diye karşılık verdi Bayan Auda. Dünden beri gözükmeli. Bizsiz *Carnatic*'e binip gitmiş olmasın?

— Sızsız mı, hanımfendi?.. diye karşılık verdi polis hafiyesi. İyi ama sorumu bağışlayın, bu gemiyle gitmek niyetinde miydiniz?

— Evet, beyefendi.

— Ben de öyle, hanımfendi ve gördüğünüz gibi canım müthiş sikkın. Onarımı tamamlanan *Carnatic*, kimseciklere haber vermeden, tam on iki saat önce kalkıp gitmiş, şimdi sekiz gün beklemek gerekecek öteki gemiyi!

Fix, "sekiz gün" derken keyfinden ağızı kulaklarına varıyordu. Sekiz gün! Fogg tam sekiz gün Hong Kong'da kalacaktı! Bu arada tutuklama belgesi mutlaka gelirdi. Talih yasa temsilcisinin yüzüne gülüyordu en sonunda!

Ama Phileas Fogg'un sakin bir sesle:

"Limanda *Carnatic*'ten başka gemiler de var sanırım," dediğini duyunca tepesine nasıl bir balyoz yediğini varın siz hesaplayın.

Ve Bay Fogg, bunu dedikten sonra, kolunu Bayan Auda'ya uzatıp Japonya'ya gidecek gemi aramak üzere rıhtımlara doğru yollandı.

Şaşkınlıktan ağızı dili tutulan Fix de arkalarındaydı. Gören, gizli bir iple Bay Fogg'a bağlı sanındı.

Ancak talih, o ana dek güler yüz gösterdiği adamı yüz üstü bırakmış gibiydi. Phileas Fogg tam üç saat, beş aşağı beş yukarı dolandı rıhtımlarda, gerekirse, kendisini Yokohama'ya götürecek bir tekne kiralamaya bile razıydı; ama rıhtımda yük alan ya da boşaltan gemilerden başkası yoktu, bunlar da yola falan çıkmayacaktı elbet. Fix yeniden umutlanmaya başlamıştı.

Ama Bay Fogg hiç istifini bozmuyor, Makao'ya dek uzanma pahasına, habire araştırıyordu; derken, iskelenin ucunda bir adam yanaştı yanına.

— Saygideğer Efendimiz gemi mi arıyorlar? diye sordu denizci şapkasını çıkararak.

— Harekete hazır geminiz mi var? diye sordu Bay Fogg.

— Evet, efendim, flotillanın en iyisi olan 43 numaralı kılavuz gemisi hareket etmek üzere.

— İyi gider mi?

— Aşağı yukarı sekiz dokuz mil. Görmek ister miyiniz?

— Evet.

— Saygideğer Efendimiz gemiden hoşlanacaklardır. Deniz gezintisi mi yapmak istiyordunuz?

— Hayır. Yolculuk.

— Yolculuk mu?

— Bizi Yokohama'ya götürme görevini verebilir miyim size?

Bunları duyan gemicinin kolları iki yanına düştü, gözleri fal taşı gibi açıldı.

— Saygideğer Efendimiz şaka mı ediyorlar acaba? dedi.

— Hayır! *Carnatic*'i kaçırdım, oysa en geç 14'ünde Yokohama'da olup San Francisco gemisine yetişmeliyim.

— Özür dilerim, ama olamaz, diye karşılık verdi kılavuz.

— Yüz sterlin veririm günde, ayrıca, vaktinde yetişirsek, iki yüz sterlin de ödül.

— Ciddi mi söylüyorsunuz? diye sordu gemici.

— Çok ciddi, diye karşılık verdi Bay Fogg.

Gemici şöyle azıcık uzaklaşmıştı. Böyle yüklü bir para ya konma arzusuyla, tehlikeli bir serüvene atılma korkusuna arasında bocalıyordu besbelli. Fix ise öldürücü sinir krizleri geçiriyordu.

Bu arada, Bay Fogg, Bayan Auda'ya dönmüştü.

— Böyle bir yolculuktan korkmazsınız, değil mi, hanımfendi? diye sordu.

— Sizin yanınızda korkmam, Bay Fogg, diye karşılık verdi genç kadın.

Gemiciler yeniden Bay Fogg'a yaklaşmış, kasketini elinde evirip çevirmektedir.

— Ee, ne karara vardınız bakalım, Kaptan? diye sordu Bay Fogg.

— Şey, Saygideğer Efendimiz, diye karşılık verdi gemici, çok çok yirmi tonilotluk bir tekneyle ve bu mevsimde ne tayfalarımı, ne kendimi, ne de sizi tehlikeye atabilirim. Ayrıca, vaktinde de varamayız, çünkü Hong Kong'la Yokohama arası bin altı yüz elli mildir.

— Hayır, tam bin altı yüz mil, dedi Bay Fogg.

— Aynı şey.

Fix şöyle derin bir soluk aldı.

— Ama başka bir çare buluruz belki, diye ekledi kaptan. Fix'in soluğu yeniden kesildi.

— Nasıl? diye sordu Phileas Fogg.

— Japonya'nın en güneyindeki Nagasaki'ye, ya da Hong-Kong'tan sekiz yüz mil ötedeki Şanghay'a gideriz. Hele bu sonucusu, Çin kıyılarından uzaklaşmayacağımız, akıntı da bizi kuzeye sürükleyeceği için, iyice işimize gelir.

— Bana bak, Kaptan, diye karşılık verdi Phileas Fogg, ben Amerika postasına Şanghay ya da Nagasaki'den değil, Yokohama'dan bineceğim.

— Neden olmasın! diye karşılık verdi kaptan. San Francisco postası Yokohama'dan yola çıkmıyor ki. Yokohama'da ve Nagasaki'de durur, ama ilk hareket Şanghay'dandır.

— Bu dediğinizden emin misiniz?

— Elbette.

— Peki, gemi ayın kaçında ayrılıyor Şanghay'dan?

— 11'inde, akşamüstü yedide... Demek ki dört günümüz var. Dört gün, yani doksan altı saatte, iyi yakıt alırsak, rüzgâr güneyden eserse, deniz sakinse, ortalama sekiz millik bir hızla, Şanghay'la aramızdaki sekiz yüz mili rahat rahat alırız.

- Peki, siz ne zaman yola çıkabilirsiniz?..
- Bir saat sonra... Yani, yiyecek içecek ve öteberi alır almaz.
- Tamam, anlaştık... Geminin sahibi siz misiniz?
- Evet, adım John Bunsby, *Tankadere*'nin sahibiyim.
- Avans ister misiniz?
- Efendimiz uygun görürlerse...
- İşte size iki yüz sterlin... Siz de bundan yararlanmak isterseniz, beyefendi... dedi Phileas Fogg, Fix'e dönüp.
- Ben de sizden bunu rica edecektim, beyefendi, diye karşılık verdi Fix kararlı bir sesle.
- Peki. Yarım saat sonra gemide oluruz.
- İyi ama, şu zavallı oğlan ne olacak?.. dedi Passepartout'nun gözden yitişini merak eden Bayan Auda.
- Onun için de elimden geleni yapacağım, diye karşılık verdi Phileas Fogg.

Ve sinirinden kuduran Fix, kaptanla birlikte gemiye giderken, bizimkiler de Hong Kong Güvenlik Yönetmenliği'ne yollandılar. Oraya varınca, Phileas Fogg, Passepartout'nun özelliklerini verip bulunduğu zaman yurduna gönderilmesi için yetecek parayı bıraktı. Sonra Fransız Konsolosluğu'na uğrayıp aynı işlemi yinelediler ve otele uğrayıp bavulları aldıktan sonra, tahtirevan bizim yolcuları iskele başına getirdi.

Saat üçü vuruyordu. 43 numaralı kılavuz gemisi tayfalarını ve yiyecekleri almış, harekete hazır bekliyordu.

Tankadere, yirmi tonilatoluk, sivri burunlu, yaygın gövdeli, uzun ve oturaklı şirin bir tekneydi. Gören gezi teknesi sanındı. Pırıl pırıl parlayan bakır kesimleri, galvanizli demirleri, fil dışındanmış gibi işıldayan beyaz kaptan köşkü, John Bunsby'nin gemisine iyi baktığını gösteriyordu. İki yelken direği hafifçe geriye yatıktı. Randa, mizana, trinketa, floka ve tepe yelkeni vardı ve rüzgâr arkadan esti mi pupa yelken gidebilirdi. Epey yolluydu her-

halde, nitekim, kılavuz gemileri arasındaki “yarışlar”dan birkaçını kazanmıştı.

Tankadere'de kaptan John Bunsby'den başka dört de tayfa vardı. Bunlar, en kötü havalarda denize açılıp gemilere yol gösteren, denizleri avuçlarının içi gibi bilen yiğit denizcilerdi. Aşağı yukarı kırk beş yaşlarında, güçlü kuvvetli, güneşten kararmış, bakışları canlı, yüzü enerjik, kararlı, işinin ehli bir adam olan John Bunsby en çekingen insanlara bile güven verebilirdi.

Phileas Fogg'la Bayan Auda gemiye bindiler. Fix çoktan gelmişti. İki direkli geminin küçük kaportasından, kare biçiminde bir odaya iniliyordu; odanın duvarları, yuvarlak bir divanın çevresinde çerçeveye biçiminde yükselmekteydi. Tam ortada, tavandan sarkan bir lambanın aydınlatıldığı bir masa vardı. Oda küçük, ama temizdi.

— Size daha iyisini sunamadığım için üzgünüm, dedi Bay Fogg, hiç bir şey demeden eğilip kendisini selamlayan Fix'e.

Polis hafiyesi, Bay Fogg'un nezaketinden yararlandığı için bir çeşit utanç duyuyordu.

“Çelebi olmasına celebi, ama yine de namussuzun biri!” diye düşünüyordu.

Üçü on gece yelkenler fora edildi. Seren direğinde İngiliz bayrağı dalgalandıyordu. Yolcular güvertede oturuyorlardı. Bay Fogg'la Bayan Auda, Passepartout'yu görevlilik miyiz diye, son bir kez dönüp rihtıma baktılar.

Fix'in içi de pek rahat değildi doğrusu, çünkü pek yakkışsız bir biçimde davranışlığı zavallı oğlan çikagelebilir, ondan sonra, bizim polis hafiyesi işin içinden nasıl sırlıtırdı kim bilir. Ama Fransız gözükmedi, hâlâ o müthiş uyuşturucu maddenin etkisindedeydi besbelli.

Derken, John Bunsby açık denize çıktı ve *Tankadere*, rüzgârı randa, mizana ve flokların ardına alarak dalgaların üstünde ileri atıldı.

XXI

**“TANKADERE”İN SAHİBİ İKİ YÜZ STERLİNLIK
ÖDÜLÜ YİTİRME TEHLİKESİYLE KARŞILAŞIYOR**

Yirmi tonlatoluk bir tekneyle, hele bu mevsimde, sekiz yüz millik yolculuğa çıkmak gerçekten akıl almadır bir serüvendi. Çin denizleri, hele gün dönumlerindeki korunkı rüzgârların etkisinde, gerçekten pek kötüdür ve bizzat kiler de kasının ilk günlerindeydi.

Günde o kadar para verilince, yolcularını Yokohama'ya götürmek aslında kaptanın yararınıydı. Ama sözünü ettiğimiz koşullarda böyle bir yolculuğa girişememişti; ayrıca Şanghay'a gitmek de çığırılık değilse bile, epey yiğitlikti. Ancak, dalgaların tepesinde yırtıcı bir hayvan gibi seken *Tankadere*'ye güveni vardı John Bunsby'nin ve belki de bunda haklıydı.

Tankadere o günün ilk saatlerinde, Hong Kong'un maymun iştahlı boğazlarında yol aldı ve rüzgâra kimi zaman tam arkasını, kimi zaman da hafif yanını vererek harika bir biçimde ilerledi.

— Bakın, Kaptan Bey, dedi Phileas Fogg tekne açık denize çıktıktan sonra, elinizden geldiğince hızlı gitmenizi söylememeyi gereksiz buluyorum.

— Saygideğer Efendimiz işi bana bırakınsınlar, diye karşılık verdi John Bunsby. Bütün yelkenleri açtık. Tepe yelkenlerinin bir işe yarayacağını sanmıyorum, olsa olsa hizımızı keserler.

— Orası sizin bileceğiniz iş, benim değil. Kaptan, size güveniyorum.

Phileas Fogg bacaklarını iki yana açmış, dimdik vücut duyla, kırk yıllık denizci gibi gözünü kirpmadan dalgalı denize bakıyordu. Genç kadınsa, zayıf bir tekneyle göğüslemeye kalktı, yavaş yavaş alaca karanlığa gömülüen okyanusu geminin içinden seyrederken epeyce heyecanlıydı. Başının üstünde, kendisini alıp uzayın derinlikleri-

ne uçuran kocaman kanatlara benzeyen ak bulutlar uçuşuyordu. Rüzgârin önüne katılmış giden iki direkli kılavuz gemisiyse, denizde değil de, gökyüzünde yüzüyordu sanki.

Gece oldu. Ay ilk dördündeydi, zayıf ışığı da az sonra ufku kaplayan sisler arasında eriyip gidecekti. Doğudan kara kara bulutlar geliyordu, gögün bir kesimi daha şimdiden örtülmüşü.

Kaptan, yerini gösteren fenerleri astırmıştı – karaya yakın olduğu için geliş-gidişin çok olduğu bu deniz yolunda bunu yapmak zorunluydu. Her an bir gemiyle karşılaşabilirler ve bu hızla, kılavuz gemisi en küçük çarpışmada tuz buz olurdu.

Fix geminin burnunda dikilmiş düş kuruyordu. Fogg'un pek konuşkan olmadığını bildiğinden hep uzak duruyordu. Ayrıca, yardımını kabul ettiği adamlı konuşmak hoşuna da gitmiyordu. Geleceği düşünüyordu. Fogg'un Yokohama'da durmayacağı, hemen San Francisco postasına atlayacağı ve o uşuz bucaksız Amerika'nın kendisini yasanın elinden kurtarıp güvenlik altına alacağı besbelliydi. Phileas Fogg'un tasarısını çok basit buluyordu.

Fogg denen şu adam, sıradan bir hırsız gibi İngiltere'den doğruca Amerika'ya geçecek yerde, en uzun yolu seçmiş, Dünya'nın dörtte üçünü dolaşmıştı; böylece Amerika kıtasına çok daha güvenlik içinde varacak, polisi ektikten sonra, İngiltere Bankası'nın paracıklarını oturup afiyetle yiyecekti. İyi ama Birleşik Devletler'e ayak bastıktan sonra, Fix ne yapacaktı? Adamın yakasını bırakacak mıydı? Hayır, asla! Onu sınır dışı ettirene dek ardından ayrılmayacaktı. Görevi buydu ve o bu görevi sonuna dek götürecekti. Her şeye rağmen, iyi bir şey olmuştu: Passepartout artık efendisinin yanında değildi ve Fix'in itiraflarından sonra, uşakla efendinin bir daha görüşmemesi gerekliydi.

Öte yandan, Phileas Fogg da garip bir biçimde ortadan yiten uşağıını düşünmekteydi. En sonunda, zavallı oğlanın, bir anlaşmazlık sonunda *Carnatic*'e binmiş olması mümkündür kanısına vardı. Kendisine pek çok şey borçlu bulunduğu bu dürüst uşağı yürekten özleyen Bayan Auda da bu fikirdeydi. Dolayısıyla, belki de Yokohama'da bulacaklardı *Passepartout*'yu; *Carnatic* onu alıp oraya götürmüşse, kısa zamanda öğrenebilirlerdi bunu.

Saat ona doğru serin bir imbat çıktı. Yelkenlerden birini indirmek yerinde olurdu belki, ama kaptan gökyüzünü dikkatle inceledikten sonra, hepsini yerli yerinde bıraktı. Ayrıca, su çekimi güçlü olduğundan, *Tankadere* onca yelkene rahatça dayanıyordu ve tehlike anında bütün yelkenleri bir anda indirecek donanımı vardı.

Phileas Fogg'la Bayan Auda, gece yarısı kamaraya indiler. Fix onlardan önce gelmiş, hamaklardan birine uzanmıştı. Kaptanla adamlarına gelince, onlar geceyi kaptan köşkünde geçirdiler.

Ertesi gün yani 8 Kasım'da, gün ağarırken kılavuz gemesi yüz milden fazla yol almış durumdaydı. Sık sık denize daldırılan hız ölçme aygıtı, ortalama hızın sekiz dokuz mil olduğunu gösteriyordu. *Tankadere* rüzgârı tam arkadan alıyor, yelkenlerinin hepsini fora ettiğinden, son hızla gidiyordu. Böyle giderse, talih yüzüne gülecek demekti.

Tankadere o gün, akıntı da uygun düştüğünden, kıyıdan pek uzaklaşmadı. Kıyı, iskele yanından çok çok beş mil açktaydı ve bulutların aralandığı yerlerde, uzaktan, hayal meyal seçilebiliyordu. Rüzgâr karadan estiği için deniz pek dalgalı değildi; bu da bizimkilerin işine yaranan bir durumdu, çünkü hafif tekneler özellikle hızlarını kesen, gemici deyimiyle "işlerini bitiren" açık deniz dalgasından korkarlar.

Öğleye doğru rüzgâr hafifleyip güney-doğuya kaydı. Kaptan tepe yelkenlerini de çektirdi; ama iki saat sonra

indirmek zorunda kaldılar, çünkü rüzgâr yeniden sertleşiyordu.

Büyük bir rastlantıyla deniz tutması nedir bilmeyen Bay Fogg'la genç kadın gemideki konservelerle bisküvileri iştahla yediler. Gemiler kadar midelere de safra koymanın gerekliliğini bilen Fix, çağrı üzerine onlara katılmak zorunda kaldı, ama istemeye istemeye! Kovaladığı adamın kesesinden yolculuk etmek, yiye içmek azıcık ağırına gidiyordu. Az da olsa bir şeyler atıştırdı.

Ancak, yemekten sonra, Bay Fogg'u bir köşeye çekip konuşma zorunluluğu duydu ve:

— Beyefendi... dedi.

Beyefendi derken dudakları yanıyor, ‘beyefendi’nin yakasına yapışmamak için kendini zor tutuyordu!

— Beyefendi, beni de geminize almakla büyük incelik gösterdiniz. Ancak, olanaklarım sizin kadar rahat davranışmama izin vermese de, payıma düşeni vermek isterdim...

— Söz etmeye lim bundan, beyefendi, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Yok, yok, ısrar ediyorum...

— Hayır, beyefendi, bırakalım, diye tekrarladı Fogg kestirip atan bir sesle. Masraf hanesinde bu da var nasıl olsa!

Fix eğilip selam verdi, sıkıntından patlayacak gibi idi, gidip geminin burnuna uzandı, bütün gün ağını açmadan yattı.

Bu arada, gemi hızla yol alıyordu. John Bunsby'nin ağızı kulaklarındaydı. Birkaç kez gelip Şanghay'a tam vaktinde varacaklarını söyledi Bay Fogg'a. Nitekim, bütün tayfalar bunun için ellerinden geleni yapmaktadır. Alacakları ödül bu yiğit insanları aşka getirmiştir. Dolayıyla, kaptanın her buyruğu anında yerine getiriliyordu. Çekilmek tek bir yelken yoktu. Dümenci en küçük bir

hata yapmıyordu. Krallık Yat Kulübü'ne bağlı tekneler de ancak böyle yönetilirdi herhalde.

Kaptan akşamüstü, Hong Kong'dan çıkışlı beri iki yüz yirmi mil yol geldiklerini hesapladı; dolayısıyla Phileas Fogg, Yokohama'ya genel programa göre gecikmesiz varabileceklerini, umacık durumdaydı. Böylece, Londra'dan, ayrıldığı günden beri karşılaştığı ilk ciddi terslik de işini aksatmayacağa benziyordu.

O gece, sabahın ilk saatlerinde *Tankadere*, Formoza adasıyla Çin arasındaki Fo-Kien Boğazı'ndan geçiyor, bu arada Yengeç dönencesini de aşıyordu. Bu boğazda, karşılaşan ters akıntılarından ötürü, deniz pek sertti. Kılavuz gemisi orayı geçene dek epey ter döktü. Kısa ve sert dalgalar hızını kesiyordu. Güvertede ayakta durabilmek iyice güçleşmişti.

Gün doğduktan sonra rüzgâr daha da sertleşti. Gökte fırtına belirtisi vardı. Ayrıca, barometre de havanın kısa bir süre sonra değişeceğini gösteriyordu; günlük çizgi hiç düzgün değildi, cıva habire yükseliş alçalıyordu. Denizin de, "fırtına habercisi" açık deniz dalgalarıyla güney-doğudan doğru kabarmaya başladığı görülmüyordu. Zaten bir gün önce de güneş, okyanusun fosforlu pırıltıları arasında, kırmızı bir sis içinde batmıştı.

Kaptan gögün bu kötü görünüşünü uzun uzun inceledikten sonra dişlerinin arasından anlaşılmaz bir şeyler mirıldandı. Ve bir ara yolcusuyla yan yana gelince:

— Saygideğer Efendimiz, size her şeyi açıkça söyleyebilir miyim acaba? diye sordu alçak sesle.

— Elbette, diye karşılık verdi Phileas Fogg.

— Öyleyse, yakında fırtınaya tutulacağız.

— Güneyden mi gelecek, kuzeyden mi? diye sormakla yetindi Bay Fogg.

— Güneyden. Bakın. Tayfun geliyor!

— Güneyden gelecek tayfuna eyvallah, nasıl olsa yolumuza kesmez, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Eh, siz işi bu yandan aldıktan sonra bana söz düşmez! diye yanıtladı kaptan.

John Bunsby'nin içine doğan yanlış değildi. Yılın daha önceki aylarında olsa, tayfun ünlü bir hava tahmin uzmanının deyimiyle, elektrik kivilcimlarından oluşmuş parlak bir çağlayan halinde akıp giderdi; ama mevsim kışa döndüğünden korkunç bir şiddetle patlamasından korkulurdu.

Kaptan, tedbirini önceden aldı. Bütün yelkenleri sıkırdı, serenleri güverteye çekti. Tepe yelkenleri indirildi. Ek yelken çekilen direkler söküldü. Ambar kapakları sımsıkı kapatıldı. Artık bir damla bile su giremeydi tekneye. Rüzgârı arkadan alabilmek için, trinkota yerine, üçgen biçiminde küçük bir yelken bırakıldı yalnız. Ve başladilar beklemeye.

John Bunsby, yolcularını kamaraya inmeye çağrırmıştı; ancak, o daracık ve havasız yerde, gemi oradan oraya yalpa vururken hapis kalmak da pek hoş değildi doğrusu. Bu yüzden, ne Bay Fogg, ne Bayan Auda, ne de Fix yanaştı güverteden ayrılmaya.

Saat sekize doğru sahanak ve fırtına, bastırıldı. *Tankadere*, o avuç içi kadar yelkeniyle, fırtına halinde estiği zaman neler yapabileceğini söyle anlatamayacağımız rüzgârin önünde kuş gibi havalandı. Hani olanca hızıyla giden bir lokomotiften dört kere daha hızlıydı desek bile, gerçeği dile getirmiş olmayız.

Gemi bütün gün, dağ gibi dalgaların tepesinde sıçrayarak kuzeye doğru koştu, neyse ki hızı dalgalarinkine denkti. Belki yirmi kez ardında yükselen dağ gibi dalgaların altında kalma tehlikesiyle karşılaştı; ama kaptanın ustaca bir dümen kırışı onları felaketten kurtarıyordu. Yolcular zaman zaman feylesofça karşıladıkları bir dalga serpintisine tutuluyorlardı. Fix'in için için küfrettiği belliydi, korkusuz Auda'ysa, gözlerini hayran olmaktan

kendini alamadığı yoldaşına dikmiş, ona layık olmaya çalışıyor, her şeye göğüs geriyordu. Phileas Fogg'a gelince, bu tayfun bile programında varmışçasına sakindi.

Tankadere akşamda kuzeye doğru yol aldı; ancak akşamüstü, korkulan başa geldi, üç çeyrek kayan rüzgâr kuzey-batıdan esmeye başladı. Ve dalgayı yandan yiyen kılavuz gemisi korkunç bir biçimde çalkalanmaya koyuldu. Deniz, böyle bir teknenin en küçük parçalarının bir-birine nasıl kenetlendiğini bilmeyenleri korkutacak bir şiddetle dövüyordu gemiyi.

Geceleyin fırtına daha da azıttı. Karanlığın bastırıldığı, karanlıkla birlikte fırtınanın da gemi azıyla aldığını gören John Bunsby kaygılanmaya başladı. Kendi kendine, "Acaba bu işten vazgeçsem mi?" diye düşündü ve tayfalarını toplayıp fikirlerini aldı.

John Bunsby, adamlarıyla görüşütükten sonra Bay Fogg'un yanına gitti ve:

— Saygideğer Efendimiz, en yakın limanlardan birine girsek iyi olacak sanırım, dedi.

— Ben de aynı fikirdeyim, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Yaa! dedi kaptan, ama hangisine girelim?

— Benim bildiğim tek bir liman var, diye yanıtladı Phi-leas Fogg, sakin bir sesle.

— Evet!..

— Şanghay.

Kaptan, ilk birkaç saniye, bu karşılıktaki inat ve direngenliği kavrayamadı. Sonra bağırdı:

— Elbette, canım, elbette! Efendimiz haklıdırlar. Doğru Şanghay'a!

Ve *Tankadere*'in burnu kuzeyden bir milim ayrılmadı.

Müthiş bir gece geçirdiler! Küçük teknenin batmaması gerçekten mucizeydi. İki kez dalgalara kapıldılar, halatlarla sımsıkı bağlanmamış olsaydılar, güvertedeki her şey de-

nize sürüklendi. Bayan Auda yorgunluktan bitmişti, ama ağzını açıp tek laf etmedi. Bay Fogg, birkaç kez üstüne kapanıp azın dalgalarдан korumak zorunda kaldı onu.

Derken sabah oldu. Fırtına yine olanca hızıyla devam ediyordu. Ancak, rüzgâr yine güney-doğuya dönmüştü. Bu değişiklik işlerine yaradı ve *Tankadere* denizin dalgasıyla çarışan dalgacıklar yapa yapa yola koyuldu. Bu iki dalganın çatışması öyle şiddetliydi ki, daha çürük bir teknede çoktan sulara gömülüp giderdi.

Zaman zaman aralanan sislerden kıyı gözüküyordu, ama tek bir gemi yoktu ortalıkta. Yalnız *Tankadere* kafa tutuyordu bu azın denize.

Öğleyin fırtına hafifler gibi oldu ve güneşin batıya doğru alçalmasıyla, bu hafifleme daha da belirgin hale geldi.

Fırtınanın böyle az sürmesi, şiddetinin çokluğundandır. Tam anlamıyla bitkin düşen yolcular, firsattan yaranıp bir lokma bir şey yiyeip azıcık dinlendiler.

Gece oldukça sakin geçti. Kaptan, en alttaki yelkenleri çekti. Geminin hızı epey arttı. Ertesi gün, yani 11 Kasım'da, John Bunsby kıyıya bakıp yerini saptadıktan sonra Şanghay'dan çok çok yüz mil uzakta olduklarını haber verdi.

Yüz mil ha! Demek ki, yalnız bir günlük yolları kalmıştı. Zaten, Yokohama postasını kaçırılmamak için, Bay Fogg'un bu akşam Şanghay'da olması gerekiyordu. Kendilerine epey zaman yitirten şu fırtına olmasa, şimdi limanın otuz mil açığında bulunacaklardı.

Rüzgâr hissedilir derecede azalmıştı, ama çok şükür onunla birlikte dalgalar da yataşıyordu. Geminin bütün yelkenleri çekildi. Tepe yelkenleriyle istralya yelkenleri bile çekilmişti; deniz geminin burnunda köpürmekteydi.

Tankadere, öğleyin, Şanghay'dan kırk beş mil açıktaydı. Yokohama postası kalkmadan limana varabilmek için altı saat vakti vardı.

Gemidekilerin yüreğine bir korkudur düştü. Her ne pahasına olursa olsun, vaktinde varmak istiyorlardı. Hepsinin –Phileas Fogg bunun dışındaydı tabii– yüreği küt küt atıyordu. Küçük teknenin dokuz millik hızdan aşağı düşmemesi gerekiyordu, oysa rüzgâr gittikçe hafifliyordu. Rüzgâr dediğin de, karadan esen, habire yön değiştiren, maymun iştahlı bir yeldi. Bu esintiler de zaman zaman duruyor, denizin yüzü çarşaf gibi oluyordu.

Bununla birlikte, tekne son derece hafif, yelkenler de ince kumaştan olduğu için, akıntıının da yardımıyla, saat altıda, John Bunsby'nin tahminiyle Şanghay Irmağı'ndan on mil uzaktaydalar; kentin kendisiyse, ırmak ağzından on iki mil içerдейdi.

Saat yedide, Şanghay'ın üç mil açığındaydalar. Korunç bir küfür döküldü kaptanın dudaklarından... İki yüz sterlinlik ödülün havaya gideceği belliydi. Dönüp Bay Fogg'a baktı. Bay Fogg'un kılı bile kırıdamamıştı, oysa bütün geleceği buna bağlıydı...

Tam bu sırada, kapkara dumanlarla çevrilmiş uzun, kara bir burun gözüktü ufukta. Tam vaktinde yola çıkan Amerikan gemisiydi bu.

— Hay Allah kahretsin! diye bağırdı umutsuz bir hareketle dümeni fırıl fırıl döndüren John Bunsby.

— İşaret verin! demekle yetindi Phileas Fogg.

Tankadere'in burnunda küçük, dökme bir top yatıyordu. Sisli havalarda işaret vermeye yarardı.

Top tıka basa dolduruldu ve tam kaptan fitili ateşleyecekken:

— Bayrağı yarıya indirin, dedi Bay Fogg.

Bayrak yarıya indirildi. Bu, yas işaretiydi, Amerikan gemisi onu görünce bir an için yolunu kesip kendilerine yanaşırıdı belki.

— Ateş! dedi Bay Fogg.

Ve dökme topun gümbürtüsü yeri göğü inletti.

XXII

PASSEPARTOUT, ANAYURTTAN BİNLERCE MİL
UZAKTA DA OLSA, YANINDA BİR POLİS HAFİYESİ
BULUNDURMANIN İŞE YARAYACAĞINI GÖRÜYOR

7 Kasım günü, akşamüstü altı buçukta Hong Kong'dan ayrılan *Carnatic*, son hızla Japonya'ya doğru yol alıyordu. Tıka basa mal ve yolcu yüklüydü. Gerideki iki kamara boş kalmıştı. Bunlar, Bay Phileas Fogg için tutulmuş kamaralardı.

Ertesi sabah, geminin burnundaki insanlar, saçı başı dağınık, yarı bayığın baklısı, sağa sola yalpa vurarak yürüyen bir adamın ikinci mevki kapısından çıkış babalar- dan birine çöktüğünü gördüler.

Bu, Passepartout'un ta kendisiydi. Şimdi başına gelenleri görelim...

Fix'in afyon evinden ayrılmışından birkaç saniye sonra, meyhane'de çalışan iki oğlan gelmiş, körkütük uyuyan Passepartout'yu kaldırıp afyonkeşlerin yanına yatırmışlardı. Ancak, üç saat sonra gördüğü korkulu düşler arasında bile zihindeki saplantıyı söküp atamayan Passepartout uyanıyor, uyuşturucu maddenin etkisiyle boğuşmaya başlıyordu. Yerine getiremediği görevin sıkıntısı daldığı uykuya dağıtıyordu. Afyonkeşlerin arasından çıkmıyor, sendeleye sendeleye, duvarlara tutuna tutuna, düşe kalka afyonevinden çıkıyor, düş görüyormuşçasına, “*Carnatic! Carnatic!*” diye bağıra bağıra yola koyuluyordu.

Gemi orada, rıhtımda, kazanları fayrap etmiş harekte hazır bekliyordu. Passepartout iki adım sonra gemideydi. Asma köprüye saldırdı, iskele kapısını geçti, *Carnatic*'in palamarlarının bulunduğu burna gitti, küt diye düşüp bayıldı.

Bu gibi sahnelere alışık olan birkaç gemici zavallı oğlanı yakalayıp ikinci mevki kamaralardan birine indirdi-

ler; Passepartout ertesi sabah, Çin topraklarından yüzelli mil uzakta kendine geldi.

İşte böylece, Passepartout o sabah *Carnatic*'in güvertesinde temiz deniz havası alıyordu. Temiz hava onu iyiçe ayılttı. Zihnini toparlamaya çalıştı, ama pek kolay olmadı bu iş. En sonunda, bir gün önceki olayları, Fix'in itiraflarını, afyon evini falan hatırladı.

“İyice kafayı bulmuşum besbelli,” diye düşündü! “Ne diyeceğim şimdi Bay Fogg'a? Neyse ki gemiyi kaçırmadım, eh, en önemlisi de bu.”

Sonra, Fix'i düşünüp:

“Bu adama gelince, inşallah bana yaptığı öneriden sonra, *Carnatic*'e binmeye cesaret edememiştir de, kendisinden kurtulmuşuzdur,” dedi. “İngiltere Bankası'nı soymakla suçlanan efendimin ardında polis hafiyesi! Hadi canım sen de: Bay Fogg hırsızsa, ben de katılım demekti!”

Passepartout olup biteni efendisine anlatacak mıydı? Bu işte Fix'in oynadığı rolü gidip kendisine haber vermek doğru olur muydu acaba? Yoksa, oturup söylebilmek için, Londra'ya kadar bekleyip bir polis hafiyesinin kendisiyle birlikte Dünya'yı dolaştığını orada mı söylemeliydi? Evet, en iyisi buydu herhalde. Neyse, üzerinde durulacak bir konuydu bu. Simdilik en önemlisi Bay Fogg'u bulmak, bu yakışık almaz davranıştan ötürü özür dilemekti.

Bunun üzerine, Passepartout kalktı. Deniz dalgalıydı, gemi alabildiğine sallanıyordu. Bacakları daha pek tutmayan bizim yiğit oğlan, yalpa vura vura geminin kíc taraфına gitti.

Güvertede, ne efendisine, ne de Bayan Auda'ya benzer biri vardı.

—Tamam, dedi, Bayan Auda bu saatte uyuyordur da-ha. Bay Fogg'a gelince, whist oynayan birini bulmuştur muhakkak, her zamanki gibi...

Passepartout, böyle dedikten sonra salona indi. Bay

Fogg orada da yoktu. O zaman yapılacak tek şey kalıyordu: gemi yazmanına Bay Fogg'un hangi kamarada kaldığını sormak. Ancak, gemi yazmanı, böyle birini tanımadığını söyledi.

— Özür dilerim, dedi Passepartout ısrar ederek. Uzun boylu, soğuk tavırlı, pek az konuşan, yanında genç bir hanım bulunan soylu bir İngiliz'i arıyorum...

— Gemide böyle genç bir hanım yok, diye karşılık verdi yazman. Hem uzun söyle ne gerek, alın size yolcuların listesi. Kendiniz bakın.

Passepartout listeye baktı... Efendisinin adı yoktu.

Birden gözleri ışdı. Ve ansızın aklına geldi.

— Eyvah! *Carnatic*'de miyim ben? diye bağırdı.

— Evet, diye karşılık verdi yazman.

— Yokohama'ya mı gidiyoruz?

— Dosdoğru.

Passepartout bir an için yanlış gemiye bindiğini sansırmıştı! Ama *Carnatic*'teydi işte ve efendisi yoktu.

Passepartout kendini koltuklardan birine bıraktı. Yıl dırımla vurulmuşa görmüştü. Derken bir şimşek çıktı kafasında. *Carnatic*'in yola çıkış saatinin öne alındığını, kendisinin gidip bunu efendisine haber vermesi gerektiğini, ama yapmadığını hatırladı! Demek ki, Bay Fogg'la Bayan Auda'nın gemiyi kaçırılmış olmaları kendi suçuydu.

Evet, onun suçuydu bu, ama aynı zamanda kendisini efendisinden ayırmak, Bay Fogg'u Hong Kong'da tutmak isteyen, bunun için de ona içki içiren hainin de suçuydu! En sonunda çakmıştı polis hafifyesinin çevirdiği dolabı. Ve Bay Fogg şu anda yıkılmış, bahsi yitirmiş, tutuklanmış, belki de hapse tıkılmıştı!..

Passepartout, bunu düşündükçe saçını başına yolluyordu. Ah, ah! Şu Fix denen adamı bir eline geçirirse, bakın nasıl hesabını görecekti!

İlk kızgınlık geçtikten sonra, Passepartout oturdu, durumu gözden geçirdi. Doğrusu ya, durum pek açıcı de-

ğıldı. Fransız, Japonya yolundaydı. Oraya varmak bir şey değildi, ama ya dönüş? Cepleri tamtıydı. Ne bir şilin vardı, ne de bir peni! Neyse ki gemideki yatak ve yiyecek parası peşin ödenmişti. Böylece, herhangi bir karara varabilmek için önünde beş altı günlük vakti vardı. Ve bu yolculuk sırasında nasıl yiyp içtiğini ne siz sorun, ne biz anlatalım. Hem kendi yerine, hem de Bayan Auda'yla efendisinin yerine yiyp içti. İneceği Japonya bir çölmüş ve her türlü besin maddesinden yoksunmuş gibi beslendi.

13 Kasım sabahı, deniz yükselirken, *Carnatic* Yokohama limanına giriyyordu.

Burası, Pasifik Okyanusu'nun önemli bir konaklama yeridir, Kuzey Amerika, Çin, Japonya ve Malezya adaları arasında sefer yapan yük ve yolcu gemileri buraya uğrar. Yokohama, Japon İmparatorluğu'nun ikinci başkenti Yeddo'dan az uzakta, aynı adı taşıyan koydadır; Yeddo bir zamanlar, doğrudan doğruya göklerden inmiş, tanrıların hisimi Mikado'nun oturduğu Maeko'nun en büyük rakibiymiş ve ölümlülerin imparatoru, bu kentte otururmuş.

Carnatic, Yokohama rıhtımına, dalgakıranla gümrüklerin bulunduğu kesime yanaşip türlü ulusların gemileri arasına demirledi.

Passepartout, Güneşin Oğlu'nun toprağına epey keyifiz ayak bastı. Kendini rastlantiya bırakmaktan, sokaklarda gelişigüzel dolaşmaktan başka çaresi yoktu.

Passepartout kendini ilkin, zarif sütunların süslediği ve randalı, az katlı evleriyle tam bir Avrupa kentini andıran bir mahallede buldu; mahalle sokakları, alanları, rıhtımları ve ambarlarıyla ırmak ağzına dek bütün yarımadayı kaplıyordu. Burada, tipki Hong Kong ya da Kalküta'daki gibi Amerikalısından tutundan da, İngilizine, Çinlisine, Hollandalısına dek her ulustan insan kaynaşmaktaydı; bizim Fransız, her şeyi alıp satmaya hazır bu kalabalık arasında kendini Hotanto'lar ülkesindeymişcesine yabancı hissediyordu.

Passepartout'nun başvuracağı bir kapı vardı: gidip Yokohama'daki İngiliz ya da Fransız Konsolosluğu'na sıçınabilirdi; ama efendisininkinden ayrılmayan öyküsünü anlatmak hiç hoşuna gitmiyor, bu son kapıyı çalmazdan önce bütün öbür olanakları sınamak istiyordu.

Böylece, işine yarayacak herhangi bir şeye rastlayamadan kentin Avrupalı kesimini geçti, gerekirse Yeddo'ya dek uzanma kararıyla, Japon kesimine daldı.

Yokohama'nın bu kesimine, yakın adalarda tapınılan deniz tanrıçalarından birinin adıyla Benten denir. Burada, insanı hayran bırakan çam ve sedir ağaçlarıyla çevrili yollar, garip bir mimari yapıya sahip kutsal kapılar, bambular ve sazlar arasına gömülü köprüler, yüzlerce yıllık sedir ağaçlarının gölgesinde uyuyan tapınaklar, bahçelerinde Buda rahipleriyle Konfîçyus dinine bağlı kişilerin sebze yetiştirdiği mabetler, göz alabildiğine uzayıp giden sokaklar vardı; bu sokaklarda, kısapçı bacaklı kuşcularla, sokulgan mı sokulgan, kuyruksuz, sarımtırak kediler arasında oynayan, tek bir kalıptan çıkarılmış benzeyen minicik insan örnekleri, çocukların kaynakılmaktaydı.

Zaten sokaklar mahşer yeri gibiydi: ellerindeki davulları tekduze bir sesle çalarak alay halinde geçen Buda rahipleri, Yakuninler, parlak siperli, sivri uçlu şapkalar giymiş, bellerinde ikişer kılıç taşıyan gümrük ya da polis memurları, beyaz çizgili mavi yünlü üniformalar giymiş, ateşli silahlar taşıyan askerler, Mikado'nun ipek pantolonlu, zırhlı, örme etekli silahçıları ve daha başka bir sürü subay – askerlik Çin'de ne denli küçük görülürse, Japonya'da o denli sayılır. Öte yandan, yardım parası toplamaya çıkışmış din adamları, uzun cüppeli gezginler, düz ve kara saçlı, koca kafalı, uzun gövdeli, ince bacaklı, kısa boylu, ten renkleri bakırdan açık beyaza dek uzanan, ama hiç bir zaman Çinliler gibi sarı olmayan –ki Japon-

larla Çinlileri ayıran başlıca niteliktir bu-siviller. Ve bütün o arabalar, tahtirevanlar, atlar, hamallar, tenteli çek-çekler, lake kaplı "norimon"lar, bambudan yapılmış yü-muşacık yatağa benzer "kango"lar arasında, ipek pabuçlu, keten sandallı ya da ağaç çarıklı minicik ayaklarıyla minicik adımlar atarak koşuşan, "kimono" denen ulusal giysiyi kendilerine yakıştırmış, günün modası uyarınca dişleri karartılmış, çirkince kadınlar göze çarpıyordu; o çağın Parisli dilberlerinin Japon kadınlarından ödünç al-dıkları bu "kimonolar"lar, gögüsten ipekli bir başörtüyle çaprazlama bağlanmış, geniş kemeri arkaya doğru koca-man bir düğümle uzanan giysilerdir.

Passepartout bu bin bir renkli kalabalık arasında do-laşıp garip ve zengin dükkânlarla, Japon mücevherciliği-nin bütün hünerlerinin yiğildiği pazarlara, kendisine ya-sak olan, bayraklarla, yaftalarla süslü "güzelleştirme ev-leri"ne, mis kokulu sıcak çayların mayalanmış pirinçten yapılmış "saki" denen içkiyle birlikte yudumlandığı çay-hanelere, Japonya'da pek bilinmeyen afyonun değil de, en ince tütünlerin içildiği rahat kahvelere baktı.

Passepartout sonra kırlara, uçsuz bucaksız pirinç tar-lalarına baktı. Burada, kokularının ve renklerinin son demlerini yaşayan çiçekler arasında, çalılıklarda değil de, koskoca ağaçlarda biten parlak renkli kamelyalar görü-lüyordu; bambuya çevrili bahçelerde, kiraz, erik, elma ağaçları vardı, yerli halk bunları meyveleri için değil, da-ha çok çiçekleri için yetiştiriyor ve bu çiçekleri serçeler-den, kargalardan, daha başka obur kuşlardan ürkünç korkuluklarla, ciyak ciyak bağıran dolaplarla koruyor-lardı. Tek bir ulu sedir yoktu ki, üstünde yırtıcı kuşlardan biri yuvalanmamış olsun; ağlayan söğütlerse, yerbere dek uzanan yapraklarıyla, tek ayakları üzerinde kara kara dü-şünen balıkçıl kuşlarını örtmektedi; bunların dışında, dört bir yan kuzgunla, yaban ördeği ve kazıyla, çakırdo-

ğanla ve Japon'ların “Derebeyi” saydıkları uzun ömrün, mutluluğun simgesi turnayla doluydu.

Passepartout, böyle başıboş dolaşırken, otlar arasında birkaç menekşe gördü.

“Tamam! dedi, bizim yemek çıktı işte!” Ancak alıp kokladığı zaman, hiç kokmadıklarını fark etti.

“Talihimiz yokmuş!” diye düşündü. Gerçi bizim ihtiyyatlı oğlan *Carnatic*'ten ayrılmazdan önce tıka basa bir öğle yemeği yemişti; ancak, akşamda dek sağda solda sürttügüden, o anda açlıktan midesi kazınıyordu. Yerli kasaplarda koyun, keçi ya da domuz etine rastlamamıştı, yalnız tarım işlerinde kullanılan sıgırların kesilmesinin de yasak olduğunu bildiğinden, Japonya'da pek et yenmediğine karar vermişti. Yanılmıyordu; ama kasaplık hayvan bulamasa da, Japon'ların pirinçle birlikte bol bol yedikleri şu balık ya da tavuk, yaban domuzu ya da sığın, keklik ya da bildircin etinden azıcık bulabilse, midesi hiç ses çıkarmayacaktı doğrusu. Gel gör ki, kötü giden talihi güller yüzle karşılaşmaktan başka çaresi yoktu, yiyecek bulma işini ertesi güne bırakmak zorunda kaldı.

Gece bastırıldı. Passepartout yerli mahallesine döndü, türlü hünerler yapan meydan soytarlarını, bütün halkı başlarına toplayan palavracı falcıları seyrederek bin bir renkli fenerlerle donanmış sokaklarda gezinmeye başladı. Derken, çıra ışığında balık tutan kayıkların kaynaştığı limanı karşısında buluverdi yeniden.

En sonunda sokaklar boşaldı. Kalabalığın yerini gece devriyesine çıkan Yakuninler aldı. Artlarında bir bölüm askerle dolaşan bu süslü püslü subaylar büykelçiye benzıyordu ve Passepartout bu göz kamaştırıcı devriye kollarından birine rastladıkaça, alaylı alaylı:

“Hadi bakalım!” diyordu, “Yeni bir Japon elçisi daha gidiyor Avrupa'ya!”

XXIII

PASSEPARTOUT'NUN BURNU ALABİLDİĞİNE UZUYOR

Ertesi gün, yorgunluktan canı çikan, açlıktan midesi kazınan Passepartout, "Yok azizim, dedi kendi kendine, her ne pahasına olursa olsun yiyecek bulmali, hem de çabuk." Gerçi cep saatini satıp karnını doyurabilirdi, ama böyle bir şey yapmaktansa açlıktan gebermeye razıydı. Bu durumda, doğanın kendisine bağışladığı, uyumlu değilse bile, güçlü sesi kullanmaktan başka çareyi yoktu.

Birkaç Fransız ve İngiliz şarkısı biliyordu, bunları denemeye karar verdi. Her işi zille, davulla, dümbelekle yaptıklarına göre, Japonların müziksever olmaları ve Avrupa'dan gelmiş bir ustaya layık olduğu değeri vermeleri gerekiyordu. Yalnız, konser vermek için vakit biraz erkendi galiba ve müzikseverler ansızın uykudan uyandırılınca, bakarsın Mikado'nun resmini taşıyan paralarla değil, başka bir şeyle öderlerdi ücretini.

Bunun üzerine Passepartout birkaç saat beklemeye karar verdi; ama yolda, gezginci bir sanatçı için fazla iyi giyimli gözükebileceğini düşündü ve aklına, durumuyla uyuşan bir kılığa girme fikri geldi. Öte yandan, sırtında kilerle daha eski giysilerin değiştirilmesinden eline birkaç kuruş da para kalır, bununla gidip karnını doyurabilirdi.

Hemen bu kararın uygulamasına girdi. Ancak, uzun araştırmalardan sonra bulabildi bir Japon eskici, bulunca da adama fikrini açtı. Avrupalı giysi adamın hoşuna gitti ve Passepartout, az sonra dükkândan, kafasına zamanın etkisiyle solmuş, turbana benzer kenarlı bir şapka, sırtına da eski bir Japon giysisi geçirmiş olarak çıktı. Kılığı pek iç açıcı değilse de, cebinde şingirdayan birkaç metelik vardı.

“Aldırıma canım,” diye düşünüyordu, “diyelim ki kar-navaldayız!”

Böylece ‘Japonlaşan’ Passepartout’nun ilk işi, gösterisiz bir ‘çayhane’ye girip birkaç parça tavukla bir iki avuç pırınç yemek oldu; akşam yemeğiniyse, şimdilik aklına bile getirmiyordu.

“Şimdi artık aklımızı başımıza devşirmeliyiz,” dedi kendi kendine, karnını tıka basa doyuruduktan sonra. “Bundan böyle, sırtındaki partalları verip daha Japon işi bir şey de alamam. Demek ki, ancak kötü bir anı olarak saklayacağım şu Güneş Ülkesi’nden bir an önce ayrılmanın çaresine bakmaliyim!”

Passepartout, bunun üzerine, Amerika’ya gidecek gemileri gözden geçirmeyi kararlaştırdı. Karşılığında yalnız yol ve yiyecek masrafının istenmemesi koşuluyla, aşçı ya da uşak olarak bunnardan birine girmeyi tasarlıyordu. San Francisco’ya vardiktan sonra Allah kerimdi. En önemli sorun, Japonya’yla Yeni Dünya arasındaki dört bin yedi yüz mili aşabilmekti.

Aklına geleni sürüncemedi bırakılanlardan olmayan Passepartout hemen rihtıma yollandı. Ancak ilkin çok basit görünen bu fikir, rihtıma yaklaştıkça gerçekleştirilmesi güç hale geliyordu. Amerikan yolcu gemilerinden birinde bir aşçı ya da bir uşağa gereksinim duyuluyor muydu bakalım? Ve şu garip kılık içersinde neden ona güvensinlerdi? Kim kendisini salık verecek? İyi durum belgesini kimden alacaktı?

Böyle düşüne düşüne yol alırken, soytariya benzer bir adamın Yokohama sokaklarında dolaştırdığı kocaman bir ilana takıldı gözü. İngilizce yazılmış ilanda şunlar okunuyordu:

SAYGIDEĞER WILLIAM BATULCAR YÖNETİMİNDEKİ
JAPON AKROBATLARI TOPLULUĞU

-----O-----

Amerika Birleşik Devletleri'ne Hareketten Önce

ULU TANRI TİNGU TARAFINDAN KORUNAN
UZUN-BURUN-UZUN-BURUNLARIN
SON TEMSİLLERİ

Büyük Gösteri!

— Amerika Birleşik Devletleri ha! diye bağırdı Passepartout, arayıp da bulamadığım şey işte!..

İlancı adamın ardına düşüp Japon mahallesine daldı. Bir çeyrek sonra, tepesine şerit flamalar çekilmiş, duvarlarına, derinliği olmayan hokkabaz resimleri çizilmiş kocaman bir barakanın önüne geldiler.

Bu, ünlü Amerikan sırkı Barnum'a benzer bir cambaz, hokkabaz, soytarı, akrobat, ip cambazı ve jimnastikçi topluluğunu yöneten Saygideğer Batulcar'ın gösteri yeriyydi; topluluk ilandan da anlaşılacağı üzere, Güneş Ülkesi'nden ayrılip Birleşik Devletler'e gitmezden önceki son temsillerini veriyordu.

Passepartout, kulübenin önündeki sütunlu taraçaya girip Bay Batulcar'ı sordu. Az sonra çıkışındı Bay Batulcar.

— Ne istiyorsunuz? diye sordu ilkin yerli sandığı Passe-partout'ya.

— Uşağa ihtiyacınız var mı? dedi Passepartout.

— Uşak mı! diye bağırdı Batulcar, çenesinin altında kıvir kıvir uzanan kırçıl sakalını sıvazlayarak, sözümden ayrılmayan, sadık, boğazı tokluğununa yanında çalışan iki uşağım var... İşte, karşınızdalar, diye ekledi, damarları kontrbas telini andıran yapılı kollarını göstererek.

— Demek hiç bir işinize yarayamam, öyle mi?

- Hiç bir işimize...
- Hay Allah kahretsin! Oysa ne de iyi olurdu sizinle birlikte gelebilmem.
- Hele, hele! dedi Saygideğer Batulcar. Ben ne kadar maymunsam, siz de o kadar Japon'sunuz galiba! İyi ama neden böyle giyindiniz?
- İnsan ancak bulabildiğini giyiyor!
- Doğru be. Fransız misiniz siz?
- Evet, hem de Parislinin hası...
- Ee, şaklabanlık gelir öyleyse elinizden?
- Vallahi, diye karşılık verdi, ulusunun kendisini böyle garip bir iş önermesiyle karşılaşmasına canı sıkılan Passepartout, biz Fransızlar gerçekten de şaklabanlıkta ustayızdır, ama Amerikalıların eline su dökemeyiz gene de.
- Doğrudur. Her neyse azizim, uşak olarak alamam da, soytarı olarak tutabilirim sizi. Tamam mı, asla nım. Fransa'da yabancı soytarılar gösterilir, dışarıdaysa, Fransız soytarılar!
- Yaa!
- Ayrıca, sağlam bir adama benziyorsunuz?
- Öyleyimdir, hele yemekten kalktıktan sonra.
- Şarkı da söyle misiniz?
- Söylerim, diye karşılık verdi bir zamanlar sokak şarkıcılığı da etmiş olan Passepartout.
- Peki, sol ayağınızın tabanında bir topaç döndürür, sağ ayağınızın tabanında da sivri bir kılıç taşırken, baş aşağı da söyleyebilir misiniz?
- Elbette! diye karşılık verdi, gençliğinde öğrendiği cambazlıklar hatırlayan Passepartout.
- Anlıyorsunuz ya, bütün iş bunda! diye yanıtladı Saygideğer Batulcar.
- Ve hemen oracıkta sözleşmeyi yapıverdiler. Passepartout, en sonunda bir iş bulmuştu. Ünlü Japon toplulu-

ğündaki bütün numaraları yapacaktı. Gerçi pek iç açıcı bir şey değildi bu, ama böylece, bir haftaya kalmadan San Francisco yolunda olacaktı.

Saygideğer Batulcar'ın korkunç bir gürültüyle saat üçte başlayacağını duyurduğu temsil için daha şimdiden, trampet ve davullardan kurulu bir Japon orkestrası sırkin kapısında şamataya başlamıştı. Tahmin edileceği üzere, göstereceği numaraya hazırlanmamış olan Passepartout, yüce tanrı Tingu'nun Uzun Burunları'nın kuracağı "büyük piramit"te, güçlü omuzlarıyla yer alacaktı. Bu "büyük gösteri"yle kapanacaktı temsil.

Saat üç olmadan, koca kulübe seyirci dolmuştu. Avrupalısı yerlisi, Çinlisi Japonu, kadını, erkeği, çocuğu koşmuş, daracık sıralara, sahneye bakan localara yerleşmişti. Çalgıcılar da yerlerini almış, bir yığın gong, tamtam, flüt, zil, dümbelek ve davul kulakları sağır edercesine ötmeye başlamıştı.

Gösteri, bütün o akrobat gösterilerine benzer bir şey oldu. Ancak şunu da itiraf etmek gerekir ki, şu Japonlar dünyanın en usta dengecileridirler. İçlerinden biri, eline bir yelpazeyle küçük kâğıt parçaları almış, çiçek-kelebek oyunu oynuyordu. Bir başkası piposunun kokulu dumanyyla, havaya çabucak seyircileri öven birtakım mavimti-rak sözcükler yazıyordu. Beriki, yanın mumlarla hokka-bazlık yapıyor, mumlar dudaklarının hizasından geçerken teker teker söndürüyor, sonra birbiri ardı sıra yakıyordu. Başka biri, dönen topaçlarla akla hayale gelmedik hünerler gösterdi; bu vizıldayan makineler onun elinin altında sanki canlanıyor, hiç durmamacasına dönüyorlardı; pipo saplarında, kılıç üstünde, sahnenin bir başından öbür başına uzatılmış, saç inceliğindeki çelik tellerde koşuyor; bambudan yapılmış merdivenleri çıkıyor, sahnenin dört bir yanına dağılıyor, değişik fonlardaki vizültalaryla garip bir uyum yaratıyorlardı. Hokkabazlar onlarla

oynuyor, topaçlar havada dönmeye devam ediyordu; adamlar onları tahta raketlerle top gibi savuruyor, topaçlar yine dönüyordu; alıp ceplerine tıkıyorlar, çikardıklarında bir de bakiyordunuz, yine dönüyorlar – ve bu iş, gevşeyen bir yay kendilerini havai fişek gibi dört bir yana saçana dek sürüyordu.

Burada topluluğun jimnastikçileriyle akrobatlarının yaptığı akillara durgunluk veren numaraları bir bir saymak gereksiz. Merdiven, sırik, top ve fiçı numaraları büyük bir titizlikle yapıldı. Ama temsilin başlıca gösterisi, Avrupa'nın henüz görmediği şu şaşırtıcı 'Uzun Burunlar'dı...

Uzun Burunlar, yüce tanrı Tingu'nun koruduğu özel bir topluluktu. Orta Çağ çavuşları gibi giyinen bu adamların sırtında birer çift görkemli kanat vardı. Ama başlıca özellikleri suratlarının ortasına kondurulmuş upuzun burunları ve bunu kullanış biçimleriyydi. Bu burunlar aslinda, beş, altı, on ayak uzunluğunda, düz, eğri, kaygan ya da pürtülü bambulardan başka bir şey değildi. Adamların bütün gösterisi de, suratlarına sıkıca tutturulmuş bu burunlarla yapılyordu. Tingu'culardan on - on ikisi sırtüstü yatıyor, arkadaşları da gelip yıldırım çeker gibi uzanan burunlar üstünde atlayıp zipliyor, akıl almaz gösteriler yapıyorlardı.

Son olarak da, elliye yakın Uzun Burun'un gerçeklestireceği "Juggernaut'nun Arabası" adı verilen canlı piramit vardı. Ancak, Saygideğer Batulcar'ın sanatçıları bu piramidi birbirlerinin omzuna basarak değil, burunları üstünde kuracaklardı. Arabanın temelinde duran adamlardan biri topluluktan ayrıldığı ve bu iş için güçlü kuvvetli olmak gerektiği için, yerini Passepartout'ya vermişlerdi.

Bizim yiğit oğlan, Orta Çağ kılığına bürünüp de suratinin ortasına altı ayak uzunluğunda bir burun oturtu-

lunca —gençliğinin hüzünlü anısı aklına geldiğinden— azı-
cık kederlendi elbet! Ama neylersin, ekmek parası için
hepsini sineye çekmek zorundaydı.

Passepartout sahneye girdi ve Jaggernaut'nun Araba-
sı'na temel taşı olmak üzere arkadaşlarının yanında yer
aldı. Hep birlikte, burunları havada, sırtüstü uzandılar.
Bir ikinci cambaz takımı gelip bu burunların üstüne çıktı,
üçüncü takım onların, dördüncü takım da bu sonuncuların burnuna yerleştii; böylece, tiyatronun tavanına
değen, insandan yapılmış bir anıt kuruldu.

Tam bütün salon alkıştan inler, orkestradaki bütün
çalgıcılar avaz avaz bağırırken, piramit sarsıldı, denge
bozuldu, en alttaki burunlardan biri aradan çekildiği
için, insan anıt iskambil kâğıdından yapılmış bir şato gi-
bi çöküverdi...

Suç Passepartout'daydı, yerini bırakmış, kanatlarını
kullanmadan ön sahneyi aşmiş, sağdaki galeriye tırman-
mış, seyircilerden birinin ayağına kapanıp:

“Ah, Efendim! Efendiciğim!” diye bağırmıştı.

— Siz ha?

— Benim ya!

— Peki evladım, hadi gemiye öyleyse!..

Bundan sonra Bay Fogg, yanından ayırmadığı Bayan Auda ve Passepartout, hızla kulübenin koridoruna doğru
yürüdüler. Ama yarı yolda, ‘kırılıp dökülen’ler için para
isteyen, öfkeden deliye dönmüş Saygideğer Batulcar di-
kildi karşıslarına. Bay Fogg bir avuç para fırlatarak ada-
min öfkesini yattırdı. Bay Fogg'la Bayan Auda, saat al-
tı buçukta, tam kalkmak üzereyken, sırtındaki koca ka-
natlarla suratındaki altı ayaklı burnu çıkarıp atmaya
vakit bulamamış Passepartout'nun ardından gemiye bini-
yorlardı.

XXIV
PASİFİK OKYANUSU GEÇİLİYOR

Şanghay'da olup bitenleri tahmin ediyorsunuzdur. *Tankadere*'nin verdiği işaretler Yokohama postasınca görülmüştü. Bayrağın yarıya indirildiğini gören yolcu gemisinin kaptanı, doğruca küçük teknenin yanına gelmişti. Az sonra Phileas Fogg, anlaştıkları üzere, John Bunsby'nin cebine beş yüz elli sterlin koyuyordu. Bu iş de bitince, bizim saygıdeğer İngiliz, Bayan Auda ve Fix buharlı gemiye binmiş ve Nagasaki üzerinden Yokohama'ya doğru yola çıkmıştı.

Phileas Fogg, 14 Kasım sabahı, tam zamanında limana varmış, Fix'i kendi haline bıraktıktan sonra, hemen *Carnatic*'e gitmiş ve Bayan Auda'yı sevindiren –aslında belki kendisini de sevindiren, ama hiç belli etmediği– haber almış, Fransız Passepartout'un bir gün önce Yokohama'ya geldiğini öğrenmişti.

O akşam San Francisco'ya hareket etmek zorunda bulunan Phileas Fogg hemen uşağıını aramaya koyuldu. Hiç bir sonuç elde edemeden Fransız ve İngiliz konsolosluklarına başvurdu, Yokohama sokaklarında boşu boşuna dolaştıktan sonra, Passepartout'yu bulmaktan umudunu kestiği sırada, rastlantı ya da bir çeşit önsezi onu Saygıdeğer Batulcar'in sirkine soktu. Uşağını o garip kılığıyla tanıymadı elbet; ama beriki, sırtüstü yatarken, galeride boy gösteren efendisini tanıdı. Görür görmez burnunun oynamasına engel olamadı. Burnu oynayınca da denge bozuldu ve bildiğiniz işler oldu.

Passepartout, Bayan Auda'nın ağızından ilkin bunları, sonra da, Bay Fix'le birlikte, iki direkli *Tankadere* ile Hong Kong'dan Yokohama'ya gelişlerini öğrendi.

Fix, Passepartout sözünü işitince hiç istifini bozmadı. Passepartout ise, polis hafisiyle aralarında geçenleri efendisine anlatma zamanının gelmediği kanısındaydı.

Bu yüzden de, olup biteni anlatırken, Hong Kong'daki bir afyon evinde uyuşturucu maddeden içip sızdiği için kendini suçlayıp özür dilemekle yetindi.

Bay Fogg bu öyküyü tek söz etmeden, büyük bir soğukkanlılıkla dinledi; sonra, gidip gemiden kendisine uygun bir kılık bulabilmesi için uşağına para verdi. Bir saat geçmeden, bizim dürüst oğlan burnunu kesmiş, kanatlarını koparmış, yüce tanrı Tingu'nun kollarına benzer bir yanı kalmamıştı.

Yokohama - San Francisco postasını yapan gemi, "Pacific Mail Steam" Şirketi'ne bağlıydı, adı da *General-Grant*'tı. Bu, yandan çarklı, iki bin beş yüz tonluk, oturaklı, hızlı, geniş bir gemiydi. Kocaman sarkaç güvertede bir yükseliyor, bir alçalıyordu; bir ucunda piston kolu, öbüründeyse düz hareketi dairesel hareket haline getirip doğruca çark miline iletten kol vardı. *General-Grant*, üç direkli bir gemiydi, kocaman yelkenleri buhar kazanının işini kolaylaştırıyordu. On iki millik hızla, Pasifik Okyanusu'nu çok çok yirmi bir günde geçerdi. Böylece Phileas Fogg, 2 Aralık'ta San Francisco'da, 11 Aralık'ta New York'ta ve 20'sinde -yani bahsin sona ereceği 21 Aralık'tan birkaç saat önce- Londra'da olmayı umabilirdi.

Gemide epey yolcu vardı, bunlar İngiliz, Amerikalı, Amerika'ya göç eden Çinli ya da Japon işçiler ve izinlerinde dünya gezisine çıkışmış Hintli subaylardı. Yolculuk sırasında tek bir deniz olayı olmadı. Geniş çarklarına yaslanan, güçlü yelkenlerinden destek alan tekne pek az sallanıyordu. Pasifik Okyanusu, adına layık dingin bir deniz olduğunu göstermekteydi. Bay Fogg her zamanki gibi sakin ve suskundu. Genç yol arkadaşı, gün geçtikçe bu adama gönül borcunun dışında birtakım bağlarla bağlandığını hissediyordu. Aslında son derece eli açık olan bu suskun insan onu sandığından daha çok etkiliyordu ve farkında olmaksızın, giz dolu Fogg'un hiç mi hiç etkilenmiyorla benzediği duygusuna kapılıyordu.

Bayan Auda, ayrıca, soylu İngiliz'in tasarılarıyla da yakından ilgilenmekteydi. Yolculuğu tehlikeye düşürecek zorluklarla karşılaşacaklar diye ödü kopuyordu. Çoku kez, Bayan Auda'nın gönlünden geçenleri okumakta güçlük çekmeyen Passepartout'yla hoşbeş ediyordu. Bu yiğit oğlan, şimdi artık efendisine bir madenci gibi bağlıydı; onun dürüstlüğü, eli açıklığını, kendini yakınlarına adayışını öve öve bitiremiyordu; sonra, Çin ve Japonya gibi garip ülkelerden çıktılarını, uygar ülkelere döndüklerini, Dünya çevresindeki bu güç yolculuğu tamamlayabilmek için, kendilerini alıp San Francisco'dan New York'a götürecek bir trenle, oradan Londra'ya aktaracak bir gemi yeteceğine göre, işin zor kısmının atlatıldığını söyleyerek Bayan Auda'nın yüreğine su serpiyordu.

Yokohama'dan ayrılıklarının dokuzuncu günü, Phileas Fogg Yerküre'nin tam yarısını geçmiş durumdaydı.

Gerçekten, de, *General-Grant*, 23 Kasım'da, yüz sekseninci boylamdan geçmekteydi, buyسا tam Londra'nın karşısına rastlıyordu. Bay Fogg, kendisine verilen seksen günün elli ikisini kullanmış, geriye yalnız yirmi sekiz gün kalmıştı. Ancak, bizim soylu İngiliz "boylam daireleri yönünden" yolun yalnız yarısını geçtiyse de, aslında, toplam yolun üçte ikisinden çoğunu bitirmiştir. Gerçekten de, Londra'yla Aden, Aden'le Bombay, Kalküta'yla Singapur ve Singapur'la Yokohama arasında ne de çok dönüp dolmuşlardır! Londra'dan geçen ellinci enlemi düzgün izlemiş olsa, bütün yol on iki bin mil tutacaktı; oysa Phileas Fogg, ulaşım araçlarından ötürü, yirmi altı bin mil geçmek zorundaydı, bunun hemen hemen on yedi bin beş yüzünü aşmıştı 23 Kasım'da. Şimdi artık yol düzdü ve Fix de ayak bağı olamazdı!

23 Kasım günü, Passepartout müthiş keyiflendi. Bildiğiniz gibi, bizim inatçı oğlan, geçtiği ülkelerin yerel saatlerini kabul etmeyip atadan kalma köstekli saatini Londra'ya göre ayarlamaya devam ediyordu. O günse, saat-

ni ne ileri, ne geri aldığı halde, gemideki kronometrelerle çakışmıştı.

Passepartout'nun bundan ne türlü bir zevk duyduğunu anlamak kolay elbet. Fix'in, yanında olsa, ne diyeceğini merak ediyordu doğrusu.

"O aşağılık herif de bana boylam daireleri, Güneş, Ay üstüne bir sürü şey anlatırdı!" deyip duruyordu Passepartout. "Hey gidi, hey! Bu adamları dinlesek, saatimiz da saate benzerdi ha! Günün birinde, güneşin benim saatte göre doğmaya karar vereceğinden emindim zaten!.."

Oysa Passepartout'nun bilmediği bir şey vardı: saatinin kadranı İtalyan saatlerindeki gibi yirmi dörde bölünmüş olsaydı, sevinmeye fırsat bulamayacaktı, çünkü gemideki saatler sabah dokuzu gösterirken, kendi saatı akşam dokuzunu, yani gece yarısından sonra yirmi biri gösterecekti – Londra'yla yüz sekseninci boylam arasındaki fark da bu kadardır zaten.

Ancak Fix, bu fizik olayı açıklayabilse bile, Passepartout belki anlar, ama kabul etmezdi. Ayrıca, gerçi olacak şey değildi ya, hani polis hafiyesi bir çılgınlık edip de tam o sırada ortalarda görünse, Passepartout haklı hincinin verdiği öfkeyle, ona böyle paşa paşa saat işini değil, çok daha başka bir şeyi sorardı herhalde.

Peki ama, Fix nerelerdeydi acaba?..

General-Grant'ta tabii!

Gerçekten de, polis hafiyesi, Yokohama'ya gelince, akşamüstü yeniden buluşacağı Bay Fogg'dan ayrılmış, hemen İngiliz Konsolosu'na koşmuştu. Orada, bunca zamanın beklediği tutuklama belgesini bulmuştu; Bombay'dan beri ardından koşan –Hong Kong'dan buraya, kendisinin de bindiğini sandıkları *Carnatic*'le gelmiş olan– belgenin daha kırk günlük geçerliliği vardı. Bu durumda, varın siz hesaplayın polis hafiyesinin hayal kırıklığını! Belge artık hiç bir ise yaramazdı! Bay Fogg, İngiliz topraklarından ayrılmıştı! Şimdiden sonra onu tutukla-

yabilmek için, Amerika'dan çıkarılmasını sağlamak gerekliydi!

“Olsun!” dedi Fix ilk öfkesini yendikten sonra, “belge burada işime yaramıysa, İngiltere’de yarar. Bu namussuz herif, polisi atlattığına aklı kestiğinden, yurda dönmek niyetinde galiba. Dönsün bakalım. Oraya dek ardından ayrılmam. Paraya gelince, insallah tükenmemiştir! Ancak adamım, yol, ödül, dava, ceza, fil parası falan derken, şimdkiye dek beş bin sterlinden fazla harcadı herhalde. Neyse, Banka zengindir nasıl olsa!”

Böylece karara vardiktan sonra, General-Grant'a bindi. Bay Fogg'la Bayan Auda gemiye geldiklerinde, o çoktan yerleşmişti. O garip kılık içinde de olsa, Passepartout'u görür görmez tanıdı ve ağızı bir karış açık kaldı. Büttün işleri altüst edecek bir açıklamada bulunmak zorunda kalmamak için, hemen koşup kamarasına gizlendi – gemide çok sayıda yolcu bulunduğuundan, düşmanının gözüne çarpmayacağını tahmin ediyordu; ama günün birinde, geminin burnunda yüz yüze geliverdiler.

Passepartout tek laf etmeden Fix'in girtlağına sarıldı, hemen kendisini tutan birtakım Amerikalıların sevinç çığlıklarını arasında, Fransız boksunun İngiliz boksundan üstün olduğunu gösterip bir temiz patakladı zavallı polis hafiyesini.

Dayak faslı bittiğinde, Passepartout sakinleşmiş, adeta bir yükten kurtulmuştu. Fix epey kötü bir durumda doğruldu, rakibine bakıp soğuk bir tavırla:

- Bitti mi? dedi.
- Evet, şimdilik.
- Öyleyse, gelin de konuşalım azıcık.
- Nee, ben mi?..
- Efendinizin iyiliği için.

Adamın soğukkanlığı karşısında alıklaşan Passepartout polis hafiyesinin ardına düştü, birlikte gidip geminin burnuna çıktılar.

— Bir temiz ıslattınız beni, dedi Fix. Şimdi de sözlerime kulak verin. Bugüne dek Bay Fogg'un karşısındaydım, ama artık ondan yanıyorum.

— Çok şükür! diye haykırdı Passepartout, dürüst bir insan olduğuna inandınız mı?

— Hayır, diye karşılık verdi Fix soğuk bir sesle, hâlâ alçak bir insan olduğuna inanıyorum... Şiiş! Sakın yerinizden kırıdamayın ve beni dinleyin. Bay Fogg, İngiliz topraklarındayken tutuklama belgesi beklediğim için hep kendisine engel olmaya çalıştım. Bunun için elimden geleni yaptım. Bombay'da din adamlarını üstüne saldım, Hong Kong'da sizi uyuttum, efendinizden ayırdım, ona Yokohama postasını kaçırıldım...

Passepartout, yumruklarını sıkmış dinliyordu.

— Ama şimdi, Bay Fogg İngiltere'ye dönüyor galiba? diye devam etti Fix. Eğer öyleyse, ben de ardındayım demektir. Yalnız, bundan böyle, simdiye dek engel çıkarmak için gösterdiğim çabayı engelleri ortadan kaldırıma harcayacağım. Gördüğünüz gibi, oyunum değişti, çünkü çıkarım buna bağlı. Öte yandan şunu da belirtiyim ki, sizin çıkışınız da bunu gerektiriyor, çünkü ancak İngiltere'de bir suçluya mı, yoksa dürüst bir adama mı hizmet ettiğinizi anlayabileceksiniz!

Passepartout büyük bir dikkatle dinlemiştir Fix'i ve adamın gerçekten iyi niyetle konuştuğuna aklı kesmiştir.

— Dost muyuz artık? diye sordu Fix.

— Dost mu? Yok canım! diye karşılık verdi Passepartout. İsterseniz müttefik diyelim, o da çıkarlarımız uygun düşüğü için, çünkü en küçük ihanetinizde boynunuzu koparırmı.

— Anlaştık, dedi polis hafiyesi sakin bir tavırla.

General-Grant on bir gün sonra, 3 Aralık'ta Altın Kapısı koyuna girip San Francisco'ya varıyordu.

Bay Fogg ne bir gün kazanmış, ne de yitirmiştir.

XXV

BİR AÇIK HAVA TOPLANTISI
SIRASINDA SAN FRANCISCO'YA KISA BİR BAKIŞ

Cıktıkları yüler iskeleye bu ad verilebilirse, Phileas Fogg, Bayan Auda ve Passepartout, Amerika kıtasına ayak bastıklarında saat sabahın yedisiydi. Gelgitte birlikte alçalıp yükselen bu yüler iskeleler gemilerin yüklenip boşaltılmasını kolaylaştırmaktaydı. Her boydan yelkenli ler, her ulustan buharlı gemiler ve Sacramento ile yöresinde çalışan birkaç kathi tekneler hep bu iskelelere yanaşır. Öte yandan, Meksika'dan Peru'ya, Şili, Brezilya, Avrupa, Asya ve Okyanus Adaları'na uzanan bir ticaret ağının ürünleri de yine buraya yiğilir.

En sonunda Amerikan toprağına ayak basabildiğine sevinen Passepartout, gemiden, çok tehlikeli bir perendeyle çıkışması gerektigine karar vermişti. Ama çürük iskeleye düştüğünde, az kalsın öbür dünyayı boyluyordu. Bizim dürüst oğlan bu yeni kıtaya "ayak basış" biçiminin verdiği şaşkınlıkla öyle bir çığlık attı ki, yüler iskelelerin sürekli konukları pelikanlarla karabataklar sürü halinde havalandılar.

Bay Fogg, gemiden iner inmez New York treninin kaçta hareket ettiğini sorup öğrendi. Akşam altıda hareket ediyordu. Demek ki, Bay Fogg'un önünde, Kaliforniya eyaletinin başkentinde geçirecek koskoca bir gün vardı. Bayan Auda'yla kendisi için bir araba getirtti. Passepartout arkaya kuruldu ve böyle bir seferi üç dolara yapan taşıt aracı International-Hotel'e yollandı.

Passepartout, oturduğu yüksek yerden, büyük bir me rakla bu kocaman Amerikan kentini seyrediyordu: geniş yollar, ip gibi dizilmiş alçak evler, Anglo-Sakson tarzında yapılmış Gotik kilise ve tapınaklar, uçsuz bucaksız rıhtımlar, kimisi tahta, kimisi tuğla saraya benzer ambarlar;

sokaklarda çeşit çeşit arabalar, omnibüsler, tramvay “arabaları”; kaldırımlarda, Amerikalı ve Avrupalıların yanı başında, Çinli ve Hintliler – sizin anlayacağınız, iki yüz bini aşkın bir kalabalık.

Passepartout gördükleri karşısında epey şaşırıldı. O hâlâ 1849'ların efsanevi kentinde, altın aramaya gelmiş haydutların, kundakçının, katillerin yiğınak yaptığı, toplum dışı itin uğrunun, bir elde tabanca, bir elde bıçak, altın tozuyla kumar oynadığı çifit karşısındaydı. Oysa geçip gitmişti “o güzel günler”. San Francisco şimdî büyük bir ticaret kentine benzıyordu, içine yerleştirilmiş gözcülerin gece gündüz çevreyi gözledikleri ulu Belediye Kulesi, dik açılarla kesişen, aralarında yemyeşil halk bahçelerinin uzandığı sokak ve caddelere tepeden bakıyordu; bir köşedeyse, Gök İmparatorluğu’ndan alınıp oyuncak kutsusu içinde buraya getirilmiş benzeyen şirin Çin Mahallesi vardı. Ortalıkta ne Meksika şapkası, ne altın arayıcılarına özgü kırmızı gömlek, ne de kafası tüylü Kızıldırılı kalmıştı, çevrenizde yalnızca, durmadan koşuştan beylerin çoğunu giydiği ipek şapkalarla kara giysileri görebiliyordunuz. Kimi caddelerde, hele -Londra’nın Regent-street’ine, Paris’in İtalyan Bulvari’na, New York’un Broadway’ine benzeyen- Montgommery-street’teki göz kamaştırıcı mağazalarda dünyanın dört bir yanından gelmiş ürünler sergilenmekteydi.

International-Hotel’e geldiklerinde, Passepartout kendini İngiltere’de sandı.

Otelin zemin katında, orada kalan bütün müşterilere parasız içki veren kocaman bir “bar” vardı. Burada, müşterinin kesesine el atmasına gerek kalmadan, istediği kadar söğüş et, istiridye çorbası, bisküvi ve chester peyniri yenip içiliyordu. Canı serinlemek isteyen, yalnızca, içtiği ale, porto ya da xeres’in parasını veriyordu. Bu iş pek “Amerikanvari” geldi Passepartout’ya.

Otelin lokantası epey rahattı. Bay Fogg'la Bayan Auda masalardan birine yerleştiler, son derece güzel tenli zenciler onlara minnacık tabaklarda yemek getirdiler.

Phileas Fogg yemekten sonra, Bayan Auda'yı da yanına alıp otelden çıktı, pasaportunu gösterip damgalatmak üzere İngiliz Konsolosluğu'na yollandı. Dışarıda uşaıyla karşılaştı, beriki efendisine, Pasifik postasına binmeden bir iki düzine Enfield karabınası ya da Colt tabancası satın almanın yerinde olup olmayacağı sordu. Passepartout, İspanyol hırsızları gibi canları çektiği zaman trenin yolunu kesen Siu'larla Pavni'lerin yaptıklarını işittiği için. Bay Fogg böyle bir şeyin gereksiz olduğunu söyledi, ama yine de onu bildiği gibi davranışında özgür bırakıdı. Sonra, doğruca İngiliz Konsolosu'nun yazihanesine yollandı.

Phileas Fogg daha iki yüz adım atmadan, "büyük bir rastlantıyla" Fix'e rast geldi. Polis hafiyesi müthiş şaşırılmış gibi davrandı. Allah, Allah! Bay Fogg'la birlikte Pasifik Okyanusu'nu geçmiş ve birbirlerini görmemişlerdi demek? Her neyse, Fix, pek çok şey borçlu bulunduğu soylu İngiliz'e rastlamaktan olsa olsa onur duyardı ve işleri kendisini Avrupa'ya çağrılarından, yolculuğun geri kalan kesimini bir arada yapmaktan büyük mutluluk duyacaktı.

Bay Fogg, asıl onurun kendisine ait olduğunu söyledi ve –onu bir an bile gözden irak tutmak istemeyen– Fix, şu garip San Francisco'yu birlikte gezebilmeleri için izin istedi, izin verildi.

Az sonra, Bayan Auda, Phileas Fogg ve Fix sokaklarda dolanmaya başlamışlardı bile. Derken kendilerini, büyük bir kalabalığın toplandığı Montgomery-street'te buldular. Durmadan gelip giden tramvay ve omnibüslere rağmen, rayların üstünde, sokağın ortasında, dükkânların önünde, hatta damlarda müthiş bir kalabalık vardı. Aralarda duyuru-adamlar dolaşıyordu. Üstü yazılı bez-

lerle bayraklar havalarda uçuşuyor, dört bir yandan haykırışlar yükseliyordu.

— Yaşasın Kamerfield!

— Yaşasın Mandiboy!

Bir açık hava toplantısydi bu. Daha doğrusu, Fix öyle düşündü ve bu düşüncesini Bay Fogg'a aktarıp ekledi:

— Onun için, beyefendi, isterseniz bu kalabalığa girmeyeşim. Olsa olsa hırpalanırız.

— Haklısınız, diye karşılık verdi Phileas Fogg, siyasal da olsa, yumruk yumruktur!

Fix, bu söz üzerine gülümsemek zorunda kaldı ve Bayan Auda, Phileas Fogg ve kendisi, gürültüye patırkıya karışmadan her şeyi görebilmek üzere, tam Montgomery-street'in karşısındaki bir taraçaya çıkan merdivenin en üst basamağına yerleştiler. Önlerinde, sokağın öte yakasında, bir kömürcünün iskelesiyle bir gaz satıcısının arasında kocaman bir kürsü vardı ve dört bir yandan akan kalabalık buraya yönelmekteydi.

Peki ama niçin yapıliyordu bu açık hava toplantısı? Nedeni neydi? Phileas Fogg'un bu konuda en küçük fikri yoktu. Asker ya da sivil bir yüksek memur, bir vali ya da Kongre üyesi mi seçiliyordu acaba? Kenti fokur fokur kaynatan şu korkunç kalabalığa bakılırsa, öyle olması gerekiirdi.

Tam bu sırada, büyük bir kaynaşma oldu. Bütün eller havadaydı. Bu ellerin kimisi, yumruk biçiminde sıkılmış olarak kalkıyor, sonra, bağış çağrış arasında hızla iniyor - bu da oy vermenin başka bir türlüsydü besbelili. Kalabalık dalga dalga büyüyor. Bayraklar sallanıyor, bir an yok oluyor, sonra hep birlikte ortaya çıkıyor - insan denizinin dalgası bizimkilerin tündedikleri merdivenin dibine dek vuruyor, başlar, apansız patlayan bir sağanağın dövdüğü denizin yüzündeki kabarcıklara benzıyordu. Kara şapkalar gözle görülecek derecede azalmaktaydı, kalanların da boyu kısalıyordu.

— Evet azizim, siyasal bir toplantı bu, dedi Fix, üstelik de epey ateşli bir konuda yapılıyor olmalı. Bana kalırsa, üstünden epey zaman geçmiş olmasına rağmen, yine de şu ünlü Alabama işi alevlenmiştir.

— Olabilir, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Şöyledir ya da böyle, diye devam etti Fix, iki şampiyon, saygıdeğer Kamerfield'le saygıdeğer Mandiboy karşılışıyor.

Bayan Auda, Phileas Fogg'un koluna girmiş bu gürültülü patırtılı toplantıyı şaşkınlıkla seyrediyordu; Fix tam yanındakilerden birine bu müthiş kalabalığın nedenini sormak üzereyken, öncekileri bastıran bir kaynaşma oldu. Küfürlü bağışmalar iki katına çıktı. Havada sallanan flamalar gözdağı veren bir görünüş aldı. Artık eller değil, yalnız yumruklar göze çarpıyordu. Durdurulmuş arabaların, yoldan alıkonmuş omnibuslerin tepesinden yumruklar savruluyordu.

Ele geçen her şey fırlatılmaktaydı. Çizmeler ve pabuçlar ışık çalarak uçuşuyor, hatta tabancalar bile ulusal patlamalarıyla halkın haykırışlarına katılıyordu.

Kalabalık, merdivenin dibine geldi, ilk basamakları doldurdu, iki yandan biri geri püskürtülmüştü, ama bizimkiler üstünlüğün Mandiboy'da mı, yoksa Kamerfield'de mi kaldığını anlayamamışlardı.

“Çekilsek iyi olacak,” dedi ‘adamının’ kim vurduya gitmesini ya da başına dert açmasını istemeyen Fix. “Bütün bunların nedeni İngiltere'ye ve adamlar da bizi tanırsa, gürültü patırtı arasında bir güzel pataklanızır!”

“Soylu bir İngiliz...” diye karşılık verdi Phileas Fogg.

Ama cümlesini bitiremedi. Tam arkalarından, yerleşikleri merdivenin açıldığı taraçadan korkunç bir gürültü koptu. Halk, “Ya, ya, ya... ga, şa, ga... Mandiboy, Mandiboy çok yaşa!” diye bağıriyordu. Bunlar, Kamerfield'i tutanları yandan vurmaya gelen seçmenlerdi.

Böylece Bay Fogg, Bayan Auda ve Fix iki ateş arasında kalmıştı. Sıvışmak için vakit çok geçti. Ellerinde kurşunlu sopalar ve balyozlar bulunan bu insan seline karşı koymak olanaksızdı. Genç kadını korumaya çalışan Phileas Fogg'la Fix epey hırpalandılar. Her zamanki gibi soğukkanlılığı elden bırakmayan Bay Fogg, doğanın her İngiliz'e bağışladığı silahlarla kendini korumaya çalışırsa da, boşuna. Kızıl tenli, kızıl sakallı, geniş omuzlu, haretlerinden gelenlerin başı olduğu belli olan iriyarı biri o koca yumruğunu kaldırdığı gibi Bay Fogg'un suratına indirmek istedi ve Fix tam bir bağlılıkla atılıp bu yumruğu yemeseydi, bizim soylu İngiliz hapi yutmuştu. Zavallı polis hafiyesinin yamyassı olan ipek şapkasının altında bir anda kocaman bir yumru belirmiştir.

— Bana bak Yankee! diye bağırdı Bay Fogg, müthiş küçümseyen bakişlarla karşısındakini süzerek.

— Ne var be İngiliz! diye karşılık verdi beriki.

— Görüşürüz sizinle!

— Ne zaman isterseniz. Adınız?

— Phileas Fogg. Sizinki?

— Albay Stamp W. Proctor.

Bu konuşturma sona erdiğinde, sel de akıp gitmişti. Fix yere devrilmişti, üstü başı parçalanmış olarak doğruldu, bereket kötü bir yara almamıştı. Paltosu değişik büyülükteki iki parçaya ayrılmış, pantolonuysa, kimi Kızıldırıcıların –sırf modadan ötürü– poposunu kestikten sonra giydikleri kısa pantolonlara benzemişti. Sonuç olarak Bayan Auda hırpalanmaktan kurtulmuş, yalnız Fix yemişti yumruğu.

— Teşekkür ederim, dedi Bay Fogg polis hafiyesine, kalabalıktan kurtuldukları zaman.

— Değmez, diye karşılık verdi Fix, hadi gidelim.

— Nereye?

— Hazır giyim mağazasına.

Gerçekten de, tam sırasıydı. Bizim İngiliz beyleri de

Kamerfield ya da Mandiboy hesabına dövüşmüştü gibi, Phileas Fogg'la Fix'in giysileri lime limeydi.

Bir saat sonra adam gibi giyinmiş, saçlarını başlarını taramışlardı. Bunun üzerine International-Hotel'e döndüler.

Passepartout, satın aldığı yarı düzine altıpatlarla efendisini bekliyordu. Bay Fogg'un yanında Fix'i görünce kaşları çatıldı. Bayan Auda bir iki cümleyle olup bite ni anlatınca yüreğine su serpildi. Fix artık düşman değil, dosttu. Sözünü tutuyordu.

Akşam yemeğinden sonra, yolcularla bavullarını gara götürmek üzere bir araba çağrıldı. Bay Fogg, tam arabaya binerken Fix'e dönüp:

— Şu Albay Proctor'ı bir daha görmediniz mi? diye sordu.

— Hayır, görmedim, diye karşılık verdi Fix.

— Bu adamı bulmak için özel olarak doneceğim Amerika'ya, diye devam etti Phileas Fogg buz gibi bir sesle. Soylu bir İngiliz'in kendisine bu türlü davranışmasına izin vermesi yakışık almaz.

Polis hafiyesi karşılık vermeyip gülümsemekle yetindi. Ama görüldüğü gibi, Bay Fogg, kendi yurdunda düelloya karşı oldukları halde, yabancı ülkelerde, onurlarını korumak için, çekinmeden dövüşen İngilizlerdendi.

Yolcular, altıya çeyrek kala gara vardılar, tren harekette hazırıldı.

Bay Fogg, tam trene binerken bir memur gördü, yanına gidip:

— Affedersiniz, dostum, dedi, bugün San Francisco'da bir karışıklık olmadı mı?

— O karışıklık değil, açık hava toplantısıydı efendim, diye karşılık verdi görevli.

— İyi ama sokaklarda müthiş bir canlılık gözüme çarptı.

— Basit bir seçim toplantısıydı bu.

— Bir orduya baş seçiliyordu herhalde? diye sordu Bay Fogg.

— Hayır, efendim, bir Sulh Mahkemesi'ne yargıç seçiliyordu.

Bunun üzerine Bay Fogg vagona bindi ve tren son hızla yola koyuldu.

XXVI

BİZİMKİLER PASİFİK EKSPRESİ'NE BİNİYOR

“OCEAN TO OCEAN” (Okyanustan Okyanusa) der Amerikalılar ve Amerika Birleşik Devletleri’ni boydan boya geçen “grand trunk”a (büyük hatta) aslında bu ad verilmeliydi. Ancak, “Pacific rail-road” (Pasifik Demir-yolları) iki ana parçaya bölünür: San Francisco ile Ogden arasındakine “Central Pacific”, Ogden ile Omaha arasındakine de “Union Pacific” denir. Beş ayrı yönden gelen demir yolu Omaha’da birleşir, oradan New York'a sık sık tren vardır.

Böylece San Francisco’yla New York, uzunluğu üç bin yedi yüz seksen milden aşağı olmayan, kesintisiz bir demir şeritle birbirine bağlanır. Omaha ile Pasifik Okyanusu arasında, demir yolu, hâlâ Kızılderililerle vahşi hayvanların kol gezdiği bir bölgeden geçer – Illinois’ten kovulan Mormonlar bu geniş toprakları 1845’té sömürgeleştirmeye başlamışlardır.

Eskiiden, en iyi koşullarda, New York’tan San Francisco’ya tam altı ayda gidiliyordu. Öykümüzün geçtiği günlerdeyse, yalnız yedi günde.

Demir yolu, 1862’de, hattı kendi bölgelerinden geçirmek isteyen Güneyli milletvekillerinin bütün direnmelerine rağmen, kırk birinci enlemle kırk ikinci enlem arasından geçirilmiştir. Hâlâ büyük bir saygıyla anılan Başkan Lincoln’ün kendisi saptamıştı tren yolunun başlangıç noktasını: Nebraska eyaletinin Omaha kentiydi bu. Ve ne

kırtasiyecilikle, ne de kalem efendiliğiyle ilişkisi bulunanmayan, Amerikalılara özgü bir hızla çalışmaya başlamıştı. Bu hızlı çalışma demir yolunun sağlamlığına zarar vermiyordu. Ovada, günde bir buçuk millik hat döşeniyordu. Bir lokomotif, bir gün önce döşenen raylardan gerek bir gün sonraki rayları getiriyor ve döşenen kesimlerde koşup duruyordu.

Pasifik demir yolu, Iowa, Kansas, Colorado ve Oregon eyaletlerinde birçok kola ayrılmaktadır. Omaha'dan çıktıktan sonra, kuzey kolunun ağızına dek Platte Irmağı'nın sol yakasını izlemekte, sonra güney koluna eşlik etmekte, Laramie'den ve Wahsatch Dağları'ndan geçmekte. Tuz gölünün çevresinden dolanmakta, Mormonların başkenti Lake Salt City'ye ugradıktan sonra uçsuz bucaksız Amerikan çölü Tuilla vadisine dalmakta, Cedar ve Humboldt Dağları'nı aşmakta, Humboldt Irmağı'yla Sierra Nevada'yı geçmekte, Sacramento üzerinden Pasifik'e inmektedir ve bütün yol boyunca, eğimi, Kayalık Dağlar bölgesinde bile, mil başına on iki ayağı geçmemektedir.

Trenlerin yedi günde aldıkları, saygıdeğer Phileas Fogg'u 11 Aralık'ta New York'tan hareket edecek olan Liverpool postasına yetiştirecek –şimdilik umudu buydu o upuzun demir yolu buralardan geçiyordu işte.

Phileas Fogg'un bindiği vagon, her biri dört tekerlek üstüne oturtulmuş, böylece küçük çaplı dönemeçleri kolaylıkla alabilecek bir hareketliliğe kavuşturulmuş iki ayrı bölümden oluşmuştı. Vagonda kompartiman yoktu: Her vagondaki tuvalete falan giden dar geçidin iki yanına, karşılıklı olarak, iki dizi sıra konmuştu. Trenin bütün vagonları köprücüklerle birbirine bağlıydı, yolcular böylesce bir vagondan öbürüne geçebiliyor, yemekli vagondan, taraçalı vagondan, kahveli ya da salonlu vagondan yararlanabiliyorlardı. Bir tek tiyatro vagonu eksiki. Günlün birinde o da olurdu elbet.

Vagonları bağlayan köprücüklerden, bağıra çağırı mallarını tanıtan kitap ve gazete satıcılarıyla, müşteri bulmakta güçlük çekmeyen yiyecek içecek ve sigara satıcıları eksik olmuyordu.

Bizimkiler, Oakland'dan akşamüstü altında yola çıkmışlardı. Ortalık çoktan kararmıştı – soğuk ve karanlık bir geceydi bu, gökyüzünü örten bulutlar neredeyse kara dönüşecekti. Tren pek hızlı gitmiyordu. Duruşlar da hesaba katılırsa, saatte yirmi mili ancak tutturuyordu, ama bu hız, Amerika Birleşik Devletleri'ni tarifede gösterilen zamanda aşmasına izin verecekti.

Vagonda pek az konuşuluyordu. Zaten az sonra herkesin uykusu gelecekti. Passepartout polis hafiyesinin yanına düşmüştü, ama adamlı konuşmuyordu. Son olaylardan sonra, ilişkileri iyiden iyiye soğuklaşmıştı. Birbirlerine ne yakınlık gösteriyorlardı, ne dostluk. Fix'in tutumunda bir değişiklik olmamıştı, ama Passepartout, diken üstünde oturuyor, en küçük kuşkuda eski dostunun girtlağına sarılacakmış gibi duruyordu.

Yola çıktıktan bir saat sonra kar yağdı – neyse ki bu, trenin yolunu kesmeyecek, ince bir kardı. Pencereden baktığında artık uçsuz bucaksız bir çarşafından başka bir şey görülmüyor, lokomotifin kıvrım kıvrım uzanan buharı bu ak örtü üzerinde kül rengine çalışıyordu.

Saat sekizde, vagona giren bir "steward" yolculara yatma vaktinin geldiğini haber verdi. Burası bir "sleeping-car"dı, vagon birkaç dakikada yatakhaneye çevrildi. Sıraların arkalıkları yatırıldı, özenle katlanmış döşekler büyük bir ustalıkla açıldı, kısa zamanda, tek kişilik kabinler yapıldı, böylece her yolcu, kendisini saygısız bakışlardan koruyan kalın perdelerle çevrili rahat bir yatağa kavuştu. Çarşaflar kar gibi beyaz, yastıklar yumuşadı. Yatıp uyumaktan başka iş kalmamıştı – nitekim, tren olanca hızıyla Kaliforniya eyaletine doğru yol alırken, yolcular da, bir geminin rahat kamarasındaymışlar casına, yatıp uydular.

San Francisco'yla Sacramento arasındaki bölgede arazi pek engebeli değildir. "Central Pacific road" adını taşıyan demir yolu Sacramento'dan yola çıkar, doğuya doğru ilerler, Omaha'dan gelen hatla birleşir. Tren yolu, San Francisco'dan çıktıktan sonra, San Pablo körfezine dökülen Amerikan-river'i izleyerek doğruda kuzey-batıya, Kaliforniya eyaletinin başkentine yollanır. Bu iki önemli kent arasındaki yüz yirmi mil altı saatte alındı ve bizim yolcular, gece yarısına doğru, ilk uykularında Sacramento'yu geçtiler. Dolayısıyla, Kaliforniya eyaletinin başı olan bu kentin ne o güzel rihtimlerini, ne geniş caddeleini, ne göz kamaştırıcı otellerini, ne parklarını, ne de tapınaklarını görebildiler.

Tren Sacramento'dan çıktıktan sonra Junction, Roclın, Auburn ve Colfax istasyonlarını geçti, Sierra Nevada Dağları'na vurdu. Cisco istasyonunu sabah saat yedide geçtiler. Bir saat sonra yatakhane yine sıradan bir vagon haline gelmişti ve yolcular, pencereelerden bu güzel dağlık ülkeyi seyredebiliyorlardı. Tren yolu Sierra'nın keyfine uyuyor, kimi yerde dağın yamacından gidiyor, kimi yerde uçurumların kıyıcılarından geçiyor, dik açılardan kaçınıp tatlı yaylar çiziyor, insanda çıkıştı yokmuş izlenimi uyandıran daracık boğazlara dalıyordu. Demirci çekici gibi kivilcimler saçan lokomotif, önde bir mahmuz gibi uzanan "inek-kovucu"su, gümüş gibi parlayan çam ve dört bir yana kızıl ışıklar gönderen kocaman feneriyle, çavlan ve çağlayanların gürültüsü arasında çufçuf ede ede, böyüre böyüre ilerliyor, kara dumanını çam dallarına dolandırıyordu.

Geçikleri yol üzerinde yok denecek kadar az tünel vardı, köprüyse hiç yoktu. Demir yolu, iki nokta arasındaki en kestirme yolu aramıyor, doğayı zorlamıyor, bütün engellerin yanından dolaşıyordu.

Tren, saat dokuza doğru, yine kuzey-doğuya doğru yol alarak, Garson vadisinden geçip Nevada eyaletine gi-

riyordu. Öğleyin de Reno'dan hareket ediyordu, yolculara burada yirmi dakikalık yemek molası verilmişti.

Demir yolu, bundan sonra, Humboldt Irmağı'nı izleyerek, birkaç mil kuzeye doğru çıktı. Sonra doğuya döndü, bundan böyle, Nevada eyaletinin hemen hemen doğu sınırına rastlayan Humboldt-Ranges bölgesindeki kaynağı dek akarsudan ayrılmayacaktı.

Bay Fogg, Bayan Auda ve arkadaşları, öğle yemeğinden sonra vagonlarına döndüler. En rahat biçimde yerleşen Phileas Fogg, genç kadın, Fix ve Passepartout önlerinden geçip giden değişik görünümleri seyrediyorlardı – ta ufka dek uzanan geniş çayırlar, imgeleri göge vuran sıradalar, köpüre köpüre akan 'derecikler' bunlar arasındaydı. Ötelerde toplanan bizon sürüleri, zaman zaman, canlı su bentlerini andırmaktaydı. Bu kalabalık geviş getirenler ordusu, sık sık trenlerin önünü keserdi. Sımsıkı diziler halinde, saatlerce tren yolundan geçikleri görülmüşür. O vakit lokomotif durmak, yolun açılmasını beklemek zorundadır.

O sefer de böyle oldu. Akşamüstü üçe doğru, on - on iki bin başlık bir sürü demir yolunu kesti. Makine önce hızını yavaşlatıp boynuzunu o kalan et yiğinina daldırmayı denedi, ama sonunda vazgeçti.

Geviş getirenlerin –Amerikalıların buffalo dedikleri yaban öküzlerinin– zaman zaman kulakları sağır eden böğürtülerle, ağır ağır geçişlerini seyrediyorlardı. Boyları Avrupa'daki boğalarından uzun, bacaklarıyla kuyrukları kısaydı, boynuzları daha dipten epey ayrıktı, başlarında, boyunlarında ve omuzlarında uzun tüylü bir yele vardı. Bu göçü durdurmak kimsenin aklından geçmiyordu tabii. Yaban öküzleri yola düştüler mi, kimse onları bundan alıkoyamaz, ya da yönlerini değiştiremezdi. Hiç bir engelin durduramayacağı canlı bir et seli halinde akıp giderlerdi.

Vagonlar arasındaki köprücüklere dağılan yolcular bu garip gösteriyi izliyorlardı. İçlerinde en tez canlı olması gereken adam, Phileas Fogg'sa yerinden bile kırıdama-mış, bilgece yaban öküzlerinin kendisine yol vermesini bekliyordu. Passepartout bu hayvan selinin yarattığı ge-cikmeden ötürü kızıp köpürmüştü. Elindeki bütün silah-ları üzerlerine boşaltmak istiyordu.

“Ne ülke be!” diye bağırdı. “Allah’ın öküzleri trenle-ri durduruyor ve gezmeye gider gibi, killarını bile kırı-
datmıyorlar! Vay canına be! Bay Fogg'un bu tersliği de
programa katıp katmadığını öğrenmek isterdim doğrusu!
Hele makinesini bu lanet hayvan sürüsünün üstüne süre-
meyen makiniste ne demeli!”

Makinist engeli devirmeye kalkışmamış, sakınımlı davranmıştı. Üstlerine yürüse, lokomotifin önündeki mahmuzla ilk sıradaki öküzleri öldürdü elbet; ama ne denli güçlü olursa olsun, makine az sonra durmak zorun-
da kalır, lokomotif yoldan çıkar, tren oracıkta kaliverir-di.

En iyisi sabırla beklemek, açılan arayı sonradan ka-patmaya çalışmaktı. Yaban öküzlerinin geçidi tam üç sa-at sürdü ve yol ancak karanlık basarken boşaldı. O sıra-da, ilk geçenler güney ufkunda yitip giderken, sürünen son hayvanları hâlâ hattın üzerindeydiler.

Tren Humboldt-Ranges'ları aşarken saat sekiz, Utah eyaletinin ünlü Tuz Gölü bölgесine, yani Mormonların garip ülkesine girdiğindeyse dokuz bucuktu.

XXVII

PASSEPARTOUT, SAATTE YİRMİ MİLLİK BİR HIZLA BİR MORMON TARİHİ DERSİNİ İZLİYOR

Tren, 5-6 Aralık gecesi, aşağı yukarı elli millik yol al-dı güney-doğuya doğru; sonra, Tuz Gölü'ne yaklaşıp ku-zey-doğuya yöneldi.

Passepartout sabah dokuzda doğru, vagon aralarındaki köprücüklerden birine hava almaya çıktı. Hava soğuk, gökyüzü kül renkliydi, ama kar yağmıyordu. Sisin irileştirdiği güneş kocaman bir altın tekerleği andırıyordu, Passepartout gözünü dikmiş, bunun sterlin olarak değerini kestirmeye çalışırken, garip bir adam gelip onu dallığı düşlerden ayırdı.

Trene Elko'da binen bu adam çok uzun boylu, esmer mi esmer, kara bıyıklı, kara çoraplı, kara ipek şapkaklı, kara yelekli, kara pantolonlu, beyaz kravatlıydı, köpek derisinden eldiven takmıştı. Gören din adamı sanırdı. Trenin bir başından öbürüne gidiyor ve her vagonun kapısına, balmumuyla, el yazısı bir duyuru asıyordu.

Passepartout kapiya yanaşıp bu kâğıtlardan birinde saygıdeğer Mormon misyoneri "birader" William Hitch'in, 48 numaralı katarda bulunmuşundan yararlanarak, saat on birle on iki arasında, 117 numaralı vagonda, Mormonluk üzerine bir konuşma yapacağını, "Yeni Zaman Ermişleri"nin dini konusundaki gizleri öğrenmek isteyen herkesi bu toplantıya çağırduğunu okudu.

"Giderim elbet," dedi kendi kendine, Mormonluk konusunda bu toplumun temeli olan çok eşlilikten başka bir şey bilmeyen Passepartout.

Haber bir anda yayıldı yüzeye yakın yolcusu bulunan trene. Bunların çok çok otuzu, konuşmanın çekimine kapılmış, saat on birde 117 numaralı vagonun sıralarına çökmüştü. Passepartout en ön sıradaydı. Ne efendisi, ne de Fix yerlerinden kırırdamayı gerekli bulmamışlardı.

Birader William Hitch, bildirilen saatte kalktı ve daha başından kendisine karşı çıkmış gibi, sınırlı bir sesle bağırdı:

"Ben diyorum ki, Joe Smyth bir din şehididir, kardeşi Avram da öyle ve Birleşik Devletler Hükümeti'nin peygamberlerimize karşı giriştiği baskılar devam ederse, pek yakında Brigham Young da din şهitleri arasına katılacaktır! Kim cesaret edebilir bunun tersini söylemeye?"

Bu apansız coşkunluğu doğal sakinliğiyle çelişen din yayıcıya hiç biri karşı çıkmaya cesaret edemedi. Öfkesinin, Mormonluğun son zamanlarda uğradığı ağır baskılardan geldiği belliydi. Gerçekten de Birleşik Devletler Hükümeti, üstelik büyük çabalardan sonra, bu kör inançlı kişilerin sayısını epey azaltmıştı. Utah eyaleti ele geçirilmiş, Birleşik Devletler yasalarına bağlanmış, Brigham Young, başkaldırma ve çok eşlilik suçlarıyla hapse tıkalmıştı. O günden beri, peygamberin öğrencileri çabalarını iki katına çıkarmış, eyleme geçmeyden önce, Kongre'nin tasarılarına sözle direnmeye başlamışlardı.

Göründüğü gibi, birader William Hitch demir yollarında bile dinini yaymaya çalışıyordu.

Ve başladı Tevrat günlerinden bu yana Mormonluğun öyküsünü anlatmaya, gerek sesiyle, gerek el kol hareketleriyle anlatışını tutkulu bir biçimde sokarak: "İsrail'de, Joseph oymağına bağlı bir Mormon peygamberinin yeni dinin tarihçesini yayımlayıp bunu oğlu Morom'a bırakışını; aradan yüzyıllar geçtikten sonra, Mısır harfleriyle yazılmış bu küçük kitabın, 1825 yılında Vermont eyaletinde ortaya çıkıp peygamberliğini ilan eden Joseph Smyth Jr. tarafından İngilizcaye çevrilişini ve en sonunda, gökten inen bir habercinin, aydınlık bir ormanda önüne çıkıp kendisine Tanrı'nın bildirisini getirişini," anlattı.

Tam bu sırada, din yayıcının bu çok özel öyküsünden sıkılan birkaç dinleyici vagondan ayrıldı; ama William Hitch istifini bozmadı, öyküsüne devamlı "Genç Smyth'in, babası, iki kardeşi ve birkaç öğrencisiyle birlikte Yeni Zaman Ermişleri dinini kuruşunu; bu dinin yalnız Amerika'da değil, aynı zamanda İngiltere, İskandinavya, Almanya'da kabul edilişini; buna inananlar arasında zanaatçılarla birlikte daha birçok serbest ugraş sahibinin bulunduğu; Ohio'daki kolun kuruluşunu; Kirkland'da, iki yüz bin dolara bir tapınakla koca bir kentin yapılışını; Smyth'in gözü pek bir bankacı oluşunu, basit

bir mumyacının elinden, Hazreti İbrahim ve benzeri ermiş Mısırlıların kaleminden çıkışmış öyküleri anlatan bir papirüsü alışını,” aktardı.

Anlatı uzayınca, dinleyici sıraları biraz daha boşaldı, sonunda kala kala yirmi kişi falan kaldı.

Ama bizim ateşli birader, bu kaçışlara aldırmadan devam etti: “Joe Smyth’ın 1837’de iflas edişini, paraları batırılan hisse senedi sahiplerinin onu katrana buladıktan sonra kuş tüyleri içinde yuvarlayışlarını; birkaç yıl sonra, Bağımsızlık Savaşı sırasında Missouri’de, eskisinden daha ünlü ve sayılan bir adam olarak, en az üç bin kişilik bir dindar topluluğunun başına geçişini ve dinsizlerin şerrinden Amerika’nın batısına kaçışını” bütün ayrıntılarıyla anlattı.

Bu bölüm sona erdiğinde, vagonda topu topu on dinleyici kalmıştı, anlatılanları tüm dikkatiyle dinleyen dürrüst Passepartout da bunlar arasındaydı. Bu sabırlı dikkati sayesinde “Smyth’ın, yıllarca kovalandıktan sonra, 1839’da, Mississippi Irmağı kıyılarında Nauvoo-la-Belle kentini kuruşunu, kentin nüfusunun yirmi beş bini bulusunu; Smyth’ın buraya hem Belediye Başkanı, hem yarışçı, hem kumandan olusunu; 1843’te, Birleşik Devletler başkanlığına adaylığını koyuşunu; Carthage’de tuzağa düşürülüp hapse atılışını ve burada, maskeli adamlar tarafından öldürülüşünü,” öğrendi.

O anda Passepartout vagonda yapayalnızdı ve bizim ateşli birader, gözlerinin içine bakıp sözleriyle büyüleyerek ona, Smyth’ın ölümünden iki yıl sonra, ardılı (halefi), Tanrı’nın peygamberi Brigham Young’ın Nauvoo’dan ayrılmış Tuz Gölü kıyılarına yerleştiğini ve bu seyrine doyulmaz ülkede verimli topraklarda, Utah’tan Kaliforniya’ya göç eden insanların yolu üzerinde, dinin yeni bir kolunun kurulduğunu, Mormonluğun ayrılmaz parçası olan çok eşilik sayesinde kısa zamanda gelişliğini hatırlattı.

“Ve işte bu yüzden, sırı bu yüzden Kongre'nin kışkançlığı üzerimize döndü!” diye ekledi William Hitch. “İste bu yüzden Birleşik Devletler askerleri Utah topraklarını çığneyip geçti! İşte bu yüzden başkanımız, peygamber Brigham Young, yasalar çiğnenerek hapse atıldı! Kaba kuvvet karşısında boyun mu eğeceğiz? Asla! Vermont'dan, Illi-nois'den, Ohio'dan, Missouri'den, Utah'tan kovulmuş olmamıza rağmen, çadırımızı dikecek bağımsız bir toprak bulacağınız elbet... Peki ya siz, benim sadık kardeşim,” diye ekledi ateşli birader şimşekler çakan gözlerini biricik dinleyicisinin gözlerine dikerek, “çadırınızı getirip bayrağımızın gölgesine dikecek misiniz?”

“Hayır,” diye karşılık verdi yiğit Passepartout ve sonra gözü dönmüş Mormon'u vaaziyla baş başa bırakıp tüydü.

O bu konuşmayı dinlerken, tren hızla yol almış, yarıma doğru, Tuz Gölü'nün kuzey-batı ucuna varmıştı. Bulundukları noktadan, aynı zamanda Ölü Deniz diye anılan ve Amerika'daki kutsal ırmaklardan birinin döküldüğü Tuz Gölü'nün genişçe bir bölümü görülebiliyordu. Bu, son derece güzel, oturaklı, tuza belenmiş kayalıklarla çevrili, bir zamanlar epey geniş bir alanı kaplayan nefis bir göldü; ama zamanla kıyıları yükselmiş, genişliği azalırken derinliği artmıştı.

Uzunluğu yetmiş, genişliği otuz beş mili bulan Tuz Gölü denizden üç bin sekiz yüz ayak yüksekliktedir. Kendisinden bin iki yüz ayak daha alçakta olan Asfalt Gölü'ne hiç benzemeyen bu gölde tuz oranı yüksektir ve yapısındaki maddelerin dörtte biri suyunda erimiş durumdadır. Damıtık suyun özgül ağırlığı 1000, Tuz Gölü'nün kiyse 1170'tir. Dolayısıyla, burada balık yaşayamaz. Kutsal Irmak'ın, Weber'in ve daha başka bir iki akarsuyun getirdiği balıklar hemen ölü; ama suyunun insan giremeyecek kadar yoğun olduğu doğru değildir.

Gölün çevresindeki topraklar çok iyi işlenmişti, çünkü

Mormonlar toprak işinden anlıyordu: Hayvanlar için kümes ve avlular yapılmış, tarlalara buğday, mısır, Hint dağısı ekilmiş, yemyeşil çayırlar yetiştirilmişti, altı ay sonra yaban gülleri, akasyalar, sütleğenler dört bir yan kaplayacaktı herhalde; şimdilik, toprak incecik bir karla kaplıydı.

Yolcular, saat ikide Ogden'e indiler. Tren saat altında yola çıkacağından, Bay Fogg'la Bayan Auda ve arkadaşlarının küçük bir ara yolla Ogden istasyonundan ayrılan Ermişler Kenti'ne (Salt Lake City) gidecek vakitleri vardı. Victor Hugo'nun deyişiyle "dik açıların iç karartıcı üzünü" taşıyan ve kocaman satranç tahtalarını andıran düz çizgili Amerikan kentlerinin tipik örneği olan bu mimik kenti iki saatte gezdiler. Ermişler Kenti'ni kuran mimar da Anglo-Saksonlara özgü simetri gereksiniminden kurtaramamıştı kendini. İnsanların kurumların düzeyine erişemediği bu garip ülkede, evlerden kentlere, hatta salaklıklara varana dek her şey "ölçülü" ydü.

Böylece, bizim yolcular, saat üçte Kutsal Irmak'la Wahsatch Dağları arasına oturtulmuş kentin sokaklarını dayadılar. Pek az kilise görebildiler, buna karşılık peygamberin evi, Adliye Sarayı ve silah fabrikası hemen gözlerine çarptı; bunların dışındaysa, akasyalarla, palmiye ve keçiboynuzu ağaçlarıyla çevrili, maviye çalan tuğlalarla yapılmış, bahçeli verandalı, galerili evler dikkati çekmekteydi. 1853'te yapılmış taş ve topraktan örülme bir duvar vardı kentin çevresinde. Pazarın kurulduğu ana cadde, bayraklarla süslü birkaç otel yükseliyordu, bunlardan biri de Lake-Salt-house'du.

Bay Fogg'la arkadaşları kenti pek kalabalık bulmadılar. Sokaklar hemen hemen ıssızdı – ancak tahta perdelerle çevrili birkaç mahalleyi geçtikten sonra ulaşabildikleri tapınağın yanında yöresinde insana rastlayabildiler. Kadınlar daha çoktu, bu da Mormon ailelerinin yapısından ileri geliyordu. Yalnız, bütün Mormonların çok eşli olduğunu sanmamak gereklidir. Bu konuda herkes özgürdür, ama be-

lirtmek yerinde olur ki, Utah eyaletinde özellikle kadınlar kocaya varmak isterler, çünkü ülkede geçerli dine göre, Mormon tanrısı evlenmemiş kadınları cennetine almamaktadır. Sokakta gördükleri zavallı kadınlar ne mutlu, ne de varlıklıya benzıyordu. En zenginleri oldukça kuşku bulunmayan kimileri beli açık, kara ipek bir yelek giyiyordu, başlarında da bir kapüşon ya da sıradan bir atkı vardı. Geri kalanlarda yerli kılığındaydı.

İmanı bütün bir insan olan Passepartout, tek bir erkeğin gönlünü etmeye çalışan bu Mormon kadınlarına adeta ürkerek bakıyordu. Sağduyusuna dayanarak, en çok kocalara acıyordu. Bir kocanın bunca kadını yaşamın dolambaçlı yollarından geçirip sürü halinde Mormon cennetine ulaştırmakla yükümlü bulunmasına bir türlü aklı ermiyordu ve bu tadına doyulmaz cennetin başlıca süsü olan anlı şanlı Smyth'in yanına vardığında, aynı kadınlarla, sonsuza dek bir arada yaşamak zorunda kalacağını düşündükçe soğuk terler döküyordu. Doğrusu ya, kendisi böyle bir işe hiç mi hiç yatkın değildi ve –belki de yanılıyordu ama– Great-Lake-City'li hanımların ona kaygı verici bakışlarla baktığını sanıyordu.

Neyse ki, Ermişler Kenti'nde fazla kalmayacaktı. Saat dörtten birkaç dakika önce, bizimkiler gara gelmiş, tren-deki yerlerini almışlardı.

Derken tren düdük çaldı; ama raylar üstünde patinaj yapan tekerlekler katarı yola çıkaracağı sırada: "Durun! Durun!" diye bir çığlık duyuldu.

Oysa yola çıkan tren durdurulmaz. Böyle bağırıp adam, herhalde, treni kaçırın bir Mormon'du. Dili dışarıda koşup duruyordu. Neyse ki garın ne kapısı, ne parmaklığı vardı. Trenin ardına takıldı, son vagonun basamağına atladi ve gelip soluk soluğa kendini sıralardan birine bıraktı.

Bu cambazlığı büyük bir heyecanla izlemiş olan Passepartout gidip treni kaçırın adamın başına dikildi; hele bu

Utahlı'nın bir kavga sonucu evden kaçtığını öğrenince, adama ilgisi iyiden iyiye arttı. Mormon soluk alacak duruma gelince, Passepartout, büyük bir çelebilikle, kaçkarısı olduğunu sordu adama – kaçış hızına bakılırsa, en azından yirmi karısı vardır sanıyordu.

“Bir tane, beyefendi!” diye karşılık verdi Mormon elerini havaya kaldırarak, “Ve bu bir tane canıma yetti!”

XXVIII PASSEPARTOUT AKLIN SESİNİ KİMSECİKLERE DİNLETEMİYOR

Tren, Great-Salt-Lake'ten ve Ogden istasyonundan ayrıldıktan sonra, bir saat kuzeye, Weber Irmağı'na doğru yol aldı; böylece, San Francisco'dan ayrıldığından beri, aşağı yukarı dokuz yüz mil yol gelmiş oluyordu. Sözünü ettigimiz noktadan sonra, Wahsatch Dağları arasından doğuya yöneldi. Amerikan mühendisleri en büyük güçlüğü işte bu dağlarla Kayalık Dağlar arasında kalan bölgедe çekmişlerdi. Dolayısıyla, ovadaki katkısı mil başına on altı bin dolar olan Birleşik Devletler Hükümeti, dağlık bölgедe bu katkıyı aşağı yukarı kırk sekiz bin dolara çıkarmak zorunda kalmıştı; ama mühendisler, daha önce de söylediğimiz gibi, doğanın akışını bozmamış, güçlüklerin yanından yöresinden dolaşmış, onca yol boyunca bin dört yüz ayakkılık bir tek tünel kazmışlardı.

Demir yolu, en yüksek noktaya Tuz Gölü'nde erişmişti. Bu noktadan sonra, eğrisi uzun eğimle alçalıyor, Bittercreek vadisine doğru iniyor, sonra Atlantik'le Pasifik arasındaki su ayrimı noktasına doğru yeniden yükseliyordu. Bu dağlık bölgедe bir sürü derecik vardı. Muddy, Green ve benzeri derecikleri küçük köprülerle geçtiler. Sona yaklaştıkça Passepartout'nun sabrı tükenmeye başlamıştı. Fix'se, bu geçiş zor bölgeyi çoktan aşmış olmak arzusundaydı. Gecikmelerden korkuyor, kazalardan çekini-

yordu ve İngiliz toprağına ayak basma konusunda Phileas Fogg'dan daha sabırsızdı!

Akşam altıda tren Fort-Bridger'daydı, az sonra buradan ayrılıyor, yirmi millik yolu geçip Bitter-creek vadisinden Wyoming eyaletine –eski Dakota'ya– giriıyordu; Colorado vadisindeki akarsuların büyükçe bir kısmı Bitter-creek'ten çıkmaktaydı.

Ertesi gün, yani 7 Aralık'ta, Green-river istasyonunda on beş dakika durakladılar. Gece boyunca lapa lapa kar yağmış, ancak yarı erimiş sulu kar olduğundan tren yolunu örtmemiştir. Bununla birlikte, kötü hava, yine de Passépartout'nun huzurunu kaçırılmıştı, çünkü kar, tekerleklere arası dolup kendilerini yoldan alıkoyabilirdi.

“Şu benim efendim de hangi akla hizmet ederek kışın yolculuğu çıktı bilmem ki?” diyordu kendi kendine. “Güzel mevsimi bekleyip talihini arttırsa olmaz mıydı yani?”

Bizim dürüst oğlan gökyüzüyle ve düşen ısıyla ilgilenirken, Bayan Auda da, çok daha başka kaynaktan gelen ciddi korkular geçirmektedi.

Gerçekten de, yolculardan bir ikisi vagonlarından inmiş, trenin hareketini beklerken, Green-river istasyonunda gezinmeyordu. Ve genç kadın, pencereden, bunlardan birinin, San Francisco'daki siyasal toplantı sırasında Phileas Fogg'a kabalık eden Albay Stamp W. Proctor olduğunu görmüştü. Adama gözükmek istemeyen Bayan Auda, hızla geri çekilmişti.

Bu rastlantı genç kadını epey heyecanlandırmıştı. Çünkü soğuk da olsa, her gün kendisine büyük bir yakınlık gösteren adama yürekten bağlanmıştı. Kurtarıcısına beslediği duygunun derinliğini ölçemiyordu elbet ve buna şimdilik, gönül borcu diyordu, ama sevgisi bundan öte bir şeydi. Dolayısıyla, Bay Fogg'un er geç hesap sormayı tasarladığı kaba adamı görünce kalbi cendereye sokulmuş gibi daraldı. Albay Proctor'ı bu trene salt rastlantı getirmiştir elbette, ama rastlantı mastlantı, trendeydi işte,

ne yapıp edip Phileas Fogg'un onu görmesine engel olmak gerekiyordu.

Tren hareket ettikten sonra, Bay Fogg'un uyuduğu bir andan yararlanan Bayan Auda, gidip durumu Fix'le Passepartout'ya anlattı.

— Proctor denen adam trende, ha! diye bağırdı Fix. Üzülmeyin, hanımfendi, bu adam beyefendiden... şey, yani Bay Fogg'dan önce bana hesap verecektir! Aslını ararsanız, bu işte en büyük hakaret bana edilmiş durumda!

— Ayrıca, albaylığına falan bakmayıp bu işi ben üstüme alıyorum, diye ekledi Passepartout.

— Bakın, Bay Fix, diye devam etti Bayan Auda, Bay Fogg öcünü alma işini kimselere bırakmaz. Kendi ağızıyla söyledi, bunun için Amerika'ya dönmeyi bile göze almış durumda. Albay'ı görürse, çok tatsız olaylara yol açacak bir çatışmayı önleyemeyiz. Onun için, bu adamı görmemeli.

— Hakkınızı, hanımfendi, diye karşılık verdi Fix, böyle bir çatışma her şeyi altüst edebilir. Yense de, yenilse de, Bay Fogg gecikir ve...

— Ve bu da Reform-Kulüp üyelerinin işine gelir, diye ekledi Passepartout. Dört gün sonra New York'tayız! Efendim bu dört gün içinde vagonundan dışarı adım atmazsa, şu lanet Amerikalıyla yüz yüze gelmez! Bizler bu na engel olabiliriz herhalde...

Konuşma yarıda kesildi. Bay Fogg uyanmış, karlı pencereden dışarıyı seyrediyordu. Epey zaman sonra Passepartout, efendisine ve Bayan Auda'ya duyurmadan, polis hafiyesinin kulağına eğilip:

— Onun için dövüşmekten çekinmeyeceğiniz doğru mu? diye sordu.

— Onu Avrupa'ya canlı götürürebilmek için elimden gelen her şeyi yaparım! diye karşılık vermekle yetindi sesinden sarsılmaz bir istek okunan Fix.

Passepartout bir anda tüylerinin diken diken olduğunu hissetti, ama efendisine olan inancı yine de sarsılmadı.

Peki, şimdi nasıl edip de Albay'la karşılaşmasını önlemek üzere kompartimanda tutacaklardı Bay Fogg'u? Bizim soylu İngiliz pek gezegen ve meraklı bir adam olmadığından bunda büyük bir güçlük çekmeyebilirlerdi. Her neyse, ilk çareyi polis hafiyesi buldu galiba, çünkü az sonra Phileas Fogg'a dönüp şunları söyledişi işitti:

— Trende geçirilen saatler de ne uzun, ne bitmez saatlerdir beyefendi.

— Gerçekten öyledir, diye karşılık verdi soylu İngiliz, ama gene de geçerler.

— Gemilerde whist oynardınız, öyle değil mi? diye devam etti polis hafiyesi.

— Evet, diye yanıtladı Phileas Fogg, ama burada zor bu iş. Ne kâğıdım var, ne oyun arkadaşım.

— Oo! Kart alırız. Amerikan trenlerinde bol bol kâğıt bulunur. Oyun arkadaşına gelince, eğer hanımfendi...

— Elbette, beyefendi, diye karşılık verdi genç kadın heyecanlı bir sesle, whist bilirim, İngiliz eğitimi içinde bu gibi oyunlar da vardır.

— Bense bu oyunu iyi oynadığına inananlardanım, diye devam etti Fix. Eh, hadi öyleyse...

— Nasıl isterseniz, beyefendi, diye karşılık verdi trende bile gözde oyununa kavuştuğuna sevinen Phileas Fogg.

Passepartout hemen yolcuların hizmetine bakan adamı aramaya koştı ve az sonra elinde iki deste kâğıt, fişler, jetonlar ve çuha kaplı küçük bir masa olduğu halde geri döndü. Her şey tamamdı. Oyun başladı. Bayan Audra whist'i epey biliyordu, hatta aşık suratlı Phileas Fogg'dan bir iki övgü bile aldı. Polis hafiyesine gelince, gerçekten birinci sınıf bir oyuncuydu ve bizim soylu İngiliz'e rahatça kafa tutabiliyordu.

“Şimdi artık kıskıvrak bağladık onu,” diye söylendi

Passepartout. "Hiç bir yere kırıdamaz bundan sonra!"

Tren sabah on birde, iki okyanusa dökülen akarsuların ayrılmış çizgisine gelmişti. Burası, Passe-Bridger bölgesinde rastlayan, tren yolunun Kayalık Dağlar'dan geçerken ulaşacağı en yüksek noktayı ve denizden, İngiliz ölçüyle, yedi bin beş yüz yirmi dört ayak yukardaydı. Yolcular, iki yüz mil sonra, Atlantik Okyanusu'na dek uzanan ve doğanın demir yolu döşensin diye özel olarak yarattığı dümdüz ovalara vardılar.

Dağların Atlantik havzasına bakan yamaçlarında daha şimdiden North-Platte-river'in ikinci ya da üçüncü dereceden kollarını meydana getiren dereciklere rastlanıyordu. Bütün kuzey ve doğu ufkı, Laramie Dağı'nın egeninliğindeki, yarımdaire biçiminde uzanıp giden ulu Kayalık Dağlar'ın güney kesimiyle kaplıydı. Bu dağ çemberiyle demir yolu arasında, alabildiğine sulanan geniş ovalar uzanmaktaydı. Demir yolunun sağındaysa, Missouri Irmağı'nı besleyen başlıca kaynaklardan biri olan Arkansas Nehri'nin çıkış noktalarının bulunduğu dağlara dek uzanan tepelerin ilk kıvrımları vardı.

Yolcular, saat yarımda, bu bölgeye hükmeden Halleck kalesini bir an için uzaktan gördüler. Birkaç saat sonra Kayalık Dağlar geçilmiş olacaktı. Dolayısıyla, trenin bu zor bölgeden olaysız geçmesi umudu belirmiştir. Kar dinmişti. Hava yavaş yavaş ayaza çekiyordu. Lokomotifin havalandırdığı kocaman kuşlar uçuşuyordu ötelerde. Ovada ne bir ayı, ne de bir kurt göze çarpıyordu. Çöl, olanca çıplaklııyla uzayıp gidiyordu.

Ayaklarına getirilen epey rahat bir yemekten sonra, Bay Fogg'la arkadaşları yeniden o bitmez tükenmez whist'e koyulmak üzereydiler ki, tiz düdük sesleri işitildi. Tren durdu.

Passepartout, hemen kafasını uzattı kapıdan, ama trenin durmasına yol açan şeyi göremedi. Görünürde istasyon falan yoktu.

Bayan Auda'yla Fix, bir an Bay Fogg'un aşağı inmeye kalkmasından korktular. Ama bizim soylu İngiliz, usağına:

“Bakın bakalım, ne olmuş,” demekle yetindi.

Passepartout hemen dışarı koştu. Kırka yakın yolcu inmişti trenden, Albay Stamp W. Proctor da bunlar arasındaydı.

Tren, demir yolunu örten bir kırmızı ışığın önünde durmuştu. Makiniste biletçi, duracakları ilk istasyon olan Medicine-Bow garı şefinin gönderdiği hat bekçisiyle tartışmaktaydilar. Yolcular da yaklaşmış, tartışmaya katılmışlardı – hele Albay Proctor yüksek sesi, aşırı el kol hareketleriyle herkesi bastırıyordu.

Biriken kalabalığın yanına gelen Passepartout, hat bekçisinin:

“Hayır, efendim, hayır! geçemezsiniz! Medicine-Bow köprüsü sallanıyor, tren miren çekemez”, dediğini işitti.

Söz konusu köprü, trenin durduğu yerden aşağı yukarı bir mil ötedeki asma köprüydü. Hat bekçisinin dediğine bakılırsa, çelik tellerden kimisi koptuğu için yıkılma tehlikesiyle karşı karşıyaydı, dolayısıyla geçmeye kalkmak olanaksızdı. Hat bekçisi geçemezsiniz derken, hiç abartmıyordu. Ayrıca, Amerikalıların o ünlü kayıtsızlığı düşünülürse, sakınımlı davranışlarına başladıkları zaman başka türlü bir davranışın çılgınlık olacağına inanmak gereklidir.

Duyduklarını gidip efendisine aktarmaya cesaret edemeyen Passepartout, dişlerini sıkmış, heykel gibi konuşulanları dinliyordu.

— Hadi canım sen de! diye bağırdı Albay Proctor, burada kalıp karlar içinde kök salacak değiliz herhalde!

— Albayım, diye karşılık verdi biletçi, Omaha'ya tel çekip bir tren istedik, ama saat altından önce Medicine-Bow'a gelemez sanırıım.

— Altı mı! diye haykırdı Passepartout.

— Evet, diye yanıtladı biletçi. Ayrıca, biz de yürüyerek daha önce varamayız istasyona.

— Yürüyerek mi! diye bağırtıdı yolcular.

— Peki ama ne kadar uzakta bu istasyon? diye sordu içlerinden biri.

— Nehrin öte yakasından on iki mil uzakta.

— Karda kışta on iki mil ha! diye bağırdı Stamp W. Proctor.

Albay bundan sonra, demir yolları işletmesine de, biletçiye de küfürler yağırdı, öfkesinden çılğına dönen Passepartout da onunla birlikte. Bu sefer öyle somut bir engelle karşılaşmışlardı ki, efendisinin cebindeki bütün sterlinler çaresiz kalındı.

Öte yandan, gecikme bir yana, karla kaplı ovada on beş mile yakın yol tepmek zorunda kalan yolcular arasındaki hoşnutsuzluk gittikçe artmaktaydı. Dört bir yandan bağış çağrıları ve küfürler yükseliyordu, bizim soylu İngiliz kendini oyuna iyiden iyiye kaptırmamış olsa, çoktan çıkışıp gelirdi.

Bu arada Passepartout, istese de istemese de efendisine haber vermek zorundaydı, başı onde vagona doğru yollandığı sırada, tam bir Yankee olan makinist Forster sesini yükseltip:

— Bakın baylar, dedi, yine de geçeriz belki.

— Köprüden mi? diye karşılık verdi yolcunun biri.

— Köprüden.

— Bizim trenle mi? diye sordu Albay.

— Bizim trenle.

Passepartout durmuş, büyük bir dikkatle makinisti dinliyordu.

— İyi ama, köprü yıkılmak üzereymiş! diye söyle girişti biletçi.

— Olsun, diye karşılık verdi Forster. Bence, trene son hızını verirsek belki de geçeriz.

— Vay canına be! diye bağırdı Passepartout.

Ama yolcuların bir bölümü bu önerinin büyüsüne kapılmıştı bile. Hele Albay Proctor bayılmıştı bu işe. Bu ateşli adam önerilen şeyi pek kolay ve çekici buluyordu. Hatta kimi mühendislerin akarsuları olanca hızlarıyla ileri atılan trenler üzerinde “köprüsüz” geçme tasarıları kurduklarını falan anlattı. Ve sonunda, bütün ilgililer makinistin fikrine katıldı.

- Geçebilme olasılığımız yüzde elli, diyorlu birisi.
- Yüzde altmış, diyorlu başka biri.
- Yüzde seksen!.. Yüzde doksan!

Passepartout şaşkına dönmüştü, gerçi Medicine-creek'i geçebilmek için elinden gelen her şeyi yapardı, ama girişilecek denemeyi yine de pek “Amerikanvari” buluyordu.

“Ayrıca,” diye düşünüyordu, “bundan çok daha kolay bir şey var, ama adamlar bunu akıllarına bile getirmiyor!..”

— Bakın, Bayım, dedi yolculardan birine, makinistin önerdiği yol bana biraz tehlikeli gözükmüyor, ama...

— Başarı olasılığı yüzde sekzen! diye karşılık verdi yolcu ve sırtını döndü.

— Biliyorum, biliyorum, diye yanıtladı Passepartout başka bir efendinin yanına giderek, ama basit bir akıl yürütmeyle...

— Akıl yürütmem falan istemez! diye karşılık verdi seslendiği Amerikalı omuz silkerek, baksanızı makinist geçeriz diyor!

— Elbette geçeriz, diye devam etti Passepartout, ancak söyleşi daha sakınımlı olmaz mıydı...

— Nee! Sakınım mı, dediniz! diye bağırdı ters bir rastlantıyla Passepartout'nun lafını işten ve iğne batırılmış gibi sıçrayan Albay Proctor. Son hızla diyoruz size! Anlıyor musunuz? Son hızla ileri!

— Anlıyorum... biliyorum... deyip duruyordu konuşmasına fırsat verilmeyen Passepartout, sakınım lafindan hoşlanmadıysanız, doğal diyelim...

— Kim? Ne? Neyi? Ne istiyormuş bu doğalcı herif?.. diye bağırsıldır dört bir yandan.

Zavallı oğlan kime söz dinleteceğini bilemiyordu.

— Korkuyor musunuz yoksa? diye sordu Albay Proctor.

— Ben mi korkacağım! diye bağırdı Passepartout. Hadi bakalım, sizin dediğiniz olsun! Bir Fransız'ın Amerikalı'dan çok Amerikalı olabileceğini göstereyim hepinize!

— Yerlerinize! Yerlerinize! diye bağırdı biletçi.

— Evet, herkes yerine, herkes yerine! diye tekrarlıyor-
du Passepartout da. Hem de çabuk! Ama gene de, ilkin
yolcuları yaya olarak geçip sonra treni geçirmenin çok
daha doğal olacağını düşünmemi engelleyemezsiniz!..

Ama kimsecikler kulak asmadı bu bilgece akl yürütme-
ye, hiç kimse yanaşmadı bunun doğruluğunu kabul etmeye.

Yolcular vagonlarına yerleşmişti. Passepartout, olup
biten konusunda tek söz etmeden yerini almıştı. Oyuncu-
larınsa aklı fikri kâğıtlardaydı.

Lokomotif acı acı düdük çaldı. Makinist buharı ters
yönde göndererek treni -atlamak için açılan atlet gibi-
aşağı yukarı bir mil geriye aldı.

Sonra, ikinci bir düdük sesiyle ileri doğru fırladılar:
Yavaş yavaş hızlandılar; az sonra hız ürkütücü bir hale
gelmişti; şimdi artık yalnızca lokomotifin kişnemesi işiti-
liyor; pistonlar saniyede yirmi kez gidip geliyordu; dingil-
ler, yağ kutularından duman çıkarmaktaydı. Saatte yüz
mil hızla giden trenin raylara hiç bir ağırlık bindirmediği
hissediliyordu. Hız, ağırlığı yememişti.

Ve karşıya geçtiler! Hem de şimşek gibi! Köprüyü fa-
lan gören olmadı. Katar, hani terim yerindeyse, bir kıyı-
dan öbürüne sıçradı ve makinist alıp başını giden loko-
motifi istasyonun beş mil ötesinde durdurabildi ancak.

Beri yandan, tren nehri geçtiği anda, iler tutar yeri kal-
mayan köprü, müthiş bir çatırtıyla Medicine-Bow'un kö-
püklü sularına gömülüyordu.

XXIX
 ANCAK BİRLEŞİK DEVLETLER
 DEMİR YOLLARINDA RASTLANAN BİRTAKIM OLAYLAR

Tren, o akşam, hiç bir engelle karşılaşmadan yoluna devam ediyor, Sauders kalesini geçiyor, Cheyenne Boğazı'ni aşıyor, Evans geçidine varıyordu. Demir yolu bu noktada en yüksek düzeyine, yani denizden sekiz bin doksan bir ayağa ulaşıyordu. Yolcular bundan sonra, akarsuların dilimlediği uçsuz bucaksız ovalardan geçip Atlantik Okyanusu'na ineceklerdi.

Colorado'nun başkenti Denver-city'den gelen hat da işte hurda ana yolla birleşmekteydi. Bölge özellikle altın ve gümüş yönünden zengindir ve daha şimdiden Elli bini aşık insanı barındırmaktadır.

O anda, üç gün üç gece yolculuktan sonra, San Francisco'dan bin üç yüz seksen iki mil uzaktaydilar. Bu duruma göre, dört gün dört gecede New York'a varacaklar demekti. Böylece, Phileas Fogg'un programı aksamamış oluyordu.

Gece, Walbah ordugâhının sağından geçtiler. Wyoming ve Colorado eyaletlerini ayıran dümdüz sınır çizgisini izleyen Lodge-pole-creek, burada demir yoluyla at başı gidiyordu. Saat on birde Nebraska'ya giriyor, Sedgwick yakınlarından geçiyor, Platte-river'in güney kolu üzerindeki Julesburgh'a geliyorlardı.

Başmühendisliğini J. M. Dodge'un yaptığı Pasifik Demiryolları 23 Ekim 1867'de, işte burada açılmıştı. Dokuz vagon dolusu konuğu getiren iki güçlü lokomotif burada durmuştu, konuklar arasında Başkan Yardımcısı Bay Thomas C. Durant da vardı; alkışlar işte burada çinlamış; Siyu'larla Pavni'ler işte burada küçük bir savaş gösterisi yapmışlardı; havai fişekler atılmış ve son olarak, taşınabilir bir baskı makinesiyle Railway Pioneer'in ilk sa-

yısı yine burada yayılmıştı. Uçsuz bucaksız çölde uzayıp giden, henüz kurulmamış kentlerle kasabaları bir-leştirecek o büyük demir yoluun, uygarlık ve gelişme aracının açılışı işte böyle kutlanmıştı.

Amphion'un* lirinden daha güclü olan lokomotifin düdüğü, kısa zamanda yerden mantar gibi bitirmiştir o kasabalarla kentleri.

Sabah sekizde, Mac-Pherson kalesi geride bırakılmıştı. Omaha'yla buranın arası üç yüz elli yedi mildir. Demir yolu, Platte-river'ın güney kolunu soluna almış, büyük bir sabırla onun sayısız kıvrımlarını izlemekteydi. Saat dokuzda, ırmağın iki kolunun birleştiği noktaya oturtulmuş, önemli bir kent olan North-Platte'ye varıyordu; ırmağın iki kolu burada birleşip tek bir akarsu haline geliyor, bu da, Omaha'nın az yukarısında Missouri'ye katılıyordu.

Yüz birinci boylamı geçmişlerdi.

Bay Fogg'la arkadaşları kendilerini yine oyuna vermişlerdi. Hiç biri yolun uzunluğundan yakınmıyordu artık. Fix ilkin birkaç el kazanmış, şimdysi kazandıklarını yitirmekteydi, ama hiç istifini bozmuyor, oyuna Bay Fogg kadar tutku gösteriyordu. O sabah, talih özellikle bizim soylu İngiliz'e güldü. Bütün kozlar ona geliyordu. Bir ara, epey gözü pek bir oyuna girişmiş, maça ası oynamaya hazırlanıyordu ki, oturduğu sıranın ardından:

“Ben olsam, karoyu oynardım...” diyen bir ses geldi.

Bay Fogg, Bayan Auda ve Fix aynı anda başlarını kaldırdılar. Albay Proctor tepelerindeydi.

Stamp W. Proctor'la Phileas Fogg hemen tanıdıklarını birbirlerini.

* Zeus'la Antiope'un oğlu olan Amphion, ünlü bir ozan ve çalgıcıydı; efsaneye göre, Thebai kentinin duvarlarını tek başına yapmış: O lir çaldıkça, taşlar gelip üst üste konuyormuş.

— Oo! Siz miyiniz Bay İngiliz? diye bağırdı Albay, maça asını oynamak üzere olan sizsiniz demek?

— Oynamak üzere olan değil, oynayan, diye karşılık verdi Phileas Fogg bir maça birlisi oynayarak.

— Bense, hâlâ karoyu oynayın derim, diye yanıtladı Albay Proctor sinirli bir sesle.

Ve masaya atılan kartı almak üzere elini uzattı:

— Hiç bilmiyorsunuz bu oyunu, dedi.

— Başka bir oyunu daha ustalıkla oynarım belki, diye karşılık verdi Phileas Fogg ve doğruldu.

— İsterseniz deneyelim, John Bull'un oğlu! diye yanıtladı kaba adam.

Bayan Auda'nın yüzü kül gibi olmuştu. Damarlarındaki bütün kan çekilmişti sanki. Phileas Fogg'un koluna yapıştı, o da hafifçe kendisini itti. Passepartout, son derece saldırgan bir tavırla efendisine bakan Amerikalı'nın üstüne çullanmak üzereydi. Tam bu sırada Fix kalktı, Albay Proctor'un yanına gidip:

— Alışverişinizin benimle olduğunu, bana hakaret etmekle kalmayıp düpedüz vurdugunu unutuyorsunuz galiba, bayım! dedi.

— Özür dilerim Bay Fix, ama bu iş yalnız beni ilgilendirir, dedi Bay Fogg. Maça asını oynamakla yanlışlıkla düşüğümü söyleyerek Albay bana dil uzatmış oldu ve bunun hesabını verecek.

— Ne zaman ve nerede isterseniz, diye yanıtladı Amerikalı, dilediğiniz silahla!

Bayan Auda, Bay Fogg'a engel olmaya çalıştı, ama boşuna. Polis hafiyesi de kavgayı üstüne çekmek istedi. Passepartout'ysa az kalsın Albay'ı tuttuğu gibi trenden atıyordu, ama efendisinin bir işaretini bunu engelledi. Phileas Fogg vagondan ayrıldı, Amerikalı da ardından.

— Beyefendi, dedi Bay Fogg rakibine, bir an önce Avrupa'ya dönmek zorundayım, ufacık bir gecikme bana pahaliya patlayabilir.

— Ee! Bana ne bundan? diye karşılık verdi Albay Proctor.

— Bakın, beyefendi, diye çelebice devam etti Bay Fogg, San Francisco'daki karşılaşmamızdan sonra, eski kıtadaki işlerimi bitirir bitirmez Amerika'ya dönüp sizi bulmayı tasarlamıştım.

— Yok canım!

— Altı ay sonra buluşalım mı?

— İsterseniz altı yıl sonra olsun, ha?

— Altı ay sonra diyorum size, diye yanıtladı Bay Fogg, ve dediğim gün gelirim.

— Palavra bütün bunlar! diye bağırdı Stamp W. Proctor. Ya şimdi olur, ya da hiç olmaz.

— Peki, diye karşılık verdi Bay Fogg. New York'a mı gidiyorsunuz?

— Hayır.

— Şikago'ya mı?

— Hayır.

— Omaha'ya mı?

— Size ne bundan! Plum-Creek'i bilir misiniz?

— Hayır, diye karşılık verdi Bay Fogg.

— Önümüzdeki ilk istasyondur. Bir saat sonra oradayız. On dakika kalacağız. On dakikada birkaç el ateş edilebilir.

— Tamam, diye yanıtladı Bay Fogg. Plum-Creek'te ineceğim.

— Bana sorarsanız, orada da kalırsınız! diye karşılık verdi Amerikalı benzeri görülmemiş bir yüzşüzlükle.

— Kim bilir, beyefendi? dedi Bay Fogg, sonra, her zamanki soğukkanlılığıyla vagona döndü.

Bizim soylu İngiliz, vagona döndükten sonra, şamataçılardan korkulmaz diyerek Bayan Auda'yı yatiştirmaya çalıştı. Ardından, Fix'e dönüp yapılacak karşılaşmada kendisine tanıklık etmesini istedi. Fix bu ricayı geri çeviremezdi elbet ve Phileas Fogg hiç bir şey olmamış gibi

masa başına geçti, son derece sakin bir tavırla maça asını oynadı.

Saat on birde, lokomotifin düdüğü Plum-Creek'e yaklaşmakta olduğunu haber verdi. Bay Fogg kalktı, Fix'le birlikte iki vagon arasındaki köprüye çıktı. Passepartout, elinde bir çift tabancayla ardından geliyordu. Bayan Audya'ysa, sapsarı bir benizle vagonda kalmıştı.

Tam bu sırada öteki vagonun kapısı açıldı ve Albay Proctor, ardında kendisi gibi iri yarı bir Amerikalı tanıkla çıktı. Ama bizimkiler trenden inecekleri anda biletçi sökünen etti ve bağırarak:

— İnmek yok, baylar, dedi.

— Nedenmiş? diye sordu Albay.

— Yirmi dakika gecikmiş durumdayız, tren burada durmayacak.

— İyi ama ben bu beyle dövüsecektim.

— Çok üzgünüm, beyefendi, diye karşılık verdi memur, ama hemen yola çıkıyoruz. Bakın kampana çaldı bille!

Gerçekten de kampana çalışıyor, tren hemen yola çıktı.

— İnanın çok üzüldüm, baylar, dedi biletçi. Elimde olسا sizlere yardım etmek isterdim. Ancak, aşağı inip çarpışmadığınıza göre, neden yolda yapmıyorsunuz bu iş?

— Böyleyi beyefendinin işine gelmez belki! dedi Albay alaylı bir sesle.

— Yoo, çok işime gelir, diye yanıtladı Phileas Fogg.

— Vallahi tam Amerika'ya yaraşır iş bu! diye düşündü Passepartout, şu biletçi de bulunmaz bir celebi!

Ve efendisinin ardına düştü.

İki rakip, onde biletçi, arkada tanıklar, vagondan vagona geçerek trenin en arkasına gittiler. Son vagonda on - on iki yolcu vardı ancak. Biletçi, yolculardan, birkaç dakika için vagonu bir onur sorununu çözmek isteyen şu iki beye bırakıp bırakamayacaklarını sordu.

Aman efendim! Bu da sorulur muydu? Yolcular bizim soylu kişilere hizmetten zevk duyacaklardı, hemen vagondan çıktılar.

Aşağı yukarı ellî ayak uzunluğundaki vagon da tam bu iş içindi. Kavgacılar sıralar arasında birbirlerine doğru yürüüp diledikleri gibi ateş edebileceklerdi. Hiç bir düello bu kadar kolay olmamıştır. Bay Fogg'la Albay Proctor, ellerinde ikişer altıpatlar, vagona girdiler. Dışarıda kalan tanıklar kapıları üstlerine örttüler. Lokomotifin ilk düdüğüyle ateşe başlayacaklar... on dakika sonra, sağ kalan vagondan çıkarılacaktı.

Gerçekten de, bundan daha basit iş olamazdı. Hatta o denli basitti ki, Passepartout'nun yüreği sıkıntıdan duracak gibi idi.

Trenin düdüğünü beklerken, ansızın, korkunç çığlıklar işitildi. Ardından da silah sesleri, ama bütün bunlar bizim düellocların bulunduğu vagondan gelmiyordu. Patlamalar tam tersine, demir yolu boyunca trenin başına dek uzanıyordu. Katardansa korku çığlıklarını yükselmekteydi.

Albay Proctor'la Bay Fogg, elde tabanca vagondan çıktılar ve çığlıklarla silah seslerinin geldiği baş tarafa doğru koştu.

Trenin Siuların hücumuna uğradığını anlamışlardı.

Bu gözü pek Kızılderililer hiç de acemi çaylak değildi, daha önce bir sürü trenin yolunu kesmişlerdi. Her zamanki gibi, katarın durmasını beklememiş, yüzlercesi koşmakta olan bir atın sırtına fırlayan soytarilar gibi önce basamaklara, oradan da vagonların tepesine sıçramışlardı.

Siular tüfekliydi. Patlamalar buradan geliyor, hemen hepsi silahlı yolcular da onlara tabancayla karşılık veriyordu. Kızılderililer ilkin lokomotife saldırmışlardı. Makinist ve ateşçi, başlarına yedikleri sopalarla yarı bayığın yere serilmişlerdi. Siu önderlerinden biri, makineden anlamadığı için, lokomotifi durdurmaya kalkınca buhar va-

nasını dibine dek açmış, dolayısıyla tren duracak yerde olanca hızıyla ileri fırlamıştı.

Bu arada Siular vagonlara dolmuş, tepede koşuşuyor, kapıları omuzluyor, yolcularla göğüs göğüse çarpışıyorlardı. Yük vagonunun kapısı kırılmış, içindekiler aşağı atılmıştı. Silah sesleriyle çığlıkların ardı arkası kesilmiyordu.

Ancak, yolcular da büyük bir yiğitlikle kendilerini savunuyorlardı. Kapıları sıralarla desteklenen kimi vagonlar, saatte yüz mil hızla uçan gezici kaleler gibi hâlâ direnmekteydi.

Bayan Auda, saldırının başından beri tam bir yüreklik göstermişti. Elinde tabanca, vahşilerden biri üstüne geldi mi, kırık camdan ateş ediyordu. Ağır yaralı yirmi kadar Siu yere serilmişti, vagon aralarındaki köprülerden kayanlarıysa trenin tekerlekleri karınca gibi ikiye bıçmekteydi.

Kurşunla ya da topuzla ağır yaralar alan yolcular sıralarda yatmaktadır.

Bu arada, savaşın sonu yaklaşıyordu. Çatışma başlayalı on dakika olmuştu, tren durmazsa, Siuların yenilgisyle bitecekti. Gerçekten de, Kearney kalesi istasyonu iki mil ötedeydi. Orada bir Amerikan birliği vardı; ama Kearney kalesini geçtiler mi, sonraki istasyona dek Siular trene egemen olacak demekti.

Bay Fogg'un yanında çarpmakta olan biletçi bir kurşunla yere serildi. Adam, düşerken bağırdı:

— Tren beş dakikaya dek durmazsa, hapı yuttuğumuzun resmidir!

— Duracak! dedi Phileas Fogg ve kapıya doğru seğirtti.

— Durun, Efendim, diye bağırdı Passepartout. Bu benim işim!

Phileas Fogg bu yiğit oglana engel olmaya vakit bulamadı, beriki yerililere gözükmeden kapılardan birini açtı, vagonun altına süzüldü. Ondan sonra, çatışma devam ederken, kurşunlar tepesinde vizildarken, eski cambazlı-

ğından ve kıvraklığından yararlanıp, zincirlere tutunarak, fren kollarıyla ana merteklere yapışarak vagondan vagona geçip katarın önüne doğru yollandı. Kimselere gözükmemiş, gözükememişti.

Yük vagonuyla kömür vagonu arasına gelince, bir eliyle kendini askiya aldı, öbürüyle de bağlantı zincirlerini çözdü, ama beklenmedik bir sarsıntı asıl kancayı fırlatmasa, iki vagonu birbirinden ayıramayacaktı; yükü azalan lokomotif daha büyük bir hızla alıp başını giderken, tren de yavaşlayıp gerilerde kaldı.

Tren, aldığı hızla daha bir süre gitti, ama vagonların içinde frenler sıkıştırıldı ve katar, Kearney istasyonundan çok çok yüz adım ötede durdu.

Silah seslerini işten askerler, koşarak geldiler. Siularsa askerleri beklememiş, daha tren durmadan tabanları yağlayıp kaçmışlardı.

Ancak, yolcular peronda toplanınca, içlerinden birkaçının, bu arada, kendi canını tehlikeye atarak hepsini kurtarmış bulunan yiğit Fransız'ın orada olmadığı anlaşıldı.

XXX

PHILEAS FOGG YALNIZCA GÖREVİNİ YERİNE GETİRİYOR

Passepartout'yla birlikte üç yolcu eksikti. Çatışma sırasında mı ölmüşlerdi? Yoksa Siulara tutsak mı düşmüştelerdi? Kimse bir şey bilmiyordu.

Yaralı sayısı kabarıkçı, ama hiç birinin ağır olmadığı görüldü. En ağır yaralılardan biri Albay Proctor'dı, kasığına yediği kurşunla yıkılana dek yiğitçe savaşmıştı. Hemen bakımı gerektiren birkaç yolcuyla birlikte gara taşındı.

Bayan Auda sapasağlamdı. Gözünü budaktan esirgememiş olan Phileas Fogg'un küçük bir çizigi bile yoktu. Fix kolundan yaralanmıştı, ama önemsiz bir yaraydı bu. Yalnız Passepartout ortalıkta yoktu ve genç kadın enikonusu gözyaşı döküyordu.

Bu arada, yolcular da trenden inmişlerdi. Tekerlekler kan içindeydi. Poyralarda ve dingillerde et parçaları salanıyordu. Göz alabildiğine uzayıp giden ovada kızıl izler vardı. En son yerliler de, o anda, güneyde, Republican-river dolaylarında gözden yitmekteydi.

Bay Fogg, kollarını kavuşturmuş, öylece dikiliyordu. Ciddi bir karar almak üzereydi. Bayan Auda, yanı başında durmuş, tek söz etmeden ona bakıyordu...

Fogg bu bakışlardaki anlamı yakaladı. Uşağı Kızıldırılılere tatsak düştüyse, onu kurtarmak için her şeyi göze alması gerekmez miydi?

— Ölü ya da diri, mutlaka bulacağım onu, demekle yetindi Bayan Auda'ya.

— Ah, Bay Fogg, ah! diye bağırdı genç kadın yoldasının ellişine sarılıp gözyaşlarıyla yıkarken.

— Ve hiç vakit yitirmezsek, diri olarak bulurum! diye ekledi Bay Fogg.

Phileas Fogg, aldığı bu kararla her şeyi gözden çıkarılmış oluyordu. Kendi yıkım fermanını imzalamıştı. Bir günlük gecikme ona New York'tan kalkan gemiyi kaçırıyordu. Tutuştuğu bahis hapı yutuyordu. Ama, "Benim görevim bu!" diye düşünmüştür, bir an bile duraksamamıştı.

Kearney kalesi kumandanı yanlarındaydı. Adamları —yüzeye yakın asker— Siuların doğrudan doğruya gara salılabilecekleri düşünülerek, savunma durumuna geçmişlerdi.

— Üç yolcumuz eksik, beyefendi, dedi Bay Fogg yüzbaşıya.

— Ölü mü? diye sordu yüzbaşı.

— Ölü ya da tatsak, diye karşılık verdi Phileas Fogg. Ancak, bu noktanın hemen aydınlığa kavuşturulması gereklidir. Siuları izlemek niyetinde misiniz?

— Böyle bir şeye kalkışmak tehlikeli olabilir beyefendi, dedi yüzbaşı. Bu adamlar Arkansas'tan öteye dek kaçabilirler! Bana teslim edilen kaleyi bırakamam.

— İyi ama, beyefendi, üç kişinin yaşamı söz konusu, diye devam etti Phileas Fogg.

— Elbette... ancak, üç kişi için ellî kişiyi tehlikeye atabilir miyim?

— Atabilir misiniz, atamaz misiniz bilmem, ama atmalısınız.

— Bakın, beyefendi, diye karşılık verdi yüzbaşı, hiç kimse görevimi öğretemez bana.

— Öyle olsun, dedi Phileas Fogg soğuk bir sesle. Ben de yalnız giderim!

— Siz mi gideceksiniz! diye bağırdı yanlarına gelmiş olan Fix, tek başınıza mı düşeceksiniz Kızilderililerin ardına!

— Şuradaki insanların tümünün canlarını borçlu bulundukları o talihsiz oğlanı ölüme mi göndereyim yani? Gideceğim elbet.

— Öyleyse, tek başınıza gidemezsınız! diye bağırdı elinde olmaksızın heyecanlanan yüzbaşı. Hayır! Yiğit bir insansınız! Yalnız bırakamam sizi... Otuz gönüllü arıyorum! diye ekledi askerlerine dönerek.

Bütün birlik bir adım öne çıktı. Yüzbaşı bu yiğit insanlar arasında seçme yapmak zorunda kaldı. Otuz er seçildi, başlarına da yaşlı bir çavuş getirildi.

— Teşekkür ederim, Yüzbaşım! dedi Bay Fogg.

— Sizinle gelmemeye izin verir misiniz? diye sordu Fix soylu İngiliz'e.

— Nasıl isterseniz, beyefendi, diye karşılık verdi Phileas Fogg. Ama bana yardım etmek istiyorsanız, Bayan Auda'nın yanında kalın. Bana bir şey olursa...

Polis hafiyesinin yüzü ansızın sapsarı kesildi. Büyük bir inatla adım adım izlediği adamdan ayrılmak ha! Onu bu issız çölde, sonu bilinmeyen bir serüvene yollamak! Fix, dikkatle soylu İngiliz'in yüzüne baktı ve bütün sakınımına, kafasında kaynaşan bin bir düşünceye karşın, onun sakin ve içten bakışı önünde gözlerini yere indirdi. "Kahiyorum," dedi.

Bay Fogg az sonra genç kadının elini sıkıyordu; o değerli yol çantasını kendisine bırakıp çavuş ve birliği eşliğinde yola koyuldu.

Hareketten önce, askerlere dönüp:

“Arkadaşlar,” demişti, “tutsakları kurtarırsak, bin sterlin var size!”

Vakit öğleyi birkaç dakika geçiyordu. Bayan Auda gardaki odalardan birine çekilmiş, Phileas Fogg'u basit ve yüce eli açıklığını, soğukkanlı yüreklikini düşünerek bekliyordu. Bay Fogg daha önce varını yoğunu harcamıştı, şimdi de, bir an bile duraksamadan, parlak cümleler döktürmeden, salt görev duygusuyla canını tehlkiye atıyordu. Phileas Fogg, onun için, gerçek bir kahramandı artık.

Polis hafiyesi Fix'se böyle düşünmüyordu, heyecanından durduğu yerde duramıyordu. Garda beş aşağı beş yukarı gidip geliyordu. Bir an olayların etkisinde kalmıştı, ama şimdi yine kendine dönüyordu. Fogg gittikten sonra, onu bırakmakla ettiği sersemliği anlamıştı. Dünyanın öbür ucuna dek izleyeceği adamı salvermişti ha! Polisliği ağır basıyor, kendi kendini suçluyor, Londra polis müdürü tarafından suçüstü yakalanmış bir memur gibi azarlıyordu kendini.

“Ne budalalık ettim!” diye düşünüyordu. “Öbür oğlan bizimkine kim olduğumu söylemişir mutlaka! Çekti gitti işte, bir daha da geri gelmez! Nerede bulurum artık onu? Hey Allahım, ya Rabbim, cebinde adamin tutuklama belgesi de bulunan kırk yıllık polis hafiyesi Fix nasıl yapabildi bunu? Yok canım, şapşalın birişim ben!”

Bizim polis hafiyesi, bir türlü dileği kadar çabuk geçmeyen saatler boyu böyle düşünüyordu işte. Zaman zaman, gidip her şeyi olduğu gibi Bayan Auda'ya anlatma arzusuna kapılıyordu. Nasıl bir tavır takınırdı acaba genç kadın? Kendisini nasıl karşılayacağını pek kestiremiyordu. Zaman zaman da, o bembeyaz ovada Fogg'un

ardına düşmek geliyordu içinden! Bulamamayı olanaksız sayıyordu. Yola çıkan birliğin ayak izleri hâlâ tazeydi karla kaplı ovada!.. Ama kısa bir süre sonra yeniden kar yağacak, ne iz kalacaktı, ne bir şey.

İşte o zaman tümden umutsuzluğa kapıldı Fix. İçinde, karşı konmaz bir her şeyi yüzüstü bırakma arzusu uyandı. Ve tam o sırada, Kearney istasyonundan uzaklaşma, bin bir dertle dolu bu yolculuğu tamamlama fırsatı belirdi önünde.

Gerçekten de, saat ikiye doğru, kar lapa lapa yağarken, doğudan gelen uzun düdük sesleri işitildi. Sisin alabildiğine büyüp devimsi bir görünüş kazandırdığı, önünde kızıl bir ışık bulunan kocaman bir karaltı ağır ağır yaklaşıyordu.

Oysa doğudan tren falan beklenmiyordu. Telgrafla yardım istemişlerdi, ama bu kadar çabuk gelemezdi, Omaha - San Francisco postasıya ancak ertesi gün geçecekti. Herkes şaşkına dönmüştü.

Çufçuf ederek ağır gelen lokomotif, trenden ayrıldıktan sonra, içinde bayın yatan makinistle ateşçiyi de alarak olanca hızıyla yoluna devam eden lokomotiften başkası değildi. Raylar üstünde bir süre daha böyle ilerlemiş; sonra, kömürsüzlükten ateş sönmüş; buhar azalmış ve makine gittikçe yavaşlamış, Kearney'in yirmi mil açığında durmuştu.

Makinistle ateşçi yedikleri topuzlarla ölmemiş, uzunca bir baygınlıktan sonra kendilerine gelmişlerdi.

O sırada makine de durmuştu. Makinist, kendini vagonsuz lokomotifle çölün ortalık yerinde görünce olup biteni anlamıştı. Lokomotifin katardan nasıl ayrıldığını bilemiyordu, ama geride kalan trenin perişan olduğuna kuşkusu yoktu.

Makinist yapacağı şey konusunda bir an bile duraksamamıştı. Omaha'ya doğru gitmek çok daha sakınımlı bir işti elbet; Kızılderililerin hâlâ yağma etmekte oldukları ka-

tara dönmekse düpedüz tehlikeliydi... Ama ne önemi vardı! Kazana yeniden odun ve kömür atıldı, ateş canlandırıldı, basınç yükseldi, saat ikiye doğru, lokomotif Kearney istasyonuna dönüyordu. Sisler içinde çufçuf eden oydu.

Yolcular lokomotifin gelip katarın başına geçtiğini görünce pek sevindiler. Çok tatsız bir biçimde yarıda kalan yolculuğa devam edebileceklerdi.

Lokomotif geri gelince, Bayan Auda gardan çıkışmış, biletçinin yanına gidip:

— Hareket ediyor musunuz? diye sormuştı.

— Hemen, hanımfendi.

— İyi ama, tutsaklar... talihsiz arkadaşlarımız...

— Seferi aksatamam, diye karşılık verdi biletçi. Üç saat gecikmemiz var zaten.

— Peki, San Francisco'dan gelen öbür tren ne zaman gelecek?

— Yarın, hanımfendi.

— Yarın akşam ha! İyi ama, çok geç kalırız o zaman. Beklemelisiniz...

— Olanaksız, diye yanıtladı biletçi. Gelmek istiyorsanız, hemen binin trene.

— Gelmeyeceğim, diye karşılık verdi genç kadın.

Fix bu konuşmayı işitmisti. Az önce, elinde hiç bir taşıt aracı yokken Kearney'den ayrılmaya kararlıydı; şimdiyse, tren oracıkta, elinin altında, harekete hazır beklerken, gidip vagonuna kurulabilecekken, karşı konmaz bir güç onu olduğu yere civiliyordu. Dolaştığı gar ayağının altını yakıyor, ama çekip gidemiyordu bir türlü, içindeki savaş yeniden alevlenmişti. Başarısızlığın öfkesi girtlağını sıklmaktadır. Sonuna dek direnmek istiyordu.

Bu arada yolcularla yaralılar –durumu ağırca olan Alabildiğine kızan kazan hızla soluyor, kapaklılardan kızgın buharlar çıkıyordu. Makinist düdüğünü öttürdü, tren yola koyuldu ve az sonra, beyaz dumanını kar firtinasına karıştırıa karıştırıa gözden yitti.

Polis hafiyesi Fix orada kalmıştı.

Birkaç saat geçti. Hava kötü, soğuk bıçak gibi kesindi, gardaki sıralardan birine çöken Fix kırıdamadan bekliyordu. Gören, ayakta uyuyor sanındı. Bayan Auda, kar fırtinasına aldırmadan, her an kendisine ayrılan oda- dan çıkıyor, garın ucuna dek gidiyor, uçusan karlar arasında, daracık ufkunun ötesini görmeye, en küçük gürültüyü yakalamaya çalışıyordu. Ama ne bir şey görebiliyor, ne de iştebiliyor. Soğuktan buz kesmiş olarak geri dönüyor, az sonra aynı denemeyi yineliyor, ama bir sonuç alamıyordu.

Akşam oldu. Küçük birlik hâlâ geri dönmemişti. Neredeydiler acaba şu anda? Yerlileri bulabilmişler miydi? Çatışma olmuş muydu, yoksa yollarını yitiren askerler durmadan dönmekte miydiler? Kearney kalesi komutanı, göstermemeye çalışmasına karşın, epey kaygılıydı.

Gece kar azaldı, buna karşılık kuru soğuk arttı. En gözü pek insan bile bu uşuz bucaksız karanlığa gözünü kırpmadan bakamazdı. Ovada çit yoktu. O sonsuz dinginliği ne bir kuş uçuşu bozuyordu, ne de vahşi bir hayvanın ayak sesi.

Bayan Auda zihinde karanlık düşünceler, yüreğinde müthiş bir sıkıntı, bütün geceyi istasyonun bitip ovanın başladığı noktada dolanmakla geçirdi. Hayal gücü kendisini alıp ta ötelere götürüyor, bin bir tehlike gösteriyordu ona. Bu geçmek bilmez saatler boyunca çektiği acıyı, ne siz sorun, ne biz söyleyelim.

Fix, hep aynı yerde kırıdamadan oturuyor, ama uyuymuyordu. Bir ara adamın biri yanına gelmiş, bir şeyler söylemiş, ama polis hafiyesi başıyla olumsuz bir işaret yapıp adamı geri göndermişti.

Gece böylece geçti. Sabah, güneşin solgun tekerlegi sisli ufukta belirdi. Çıplak gözle aşağı yukarı iki mil ötesi görülebiliyordu. Phileas Fogg'la askeri birlik güne gitmişlerdi... Güneyse, şu anda, bomboştu. Saat yediymi.

Kaygılar içinde yüzen yüzbaşı ne edeceğini bilemiyor-
du, ilk birliği kurtarmak üzere ikinci bir birlik gönderse
miydi? Daha önce gözden çıkarılmış insanları kurtaraca-
ğım diye, yenileri de tehlikeye atmalı mıydı? Ama bu ka-
rarsızlığı çok sürmedi, bir el hareketiyle teğmenlerinden
birini yanına çağırdı, güneşe doğru bir keşif kolu gönder-
mesini söyledi – tam bu sırada, silah sesleri işitildi. Bir
işaret miydi bu? Askerler kalenin dışına fırladılar ve ya-
rım mil ilerde, tam bir düzen içinde geri dönmekte olan
küçük birlikle karşılaştılar.

Bay Fogg, yanında Passepartout'yla Siuların elinden
kurtarılmış öbür iki yolcu, en başta yürüyordu.

Kearney'in on mil güneyinde yaman bir savaş vermiş-
lerdi. Birliğin gelişinden az önce, Passepartout'yla iki ar-
kadaşı kendilerini tutsak edenlerle dövüse başlamışlardı
ve Fransız, efendisiyle askerler yardımcılarına koştugu sı-
rada, yumrukla yerlilerden üçünü haklamıştı bile.

Kurtarıcılar da, kurtarılanlar da sevinçle karşılandı ve
Phileas Fogg, askerlere daha önce vaat ettiği ödülü dağıt-
tı; o sırada Passepartout, kendi kendine:

“Doğrusu ya, efendime epey tuzluya patlıyorum!” di-
yordu ve pek de haksız değildi hani.

Fix, tek söz etmeden Bay Fogg'a bakıyordu, zihninde-
ki izlenimleri çözümlemek epey güçtü. Bayan Auda'ya
gelince, soylu İngiliz'in eline yapışmış, ağını açıp tek laf
edemeden sıkıyordu.

Passepartout, gara gelmez treni aramıştı. Onu
orada, Omaha'ya doğru harekete hazır bulacağını sanı-
yor, yitirdikleri zamanı kapatabileceklerini umuyordu.

— Tren nerede, tren! diye bağırdı.

— Gitti, dedi Fix.

— Peki, bundan sonraki ne zaman geçecekmiş? diye
sordu Phileas Fogg.

— Bu akşam.

— Yaa! demekle yetindi bizim soğukkanlı İngiliz.

XXXI

POLİS HAFİYESİ FIX, PHILEAS FOGG'UN
ÇIKARLARINI CİDDİYE ALMAYA BAŞLIYOR

Phileas Fogg, o anda, yirmi dört saat gecikmiş durumdaydı. Bu gecikmenin gönülsüz nedeni olan Passepartout karalar bağlıyordu. Bu sefer efendisini tümden yımıştı işte!

Tam bu sırada, polis hafiyesi Bay Fogg'a yaklaştı ve gözlerinin içine bakarak:

— Gerçekten çok mu aceleniz var, beyefendi? diye sordu.

— Gerçekten var, diye yanıldırı Phileas Fogg.

— Israrımı bağışlayın, diye devam etti Fix, 11 Aralık'ta, saat dokuzdan, yani Liverpool'a giden geminin kalkışından önce New York'ta olmak istiyorsunuz, değil mi?

— Hem de nasıl!

— Şu Kızılderili saldırısı yolculüğünuzu yarım bırakılmamış olsaydı, 11 Aralık sabahı New York'ta bulunacaktınız, öyle değil mi?

— Evet, geminin hareketinden on iki saat önce.

— Peki. Demek ki yirmi saat gecikmiş durumdasınız. On ikiyle yirmi arasındaki fark sekizdir. Bu sekiz saatin kazanılması gereklidir. Denemek ister miydiniz?

— Yaya mı? diye sordu Bay Fogg.

— Yok canım, kızakla, diye karşılık verdi Fix, yelkenli kızakla. Demin adamın biri bana bu yolu önerdi.

Bu, gece polis hafiyesinin yanına gelip bir önermede bulunan, Fix'in geri çevirdiği adamdı.

Phileas Fogg, Fix'e karşılık vermedi; doğruca, Fix'in gösterdiği, garın kapısında dolaşan kızakçıya yöneldi. Az sonra, Phileas Fogg'la Mudge adlı Amerikalı, Kearney kalesinin dibindeki bir kulübeye giriyorlardı.

Bay Fogg burada, uçları bir kızağınki gibi kıvrık iki kalın kalasa çakılmış tahtalardan oluşan beş altı kişi alabilecek genişlikteki garip taşıtı görüp inceledi. Aracın ortasında, öne doğru, upuzun bir direk, direkte de kocaman bir yelken vardı. Çelik tellerle kızağa tutturulan direkte o kocaman yelkeni çekip çevirmeye yarayan yine demirden bir istralya göze çarpıyordu. Gerideki boyana küreğine benzer dümense araca yön vermeye yarıyordu.

Görüldüğü gibi, bu, şalupa haline getirilmiş bir kızaklıtı. Kışın, trenler kar yüzünden yolda kalınca, bu taşıtlar donmuş ovada, oldukça büyük bir hızla istasyondan istasyona adam taşımaktadırlar. Yelkenleri epey –hatta her an devrilme tehlikesinde bulunan kotralarından daha– güçlündür ve rüzgârı arkalarına aldılar mı, ekspreslerden daha hızlı değilse bile, en az onlar kadar hızlı giderler düz ovada.

Bay Fogg'la bu kara gemisinin kaptanı arasında birkaç saniye içinde bir pazarlık yapıldı. Rüzgâr uygundu. Batıdan ve oldukça sert esiyordu. Kar dona çekmişti, Mudge, Bay Fogg'u birkaç saatte Omaha garına götürüleceği savındaydı. Orada, her an Chicago ve New York'a giden tren bulunurdu. Bakarsın aradaki gecikmeyi kapatırlardı. Onun için, hemen bu serüvene atılmak gerekiyordu.

Hızın daha bir dayanılmaz kılacağı bu soğukta yapılacak yolculüğün sıkıntılarına sokmak istemediği için Bay Fogg, Bayan Auda'ya Passepartout'yla birlikte Kearney'de kalmayı önerdi. Dürüst oğlan genç kadını alacak, en rahat yoldan, en iyi koşullar içinde Avrupa'ya getirecekti.

Bayan Auda, Bay Fogg'tan ayrılmak istemedi, bu kara rara en çok sevinen de Passepartout oldu. Gerçekten de,

Fix yanında kalacağı için, dünyayı verseler efendisinden ayrılmak istemiyordu.

Polis hafiyesinin zihninden geçenleri anlatmaksa epey zor. Phileas Fogg konusundaki yargısı değişmiş miydi, yoksa onu, Dünya gezisini tamamladıktan sonra kendini İngiltere'de tam bir güvenlik içinde hissedebilecek sıfır numara üçkâğıtçı mı sayıyordu? Aslında, Fix'in Phileas Fogg konusundaki yargısı belki de değişmişti, ama yine de görevini yapmaktan geri durmuyor, onu bir an önce İngiltere'ye kavuşturabilmek için elinden gelen çabayı gösteriyordu.

Saat sekizde, kızak yola çıkmaya hazırıldı. Yolcular –insanın gemi yolcuları diyesi geliyor– yerlerini alıyor, battaniyelerine sarınıp birbirlerine sokuluyorlardı, iki kocaman yelken çekilmişti ve araç, rüzgârin önüne düşmüş, buz tutmuş karlar üzerinde kırk mil hızla kaymaktaydı.

Kearney'le Omaha arası, düz bir çizgi çekilirse, –Amerikalıların deyişiyle, arı uçuşu– çok çok iki yüz mildi. Rüzgâr böyle devam ederse, bu yolu beş saatte alırlardı. Hiç bir olay çıkmazsa, kızak öğleden sonra birde Omaha'da olurdu.

O ne yolculuktu öyle! Birbirlerine sokulan yolcular ağızlarını açıp tek söz edemiyorlardı. Hızın etkisiyle artan soğuk, sözlerini bile donduracaktı sanki.

Kızak karlar üzerinde, sudaki bir tekne gibi rahatça kayıyordu – üstelik de sağa sola yalpa vurmadan. Rüzgâr yerden doğru esti mi, kızak koca kanatlı bir kuş gibi havalandacak gibi oluyordu. Mudge dümenin başına geçmiş, aracı doğru yolda tutuyor, küçük kürek vuruşlarıyla sapmaları önlüyordu. Bütün yelkenler fora edilmişti. Flok yelkeni çekilmiş, randanın yedeğinden kurtarılmıştı. Seren direğindeki çanaklık açıldığı gibi, küçük tepe yelkeni

de gücünü ötekilere eklemiştir. Matematik bir kesinlikle hesaplanamazdı elbet, ama kızağın hızı kırk milden aşağı değildi herhalde.

“Kırık çirkik olmazsa, vaktinde varız!” dedi Mudge.

Ve vaktinde varmak Mudge’ın da işine geliyordu, çünkü Bay Fogg, kendi dizgesi uyarınca, adama yüklüce bir ödül vaat etmişti.

Kızağın diklemesine kestiği ova deniz gibi dümdüzdü. Gören, buz tutmuş kocaman bir göl sanındı. Demir yolu, bu bölgede güney-batıdan kuzey-batıya doğru çıkıyor, Grand-Island’dan, Nebraska’nın en önemli kenti olan Columbus’a, oradan Schuyler’a, Fremont’a ve Omaha’ya uzanıyordu. Yol boyunca, Platte-river’ın sağ kıyısını izliyordu. Kızaksa kestirmeden gidiyor, demir yolunun çizdiği yarımdairenin kirişinden yürüyordu. Mudge, Platte-river’ın Fremont’ın az berisinde yaptığı dirsekten de çekinmiyordu, çünkü ırmak bu mevsimde donmuş olurdu. Sizin anlayacağınız yolda hiç bir engel yoktu ve Phileas Fogg ancak iki şeyden korkabilirdi: ya aracın bozulmasından, ya da rüzgârin yön değiştirip dinmesinden.

Ama rüzgâr dineceğe benzemiyordu. Tam tersine, gitmiş artıyordu. Hatta çelik tellerin sımsıkı bağladığı seren direğini esneteceğ kadar hızlı esiyordu. Bir çalgının tellerini andıran çelik teller, üstlerinde bir yay gidip gelişmiş gibi ses çıkarmaktaydı. Kızak kendine özgü, açıklı bir ezgi eşliğinde kayıp gidiyordu.

“Bizim teller de epey pes perdeden ses veriyor,” dedi Bay Fogg.

Ve bütün yolculuk boyunca bundan başka laf çıkmadı ağızından. Kürklere ve battaniyelere sarılan Bayan Audia, soğuktan olabildiğince korunmaktaydı.

Passepartout’ya gelince, yüzü sisler arasından batan güneş gibi kıpkırmızı, bu keskin havayı alıp veriyordu. O şaşmaz iyimserliğiyle, yeniden umuda kapılmıştı. New

York'a sabah değil de, akşam varacaklardı, ama bakarsın Liverpool postasına yetişirlerdi.

Passepartout'nun içinden, gidip müttefiki Fix'in elini sıkmak bile gelmişti bir ara. Yelkenli kızağı, yani kendilerini tam vaktinde Omaha'ya ulaştıracak aracı bulanın Fix olduğunu unutmuyordu çünkü. Ancak nedendir bilinmez, eyleme geçmeyip her zamanki gibi sakinimli davranışmayı yeğledi.

Ama şurası bir gerçekti ki, Passepartout, Bay Fogg'un, kendisini Suilardan kurtarmak için gözünü kırmadan canını tehlikeye atışını ömrü boyunca unutmayacaktı. Bay Fogg böylece canını da, malını da gözden çıkarmıştı... Hayır, hayır, uşağı bunu unutmayacaktı!

Yolcuların her biri ayrı düşüncelere dalıp giderken, kızak da uçsuz bucaksız kardan halı üzerinde uçuyordu. Yanlarından yörenlerinden Little-Blue-river'in Atlas Okyanusu'na ya da Büyük Okyanus'a dökülen kollarından biri geçse bile fark etmiyorlardı. Tarlalar da, akarsular da tekdüze bir beyazlık altında yok olup gitmişti çünkü. Ova tam anlayımla issızdı. Pasifik Demiryolu'yla Kearney'i Saint-Joseph'e bağlayan hat arasında kalan bu bölge, insansız, büyük bir adayı andırıyordu. Ne bir köy vardı ortalıkta, ne bir istasyon, ne de bir kale. Zaman zaman beyaz karaltısı rüzgârin önünde boyun egen asık suratlı bir ağaç yıldırım hızıyla yanlarından geçip gidiyordu. Kimi zaman vahşi kuş sürüleri havalanıyor; kimi zaman da, açlıktan kemikleri çıkmış, korkunç bir gereksizimin kamçıladığı kurt sürüleri kızağın ardına düşüyor, bir süre onları izliyordu. Passepartout, bunun üzerine, elde tabanca, en yakındakilere ateşe hazırlıyordu. O sırada bir kaza olsa da kızak dursa, bizim yolcular büyük bir tehlikeyle karşılaşırırdı. Ama kızak dayanıyor, az sonra arayı açıyor, uluyan sürü gerilerde kalıyordu.

Mudge, öğleyin, birtakım belirtilerden Platte-river'i

geçtiğini anladı. Hiç bir şey demedi, ama yirmi mil sonra Omaha'da olacaklarından emindi.

Nitekim, bu usta kılavuz dümeni bırakıp yelkenlere saldırdığı zaman saat bire bile gelmemiştir, iyice hız almış bulunan kızak, yelkenler indirildikten sonra en az yarım mil daha gitti. Sonunda durdular ve Mudge, karla kaplı bir dam kümesini göstererek:

— Geldik, dedi.

Gelmişlerdi ha! Evet, gerçekten de, her gün Birleşik Devletler'in doğusuna kalkan bir sürü trenin uğradığı istasyona gelmişlerdi işte!

Passepartout'yla Fix kızaktan inmiş, uyuşan kollarını bacaklarını sallamaktaydılar. Bay Fogg'la genç kadınının inmesine de yardım ettiler. Phileas Fogg, Mudge'ın hesabını fazlasıyla gördü, Passepartout da çok yakın dostuymuş gibi sıktı adamın elini ve sonra hep birlikte Omaha garına seğırttiler.

Asıl Pasifik demir yolu Nebraska'nın bu ünlü kentinde son bulmakta ve Mississippi havzasıyla Büyük Okyanus'u bağlamaktadır. Omaha'yla Chicago arasındaysa "Chicago-Rock-island-road" (Chicago Kayalık Ada Demiryolu) adını almakta, doğuya doğru giderken tam elli istasyona uğramaktadır.

Aktarmasız bir tren kalkmak üzereydi. Phileas Fogg'la arkadaşları kendilerini vagonlardan birine zor attılar. Omaha'yı görememişlerdi, ama Passepartout kendi kendine bunun üzülmeye değişmediğini, şu anda gezip görmeyle uğraşamayacaklarını tekrarlıyordu.

Tren, Council-Bluffs'a, Des Moines'a, Iowacity'ye uğrayarak Iowa eyaletini geçti. Gece, Davenport'ta Mississippi'yi aşıyor, Rock-Island üzerinden Illinois'e giriyordu. Ertesi gün, yani 10 Aralık'ta, akşamüstü dörtte Chicago'ya varıyorlardı; yerle bir olan bu ünlü kent, o güzeli Michigan gölünün kıyısında, eskisinden daha görkemli bir biçimde yükselmekteydi.

Chicago'yla New York'un arası dokuz yüz mildir. Chicago'da tren sıkıntısı çekilmiyordu. Bay Fogg bir trenden inip ötekine bindi. "Pittsburg-Fort-Wayne-Chicago-rail-road"un çevik lokomotifi, bizim soylu İngiliz'in yitirecek bir saniyesi bile bulunmadığını anlamış gibi son hızla ileri fırladı. Indiana'yı, Ohio'yu, Pennsilvanya'yı, New Jersey'i yıldırım gibi geçtiler, sokakları ve tramvayları olan, ama henüz eve rastlanmayan, adları dededen kalma kentlere uğradılar. En sonunda Hudson Nehri gözüktü; 11 Aralık'ta, akşam on biri çeyrek gece tren, Hudson Irmağı'nın sağ yakasında, Cunard deniz yolları işletmesinin, yani "British and North American royal mail steam packet Co."nin gemilerinin yanaştığı rihtimin hemen önündeki gara giriyyordu.

Liverpool'a giden *China* kırk beş dakika önce kalkmıştı!

XXXII

PHILEAS FOGG KÖTÜ GİDEN TALİHE KARŞI AMANSIZ BİR SAVAŞA GİRİŞİYOR

China, giderken, Phileas Fogg'un son umudunu da birlikte götürmüştü sanki.

Gerçekten de, Amerika'yla Avrupa arasında çalışan öbür gemilerin hiç biri, ne Fransız transatlantikleri, ne "White-Starline" işletmesinin gemileri, ne Imman Kumpanyası vapurları, ne de Hamburg Kumpanyası'nınların bizim soylu İngiliz'in işini görebildi. Çünkü hız yönünden öbür işletmelerden aşağı kalmayan, rahatlık yönündense bütün işletmeleri bastıran- Fransız Denizaşırı Ulaşım İşletmesi'ne bağlı Pereire gemisi ancak ertesi gün, yani ayın 14'ünde yola çıktı. Ayrıca, tipki Hamburg şirketinin kiler gibi, doğrudan Liverpool ya da Londra'ya değil, Le Havre'a gidiyordu, Le Havre'la Southampton arasındaki ek yolculuk Phileas Fogg'u iyice geciktirecek, son çabalarını da boşá çıkaracaktı.

Imman işletmesi gemilerine gelince, onların City-of-Paris'i de ancak ertesi gün yola çıkacağından, üzerinde bile durulmazdı. Özellikle göçmen taşıyan bu gemilerin makineleri zayıftır, kimi zaman yelkenle, kimi zaman buharla yol alırlar, hızları da iyice düşüktür. New York'la İngiltere arasını, Bay Fogg'a tutuştuğu bahsi kazandırtmayacak kadar uzun sürede alırlar.

Bizim soylu İngiliz bütün bunları, elindeki, Atlas Okyanusu'nda çalışan tüm gemilerin geliş gidiş zamanlarını gösteren Bradshaw kılavuzuna bakarak öğrenmişti.

Passepartout'nun kolu kanadı kırılmıştı. Kırk beş dakika için gemiyi kaçırılmış olmak öldürmüştü onu. Bütün bunlar, bu konuda yardımcı olacak yerde, efendisinin ayağına köstek vuran kendisinin suçuydu! Hele yolculuk sırasında karşılaştıkları olayları hatırladıkça, sırfla kendisi için ve boşu boşuna harcanan paraları hesapladıkça, artık hiç bir anlamı kalmayan bu gezinin altından kalkılmaz harcamalarıyla o büyük bahsin Bay Fogg'u tamı tamına yıktığını düşündükçe, saçını başını yoluyor, kendi kendine lanetler yağıdırıyordu.

Bay Fogg'sa ağını açıp tek laf etmedi bu konuda, denizasrı gemilerin yanaştığı rihtimden ayrılrken:

— Gelin bakalım, yarın bir çaresini buluruz bu işin, demekle yetindi.

Bay Fogg, Bayan Auda, Fix ve Passepartout, Hudson Nehri'ni Jersey-city-ferry-boat'ıyla geçtiler, bir arabaya binip Broadway'deki Saint-Nicolas oteline gittiler. Hepsine birer oda verildi, müşil müşil uyuyan Bay Fogg'a son derece kısa, heyecandan gözlerine uykuya girmeyen Bayan Auda'yla arkadaşlarınınasa alabildiğine uzun gelen geceyi orada geçirdiler.

Ertesi gün ayın 12'siydi. 12 Aralık saat yediden 21 Aralık yirmi kırk beş dek dokuz gün, on üç saat, kırk beş dakika zaman vardı. Phileas Fogg bir gün önce, *China* ile yola çıkmış olsaydı –ki bu gemi Cunard şirketinin

en iyi vapurlarından biriydi— ilkin Liverpool'a, sonra da Londra'ya vaktinde varabilecekti!

Bay Fogg, uşağına orada kalıp kendisini beklemesini ve Bayan Auda'ya her an yola çıkacak gibi hazırlık yapmasını haber vermesini söyleyerek otelden ayrıldı.

Bay Fogg, otelden çıktıktan sonra doğruca Hudson kıyısına indi, rihtıma bağlı ya da nehire demirlemiş tekneleler arasında yola çıkmak üzere olan birini aramaya başladı. Pek çok gemi hareket bayrağını çekmiş, suların yükselmesini bekliyordu; o kocaman ve güzelim New York limanından, her gün, dünyanın dört bir köşesine en az yüz gemi kalkardı; ama bunların çoğu yelkenliydi, dolayısıyla Phileas Fogg'un işine yaramazlardı.

Bizim soylu İngiliz son girişimden de umudunu kesmek üzereydi ki, Batarya'nın tam önünde, ince uzun, uskurlu bir ticaret gemisinin yattığını gördü, bacasından çıkan kara dumanlar yola çıkmaya hazırlandığını gösteriyordu.

Phileas Fogg, hemen sandallardan birine seslendi, bindi ve birkaç kürekte, gövdesi demir, üstü ağaç, buharlı *Henrietta*'nın asma köprüsüne ulaştı.

Henrietta'nın kaptanı gemideydi. Phileas Fogg güverteye çıktı, kaptanı sordu. Adam az sonra geldi.

Bu, elli yaşlarında, hiç de uysal bir adama benzemeyen, tam bir deniz kurduydu. İri gözleri, bakıra çalan yanık teni, kızıl saçları, kalın ensesiyle pek de iç açıcı bir görünüşü yoktu doğrusu.

- Kaptan siz misiniz? diye sordu Bay Fogg.
- Benim.
- Ben de Londralı Phileas Fogg'um.
- Bense, Cardifli Andrew Speedy.
- Yakında mı hareket ediyorsunuz?..
- Bir saat sonra...
- Gidiş ne yana?..
- Bordeaux'ya.

- Yükünüz nedir?
- Ambar çakıl taşı dolu. Navlun yok. Safrayla yola çıkıyorum.
- Yolcu var mı?
- Yok. Yolcu almam. Yolcu demek, insana ayak bağı olan, durmadan torağı çalıştırın yük demektir čunkü.
- Hızlı mıdır sizin tekne?
- Dokuzla on iki mil arası. Herkes bilir *Henrietta*'yı.
- Benimle birlikte üç yolcuyu Liverpool'a götürür müsünüz?
- Liverpool'a mı? Yok canım, isterseniz Çin olsun, ha?
- Ben Liverpool'a gitmek istiyorum.
- Olmaz!
- Olmaz mı?
- Olmaz. Bordeaux'ya hareket etmek üzereyim, başka yere gitmem.
- Kaç para verilirse gidersin?
- Kaç para verilirse verilsin. Kaptan bunları başka bir söze gerek bırakmayan bir tavırla söylemişti.
- İyi ama, *Henrietta*'nın sahipleri... diye devam etti Phi-leas Fogg.
- Geminin sahibi benim, diye karşılık verdi Kaptan.
- Öyleyse kiralıyorum bu gemiyi.
- Olmaz.
- Satın alıyorum.
- Olmaz.

Phileas Fogg, bu sözler karşısında kılını bile kırıdatmadı. Oysa durum çok ciddiydi. New York, Hong Kong'a, *Henrietta* da *Tankadere*'ye hiç benzemiyordu. Bizim soylu İngiliz'in parası o ana dek bütün engelleri aşırtmıştı. Ama bu sefer para sökmüyordu.

Bununla birlikte –çok tehlikeli ve gerçekleştirilmesi güç bir iş olan balonla yolculuk düşünülemeyeceğine göre– Atlantik'i gemiyle aşmanın yolunu bulmak gerekiyordu.

Tam o sırada, Phileas Fogg'un aklına bir çare geldi galiba, çünkü kaptana dönüp:

— Peki, Bordeaux'ya götürür müsünüz beni? dedi.

— Hayır, adam başına iki yüz dolar verseniz bile götürmem!

— Adam başına iki bin dolar veriyorum.

— Adam başına mı?

— Adam başına.

— Ve dört kişisiniz, öyle mi?

— Dört.

Kaptan Speedy, derisini yüzeckmiş gibi alnını kaşımaya başladı. Yol değiştirmeden sekiz bin dolar kazanmak, o köklü yolcu düşmanlığından vazgeçmeye değerdi doğrusu. Ayrıca, tanesi iki bin dolara taşınan yolcu da yolcu değil, çok değerli bir yük sayılırdı.

— Saat dokuzda yola çıkıyorum, dedi yalnızca Kaptan Speedy, siz de arkadaşlarınızla o saatte burada olur musunuz?..

— Saat dokuzda gemide olacağız! diye karşılık vermekle yetindi Bay Fogg.

Saat sekiz bucuktu. Bizim soylu İngiliz, hiç bir durum ve koşulda bozmadığı soğukkanlılığıyla gemiden indi, Saint-Nicolas oteline gitti, Bayan Auda'yı, Passepartout'yu ve her zamanki celebiliğiyle kendilerine eşlik etmesini dileği Fix'i alıp geri döndü. *Henrietta*'nın motorları çalışmaya başladığı anda bizimkiler gemideydiler.

Bu son yolculuğun kendilerine kaça patlayacağını öğrendiği zaman, Passepartout, pes perdenin bütün notalarını kapsayan derin bir "Off!" çekti.

Fix'se İngiltere Bankası'nın bu işten epey zararla çıkışını düşündü. Gerçekten de, Londra'ya vardıklarında, Bay Fogg yolda birkaç avucunu daha denize atmasa bile, para tomarından en az yedi bin sterlin eksilmiş olacaktı!

XXXIII
PHILEAS FOGG HER DURUM VE
KOŞULUN ADAMI OLDUĞUNU GÖSTERİYOR

Bir saat sonra *Henrietta*, Hudson Nehri'nin ağızındaki feneri geçiyor, Sandy-Hook burnunu dönüyor, denize açılıyordu. Gün boyu Long-Island kıyılarını izleyip, Fire-Island açıklarından doğuya doğru yol aldılar.

Ertesi gün, yani 13 Aralık'ta, öğleyin adamın biri güverteye çıkıp geminin yerini saptadı. Şimdi siz, bunun Kaptan Speedy olduğunu sanacaksınız elbet! Ama hayır, hiç de öyle değildi. Sayın Phileas Fogg'du bu.

Kaptan Speedy'ye gelince, kamarasına kapatılmış kapı üstüne kilitlendiği için, haklı bir öfkeyi dile getiren nalar atmaktaydı.

Olup biten çok basitti. Phileas Fogg, Liverpool'a gitmek istiyor, Kaptan'sa istemiyordu. Bunun üzerine Phileas Fogg, ilkin Bordeaux'ya gitmeyi kabul etmişti, ama gemiye bineli otuz saati geçmeden, öyle ustalıkla para dağıtmıştı ki –kaptanla araları pek iyi olmayan– bütün tayfalar kendisinden yana dönmüştü. Bu yüzden, Kaptan Speedy'nin yerine gemiye şimdi Phileas Fogg kumanda ediyordu, Kaptan kamarasına kilitlenmişti ve *Henrietta*, Liverpool'a doğru yol alıyordu. Ve kaptan köşkündeki hareketlerine bakıldığı an, Bay Fogg'un iyi bir denizci olduğu anlaşılıyordu.

Bu serüvenin nasıl biteceğini ilerde göreceğiz. Bu arada, Bayan Auda bir şey demese de, epey kaygılanıyordu. Fix, önce olup biten karşısında şaşkına dönmüştü. Passe-partout'ysa efendisinin yaptığına hayran kalmıştı.

Kaptan Speedy, "Dokuz - on iki mil yapar," demişti ve *Henrietta* gerçekten de ortalama bu hızla gidiyordu.

Eğer –daha ne çok "eğer" vardı!– deniz kötülemezse, rüzgâr doğuya dönmezse, tekneye bir şey olmaz, makinelер bozulmazsa *Henrietta* 12 Aralık'la 21 Aralık arasın-

daki dokuz günde New York'la, Liverpool'u ayıran üç bin mili alırıldı. Ancak, limana vardiktan sonra, banka işine bir de *Henrietta* eklenince, bizim soylu İngiliz umduğundan çok daha ötelere düşebilirdi.

İlk günler, yolculuk son derece iyi geçti. Deniz pek sert değildi; rüzgâr kuzey-doğuya yerleşmiş gibiydi; yelkenler de açılıncı *Henrietta* tam bir transatlantik olup çıkmıştı.

Passepartout'nun ağızı kulaklarındaydı. Efendisinin, sonunu düşünmek istemediği bu son girişimi onu pek keyiflendirmiştir. Tayfalar, o güne dek böyle neşeli, böyle çevik adam görmemişlerdi. Gemicilere bin bir şaka yapıyor, akıl almaz hünerler gösteriyordu. Onlara en tatlı sözcüklerle sesleniyor, en güzel içkileri veriyordu. Kendisine sorarsanız, gemiciler birer çelebi gibi davranışını, ateşçiler de birer kahraman gibi çalışıyordu. Bütün sıkıntı ve tehlikeleriyle geçmişi unutmuştu. Yalnızca pek yakında ulaşacakları hedefi düşünüyor ve zaman zaman öylesine sabırsızlanıyordu ki, gören, *Henrietta*'nın kazanlarının *Passepartout*'nun içinde kaynadığını sanındı. Yiğit oğlan, çoğu kez Fix'in bile çevresinde pervane oluyordu; "çok şey anlatan!" gözlerle bakıyordu ona; ama ağını açıp tek söz etmiyordu, çünkü iki eski dost arasında en küçük bir yakınlık kalmamıştı artık.

Öte yandan, doğrusunu söylemek gerekirse, Fix de artık hiç bir şey anlayamıyordu bu işten! *Henrietta*'nın ele geçirilişi, tayfaların satın alımı, Fogg denen adamın kırk yıllık denizci gibi kaptanlık edişi onu tümden şaşkına çevirmiştir. Zavallıcık ne düşüneceğini bilemiyordu. Ancak, elli bin sterlin çalan adam, elin gemisine de el koyardı elbet. Ve tabii Fix, Fogg'un yönetimindeki *Henrietta*'nın, Liverpool'a falan değil, korsanlığa başlayan bu hırsızın tehlikelerden uzak yaşayabileceği, bilinmeyen bir yere doğru yol aldığına inanmaya başladı. Eh, bundan daha sağlam bir varsayımda olamazdı yani ve bizim polis hafifesi bu işe burnunu soktuğuna bin pişmandı.

Kaptan Speedy'ye gelince, kamarasında böğürmeye devam ediyor, ona bakmakla görevlendirilen Passepartout, bütün gücüne kuvvetine karşın, bin bir sakınımla kendisine yiyecek getiriyordu. Bay Fogg'sa gemide bir kaptanın bulunduğunu unutmuş gibiydi.

Ayın 13'ünde, Yeni Dünya'nın en doğu ucundan geçtiler. Burası denizciler için epey kötü bir bölgedir. Hele kışın, sis eksik olmaz, rüzgâr epey serttir. Dünden beri düşen hava basıncı, havanın pek yakında değişeceğini gösteriyordu. Nitekim, gece ısı değişti, soğuk keskinleşti ve rüzgâr güney-doğuya kaydı.

Hava bozmuştı. Ama rotasını bozmak istemeyen Bay Fogg yelkenleri indirip buharı fayrap etti. Bununla birlikte gemi yavaşladı, gövdesini döven dalgalar hızını kesmişti. Başladılar beşik gibi sallanmaya, hızı azaltan da buydu zaten. Rüzgâr yavaş yavaş fırtinaya dönüşüyordu, *Henrietta*'nın dalgalara karşı duramadığı an düşecekleri durumu şimdiden kestirebiliyorlardı. Oysa bir kez kaçmaya başladılar mı, sonlarının nereye varacağı bilinmezdi.

Passepartout'un suratı gökyüzüyle birlikte karardı, zavallı oğlan tam iki gün ölümcül sıkıntılar geçirdi. Ama Phileas Fogg gözü pek bir denizciydi, azgın denize kafa tutmayı biliyordu, hem de hızını falan kesmeden. *Henrietta*, dalgayı burundan aşamazsa yandan alıyor, tepeden tırnağa yikanıyor, ama gene de aşıyordu. Dağ boyu dalgalar gelip de geminin kiçini havaya kaldırdı mı pervane dışında kalıyor, boşlukta çılginca dönüyor, ama gemi yoluna devam ediyordu.

Ancak, rüzgâr korktukları kadar azıtmadı. Hızı saatte doksan mili aşan kasırgalardan biri haline gelmedi. Hep orta şiddette esti, ama güney-doğuya çakılıp kaldığından bizimkilere yelken açtırmadı. Oysa az sonra göreceğimiz gibi, ne de iyi olacaktı yelkenlerin açılması!

16 Aralık, Londra'dan ayrılışlarının yetmiş beşinci günüydı. Böylece, *Henrietta* pek öyle dişe dokunur derecede gecikmiş sayılmazdı. Atlantik'in hemen hemen yarısını aşmış, tehlikeli bölgeden çıkışlardı. Yazın olsa, bu işi başarmış sayılırlardı. Ama kışın, kötü havanın boyundurğundaydılar. *Passepartout*'nun ağını açmıyordu. Bununla birlikte, yine de umutluydu, rüzgâr değilse bile, buhar kazanları kendilerinden yanıyordu.

Ama o gün, makinist güverteye gelip Bay Fogg'u buldu ve kendisiyle ateşli bir konuşmaya girdi.

Nedendir bilinmez –belki de bir önsezıyla– *Passepartout* müthiş kaygılandı. Makinistin efendisine söyledikle-rini iştebilmek için kulaklarından birini vermeye razıydı. Konuşulanların bir parçası kulağına çalınıyordu; bir ara efendisinin:

— Emin misiniz bundan? dediğini işitti.

— Eminim, efendim, diye karşılık verdi makinist. Unutmayın ki, yola çıktığımızdan beri, kazanları fayrap etmiş durumdayız, kömürümüzse bizi, yarı yolla, New York'tan Liverpool'a değil, ancak Bordeaux'ya götürecek kadardı!

— Peki, bir çaresine bakarım, diye yanıtladı Bay Fogg.

Passepartout olup biteni anlamıştı. Dolayısıyla, öldürücü bir kaygıya kapıldı.

Kömür bitmişti!

“Efendim bu işin de çaresine bakarsa,” dedi kendi kendine, “pes doğrusu!”

Az sonra Fix'le karşılaştı, kendini tutamayıp durumu ona da bildirdi.

— Sizce, gerçekten Liverpool'a mı gidiyoruz yani? diye karşılık verdi polis hafiyesi dişlerinin arasından.

— Elbette!

— Sersem! diye yanıtladı polis hafiyesi, omuz silkerek uzaklaştı.

Passepartout az kalsın, pek de anlam veremediği niteleme sıfatının hesabını soracaktı adama; ama Fix'in yanlış adamin ardına takılıp Dünya'yı boşu boşuna dolaşmış olmanın gurur kırıklığı ve ezikliği içinde böyle konuşтуğunu düşünüp cezadan vazgeçti.

Peki, şimdî ne yapacaktı acaba Phileas Fogg? Doğrusu ya, herhangi bir çözüm yolu bulmak son derece güçtü. Ancak, bizim giz dolu İngiliz galiba bir çare buldu, cünkü akşamüstü makinisti çağrırttı:

“Ocakları besleyip kömür bitene dek tam yol ilerleyin”, dedi.

Az sonra, *Henrietta*'nın bacası kapkara dumanlar kusuyordu.

Böylece gemi tam hızla yola devam etti; ancak makinist, iki gün sonra, yani ayın 18'inde, kömürün o gün biteceğini haber verdi.

“Sakın ateşi azaltmayın,” diye yanıldadı Bay Fogg. “Tam tersine. Bütün kazanlar buhar dolsun.”

Phileas Fogg o gün öğleye doğru, haritada yerlerini saptadıktan sonra Passepartout'u çağırttı, gidip Kaptan Speedy'yi getirmesini söyledi. Oysa bu, bizim yiğit oğandan gidip bir kaplunu çözmek gibi bir şeydi. Passepartout:

“Eh, adam şimdî küplere biner işte!” diye söylenerek kamaraya indi.

Nitekim, az sonra, bağıış çağrış ve küfürler arasında bir bomba çıktı güverteye. Kaptan Speedy'ydı bu bomba. Patlamaya hazır olduğu belli idi.

Öfkeden ağızı köpüre köpüre ilkin, “Neredeyiz?” diye sordu ve beyin kanamasına yatkın bir adam olsaydı, o anda nalları dikmesi işten bile değildi.

— Neredeyiz? diye yineledi allak bullak bir suratla.

— Liverpool'dan yüz yetmiş mil uzaktayız, diye karşılık verdi Bay Fogg büyük bir soğukkanlılıkla.

— Korsan! diye haykırdı Andrew Speedy.

— Sizi getirtmemin nedeni, beyefendi...

— Deniz korsanı sen de!

— ... evet, beyefendi, diye devam etti Phileas Fogg, geminizi bana satmanızı rica edecektim.

— Hayır, cehennemin bütün zebanileri adına yemin ederim ki, hayır!

— Çünkü onu yakmak zorundayım!

— Gemimi mi yakacaksınız?

— Evet, hiç değilse ağaç kesimlerini, çünkü kömürü-müz bitti.

— Gemimi yakmak ha! diye bağırdı Kaptan Speedy, lafları bin bir güçlükle söyleyerek. Elli bin dolarlık gemi-yi mi yakacaksınız?

— Alın size almış bin dolar, diye karşılık verdi Phile-as Fogg, Kaptan'a bir tomar para uzatarak.

Para tomarı müthiş bir etki yaptı Andrew Speedy üze-rinde. Zaten almış bin doları görüp de heyecanlanma-yan adam Amerikalı değildir. Kaptan, öfkesini de, hapse-dilişini de, yolcularına duyduğu bütün hinci da bir anda unuttu. Gemisi yirmi yıllıkti. Böyle bir alışveriş arayıp da bulamayacağı şeydi!.. Bomba artık patlayamazdı. Bay Fogg bombanın fitilini koparmıştı.

— Geminin demir kesimi bana kalacak, dedi ansızın yumuşayan bir sesle.

— Demir kesimi de, makineler de size kalacak, beye-fendi. Tamam mı?

— Tamam.

Ve Andrew Speedy para tomarını kapıp hızla saydı, sonra cebine indirdi.

Passepartout, bütün bunları kireç gibi bir yüze izle-miştir. Fix'se, az kalsın kan boğmasına uğruyordu. Aşağı yukarı yirmi bin sterlin gitmişti ve şu Fogg denen adam tekneyi de, makineleri de satıcıya bırakıyordu! Sizin an-layacağınız, geminin asıl para eden kesimlerini... Evet, evet, bankadan çalınan para gerçekten ellı beş bin sterlin olmalıydı!

Andrew Speedy parayı cebe indirdikten sonra:

— Bakın, beyefendi, dedi Bay Fogg, sakın bu olup bittelere şaşmayın. Yalnız şu kadarını bilmış olun ki, 21 Aralık'ta, saat yirmi kırk beşte Londra'da olamazsam, yirmi bin sterlinim boşá gidecek. New York'tan kalkan gemiyi kaçırılmışım, siz de Liverpool'a gitmek istemiyordunuz...

— İyi ki istememişim, canına yandığımın iblisleri, diye bağırdı Andrew Speedy, baksana en azından kırk bin dolar kazanıyorum.

Sonra, daha kararlı bir sesle:

— Yalnız, biliyor musunuz, Kaptan... diye devam etti.

— Fogg.

— Biliyor musunuz Kaptan Fogg, Yankee'lik var sizde.

Böylece yolcusuna kendince övgüde bulunduktan sonra tam gideceği sırada Phileas Fogg:

— Kısacası, gemi şimdi benim, değil mi? diye sordu.

— Elbette, omurgasından direklerine dek sizin, ama yalnız "ağaç" kesimleri tabii!

— Peki. Hemen iç bölmelerini kırıp ateşi besleyin.

Buhar kazanına gerekli basıncı verebilmek için bu kuru ağaçlardan ne kadarını parçalamak zorunda kaldıklarını varın siz hesaplayın. O gün köz güverte, güverte kamaraları, alt kamaralar, ambarlar ve sintine güvertesi sökülp parçalandı.

Ertesi gün, yani 19 Aralık'ta, irili ufaklı bütün direkler yakıldı. Seren direkleri devrildi, baltalarla parçalandı. Tayfalar inanılmaz bir çaba gösteriyordu. *Passepartout*'ya kesiyor, biçiyor, yarıyor, on kişilik iş görüyordu. Bir yıkımdır gidiyordu.

Ertesi gün, 20 Aralık'ta, küpeşteler, donanma bayrakları, su üstünde kalan tahta kesimler, güertenin büyükçe bir bölümü ateşe atıldı. *Henrietta* artık yenik içindeki bir kalafat teknesine dönmüştü.

Ama o gün, İrlanda kıyılara varmış, Fastenet fenerini görmüşlerdi.

Ancak, gemi, akşam saat onda gele gele Queenstown açıklarına gelmişti. Phileas Fogg'un, Londra'ya varabilmek için yalnızca yirmi dört saat kalmıştı! Bu kadar zamanda olsa olsa Liverpool'a varabilirdi *Henrietta* –hem de tam yol giderse. Oysa bizim gözü pek İngiliz pek yakında buharsız kalacaktı!

— Size gerçekten acıyorum, beyefendi, dedi en sonunda Bay Fogg'un tasarılarıyla ilgilenmeye başlayan Kaptan Speedy. Her şey size karşı sanki! Gele gele Queenstown'a geldik ancak.

— Yaa! dedi Bay Fogg, ışıklarını gördüğümüz kent Queenstown demek?

— Evet.

— Limana girebilir miyiz?

— Üç saatten önce giremeyiz. Yani ancak deniz yükseldikten sonra.

— Bekleyelim! diye karşılık verdi Phileas Fogg sakin bir sesle ve yüzünden, ters giden talihi yemek üzere aklına son bir çare geldiği asla anlaşılmıyordu.

Gerçekten de, Queenstown, Birleşik Devletler'den gelen denizaşırı gemilerin yanaşıp mektuplarını boşalttıkları İrlanda limanıydı. Mektuplar buradan, her an harekete hazır bekleyen ekspreslerle Dublin'e götürüldürdü. Dublin'den de, çok hızlı buharlı gemilerle Liverpool'a giderler – böylece, deniz yollarının en hızlı gemilerinden bile on iki saat önce oraya varmış olurlardı.

Phileas Fogg da işte Amerika postasının kazandığı bu on iki saatte kazanmak niyetindeydi. *Henrietta*'yla, ertesi gün akşam varacağı Liverpool'a öğlein varacak, böylece, akşam sekiz kırk beşten önce Londra'da olabilecekti.

Henrietta, sabah bire doğru, yani deniz yükseldikten sonra Queenstown limanına giriyor ve Phileas Fogg elini yürekten bir dostlukla sıktığı Kaptan Speedy'yi, sattığı fiyatın en az yarısı değerindeki gemi iskeletinde bırakarak karaya çıkıyordu!

Hemen gemiden indiler. Fix, tam, o sırada Bay Fogg'u tutuklamayı geçirdi kafasından. Ama yapmadı. Niçin acaba? Nasıl bir çatışma olmuştu içinde? Bay Fogg'dan yana mı dönmüştü? En sonunda anlamış miydi yanıldığını? Her neyse, gerçi tutuklamadı, ama yanından da ayrılmadı. Fix, Bayan Auda ve artık soluk almaya fırsat bulamayan Passepartout, saat bir buçukta trene biniyor, şafak sökerken Dublin'e varıyor, vakit geçirmeden gemilerden birine atlıyorlardı – tepeden tırnağa çelikten yapılmış, yalnız makineyle çalışan bu füze gibi gemiler, öyle dalgaya burun verme gereğini falan duymaz, yolu tuttum giderdi.

Phileas Fogg 21 Aralık'ta, on ikiye yirmi kala Liverpool'a iniyordu. Londra'dan altı saatlik yoldaydı artık.

Tam bu sırada Fix yanına geldi, elini omzuna koydu, tutuklama belgesini gösterip:

- Bay Phileas Fogg sizsiniz, değil mi? dedi.
- Evet, beyefendi.
- Kraliçe adına sizi tutukluyorum!

XXXIV

PASSEPARTOUT, YAKIŞIK ALMASA DA, KORKUNÇ LAFLAR ETME FIRSATINI BULUYOR!

Phileas Fogg hapisteydi. Onu alıp Custom-house'a, yani Liverpool gümrüğüne kapatmışlardı, Londra'ya aktarılmak üzere geceyi bekleyecekti.

Tutuklama sırasında, Passepartout, az kalsın polis hafifeyinin üstüne çullanıyordu. Ama polisler engel oldu buna. Hiç bir şeyden haberi olmayan ve böyle bir şeyi beklemeyen Bayan Auda şaşkına dönmüştü. Passepartout ona durumu anlattı. Canını borçlu bulunduğu şu dürrüst ve yiğit Bay Fogg hırsız diye tutuklanmıştı. Genç kadın bu haksızlık karşısında kendini tutamayıp ağlamaya başladı, kurtarıcısını kurtarabilmek için hiç bir şey yap-

mıyor, hiç bir şeye girişemiyordu. Fix'e gelince, suçu olsa da olmasa da, görevi gerektirdiği için tutuklamıştı Bay Fogg'u. Gerisi yargıcıın bileyceği i̇sti.

Ve işte o anda, Passepartout'nun aklına, bütün bunlara yol açan korkunç fikir geldi! Gerçekten de, neden Bay Fogg'dan saklamıştı bu serüveni? Fix kimliğini ve yüklendiği görevi açıkladığı zaman, neden gidip bunları efendisine anlatmamıştı? Efendisi durumu öğrenince Fix'e suçsuz olduğunu gösteren kanıtları verirdi elbet; yanıldığını anlatırkı polis hafiyesine; bu tatsız hafiyeyi, parasını cebinden vererek yanında taşımazdı, çünkü adamin ilk işi, İngiliz Krallığı toprağına, ayak basar basmaz kendisini tutuklamak olacaktı. Zavallı oğlan, yaptığı patavatsızlıklar, işlediği hataları düşündükçe büyük bir pişmanlık duymaktaydı. Ağlıyor, saçını başını yoluuyordu. Elinden gelse, kafasını taşlara çalacaktı.

Bayan Auda'yla ikisi, kuru soğuğa karşın, gümrük kapısında kalakaldılar. Hiç biri oradan ayrılmak istemiyordu. Bay Fogg'u son bir kez görmek arzusundaydilar. Bizeim soylu İngiliz'e gelince, bu sefer tam anlamıyla yıkılmıştı, hem de hedefine varmak üzereyken. Bu tutuklama, işini bitirecekti mutlaka. 21 Aralık'ta, on ikiye yirmi kala Liverpool'a inmişti, Reform-Kulüp'e gidebilmek için önünde tam sekiz saat kırk beş dakika vardı- Londra'yaya altı saatte gidiliyordu.

O anda gümrük odasına giren biri, Bay Fogg'u tahta sıralardan birinde, öfkесiz, heyecansız oturur bulurdu. Talihe boyun eğdiği söylenemezdı elbet, ama bu son olay da onu hiç sarsmamıştı, ya da hiç değilse öyle görünüyordu. Acaba içinde, dizginlendikleri için, son anda bomba gibi patlayan o korkunç öfkelerden biri mi vardı? Bilemeyeiz. Yalnız şurasını söyleyebiliriz ki, Phileas Fogg orada oturmuş, sakin sakin bekliyordu... neyi? Hâlâ umudu var mıydı? Hapishanenin kapısı üstüne kilitlendiği zaman bile başarıya ulaşacağını mı sanıyordu?

Her neyse işte, Bay Fogg saatini çıkarmış, özenle masalardan birine koymuş, akreple yelkovanı izliyordu. Ağzından tek söz çıkmıyor, büyük bir dikkatle saate bakıyordu.

Doğrusu ya, durum gerçekten korkunçtu ve bu soğukanlı adamın bilincini okuyamayan için şöyle özetlenebilirdi:

Dürüst Phileas Fogg hapi yutmuştu.

Yok, eğer hırsızsa, o zaman da yasanın pençesindeydi.

O anda kaçmayı düşündü mü dersiniz? Bu yazılıhane de bir çıkış yolu bulunup bulunmadığını araştırdı mı acaba? Kaçmayı tasarlıyor muydu? Gören öyle sanındı, çünkü bir ara kalkıp odayı dolaştı. Ama kapı sımsıkı kapatıldı, penceredeyse demir parmaklık vardı. Dönüp yerine oturdu, cüzdanından yol çizelgesini çıkardı.

“21 Aralık, cumartesi, Liverpool”

yazısının yanına:

“80’inci gün, sabah 11.40” sözünü ekledi ve beklemeye koyuldu.

Custom-house'un saati biri vurdu. Bay Fogg kendi saatinin iki dakika ileri olduğunu saptadı.

Derken iki oldu! Şu anda bir eksprese atlasa, akşam sekiz kırk beşten önce Londra'da, Reform-Kulüp'te olabilirdi.

Saat iki buçukta, dışardan hızla açılıp kapanan kapıların gürültüsü geldi.

Passepartout'yla Fix'in sesleri işitildi.

Phileas Fogg'un bakışları bir an için parladi.

Yazihanenin kapısı açıldı ve Bay Fogg, Bayan Auda, Passepartout ve Fix'in kendisine doğru seğırttiklerini gördü.

Fix soluk soluğaydı, saçı başı darmadağınıktı... Konuşacak hali yoktu!

“Şey... Beyefendi... diye geveledi, çok özür... dilerim...

üzücü bir benzerlik... Hırsız üç gün önce yakalanmış... siz... siz özgürsünüz!..”

Phileas Fogg özgürdü ha! Kalkıp polis hafiyesinin yanına gitti. Gözlerini gözlerine diki ve ömrü boyunca yapmadığı, yapmayacağı bir iş yaptı, kollarını yana açtı, yumruklarını sıktı, bir robot gibi iki yandan zavallı polis hafiyesinin suratına indirdi.

“Harika bir vuruş!” diye bağırdı Passepartout ve sonra, tam bir Fransız gibi, müthiş bir sözcük oyunu yapıp, “Yaşsa be! İngiliz yumruğu diye buna derim işte,” dedi.

Yere yıkılan Fix ağını açıp tek söz etmedi. Hak ettiği cezayı bulmuştu. Bay Fogg, Bayan Auda ve Passepartout, hemen gümrükten ayrıldılar. Bir arabaya atlayıp, iki üç dakikada Liverpool garına vardılar.

Phileas Fogg, Londra'ya hareket edecek tren olup olmadığını sordu...

Saat iki kırktı... Ekspres otuz beş dakika önce gitmişti.

Phileas Fogg, bunun üzerine, özel bir tren istedi.

Harekete hazır bir sürü hızlı lokomotif vardı; ama bunların katara bağlanması zaman aldığından, özel tren saat üçten önce yola çıkamadı.

Phileas Fogg, makiniste kazanılacak ödül konusunda iki laf ettikten sonra, saat üçte, genç hanım arkadaşı ve sadık uşağıyla birlikte Londra'ya doğru uçuyordu.

Liverpool'la Londra arasını beş buçuk saatte almaları gerekiyordu – yol açısından, kolayca başarılacak bir işti bu. Ama ister istemez beklemek zorunda kaldılar ve bizim soylu İngiliz gara girdiğinde, Londra'daki saatler sekizelliği gösteriyordu.

Phileas Fogg, Dünya gezisini beş dakika gecikmeyle bitirmiştir!..

Bahsi yitirmiştir.

XXXV
PASSEPARTOUT, EFENDİSİNİN
BUYRUĞUNU ANINDA YERİNE GETİRİYOR

Ertesi gün, Saville-row'da oturanlara Bay Fogg'un eve döndüğünü söyleseniz, epey şaşarlardı doğrusu. Kapı baca sımsıkı kapalıydı çünkü. Dışarıdaysa en küçük bir değişiklik olmamıştı.

Gerçekten de, Phileas Fogg gardan ayrıldıktan sonra Passepartout'ya gidip yiyecek içecek almasını söylemiş, kendisi de eve dönmüştü.

Bu soylu adam, tepesine çöken felaketi her zamanki serinkanlılığıyla karşılamıştı. Tam anlamıyla yıkılmıştı işte! Hem de şu beceriksiz polis hafiyesi yüzünden! O uzun yolu emin adımlarla geçtikten, bin bir engeli aşıp, bin bir tehlikeye göğüs gerdikten, yolda bir iki de iyilik yaptıktan sonra, limanda, önceden kestiremeyeceği, dolayısıyla kendisini savunmasına fırsat bırakmayan apansız bir olayla karşılaşmak, gerçekten korkunç bir şeydi! Yola çıkarken yanına aldığı paradan pek az bir şey kalmıştı geriye. Servetinden, kala kala Baring Kardeşler bankasındaki yirmi bin sterlin kalmıştı, bunu da Reform-Kulüp'teki arkadaşlarına verecekti. Onca harcamadan sonra bahsi kazansa bile zenginleşmeyecekti elbet, ayrıca –salt onur için bahse giren insanlardan olduğundan– para pul arısında da değildi belki, ama şimdi işi tümden bitikti. Üstüne üstlük, kararını da vermişti. Ne yapacağını çok iyi biliyordu.

Saville-row'daki odalardan biri Bayan Auda'ya ayrılmıştı. Genç kadın umutsuzluk içindeydi. Ağzından dökülen bir iki sözden, Bay Fogg'un karanlık şeyler tasarladığıını anlamıştı.

Zihinlerine saplanan tek bir fikrin etkisiyle, bu çılgın İngilizlerin işi nerelere vardıracaklarını hepimiz biliriz. Dolayısıyla, Passepartout hiç çaktırmadan efendisini gözliyordu.

Ama bizim dürüst oğlan, her şeyden önce odasına çıkmış, seksen gündür yanmakta olan gaz lambasını söndürmüştü. Posta kutusunda Gaz Kurumu'ndan gelen bir kâğıt bulmuş, yol açtığı harcamaların önünü alma zamanının geldiğine karar vermişti.

O gece öylece geçti. Bay Fogg yatmıştı, ama gözüne uyku girmiş miydi acaba? Bayan Auda'ya gelince, bir an bile gözünü kırmadı. Passepartout'ysa, kuçu gibi, efendisinin kapısında beklemiştir.

Ertesi gün, Bay Fogg onu çağrırdı ve bir iki cümleyle, Bayan Auda'nın kahvaltısıyla ilgilenmesini buyurdu. Kendisiyse, bir fincan çayla bir parça kızarmış et istiyordu. Bayan Auda öğle ve akşam yemekleri için kendisini bağışlamalıydı, işlerini düzene koyması gerekiyordu. Bu yüzden aşağı inmeyecekti. Yalnız akşamda, Bayan Auda'dan birkaç saniyesini kendisine ayırmasını rica edecekti.

Günlük programı alan Passepartout için söylenenleri yerine getirmekten başka çare yoktu. Yüzünde en küçük bir kırpırtı olmayan efendisine bakıyor, bir türlü odadan ayrılamıyordu. Yüreği kabarmış, içi pişmanlık acısıyla dolmuştu, bu onulmaz yıkıma yol açan kendisiydi çünkü! Evet, evet! Bay Fogg'a haber verseydi, Fix'in tasarılarını anlatsayıdı, efendisi polis hafiyesi Fix'i Liverpool'a dek ardında sürüklemezdi elbet, ondan sonra da...

Passepartout kendini tutamadı.

— Bay Fogg! Sayın efendim! diye bağırdı, Ne isteriniz deyin bana. Bütün bunlar benim, yüzümden...

— Kimseyi suçlamıyorum, diye karşılık verdi Phileas Fogg son derece sakin bir sesle. Gidebilirsiniz.

Passepartout odadan çıkışın genç kadının yanına gitti, efendisinin dediklerini aktardı.

— Bakın, hanımfendi, diye ekledi, hiç, ama hiç bir şey gelmiyor benim elimden! Efendim üzerinde en küçük bir etkim yok. Belki siz...

— Benim ne gibi bir etkim olabilir ki, diye karşılık verdi Bayan Auda. Bay Fogg kimsenin etkisinde kalmıyor! Kendisine duyduğum gönül borcunun taşmak üzere olduğunu sezdi mi? Kalbimden geçenleri okuyabildi mi? Hayır dostum, hayır, bir dakika bile yanından ayrılmamalı onun! Bu akşam benimle konuşmaya niyetlendiğini söylemiştiniz galiba?

— Evet, hanımfendi, İngiltere'deki durumunuzu ayarlamak üzere sanıyorum.

— Bekleyelim, görürüz, diye yanıtladı genç kadın ve sonra düşüncelere daldı.

Böylece, o pazar, Saville-row'daki ev içinde kimsecikler yokmuş gibi hareketsiz kaldı ve Phileas Fogg bu eve taşınaklı beri ilk kez, Meclis binasının saatı on bir buçuğu çalarken kulübe gitmedi.

Hem zaten neden gitsindi canım? Arkadaşları onu beklemiyorlardı bile. Bir gün önce, yani şu ugursuz cumartesi gecesi saat sekiz kırk beşte Reform-Kulüp'te bulunamadığına göre, Phileas Fogg bahsi yitirmiştir. Hatta şu yirmi bin sterlinlik hesabı kapatmak üzere bankaya gitmesine bile gerek yoktu. Rakiplerinin elinde imzalı bir çek vardı, Baring Kardeşler'e küçük bir pusula yollamak, yirmi bin sterlini kendi hesaplarına geçirmeye yeterdi.

Dolayısıyla, Bay Fogg'un dışarı çıkışına gerek yoktu, o da çıkmadı. Odasına kapanıp işlerini düzene koydu. Passepartout, durmadan inip çıktı Saville-row'daki evin merdivenlerini. Zavallı oğlan için saatler geçmek bilmiyordu. Efendisinin kapısını dinliyor ve bunu yaparken kabalık ettiğini sanmıyordu! Anahtar deliğinden bakıyor ve buna hakkı olduğuna inanıyordu! Passepartout, her an bir felaket bekliyordu. Zaman zaman Fix'i düşündürüyordu, ama büyük bir değişim olmuştu zihninde. Polis hafivesine kızmıyordu artık. Fix de herkes gibi efenisi konusunda yanlışmıştı, ardına düşüp tutulkarken yalnızca görevini yapmıştı, oysa kendisi... Bu düşünce

onu yiyp bitiriyor, kendini dünyanın en sefil yaratığı sayılıyordu.

Sonunda yalnızlığa dayanamaz oldu, Bayan Auda'nın kapısını çalıp odasına girdi, tek söz etmeden bir köşeye çöktü, hâlâ düşünceler içinde bulunan genç kadını seymeye başladı.

Saat yedi buçuğa doğru Bay Fogg, Bayan Auda'ya kendisini kabul edip edemeyeceğini sordurdu, az sonra kadının odasında baş başaydilar.

Phileas Fogg, bir iskemle alıp ocağın başına, Bayan Auda'nın tam karşısına oturdu. Yüzünde en küçük bir heyecan belirtisi yoktu. Geziden dönen Fogg, geziye çıkan Fogg'un tipkisiydi. Aynı serinkanlılık, aynı dinginlik...

Beş dakika konuşmadan oturdu. Sonra gözlerini Bayan Auda'ya çevirip:

— Hanımfendi, dedi, sizi alıp İngiltere'ye getirdiğim için kusurumu bağışlayacak misiniz acaba?

— Ben mi, Bay Fogg!.. diye karşılık verdi Bayan Auda, yüreğinin çarpıntısını bastırmaya çalışarak.

— İzin verin de sözümü bitireyim, diye devam etti Bay Fogg. Sizi alıp o tehlikeli yerlerden uzaklaştmaya karar verdiğim zaman zengindim, varlığımın bir parçasını size sunmayı düşünüyordum. Böylece mutlu ve özgür bir insan gibi yaşayabilirdiniz. Ama şimdi yıkıldım.

— Biliyorum, Bay Fogg, diye yanıtladı genç kadın, bu yüzden ben de sizden, ardınıza düşüp geldiğim, böylece —kim bilir?— belki de gectirerek yıkımınıza katkıda bulunduğum için beni bağışlayıp bağışlamayacağınızı soracaktım?

— İyi ama, hanımfendi, Hindistan'da kalamazdınız, güvenliğiniz ancak o gözü kararmış adamların sizi bulamayacağı kadar uzağa gitmenize bağlıydı.

— Demek ki, Bay Fogg, diye devam etti Bayan Auda, beni korkunç bir ölümden kurtardığınız yetmiyormuş gibi, geleceğimi de mi güvenlik altına almak istiyordunuz?

— Evet, hanımfendi, diye yanıtladı Bay Fogg, ama olaylar buna izin vermedi. Ancak, yine de, elimde kalan serveti size sunmama izin vermenizi dileyeceğim.

— İyi ama, Bay Fogg, siz ne olacaksınız? diye sordu Bayan Auda.

— Benim artık hiç bir şeye ihtiyacım yok, hanımfendi, diye karşılık verdi soylu İngiliz buz gibi bir sesle.

— Peki, nasıl yaşayacaksınız acaba?

— Olması gerektiği gibi, hanımfendi.

— Hayır, hayır, sizin gibi bir insan yoksulluk içinde yaşayamaz, diye devam etti Bayan Auda. Dostlarınız...

— Dostum yoktur, hanımfendi.

— Yakınlarınız...

— Yakınım da yoktur.

— Öyleyse yürekten açırım size. Bay Fogg, kimsesizlik üzücü bir şeydir. Açılarınıza paylaşacak kimseniz yok demek! Oysa yoksullğun el birliğiyle daha kolay yenildiğini söylerler!

— Öyle derler, hanımfendi.

— Peki, Bay Fogg, dedi Bayan Auda ayağa kalkıp elini Bay Fogg'a uzatarak, hem bir akraba, hem de bir dost ister misiniz? Karınız olmamı ister misiniz?

Bu sözler üzerine Bay Fogg da ayağa kalkmıştı. Gözlerinde alışılmadık bir parıltı, dudaklarında titremeye benzer bir şey vardı. Bayan Auda dikkatle ona bakıyordu. Her şeyini borçlu bulunduğu adamı kurtarmak için varlığını ortaya koyan bu soylu kadının bakışının içtenliği, dürüstlüğü, kararlılığı ve yumuşaklığını Phileas Fogg'u ilkin şaşırttı, sonra etkiledi. Bir an gözlerini yumdu, bu bakışın iyice içine işlemesini önlemek istiyordu sanki... Açığında:

— Sizi seviyorum! dedi yalnızca. Evet, inanın bana, dünyadaki en kutsal şey üstüne yemin ederim ki seviyorum sizi ve bütün varlığımı sizinim!

— Ah!.. diye bağırdı Bayan Auda elini kalbine götürerek.

Zile asılıp Passepartout'yu çağrırdılar. Oğlan koşarak geldi. Bay Fogg, Bayan Auda'nın elini hâlâ bırakmamıştı, Passepartout görür görmez durumu kavradı ve yüzü tropikal bölge güneşi gibi ışındadı.

Bay Fogg ona, Mary-le-Bone kilisesi rahibi Sayın Samuel Wilson'ı çağırmaq için vaktin geç olup olmadığını sordu.

Passepartout otuz iki dişini göstererek gülümşedi.

— Bu konuda geç yoktur, dedi.

Saat daha sekizi beş geçiyordu.

— Yarınki pazartesi günü için, değil mi? diye sordu.

— Yarınki pazartesi günü olur mu? diye tekrarladı Bay Fogg genç kadına bakarak.

— Olur! diye yanıldırı Bayan Auda. Passepartout koşarak çıktı.

XXXVI

PHILEAS FOGG BORSADA YENİDEN DEĞER KAZANIYOR

Şimdi artık, İngiltere Bankası'nı soyan –James Strand adındaki– asıl hırsızın 17 Aralık'ta Edimbourg'da yakalandıından sonra Birleşik Krallık'ta meydana gelen kamuoyu değişikliğinden söz edelim azıcık.

Üç gün önce, Phileas Fogg polisin şiddetle aradığı bir suçluyken, şimdi Dünya çerçevesindeki garip gezisini matematik bir şaşmazlıkla tamamlayan dürüst bir insan olup çıkmıştı.

O zaman varın siz hesaplayın gazetelerin kopardığı gürültüyü! Bizim soylu İngiliz'den yana ya da ona karşı bahse tutuşanlar, bir anda yeniden alevlendiler. Yapılan bütün anlaşmalar yeniden değer kazanıyordu. Bağlanmalar yine geçerli sayılıyor ve doğrusunu isterseniz, bahse

tutuşanlar bir misli artıyordu. Phileas Fogg adı borsada yeniden büyük bir değer haline geldi.

Bizim soylu İngiliz'in Reform-Kulüp'teki beş arkadaşı, son üç günü belli bir kaygıyla geçirdiler. Unuttukları Phileas Fogg yeniden karşısına dikilivermişti!

Neredeydi acaba o anda? 17 Aralık'ta -yani James Strand'ın tutuklandığı gün- Phileas Fogg yola çıktı yetmiş altı gün olmuş ve kendisinden hiç bir haber alınamamıştı. Bir yerlerde göçüp gitmiş miydi acaba? Direnmekten vazgeçmiş miydi, yoksa kararlaştırılan çizgi üzerinde yoluna devam mı ediyordu? 21 Aralık Cumartesi akşamı sekiz kırk beşte, bir şaşmazlık tanrısı halinde Reform-Kulüp'ün kapısında boy gösterecek miydi?

İngiliz kibarlar dünyasının bu üç günü nasıl kaygılı geçirdiğini anlatmaktan vazgeçiyoruz. Phileas Fogg'dan haber alabilmek için Amerika'ya, Asya'ya teller çekildi! Sabah akşam, Saville-row'a adam yollandı... adamlar eli boş döndü! Polis bile, Fix'in ne olduğunu bilmiyordu artık, zavallıçık yanlış adamın ardına düşmüştü. Ama bütün bu belirsizlikler tutușulan bahislere daha bir hız verdi. Phileas Fogg, yarış atı gibi son tura giriyordu. Şimdi artık öyle yüzle değil, yirmiyle, onla, beşle değerlendiriliyor, hatta şu yaşlı ve felçli Lord Albermale onu kendine denk tutuyordu.

Dolayısıyla, Cumartesi akşamı, Pall-Mall ve çevresindeki sokaklar hınç kalabalıktı. Reform-Kulüp'ün yanını yörensi simsarlar sarmıştı sanki. Tartışılıyor, ağız dalaşı ediliyor, "Phileas Fogg" senetleri İngiliz Bankası senetleri gibi satılıyordu. Polisler halkın tutmakta güçlük çekiyor, Phileas Fogg'un geleceği saat yaklaştıkça heyecan artıyordu.

O akşam, soylu İngiliz'in beş arkadaşı sabah dokuzda Reform-Kulüp'ün büyük salonuna gelmişlerdi. Bankacı John Sullivan'la, Samuel Fallentin, mühendis Andrew

Stuart, İngiltere Bankası Müdür Yardımcısı Gauthier Ralph ve bira fabrikatörü Thomas Flanagan sıkıntı içinde beklemektediler.

Büyük salondaki saat sekiz yirmi beşi gösterdiği anda Andrew Stuart ayağa kalkıp:

— Baylar, dedi, yirmi dakika sonra Bay Phileas Fogg'la kararlaştırdığımız süre dolacak.

— Liverpool'dan kalkan son tren kaçta geldi? diye sordu Thomas Flanagan.

— Yedi yirmi üçte, diye karşılık verdi Gauthier Ralph; ondan sonrakiye gece yarısı gelecek.

— Bu duruma göre, baylar, diye devam etti Andrew Stuart, Phileas Fogg yedi yirmi üç treniyle gelseydi, şimdi burada olurdu. Bahsi kazanmış sayabiliriz kendimizi.

— Bekleyelim, hiç bir şey demeyelim daha, diye karşılık verdi Samuel Fallentin. Arkadaşımızın gariplikte birinci olduğunu bilirsiniz. Saat konusundaki şaşmazlığı da belli. Hiç bir zaman vaktinden önce ya da sonra gelmez, buraya da son dakikada gelmezse şaşarım.

— Bense, dedi her zamanki gibi sinirli olan Andrew Stuart, gözümle görsem inanmam geri döndüğüne.

— Gerçekten de çok saçmayıdı Phileas Fogg'un tasarısı, diye söze karıştı Thomas Flanagan. Zaman konusunda ne denli titiz olursa olsun, birtakım gecikmeleri önleyemez elbet, oysa iki üç günlük gecikme yeter bu yolculuğu tehlikeye düşürmeye.

— Ayrıca, bildiğiniz gibi, arkadaşımızdan tek bir tel almadık bugüne dek, diye ekledi John Sullivan, oysa geçtiği yol üzerinde telgrafhane vardı.

— Yitirdi, baylar, yüz kere yitirdi! diye devam etti Andrew Stuart. Biliyorsunuz ki, New York'tan Liverpool'a vaktinde geçmesine izin verecek tek gemi olan China gün geldi. Shipping Gazette'nin yayınladığı yolcu listesi burada, Phileas Fogg'un adı yok aralarında. Arkadaşımız, en iyi tahminle, Amerika'dadır şu anda! Kararlaştırılan

tarihten en az yirmi gün sonra gelebileceğini sanıyorum, dolayısıyla, bizim yaşlı Lord Albermale de beş bin sterlinden olacak!

— Evet, öyle, diye karşılık verdi Gauthier Ralph, bizeчинse, Phileas Fogg'un çekini yarın Baring Kardeşler'e götürmekten başka iş kalmıyor.

O sırada saat sekiz kırkı vurdu.

“Beş dakika daha var,” dedi Andrew Stuart.

Beş arkadaş bakıştılar. Nabızları azıcık artmış gibiydi, çünkü girişilen bahis en hızlı oyuncular için bile büyktü! Ama heyecanlarını belli etmem istemiyorlardı, Samuel Fallentin'in önerisiyle oyun masasındaki yerlerini aldılar.

“Üç bin dokuz yüz doksan dokuz sterlin verseler bile, bu bahisten kazanacağım dört bini vermem,” dedi Andrew Stuart yerini alırken.

Saatin yelkovani, o sırada, sekiz kırk ikiyi gösteriyordu.

Oyuncular kartlarını almışlardı, ama gözleri saatteydi. Kazanacakları konusundaki güvenlerine karşın, hiç bir zaman dakikaların onlara bunca uzun gelmediğini söyleyebiliriz!

“Sekiz kırk üç”, dedi Thomas Flanagan kâğıtları kesisip Gauthier Ralph'a uzatarak.

Derken bir an için bütün sesler kesildi. Kulüp'ün koskoca salonunda çit çıkmıyordu. Dışardansa, toplanan kalabalığın, zaman zaman çığlık biçimini alan gürültüsü geliyordu. Saatin sarkacı matematik bir şaşmazlıkla saniyeleri vuruyordu. Oyuncuların her biri, dakikanın altmışta birini gösteren bu vuruşları açık seçik sayabiliyordu.

“Sekiz kırk dört!” dedi John Sullivan dizginlenemeyen bir heyecanı yansitan bir sesle.

Kala kala bir dakika kalmıştı ve bahis kazanılmıştı. Andrew Stuart ve arkadaşları oyunu falan bırakmışlardı. Kâğıtlar masadaydı! Şimdi artık saniyeleri sayıborlardı!

Kırkıncı saniyede gelen giden yoktu! Ellinci saniyede de!

Elli beşinci saniyede dışardan gök gürültüsünü andıran bir bağıış çağrı, alkış, hatta üst üste yinelenen yaşa varol sesleri geldi.

Oyuncularaya kalktı.

Elli yedinci saniyede salonun kapısı açıldı, Phileas Fogg ardında çılgın bir kalabalıkla eşikte görünüp sakin bir sesle: "Baylar, ben geldim," dediğinde altmışinci saniye dolmamıştı.

XXXVII

PHILEAS FOGG'UN DÜNYA GEZİSİNE ÇIKMAKLA, MUTLULUĞUN DIŞINDA HİC BİR ŞEY KAZANAMADIĞI BELLİ OLUYOR

Evet! Gelen, Phileas Fogg'un ta kendisiydi.

Hatırlanacağı gibi, akşam saat sekiz beşte –yani Londra'ya gelişlerinden aşağı yukarı yirmi beş saat sonra– Passepartout, efendisinden Sayın Peder Samuel Wilson'la hemen ertesi gün yapılacak evlenme törenini konuşma görevini almıştı.

Ve Passepartout, ağzı kulaklarında evden çıkmıştı. Hızlı hızlı sayın Peder Samuel Wilson'ın evine gitmişti, adam evde yoktu. Tabii Passepartout orada söyle bir yirmi dakika beklemiştir.

Sözün kısası, rahibin evinden çıkarken saat sekizi yirmi beş geçiyordu. Ama o nasıl çıkıştı öyle! Saçı başı darmadağın, şapkasız, ha babam koşuyor, yoldan geçenleri deviriyor, bir kasırga gibi esiyordu kaldırımlarda!

Üç dakika sonra Saville-row'daki evdeydi ve o hızla, soluk soluğa Bay Fogg'un odasına damladı.

Konuşamıyordu.

— Ne var, ne oluyor? diye sordu Bay Fogg.

— Efendim... diye geveledi Passepartout... nikâh... kıyalamıyor.

— Kıyamıyor mu?

- Yarın kıyalamıyor.
- Neden?
- Çünkü yarın... pazar!
- Hayır, pazartesi, diye karşılık verdi Bay Fogg.
- Hayır, efendim... bugün... cumartesi.
- Cumartesi mi? Olamaz!
- Oldu bile, oldu bile; diye bağırdı Passepartout. Günlü şaşırınız! Yirmi dört saat önce geldik... ama şimdi yalnız on dakikamız var!

Passepartout efendisinin yakasına yapışmış, karşı koymasına izin vermeden sürüklüyordu!

Böyle yaka paça sürüklenen Phileas Fogg odasından çıktı, bir arabaya atladı, arabacıya yirmi sterlin vaat etti, iki köpek ezip beş arabaya çarptıktan sonra Reform-Küllüp'e vardı.

Saat sekiz kırk beşi gösteriyordu büyük salonun kapısındaki içeri adımını attığı anda.

Phileas Fogg, Dünya gezisini seksen günde tamamlamıştı!..

Phileas Fogg, yirmi bin sterlinlik bahsi kazanmıştı!

Peki ama, onun gibi titiz, şaşmaz bir adam nasıl olmuş da günü şaşırılmıştı? Londra'ya 21 Aralık Cumartesi günü geldiğini sanırken, nasıl olmuş da, hareketinden yetmiş dokuz gün sonra, 20 Aralık günü gelebilmişti?

Nedeni şu, bu yanlışının: Hem de çok basit. Phileas Fogg, yolda "farkına varmadan" bir gün kazanmıştı – ve bu da, sırf, gezisini doğuya yaptığı için olmuştu; batıya doğru gitseydi, tam tersine, bir gün yitirecekti.

Gerçekten de, Phileas Fogg, doğuya doğru yol alırken hep güneşten yön alıyor, her boylam derecesinde saatler dört dakika küçülüyordu. Dünya'nın çevresindeyse üç yüz altmış boylam vardır, bunu dörtle çarptınız mı, tamı tamına yirmi dört saat eder – yani farkına varmadan koskoca bir gün kazanılır. Bir başka deyişle, Phileas Fogg do-

guya doğru giderken, Güneş'in belli bir boylam dairesinden seksen kez geçtiğini görüyordu, Londra'da kalan arkadaşlarıysa yetmiş dokuz kez. Dolayısıyla, Bay Fogg'un pazar sandığı cumartesi günü, arkadaşları kendisini Reform-Kulüp salonunda bekliyorlardı.

Ve —Londra ayarından ayrılmamış olan— Passepartout'nun saati, dakika ve saatlerin yanında günleri de gösterseydi, bizimkiler de bunu saptayacaklardı!

Phileas Fogg böylece yirmi bin sterlin kazanmıştı. Ama yolda aşağı yukarı on dokuz bin sterlin harcadığından, kazancı hiç denecek kadar azdı. Ancak, daha önce de söylediğim gibi, saygıdeğer İngiliz bu geziye çıkarken kazancı değil, onurunu düşünmüştü. Hatta açıktan gelen bin sterlini Passepartout'yla, bu işte hiç bir kusuru bulunmayan talihsiz Fix arasında pay etti. Yalnız, düzeni bozmamak için, unutkanlığından ötürü boş harcanan bin dokuz yüz yirmi saatlik gazin parasını usağından kesti.

O akşam, Bay Fogg, her zamanki serinkanlılığı ve anlaşılmazlığıyla Bayan Auda'ya:

— Bu evlilik hâlâ işinize geliyor mu, hanımfendi? diyordu.

— İyi ama Bay Fogg, diye karşılık verdi Bayan Auda, bunu asıl ben size sormalıyım. Dün yıkılmış bir adamdınız, bugünse yine zengin oldunuz...

— Özür dilerim, hanımfendi, bu servet sizindir. Şu evlilik fikri aklınıza gelmemiş olsaydı, usağım Sayın Peder Samuel Wilson'ın evine gitmeyecek ve ben yaptığım yanlışlığı öğrenemeyecektim, dolayısıyla...

— Ah, sevgili Bay Fogg... dedi genç kadın.

— Sevgili Auda... diye karşılık verdi Phileas Fogg.

Tahmin edileceği üzere, nikâh ancak kırk sekiz saat sonra kıyılabilde ve anlı şanlı, görkemli, gözleri kamaştıran törende Passepartout, genç kadının tanığı oldu. Canını kurtaran kendisi olduğuna göre, bu onuru ona borçlu degiller miydi?

Yalnız, ertesi gün, şafakla birlikte Passepartout efendi-sinin kapısına dayandı.

Kapı açıldı, bizim serinkanlı İngiliz gözüktü.

— Ne var, Passepartout?

— Şey var, efendim! Az önce öğrendiğime göre...

— Ne öğrendiniz?

— Dünya gezisini yetmiş sekiz günde bitirebilirmiştiz.

— Elbette, diye karşılık verdi Bay Fogg, Hindistan'ı bir baştan öbürüne geçmemeseydik... Ancak, oradan geçmemeseydik Bayan Auda'yı kurtaramazdım, o benim eşim olamazdı, dolayısıyla...

Ve Bay Fogg sözünün arkasını getirmeden kapıyı örttü.

Kıracası, Phileas Fogg bahsi kazanmıştı. Dünya gezisi-ni seksen günde tamamlamıştı! Bunun için yolcu gemisi, demir yolu, araba, yat, yük gemisi, kızak ve fil gibi taşit araçlarını kullanmıştı. Ve bu garip İngiliz, yolculuk sırasında olağanüstü bir soğukkanlılık ve şaşmazlık örneği vermişti. Peki sonra? Ne kazanmıştı onca yer dolaşmak-tan? Ne getirmişti bu yolculuğun sonunda?

Hiç bir şey, mi diyeceksiniz? Evet, o sevimli kadınının dışında hiç bir şey getirmede gerçekten – ama bu kadın, belki inanmayacaksınız, onu dünyanın en mutlu insanı kıldı!

Ee, sır bunun için Dünya gezisine çıkmaya degmez mi acaba?

Jules Verne

*Doğumu: 8 Şubat 1828, Nantes, Fransa
Ölümü: 24 Mart 1905, Amiens, Fransa*

Fransız bilim kurgu yazarı. Yazmaya 1850 yılında başladı. İlk yazdığı eserler tiyatro oyunlarıydı. Balonla Beş Hafta adlı romanı ile büyük ün kazandı. Verne birçok icadı önceden tahmin ettiği için “bilim falcısı” lakabı ile anılır. Denizaltı, uzay yolculuğu, oksijen tüpü gibi onun zamanında olmayan birçok olayı öngördü. İnatçı Keraban adlı romanında Osmanlı İmparatorluğu’nu ve Türk insanını anlattı. Kitaplarında öngördüğü icatlara, genelde onun kullandığı isimler verilmiştir. Jules Verne, eserleri dünyada başka dillere en çok çevrilmiş yazardır. Eserleri 148 dile çevrilmiştir.

Yayinevimiz Jules Verne Kütüphanesi serisinde yazarın daha önce Türkçe yayınlanmamış eserlerine de yer vermektedir. Bunlardan bazıları:

*Denizde Bulunan Çocuk
Bir Gazetecinin Yolculuk Notları
Güneş Sistemi’nde Seyahat
Buzlar Sfenksi*

